ZENIT

EDITURA
UNI VER
S

Bu cures ti —
197

OMNIA

ELIZABETH GASKELL

Cranford

Traducere şi prefaţă de
LILIANA POPOVICI-
TEODOREANUCoperta
Colecţiei : Done Stan

CRANFORD

by

Mrs. Gaskeil

Scriitoarea al cărei nume este şi azi încă, după mai mult de un secol de la moarte, întovărăşit de formula respectoasă de „doamnă“, Elizabeth Gaskell şi-a rezervat încă din timpul vieţii un loc de cinste printre clasicii romanului englez.

Cărţile pe care Henry James, pe bună dreptate, le considera „evident născute din înclinaţiile, sentimentele, asociaţiile ei... nu construcţii intelectuale“, au găsit ecou în cercuri foarte largi. Prezentarea onestă a condiţiilor inumane de viaţă ale truditorilor anonimi din marile oraşe industriale şi îndreptăţita lor revoltă faţă de huzurul stăpînilor, pledoaria caldă pentru omenie, înţelegere şi iertare, soluţiile oferite, dacă nu realiste sau bazate pe vreo cunoaştere a legilor economice şi sociale, cel puţin umanitare. au trezit multe conştiinţe şi au înduioşat multe inimi. Ele au stîrnit însă şi supărarea celor care se simţeau lezaţi de adevărurile dezvăluite de Elizabeth Gaskell şi vinovaţi de egoism, cruzime, criminală nepăsare, sau ipocrizie. Astfel, spre mirarea şi durerea ei, scriitoarea s-a trezit adesea în centrul unor polemici violente şi a avut de înfruntat atacuri atît din partea celor care o socoteau solidară cu „rebelii“ chartişti. după apariţia romanului *Mary Barton* (1848), cît şi a celor care o acuzau de a fi prea indulgentă cu imoralitatea, după apariţia lui *Ruth* (1853), sau, în fine, din partea celor care-i făcuseră viaţa amară scriitoarei prietene Charlottc Bronte şi care, după publicarea curajoasei ei biografii *'The Life of Charlotte Bronte* (1857), îşi simţeau reputaţia periclitată.

Este interesant să comparăm, aşa cum o face Arthur Pollard[I], aprecierile contemporanilor manifestate mai ales în articolele panegirice din periodicele anului 1865, *The Athenaeum, The Nation, Macmillan's Magazine* sau *The Unitarian Herald,* cu interpretări şi judecăţi estetice mai noi exprimînd puncte de vedere ale secolului nostru. Cu oarecari divergenţe în ceea ce priveşte clasificarea după merit a operelor doamnei Gaskell, criticii vremii par să recunoască unanim viabilitatea romanului de evocare *Cranford* şi, parţial, a melodramaticei povestiri *Sylvia's Lovers:* Chiar *North and South,*

[I]A. Pollard: *Mrs. Gaskell Novelist and Biographer*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1966.

roman social prezentînd conflictul dintre nordul industrial şi sudul patriarhal agricol, s-a bucurat de unele aprecieri favorabile, în timp ce *Ruth* a fost de la început considerat un eşec, iar *Mary Barton* (tradusă în româneşte în 1960) o carte periculoasă.

La începutul secolului nostru publicarea unor ediţii complete a operelor, precum şi centenarul naşterii din 1910, au stimulat apariţia mai multor articole şi studii biografice.

Dintre lucrările critice care ne-au fost accesibile ni s-a părut deosebit de judicios studiul lordului David Cecil *, din 1931, care, menţionînd limitările unei opere cu o bandă destul de îngustă, subliniază prospeţimea şi sinceritatea viziunii, simţul valorilor sociale, arta de a mînui detaliul, bunul gust şi feminitatea ; de asemenea, am aflat preţioase informaţii şi o amănunţită analiză a operei în lucrarea mai amplă a lui Arthur Pollard, citată anterior.

Astăzi deci nu mai avem motive să ne plîngem, cum o făcea acum vreo douăzeci de ani scriitoarea Rosamond Lehman, referindu-se mai ales la romanul *Wivcs and Daughters,* că avem de aface cu „un clasic victorian neglijat“. Această ultimă carte a Elizabethei Gaskell a fost apreciată drept premergătoare romanului psihologic modern. La un nivel de entuziasm mai moderat putem, cred, a fi de acord cu criticul C.B. Smith care, într-un articol apărut în *Cornhill Magazine* (1874), prevestea că dacă romanele doamnei Gaskell vor fi citite peste 100 ani, verdictul posterităţii va fi că ele au fost scrise de un adevărat observator, cineva care a studiat natura umană nu numai cu dorinţa, dar şi cu capacitatea de a o înţelege.

*

ivlizahclh Cleghorn Stevenson s-a născut la londra în Chelsea, la 29 septembrie 1810. Tatăl ei, William Stevenson, fost preot unitarian şi om cu veleităţi literare, descindea din poetul James Thomson.

[1] David Cecil : Ea *rly* Victorian Nouclists, The Foni ana Litiray, Colltns, Condori, 196G.

Cînd abia împlinise un an, moartea mamei o face pe Elizabeth să treacă, pentru toată perioada copilăriei, în grija familiei Holland, rude pe linie maternă. Bunicul Samuel îşi gospodărea singur pămîntul de la Sandlebridge după vechea tradiţie a răzeşilor, ca şi domnul ITolbroolt din *Cranford.* Aceeaşi veche gospodărie rurală, tipic englezească, o vom regăsi la ferma Heathbridge din *Cousin Phillis,* iar orăşelul învecinat unde îşi va avea reşedinţa mătuşa Ilannah Lumb, Knutsford, va fi leagănul unei copilării liniştite, petrecută printre oameni bătrîni,

şi depozitarul unor amintiri deosebit de duioase.

La virsta de 15 ani, Elizabeth e trimisă la o şcoală la Stratford-upon-Avon unde stă doi ani ; următorii doi îi petrece la Londra, îngrijind de tatăl său bolnav, pînă la moartea acestuia in 1829. după care locuieşte la o rudă, Ann Tumer, întîi la Newcastle. apoi la Edinburgh şi în fine la Manchester, unde întîlneşte pe ti nărui preot William Gaskell cu care se va căsători în 1832, rămi- nind pentru tot restul vieţii să locuiască intr-un oraş industrial cu fum şi feţe palide de muncitori, avind mereu nostalgia peisajului rural în care crescuse.

în cei 16 ani care au precedat apariţia primei cărţi, doamna Gaskell şi-a ajutat soţul şi po cei din jur pe măsura puterilor şi a inimii ei caritabile. A născut şase copii dintre care patru au supravieţuit şi, fiind deosebit de afectată de moartea unicului băiat William, a fost încurajată de reverendul Gaskell să scrie şi să călătorească. Astfel, îneepînd printr-un poem in maniera lui Crabbe despre nevoiaşii din Manchester şi prin cîteva schiţe şi nuvele publicate în periodicele vremii, Elizabeth Gaskell îşi cucereşte in curind un renume de scriitoare. între timp face cîteva călătorii pe continent, în Italia şi Franţa, unde participă la salonul literar al doamnei Mohl din Paris, cunoaşte oameni celebri şi ii invită la Manchester, se împrieteneşte cu solitara Charlotte tironte, iar după moartea ei ii închină o carte scrisă cu pietate şi dragoste (1857). Propria ei moarte o găseşte, la 12 noiembrie» 1865, în plină activitate, scriind *Wives and Daughters* şi pregătind, ca o surpriză pentru soţul ei, o casă de ţară în Hampshire, la care visase îndelung.

Romanele Elizabethei Gaskell au apărut în următoarea ordine : *Mary Barton* (1048), *Ruth* (1853), *Cranford* (1853). *North and South* (1855), *Cousin Phillis* (1863), *Sylvia's Lovers* (1864), *Wives and. Daughters* (1866).

r

Paralel, a mai publicat nuvele de inspiraţie ..gotică", cu mare protu _ zi une de crime, răzbunări, jafuri şi stafii şi cu puternice efecte de melodramă, cu „suspense", precum şi versuri fără valoare.

*

Astăzi, când lumea victoriană şi standardurilc ci estetice ne apar mai ales ca obiect de studiu pentru istoriografii literari, *Cranfoi'd* e încă o carte citită, o carte vie, fără îndoială cea mai izbutită operă a Elizabethei Gaskell.

Scriitoarea este adesea definită ca „autoare a romanului *Cran}ord,"* căci aici ne-a dat cea mai bună măsură a capacităţii ei creatoare. Trăgîndu-şi seva, aşa cum am arătat, dintr-un fond de

amintiri din copilărie, cartea înseamnă mai mult dccit evocarea ţuguiul Knutsford, aflat „în stăpinirca amazoanelor“. Imaginaţia şi talentul scriitoarei au operat o selecţie a tipurilor şi a amănuntelor de decor, au subliniat sau îngroşat trăsături, incluzând şi punctul de vedere al unui spectator, in acelaşi timp ataşat şi detaşat do o societate bizar alcătuită, dar foarte solid ancorată in tradiţii şi legi inviolabile.

Există, spre pildă, la Cran lord legi nescrise „comunicate noilor veniţi cu solemnitatea cu care se împărtăşeau tinerilor vechile legi ale insulei Mau“, ne spune încă de la început scriitoarea. Legi despre vizite, ţinută, conversaţie, orc de masă. do culcare, despre trataţii şi economii, despre mersul la biserică şi jocul de „préférence“, in fine legi care reglementează arsul luminărilor şi confecţionarea de feştile din chitanţe si scrisori vechi. Nimic nu sc: pierde la Cran lord. totul se conservă ca intr-o vitrină cu obiecte de colecţie sau intr-un dulap cu săculeţe do levănţică împotriva mol i i lor.

Doamnele trăiau chibzuit din venituri modeste. Toii erau săraci dar ..distinşi“ şi exista o permanentă şi aproape patetică străduanie de a menţine un standard dc nobleţe la care mijloacele materiale ii îndreptăţeau cu greu. Căpitanul Brown. nou venit, produce o jenă generală vorbind despre sărăcia lui. Mal există la Cranford şi un foarte acut simţ de clasă. Onorabila doamnă Jamicson. cu un mic titlu nobiliar, deşi stupidă şi somnolentă, este cea care stabileşte regulile dc conduită şi cea căreia i sc acordă întotdeauna locul de onoare. Ar fi o greşeală de neiertat dacă in ordinea invitaţiilor trimise pentru un ceai ea nu ar fi prima, sau dacă ai continua să vizitezi pe cineva căzut în dizgraţia doamnei Jamicson.Apoi vin, în ordine ierarhică, fiicele răposatului pastor, domnitoarele Deborah .şi Matilda Jcnkyns, doamna Forrester, văduvă de ofiţer, etc. Miss Betsy Barker, fostă modistă, şi doamna Fitz- Adam fiică de fermier bogat, sînt ultimele de pe lista persoanelor distinse şi, evident, extrem de grijulii in purtarea lor pentru a-şi cîştiga un loc in societate.

Dar deşi scriitoarea a crescut intr-o lume cu asemenea prejudecăţi, bunul ei simţ, generozitatea şi corectitudinea care-i sini. proprii au făcut-o să vadă ridicolul şi absurditatea unor asemenea criterii de împărţire a umanităţii.

Dragostea, căsătoria, raporturile între sexe constituie un capitol aparte in preocupările doamnelor din Cranford, majoritatea domnişoare bătrinc sau văduve. Autoarea, femeie echilibrată în viaţa ei maritală şi mamă de copii, evocă cu o blinda ironic şi cu îngăduitoare compasiune bizareriile lor de comportament, micile ipocrizii, temeri, refulări şi obsesii, bineînţeles fără să şlie că acestea ar putea oferi un amplu material pentru un studiu psihanalitic.

Variaţiile pe tema dragoste-căsătorie merg de la registrul comic al unor ipocrite declaraţii de fericită independenţă feciorelnică la unul mai patetic al complexului de frustrare, atit de inocent mărturisit de buna domnişoară Matty, ale cărei instincte naturale fuseseră strangulate de prejudecăţi sociale. împiedecată să se mărite cu bărbatul iubit, care se afla doar cu o treaptă mai jos de familia ei, a rămas să îmbătrînească visînd la o fetiţă care să o prindă cu minuţele de git şi să-i înveselească nopţile serbede. Cu o tipică îmbinare de patetism şi umor, cele două corzi pe care se ţese melodia Cranford, domoală şi fără stridenţe, autoarea descrie vizita făcută de domnişoara Matty fostului ci curtezan, care îşi purta cu voinicie cei şaptezeci de ani. („Nădăjduiesc că nu c un lucru necuviincios, cum sînt atitea lucruri plăcute.“) Această vizită in casa care ar fi putut fi a ei, in încăperile cu
mobile vechi, solide printre carc ar fi putut să trebăluiască şi să crească copii, in grădina unde ar fi plivit straturi dc flori, este impregnată dc melancolia blajină dar amăruie a ireparabilului.

Excursiile în trecut constituie un procedeu artistic frecvent folosit în *Cranforcl.* Ca şi cum ai întoarce înapoi filele unui album de familie cu scoarţe de catifea roşie şi închizătoare de alamă, pătrunderea in trecut se desfăşoară pe mai multe trepte sau planuri.

Pe nesimţite, povestirea care începe în prezent — „Tîrgul Cranford se află în stăpînirca amazoanelor“ — alunecă după primele paragrafe în trecut, evocind ocupaţiile predilecte ale acestor biete amazoane veştede, dar vajnice, in păstrarea regulilor de etichetă care le asigură respectabilitatea. „Îmi închipui că unii membri ai societăţii din Cranford erau săraci şi o scoteau cu greu ia capăt, dar acceptau această situaţie ca nişte adevăraţi spartani, eu surisul pe buze. In societate nu se vorbea despre bani, fiindcă asemenea preocupări ţineau de tagma negustorilor.“ Dacă bogăţia era vulgară, sărăcia şi mai ales mărturisirea ei constituiau un atentat la bunul gust.

Se fac adesea referiri la vremuri trecute, la vremuri mai lume. Privirile celor din Cranford sînt îndreptate sau spre un pre- z< nt mârunţit de preocupări neînsemnate, sau spre un trecut înfrumuseţat poate de închipuire. Cele mai multe personaje au fost „altceva“, au cea mai lungă sau cea mai bună parte a vieţii in urma lor.

în concordanţă cu gustul publicului şi cu cerinţele genului (să nu uităm că şi *Cranford* a l'ost publicat in foileton) este şi caracterul episodic al povestirii şi introducerea unor istorii de sine stătătoare, spuse de obicei de personaje secundare. Coborînd şi mai adine in trecut, capitolul *Scrisori vechi* prezintă cu feminină delicateţe imagini dulci-amare ale degradării şi perisabilităţii unor valori umane roase de cariul timpului. Şi pragul ireparabilului e, bineînţeles, marcat de moarte. Comentariul scriitoarei întovărăşeşte intîmplări prezente sau trecute, descrieri şi dialoguri ; uneori el sc adresează direct cititorului, cu întrebări ca cele din primul capitol : „Mai sînt oare asemenea umbrele la Londra ?“ Sau : „La Londra aţi văzut vreodată vaci îmbrăcate in flaşelă cenuşie ?“

Tinereţea, lipsa de greutăţi materiale şi „normalitatea“ naratoarei Mary Smith o plasează de la început în contrast cu tomnaticele doamne din Cranford, iar distanţa în timp — căci povestirea păstrează mereu tonul amintirilor — ii asigură un plus de obiectivitate.

Dacă detaşarea naratoarei, privirea distanţată, din afară, asigură o obiectivare • a micului univers cranford ian, indulgent dar ironic: prezentat., solidarizarea ei cu grupul de ..amazoane[1'] din Cranford permite unele note de auto-ironie, care pigmentează aducerile aminte şi le recomandă aprecierii critice a cititorului. Doamna Gaskc-11 a ştiut să dozeze intrările şi ieşirile observatoarei
Mary Smith în cercul îngust ai intîmplâr¡lor din Cranford c-u un instinct de povestitor tot at.it de sigur ca acel care a făcul-o să minuiască timpul, îmbinînd amintiri cu comentarii actuale, strati-

ticînd etape, reînviind întâmplări şi oameni piaă la graniţa prezentului.

Timpul nu e măsurat aici prin durata lui obiectivă, ci prin ritmul şi intensitatea emoţională a întâmplărilor. in fond. la Cranford timpul parc să se fi oprit în loc, ca acele graţioase pendule cu figurine şi muzicuţă care arată întotdeauna trei fără zece sau şapte şi un sfert. Nimic deosebit nu se întâmplă, afară de morţi şi de unele tulburări ale apelor liniştii, întotdeauna aduse din lumea exterioară.

Viaţa patriarhală care părea să se perpetueze în eternitate la Cranford, apărat de amazoanele sale, este totuşi zdruncinată de imixtiuni ale progresului industrial şi ale relaţiilor capitaliste care se dezvoltau în jur.

Ritmul lent al povestirii, punctat de aceleaşi orc fixe pentru vizite, ceai, ..préférence“ sau de mărunte întâmplări senzaţionale — un spectacol, o căsătorie etc. — sti precipită către sfirşit. ca şi cum autoarea şi-ar fi dat seama că trebuie să se întâmple ceva care să satisfacă gustul de senzaţional al cititorilor şi să confere, cărţii calitatea unui adevărat roman.

Soluţia care ataşează un *happy encl* unei cărţi în fond triste, unei cărţi despre oameni bătrini eu vieţi încheiate şi iluzii pierdute, parc artificială şi tot atit de nefirească ca si sfârşitul sentimental al împăcării intre patron si muncitorul răzvrătit din *Mar y lîarton.*

A fost oare Elizabeth Gaskcll tributară unei convenţii literare, sau a fost îndemnată de propria ci inimă bună care nu o lăsa să încheie o carte cu resentimente sau păreri de rău ? Oricum, -soluţiile miraculoase, notele supra-sentimentale, sau excesul de tonalităţi roze din finalul romanului *Cranford* sînt permanent şi fericit atenuate de umorul scriitoarei.

Umorul doamnei Gaske.il se manifestă uneori pe faţă, deschis, prezentând incidente sau figuri botôril comice ; alteori umorul intervine pentru a corecta o efuziune sentimentală sau o situaţie ce ar putea deveni banal melodramatică. Umorul Elizabethei Gaskell, fără a izvorî dintr-o viziune comică şi fără a ţinti la efecte strălucitoare, neostentativ, manifestat pe teme uzuale, domestice, aparţine acelei speţe tipic britanice, definită de Hazliii sau

lt'de Mcredith, şi rare presupune luciditate, simţ al contrastelor, dar şi simpatie faţă de obiectul ridiculizat.

în afară de meritele pomenile mai sus, slujite de un acut simţ de observaţie, de un ochi atent pentru detaliul semnificativ care o plasează intre Jane Austen şi Georgc Eliot (poate cu un minus de siguranţă şi de cerebralitate), Elizabeth Gaskell a izbutit să ne dea în *Cranford* o pledoarie, lără teze pretenţioase sau demonstraţii *ad hoc,* pentru cinste, omenie, prietenie şi generozitate.

Prejudecăţi de clasă, greutăţi materiale, necinste sau lipsă de înţelegere sînt toate înlăturate in final de o largă şi binevoitoare umanitate. în *Cranford* nu sînt oameni răi, este de fapt un roman fără *„villain",* aşa cum romanul lui Tliackeray era fără erou, dar cu toţii se fac mai buni prinţr-un fel dc contagiune cu domnişoara Matty, umila purtătoare a unor mari virtuţi. Pacea şi prietenia domnesc de acum incolo în orăşelul Cranford, oază de linişte şi împăcare, intr-un secol frămîntat de mari conflicte sociale.

împodobit cu vălurile amintirilor. *Cranford* a fost pentru autoarea lui ca şi pentru cititori un refugiu, o utopie idilică — si aceasta explică, poate, cele peste o sută şaptezeci de edilii pe care tc-a avut cartea din 1853 pînă in zilele noastre.

Doamna Gaskell însăşi părea să o prefere celorlalte lucrări ale sale : „E singura pe care o mai pot reciti," îi mărturisea lui P.uskin, adăugind : „şi e şi adevărată, căci cu am văzut vaca pur- tind jacheta do flanelă cenuşie şi ştiu pisica aceea care a înghiţit dantela doamnei Forrester, care a trimis după doctor." Bineînţeles că declaraţia scriitoarei despre „adevărul" cărţii nu trebuie luată *ad litteram* şi nici nu-i minimalizează valoarea artistică. *Cranford* e mai mult dccit un roman realist. Această „versiune pastorală" este o mică capodoperă cu subtil şi persistent parfum, cu atmosferă meşteşugit creată, în fond „o uliţă a copilăriei" (deşi fără copii) la care ne întoarcem uneori în gînd sau în vis, căci aşa cum spune o distinsă scriitoare, Lady Ritchie „cu toţii avem un Cranford undeva in vieţile noastre".

LILIANA POPOV1CI-TEODORKANU

CAPITOLUL I

Societatea noastră

Din capul locului trebuie spus că tîrgul Cranford se află în stăpînirea amazoanelor ; toţi proprietarii de case de la o anume valoare în sus sînt femei. Dacă o pereche

se stabileşte în oraş, într-un fel sau altul bărbatul devine nevăzut; fie că se înspăimîntă de faptul că e singurul bărbat la seratele din Cranford, fie că îşi justifică absenţa printr-o plecare la regimentul său, sau pe vreun vapor, sau prin treburi care-1 ţin ocupat toată săptămîna in marele oraş comercial Drumble, la o depărtare de numai douăzeci de mile pe calea ferată. Pe scurt, se în- I implu ceva cu bărbaţii din societate, care-i împiedică să apară în Cranford. Şi, la urma urmei, ce ar putea face dacă ar fi acolo ? E drept că doctorul, care vizitează bolnavi pînă la o depărtare de treizeci de mile, doarme în Cranford ; dar nu oricine poate fi doctor. Doamnele din Cranford se descurcă singure şi cu îngrijitul grădinilor pline de flori şi ferite de buruieni, şi cu alungarea băieţaşilor care privesc prin gard jinduind după flori sau a gîştelor ce se strecoară uneori în grădini tind porţile rămîn deschise ; tot ele hotărăsc în probleme de literatură sau de politică, fără a-şi bate capul cu discuţii sau argumente inutile; află, limpede şi fără greş, situaţia fiecăruia din parohia lor; îşi strunesc cu mină sigură slujnicele; arată milostenie (intr-o manieră cam dictatorială) faţă de cei săraci şi se ajută una pe alta cînd sînt la strîmtoare. ,,Un bărbat“, mi-a spus una dintre ele odată, „îţi stă tot timpul în cale în casă !“ Deşi doamnele din Cranford îşi cunosc una alteia obiceiurile, sînt cu totul indiferente la părerile celorlalte. Intr-adevăr, dat fiind că fiecare îşi are personalitatea ei — pentru a nu o numi chiar excentricitate —- ar fi uşor săse işte ciocniri verbale ; în fapt, însă, se poate afirma că domneşte

între ele destul ele multă bunăvoinţă reciprocă.Cînd şi cînd se mai iveşte cite o ceartă, cu vorbe înţepătoare şi mişcări furioase din cap; dar este numai atît cit să învioreze o curgere prea domoală a lucrurilor, îmbrăcămintea lor nu stă sub semnul modei. Căci, zic ele : „Ce importanţă are cum ne îmbrăcăm aici în Cranford, unde toată lumea ne cunoaşte ?u Iar dacă merg altundeva, au un argument tot atît de convingător : „Ce importanţă are cum ne îmbrăcăm, intr-un loc unde nu ne cunoaşte nimeni ?•* Hainele pe care le poartă sînt în general durabile şi simple şi multe dintre doamne sînt aproape tot atît de îngrijite la îmbrăcăminte ea domnişoara Tyler, fie-i ţărîna uşoară. Sînt însă gata să pun rămăşag eă ultima rochie cu mîneci bufante şi ultimul jupon strins pe trup care s-au purtat în Anglia au fost cele de la Cranford şi eă acolo nimeni n-a zîmbit la vederea lor.

Depun mărturie şi pentru o somptuoasă umbrelă de mătase roşie, la adăpostul căreia cutare fată bătrînă, supravieţuitoare a multor fraţi şi surori, păşea mărunt către biserică în zilele ploioase. Mai sînt oare asemenea umbrele la Londra ? La noi, la Cranford, face parte din tradiţie amintirea primei umbrele de mătase roşie, in jurul căreia ştrengarii de băieţi se adunau şi o numeau „baston cu jupon“, atunci cînd un tată grijuliu adăpostea sub ea un stol de copii. Poate că era chiar cea pe care o purta, abia dueînd-o, biata fată bătrînă rămasă în viaţă.

Pentru vizite existau reguli şi prescripţii care se comunicau tuturor celor tineri care se stabileau in oraş, eu solemnitatea cu care vechile legi ale insulei Man se citeau odată pe an pe muntele Tinwald :

Prietenii noştri întreabă cum vă simţiţi astă-seară. după călătorie (cincisprezece mile in trăsură) ; mîine vă vor lăsa să vă odihniţi, dar poimiine, fără îndoială, veţi primi vizite ; deci fiţi pregătită după ora douăsprezece, căci orele noastre de vizită sînt intre douăsprezece şi trei.

Apoi, după vizită :

— Azi e a treia zi ; sint sigur că mama dumneavoastră v-a spus să întoarceţi 9 vizită în cel mult trei zile şi, totodată, că nu trebuie să zăboviţi mai mult de un sfert de oră.

Trebuie oare să mă uit la ceas ? Cum să ştiu cînd s-

a scurs un sfert de oră ?

Trebuie să socotiţi în minte cit timp a trecut şi sa nu vă lăsaţi furată de conversaţie.

Şi cum fiecare avea această regulă prezentă în minte, fie că primea sau fă'cea o vizită, nimeni nu se angaja în subiecte captivante. Se spuneau numai fraze scurte despre lucruri obişnuite şi se respecta astfel regula nescrisă a duratei vizitelor.

îmi închipui că unii membri ai societăţii clin Cranford erau săraci şi o scoteau cu greu la capăt, dar acceptau această situaţie ca nişte adevăraţi spartani, cu surîsul pe buze. în societate nu se vorbea despre bani, fiindcă asemenea preocupări ţineau de tagma negustorilor, iar noi, cic-şi unii puteau fi săraci, eram cu toţii aristocraţi. Cran- fordienii aveau acel *esprit de eorps* eare-i făcea să nu remarce neajunsurile celui ce se străduia să-şi ascundă sărăcia. Cînd doamna Forrester, de pildă, dădea o recepţie in locuinţa ei cit o casă de păpuşi, şi cînd micuţa fată in casă deranja doamnele aşezate pe sofa pentru a scoate de dedesubt tava pentru ceai, fiecare socotea asta un lucru natural şi discuţia asupra canoanelor gospodăriei continua, ca şi cum toţi ar fi fost convinşi că gazda noastră are un personal de serviciu complet, cu fecior şi menajeră, şi nu numai pe fetiţa aceea de la orfelinat care, cu braţele ei scurte şi roşii, n-ar fi putut urca tava la etaj dacă nu i-ar fi ajutat pe ascuns stăpîna ei. Care stăpină îşi îndeplinea acum rolul de gazdă, lă- sind impresia că nu ştie dinainte ce prăjituri vor fi servite, deşi ştia prea bine, şi ştiam şi noi, şi ca ştia că noi ştim, şi noi ştiam că ea ştie că noi ştim că se ostenise toată dimineaţa pregătind uscăţele pentru ceai şi pandiş- pan.

Această generală dar nemărturisită sărăcie, imbinată cu aceste foarte pregnant manifestate deprinderi aristocratice, au dus la unele consecinţe ce ar putea fi însuşite şi de alte cercuri sociale, spre mai binele lor. De pildă, obiceiul celor din Cranford de a se întoarce devreme acasă, lipăind cu încălţările lor pe drumul luminat de un felinar de mină, către orele nouă seara. Aşa se făcea că pe la zece jumătate tot tîrgul era în pat, adormit. De asemenea, se socotea „vulgar“ (un cuvînt de mare ocară la Cranford) a oferi ceva scump, in materie de mîncăruri ori băuturi, la reuniunile de seară. Onorabila doamnă Jamieson, care era cumnata răposatului conte de Cdenmire, oferea pîine cu unt şi nişte biscuiţi minusculi, socotind aceasta drept „economic distinsă“.

„Distinsă economie“, cit de firesc îmi pare să revin la vocabularul societăţii din Cranford ! Acolo, economia era totdeauna „distinsă“, iar prodigalitatea totdeauna „vulgară şi ostentativă“. Era un fel de a socoti „acri“ strugurii care dădeau mulţumire şi linişte. N-am să uit niciodată sentimentul de jenă ce ne-a cuprins atunci cind un anume căpitan Brovvn s-a stabilit la Cranford şi a început să spună că e sărac, şi asta nu în şoaptă, unui bun prieten, în dosul unor uşi şi ferestre bine zăvorite, ci in gura mare pe stradă, justificînd astfel faptul că nu avea casa lui. Doamnele din Cranford erau şi aşa nemulţumite de faptul că domeniul lor fusese încălcat dc un bărbat care se socotea om de lume. Era un căpitan în retragere şi-şi găsise o slujbă la o companie învecinată de cale ferată, cu care oraşul fusese multă vreme în luptă. Dacă pe lingă sexul său masculin şi legătura sa cu acea supărătoare cale ferată, mai era şi atît de lipsit de tact incit să spună că e sărac, atunci merita pe drept cuvînt să fie ostracizat.

Moartea era şi ca tot atît de adevărată şi tot atît de obişnuită ca sărăcia, şi cu toate acestea, nimeni nu vorbea despre moarte în gura mare, pe stradă. Era un lucru care nu se cădea a fi rostit de oameni bine crescuţi. Prin consens tacit, ne prefăceam a nu şti că vreunul din cei ce făceau parte din societatea noastră putea să fie împiedicat de sărăcie a trăi după pofta inimii. Dacă mergeam pe jos, ducînclu-ne sau venind de la o sindrofie, aceasta era numai pentru că noaptea era *atît* de plăcută, sau aerul *atît* de răcoros, nicidecum fiindcă lecticile costau scump. Dacă purtam vara rochii

de stambă în loc de mătase naturală, o făceam numai fiindcă preferam ţesături lavabile ; şi aşa, cu una cu alta, ne ascundeam nouă înşine faptul vulgar că eram cu toţii oameni cu mijloace materiale foarte limitate. Nu-i de mirare, eă ne stînjcnea purtarea unui om care vorbea despre sărăcie ca şi cum n-ar fi fost o ruşine.

Cu toate acestea, căpitanul Brown s-a făcut respectat la Cranford şi a fost acceptat în societate, deşi la venirea lui se hotărî se altfel. Am fost surprinsă să aud, la vreun an după ce se aşezase la Cranford, că se citau părerile lui ca fiind ale unui om cu autoritate. Chiar prietenele mele care, cu un an înainte, se opuseseră cu înverşunare oricărei propuneri de a vizita pe căpitan şi pe fetele lui, îl primeau acum şi în orele tabu dinainte de amiază. E drept că motivul vizitei sale era, spre pildă, acela de a descoperi de ce nu trage un coş, şi asta bineînţeles trebuia făcut înainte de a se aprinde focul ; dar, oricum, căpitanul Brown urca pe scări în casă foarte degajat, vorbea mai tare decît s-ar fi cuvenit într-o încăpere şi făcea glume ca un vechi cunoscut al casei. Se pare că nu observase micile abateri şi omisiuni de la ceremonialul monden cu care fusese tratat la început. Fusese tot timpul prietenos, deşi doamnele din Cranford îl primiseră destul de rece, şi luase drept sincere anume complimente sarcastice ce i se făcuseră. De aceea, francheţea lui bărbătească topise rezerva cu care fusese întîmpinat un om căruia nu-i era ruşine că era sărac. In cele din urmă, excelentul lui simţ practic masculin şi uşurinţa cu care găsea soluţii la tot felul de necazuri gospodăreşti ale altora i-au conferit o autoritate deosebită printre doamnele din Cranford. El îşi urma însă imperturbabil drumul, tot atît de nepăsător faţă de popularitatea sa actuală, pe cit fusese înainte faţă de răceala primirii. Sînt sigură că a fost surprins în ziua cînd a constatat că părerea lui era atît de respectată, încît chiar şi un sfat pe care-1 dăduse în glumă fusese luat pe de-a întregul în serios.

Iată cum s-au întîmplat lucrurile : o cucoană bătrină avea o vacă de rasa, pe care o socotea ca pe un copil al ci. Dacă-i făceai o vizită de un sfert de oră, nu se putea să nu-ţi vorbească de laptele minunat pe care-1 dădea vaca şi de extraordinara ei inteligenţă. Toţi cunoşteau şi priveau cu bunăvoinţă obiectul afecţiunii domnişoarei Betsy Barker ; cu atît mai mari au fost simpatia şi pă-

rerea de rău cînd, intr-o clipă de neatenţie, biata vacă a căzut intr-o groapă cu var. Răgetele ei au dat de vcrie .şi a fost curând scoasă din groapă ; dar şederea în var a făcut să-i cadă mai tot părul şi a ieşit din groapă cu pielea lucie, arSttnd goală, înfrigurată şi nenorocită. Le era milă de ea tuturor, cu toate că unii nu se puteau stăpîni să nu zâmbească de înfăţişarea ci caraghioasă. Domnişoara Barker plângea de-a bineka de supărare şi ciudă : s-a spus că se gindea să-i Facă vacii o baie de ulei. Se pare că acest remediu îi fusese recomandat de unul dintre cei cărora le ceruse sfatul ţ dar, în orice caz, a fost părăsit atunci cinci căpitanul Broun a spus cu hotărâre : „Faceţi-i o jachetă şi pantaloni de flanelă, doamnă, dacă vreţi să-i salvaţi viaţa. Dar eu v-aş sfătui totuşi să o sacrificaţi fără întârziere."

Domnişoara Betsy Barker şi-a şters lacrimile şi a mulţumit călduros căpitanului. S-a pus pe lucru, iar în zilele următoare tot oraşul a ieşit să vadă vaca mergînci agate ia păşune, îmbrăcată intr-o flanelă gri închis. Am văzut-o şi cu de mai multe ori. La Londra aţi văzut oare *vreodată* vaci îmbrăcate în flanelă cenuşie ?

Căpitanul Brown închiriase o căsuţă la periferia oraşului, unde locuia împreună cu cele două fete ale sale. Pe vremea cinci m-am întors prima oară la Cranford, după ee mă mutasem de acolo, căpitanul trebuie să fi avut peste şaizeci de ani. Dar cu trupul lui musculos şi suplu, cu portul marţial al capului şi cu pasul elastic, părea mult mai tînăr decît era. Fata lui cea mare părea a fi aproape de aceeaşi vîrstă cu el, şi asta arăta că virsta lui adevărată era alta clecit aceea pe care i-ai fi dat-o. Această domnişoară Brown avea cam patruzeci de ani ; expresia feţei ci era bolnăvicioasă şi chinuită, ca şi cum veselia tinereţii i s-ar fi stins ele multă vreme. Chiar in tinereţe, de altfel, trebuie să fi fost urîţîeă şi cu trăsături aspre. Domnişoara Jessie Brown era cu zccc ani mai tînără clocit sora ci şi de vreo douăzeci de ori mai atrăgătoare. Avea o faţă rotundă şi gropiţe în obraji. Domnişoara Jcnkyus spusese cîndva. intr-o pornire mânioasă împotriva căpitanului Brown (mînic a cărei cauză o veţi afla îndată) că era timpul ca domnişoara Jessie să renunţe la gropiţe şi să nu mai caute a-şi da aere de copil. E adevărat că era ceva copilăros pe faţa ci ;

n dar cred că asta nu se va schimba pină la moarte, chiar de-ar trai o sută de ani. Avea ochii mari albaştri, miraţi, cu care te privea deschis; nasu-i era cîrn, iar buzele roşii si umede ; părul plin de zulufi contribuia şi el la înfăţişarea copilărească. Nu ştiu dacă, în fond, era frumoasă ; dar şi mie şi celorlalţi ne plăcea chipul ei ; iar pentru gropiţe nu o puteam învinui. Avea ceva din sprinteneala tatălui ei în mers şi în ţinută ; iar femeile, cu ochiul lor sigur, puteau distinge o uşoară diferenţă între toaletele celor două surori, anume că cele ale domnişoarei Jessie costau cam cu două lire pe an, in total, mai mult, deeit cele ale surorii ei mai mari. Şi aceste două lire însemnau mult în bugetul anual al căpitanului Brown.

Asta-i impresia pe care mi-a lăsat-o familia Brown atunci cînd i-am văzut pentru întîia oară împreună, la biserica din Cranford. Pe căpitan îl văzusem şi înainte — cu ocazia acelui coş care nu trăgea şi pe care-1 dresese, schimbîndu-i mersul fumurilor.

La biserică citea imnul de dimineaţă ţinînd ochelarii pe, nas şi pe urmă ridica în sus capul şi cînta tare şi plin de voioşie. Cînta chiar mai tare decît dascălul — un bătrîn cu o voce slabă şi piţigăiată şi acesta, concurat de basul sonor al căpitanului, urca tot mai sus şi mai sus pe portativ.

T-a ieşirea din biserică, căpitanul era c-it se poate de atent cu fetele lui. Saluta cu capul şi suridea celor cunoscuţi, dar nu dădea mina cu nimeni înainte de a-i fi ajutat fetei sale celei mari să-şi deschidă umbrela, de a-i fi luat cartea de rugăciuni şi de a o vedea îndrep- tîndu-se spre casă, ţinînd poalele rochiei uşor ridicate spre a le feri de caldarâmul ud.

Mă întrebam cum s-or fi descurcând doamnele din Cranford cu căpitanul Brown la sindrofiile lor. In trecut, ne bucuram deseori că nu aveam nici un domn de care să ne îngrijim şi cu care să facem conversaţie la jocul de cărţi. Eram mulţumite de tihna reuniunilor noastre şi, in slăbiciunea noastră pentru tot ce era aristocratic şi lipsa de interes pentru omenirea de rând, ajunsesem aproape să credem eă a fi bărbat e ceva „vulgar".

De aceea, cînd am aflat că prietena şi gazda mea, domnişoara Jenkyns, dădea o recepţie în cinstea mea şi că vor fi invitaţi şi căpitanul Brown cu fetele lui, m-am tot întrebat cum se vor desfăşura lucrurile in acea seară. Mesele de joc, acoperite cu postav verde,

fuseseră pregătite de cu zi, ca de obicei ; era la jumătatea lui noiembrie şi se însera încă de pe la patru. Pe fiecare masă erau aşezate luminări şi pachete cu cărţi de joc curate. Focul ardea ; fata in casă primise ultimele instrucţiuni ; iar noi stăteam, îmbrăcate cu ce aveam mai bun, gata să aprindem luminările la prima bătaie în uşă. Aceste reuniuni aveau la Cranford un caracter solemn, iar doamnele care se adunau laolaltă, îmbrăcate cu cele mai bune toalete, trăiau clipe de adevărată înălţare. De îndată ce au sosit primele trei invitate, ne-am aşezat la o masă de „préférence“, eu fiind, spre nenorocul meu, a patra jucătoare. Următoarele patru sosite au fost poftite imediat la altă masă de joc ; îndată după aceasta pe fiecare masă s-a adus cite o tavă de ceai, din cele pe care le văzusem pregătite în cămară încă de dimineaţă. Porţelanul ceştilor era străveziu ; argintăria veche sclipea, bine lustruită ; dar trataţiile erau cit se poate de modeste.

Tăvile erau încă pe mese în clipa cînd căpitanul Brown şi fiicele sale au intrat pe uşă. Mi-am dat seama că, pentru o pricină sau alta, căpitanul era bine văzut de toate doamnele. Frunţile se descreţeau şi tonul discuţiilor se îmblînzca la apropierea sa. Domnişoara Brown arăta bolnavă şi profund deprimată. Domnişoara Jessie surîdea ca de obicei şi părea a se bucura de simpatie, ca şi tatăl el. Căpitanul îşi luă imediat în primire rolul de bărbat în casă : se îngrijea de ce dorea fiecare şi ajuta pe frumuşica fată în casă, servind ceai şi pîine cu unt doamnelor ; făcea toate acestea intr-un mod atît de natural şi de demn, ca o datorie a celor mai puternici de a ajuta pe cei mai slabi, ca un adevărat bărbat. La masa de joc, juca la o miză de trei bani tot atît de serios ca pentru trei lire ; clar, cu toată atenţia ce arăta invitaţilor, o urmărea din ochi pe fata sa cea bolnăvicioasă ; eu, cel puţin, sint sigură că era bolnavă, deşi multora le părea că e mai degrabă o fire posacă. Domnişoara Jessie nu ştia să joace cărţi, dar făcu conversaţie cu cei de pe margine care, înainte de venirea ei, se cam plictiseau. Ea ne şi cintă balada „Jock of Hazelden“ acompaniindu-se la un pian vechi care fusese probabil un clavecin in tinereţea lui. Cînta puţin fals, dar nici unul dintre noi nu era cunoscător în ale muzicii, deşi domnişoara Jenkyns bătea tactul — cam pe alături — pentru a arăta că e muzicală.

Aceasta era foarte drăguţ din partea domnişoarei Jenkyns, avînd în vedere că puţin mai devreme fusese destul de plictisită de afirmaţia necontrolată a domnişoarei Jessie Brown (în legătură cu lina de Shetland), că avea un unchi din partea mamei care era negustor la Edinburgh. Domnişoara Jenkyns încercase să acopere această mărturisire cu o tuse zdravănă, dat fiind că onorabila doamnă Jamieson şedea la o masă de cărţi chiar lingă domnişoara Jessie şi cine ştie ce ar fi spus sau ar fi gîndit dacă ar fi aflat că era în aceeaşi cameră cu nepoata unui negustor ! Dar domnişoara Jessie Brown nu numai că a spus aceasta (că nu avea tact, am fost cu toţii de acord a doua zi dimineaţa), dar chiar a repetat cele spuse, asigurînd-o pe domnişoara Pole că i-ar putea procura cu uşurinţă lina de Shetland ce-i era trebuincioasă „prin unchiul meu, care are cel mai bogat sortiment de lină de Shetland din tot oraşul Edinburgh". Tocmai pentru a ne scoate din urechi ecoul acestor cuvinte şi din gură gustul lor neplăcut, domnişoara Jenkyns propusese să ascultăm muzică ; şi a fost foarte amabil din partea ei să bată tactul în timpul cîntecului.

Cînd, la ora nouă fără un sfert fix, au reapărut tăvile cu biscuiţi şi vin, conversaţia a reînceput şi s-a discutat mai ales despre jocul de cărţi şi despre cacialmale ; dai', din una în alta, căpitanul Brown a adus vorba despre literatură :

— Aţi văzut vreun foileton din „Pickwick Papcrs" ? întrebă el (pe atunci se publica in foileton). Straşnic lucru !

Domnişoara Jenkyns era fiica răposatului pastor din Cranford şi, întrucât citise numeroase predici şi cărţi de teologie, socotea că are cultură literară şi se simţea îndreptăţită să-şi spună cuvîntul in orice discuţie despre literatură. De aceea răspunse că a văzut acele foiletoane, ba chiar putea spune că le-a citit.

— Şi ce credeţi despre ele ? întrebă căpitanul. Nu-i aşa că-s straşnice ?

La această întrebare directă, ea răspunse :

— Părerea mea e că nu sini nici pe departe tot atît de bune ca scrierile doctorului Johnson. Dar. avînd în vedere că autorul lor e încă tinăr, să sperăm că perseverînd va da mai mult. mai ales dacă îşi va lua drept model pe marele doctor...

Asta era însă mai mult decît putea admite căpitanul Brovvn. L-am văzut pregâtindu-şi răspunsul chiar înainte ca domnişoara Jenkyns să fi terminat fraza.

— E un lucru cu totul diferit, doamnă, începu el.

— îmi dau foarte bine seama de asta şi am înţelegerea cuvenită, domnule căpitan.

— îngăduiţi-mi să vă citesc o scenă din foiletonul pe luna asta, pledă el. L-am primit abia azi dimineaţă şi cred că nimeni dintre dumneavoastră nu l-a citit încă.

— Dacă doriţi, spuse ea, aşezîndu-se cu un aer resemnat.

Şi căpitanul Broun citi descrierea „seratei“ pe care o dăduse Sam Weller[1] la Bath. Cîţiva rîseră din toată inima. Eu n-am îndrăznit, fiindcă locuiam chiar in casa gazdei. Domnişoara Jenkyns ascultă demnă şi răbdătoare. Cînd se termină cititul, se întoarse spre mine şi-mi spuse, cu blinda gravitate :

— Draga mea, adu-mi „Rasselas“[2] din bibliotecă.

După ce i-am înmînat cartea, se întoarse spre căpitanul
Brovvn :

—- Permiteţi-mi acum *mie* să vă citesc o scenă şi pe urmă cei de faţă vor alege între favoritul dumneavoastră, domnul Boz [3], şi doctorul Johnson.

Citi apoi. cu voce înaltă şi maiestuoasă, una din conversaţiile între Rasselas şi Imlac; la sfîrşit, spuse :

—- Cred că înţelege acum fiecare de ce prefer pe doctorul Johnson ca scriitor.

* Valetul domnului Pickwick, personaj umoristic din scrierea amintită mai sus.

* Povestire didactică a doctorului Samuel Johnson.

8 Pseudonim sub care a publicat Charles Dickens primele sale lucrări.Căpitanul îşi ţuguie buzele, bătu toba pe masă cu degetele, dar nu spuse nimic. Iar domnişoara Jenkyns crezu potrivit să-şi desăvârşească victoria cu încă una sau două lovituri.

— Şi-apoi, socot vulgar şi mai prejos de demnitatea literaturii publicarea ei in foiletoane.

— Cum s-a publicat oare „Rambler[11]doamnă? întrebă căpitanul Brown, atît de incet incit cred că domnişoara Jenkyns nu-1 auzi.

Ea continuă :

— Stilul doctorului Johnson e un model pentru tinerii începători. Tatăl meu mi l-a recomandat cînd am început a scrie scrisori ; după el mi-am format stilul; îl recomand şi favoritului dumneavoastră.

— Mi-ar părea foarte rău dacă şi-ar schimba stilul şi ar incepf' să scrie aşa de pretenţios, spuse căpitanul Brown.

Domnişoara Jenkyns luă aceasta drept un afront personal, dintr-un motiv pe care căpitanul Brown nu-1 bănuia. Atit ea cit şi prietenii ei îi socoteau stilul epistolar drept însuşirea de frunte. Am văzut multe ciorne ale multor scrisori scrise şi corectate de domnişoara Jenkyns pe tăbliţă, chipurile pentru „a folosi jumătatea de oră chiar înaintea plecării poştei“ ca să comunice ceva prietenelor ei ; iar doctorul Johnson era, după cum spunea ea, un model pentru aceste compoziţii. îşi îndreptă bustul eu demnitate şi răspunse ultimei observaţii a căpitanului Brown, accentuînd fiecare silabă, numai atit :

— Prefer pe doctorul Johnson domnului Boz.

S-a spus, dar nu garantez pentru asta, că in loc de răspuns căpitanul Brown ar fi murmurat, *sotto voce :* „La dracu cu doctorul Johnson !“ Chiar dacă a făcut-o, s-a căit îndată după aceea şi a dovedit-o dueîndu-se lingă fotoliul domnişoarei Jenkyns şi străduindu-se să o antreneze în conversaţie alegind un subiect mai plăcut. Dar ca a rămas neînduplecată. In ziua următoare a făcut observaţia, pe care am reprodus-o mai înainte, despre gropiţele domnişoarei Jessie.

* Publicaţie literară periodică, editată şi scrisă în cea mai mare parte de Samuel Johnson»

CAPITOLUL II

Căpitanul

Era de ajuns să trăieşti o lună la Cranford ca să afli toate tabieturile fiecărui localnic; de aceea, cu mult înainte de a se termina şederea mea acolo, ştiam o mulţime de lucruri despre cei trei din familia Brovvn. Despre sărăcia lor nu erau multe de aflat, fiindcă ci înşişi vorbiseră despre asta pe faţă, chiar de la început. Nu ascundeau faptul că trebuiau să fie foarte socotiţi la bani. Ceea ce rămînea de descoperit era nesfîrşita bunătate a inimii căpitanului şi feluritele chipuri în care ca se manifesta, fără ca acesta să o facă înadins, în legătură cu asta, cîtcva mici întîmplări au continuat să fie povestite o bună bucată de timp după ce au avut loc. Aceasta mai ales fiindcă la Cranford lumea nici nu se obosea citind, iar personalul de serviciu îndeplinea bine toate sarcinile gospodăriei, aşa că nu s-ar fi putut spune că erau prea multe subiecte de conversaţie. Aşa, spre pildă, s-a discutat împrejurarea în care căpitanul Brown i-a dus mîncarea unei biete bătrînc, într-o duminică cu polei. O întîlnise intorcîndu-se de la brutărie, el venind de la biserică, şi a văzut-o mergind cu greu ; i-a luat, cu demnitatea cu care făcea totul, vasul cu mîncarc şi a mers alături de ea, purtîndu-i friptura de berbec cu cartofi pînă acasă. Această faptă a fost. socotită foarte excentrică şi mulţi se aşteptau ca luni dimineaţă căpitanul Brovvn să facă o seamă de vizite ca să explice intîmplarca şi să ceară scuze pentru încălcarea regulilor de bună conduită în vigoare la Cranford, dar el n-a făcut nimic; atunci s-a tras concluzia că îi era ruşine şi că de asia nu se arăta in lume. Cu îngăduinţă şi milă pentru ei, ne-am zis : „La urma urmei, întîmplarea de duminică dimineaţa a vădit o mare bunătate din part;e-i“ ; şi am hotărît să-l consolăm cînd îşi va face din nou apariţia. Dar, cînd colo, a venit pe la noi fără a arăta nicicum că îi era ruşine, vorbind tare şi cu timbrul său de bas obişnuit, cu capul semeţ, cu peruca tot atit de arătoasă şi bine încreţită ca de obicei, şi am fost nevoite să conchidem că uitase cu totul întîmplarea de duminică.

Domnişoara Pole şi domnişoara Jessie Brown ajunseseră la un oarecare grad de intimitate, bazată pe povestea cu lina de Shetland şi pe interesul lor comun pentru modele tic tricotat ; aşa s-a făcut că, ducindu-mă în vizită la domnişoara Pole, am văzut familia Brown mai des decît în casa domnişoarei Jcnkyns, care nu uitase încă ceea ce numea ea „observaţiile defăimătoare ale căpitanului Brown asupra doctorului Johnson ca scriitor de lucrări literare uşoare şi agreabile“. Am aflat astfel că domnişoara Brown suferea de-a binclca de un rău fizic statornic şi incurabil şi că durerea ce i-o provoca dădea feţei ci expresia chinuită pe care o atribuisem întîi unei firi posace.

Era, e drept, şi arţăgoasă uneori, şi anume atunci cînd suferinţa datorată bolii trecea de limite suportabile. în asemenea ocazii, domnişoara Jessie se purta cu ea mai atent chiar decît în cursul acceselor de auto-reproşuri amare care urmau după crize. Domnişoara Brown se acuza nu numai pentru firea-i pripită şi iritabilă, dar şi pentru faptul că obliga pe tatăl şi pe sora ei să se strîmtoreze pentru a-i permite micile cheltuieli suplimentare care-i erau necesare în situaţia ei. Faptul că nu putea să facă sacrificii pentru ei şi să le uşureze grijile transforma generozitatea ei nativă intr-o sporită înverşunare. Domnişoara Jessie şi tatăl ci suportau toate acestea nu numai cu calm, ci chiar cu căldură sufletească. Cînd am văzut-o la ea acasă, am iertat domnişoarei Jessie şi cîntatul ei fals, şi faptul că se îmbrăca prea juvenil.

Mi-am dat totodată seama că peruca neagră â la Brutus a căpitanului Brown şi haina lui vătuită (din păcate cam roasă) erau rămăşiţe ale eleganţei lui militare din tinereţe, care-i intrase în sînge. Omul acesta ştia să facă nenumărate lucruri, deprinse în cursul vieţii de cazarmă. După propria-i mărturisire, nimeni, afară de el, nu ştia să-i Instruiască ghetele aşa cum îi plăcea lui : bineînţeles, prin aceasta scutea de obligaţie pe mica fată în casă care, vedea el bine, avea şi aşa destul de lucru din cauza bolii fiicei lui.

Curînd după memorabila dispută pe care am povestit-o, căpitanul Broxvn s-a străduit să se împace cu domnişoara Jenkyns, dăruindu-i o lopăţică de lemn pentru sobă (făcută de mina lui), întrucît o auzise

spunînd că o enervează hir- şîitul uneia de fier. Ea a primit darvil cu o gratitudine rezervată şi i-a mulţumit ceremonios. După ce căpitanul a plecat, m-a rugat să duc lopăţica în camera cu vechituri, considerînd probabil că un cadou de la un om care preferă pe domnul Boz doctorului Johnson nu putea să o irite mai puţin decît o lopăţică de fier.

Aşa stăteau lucrurile în ziua cinci am plecat din Cranford la Drumble. Mai mulţi corespondenţi mă ţineau însă la curent cu întîmplările din acest drag orăşel. Mai întîi domnişoara Pole, care vădea acum tot atîta interes pentru croşetat cit avusese pentru tricotat, şi ale cărei scrisori conţineau, în mod invariabil, la sfîrşitul fiecărei fraze cu ştiri din Cranford, cîte un comision în legătură cu croşetatul. Domnişoara Mat.il da Jenkyns (care accepta să i se spună Matty atunci cînd sora ei mai mare nu era de faţă) scria scrisori drăguţe, amabile şi cam fără şir, aven- turîndu-se din cînd în cînd a exprima cîte o părere personală ; dar îşi revenea imediat după aceea, fie rugîn- du-mă să nu reproduc ceea ce scrisese, deoarece Deborah avea o altă părere şi *ea* o ştia, fie punînd un post-serip- tum în care preciza că, după ce scrisese cele de mai sus, discutase asupra lor cu Deborah şi, deci, era convinsă că, etc. (aici urma probabil o retractare a părerilor exprimate anterior). Erau apoi scrisorile domnişoarei Jenkyns —[1] Deborah, cum dorea să-i spună sora ei Matty, de cîni tatăl ei afirmase că acest nume ebraic trebuie astfel pronunţat. Bănuiesc, că ea chiar luase profeta ebraică drept model de caracter ; şi, într-adevăr, semăna în unele privinţe cu acea severă profetă, ţinînd seama bineînţeles de diferenţele de moravuri şi de îmbrăcăminte. Domnişoara Jenkyns purta o eşarfă la git, şi o mică bonetă ca o şapcă de jocheu şi, în ansamblu, dădea impresia unei femei care ştie ce vrea, deşi ar fi dispreţuit părerea la modă asupra egalităţii femeilor cu bărbaţii. Cum să fie egale, cînd ea ştia că erau superioare ? Dar să mă întorc la scrisorile ei.

Totul în aceste scrisori era impunător şi măreţ ca şi autoarea lor. Le-am revăzut acum (draga domnişoară Jenkyns, cît de mult am stimat-o !) şi am să reproduc un extras, mai ales fiindcă se referă la prietenul nostru, căpitanul Brown. /

„Onorabila doamnă Jamieson a ieşit chiar acum pe uşă

; în cursul conversaţiei, mi-a comunicai că a primit ieri vizita lordului Mauleverer, un prieten de pe vremuri al veneratului ci soţ. Nu cred că o să-ţi poţi imagina ce l-a adus pe onorabilul lord in perimetrul orăşelului nostru. A venit să-l vadă pe căpitanul Brown, pe care sc pare că lordul l-a cunoscut în timpul „războaielor cu panaş“ şi care a avut cinstea să-l scape pe lord de la pieire intr-un moment de iminent pericol, dincolo de capui — eronat numit —- al Bunei Speranţe. Cunoşti deficienţa prietenei noastre, doamna Jamieson, în materie de inocentă curiozitate ; de aceea n-ai să fii surprinsă eînd îţi voi spune că a fost. incapabilă să-mi dezvăluie natura exactă a primejdiei respective. Eram curioasă, mărturisesc, să aflu in ce fel a reuşit căpitanul Brown, în modesta sa reşedinţă, să primească un oaspe atit de distins ; am aflat astfel că lordul s-a retras pentru odihnă şi, să sperăm, pentru un somn înviorător, la hotelul „La îngerul“, dar că a participat la colaţiunile familiei în timpul celor două zile cît a onorat oraşul nostru cu augusta sa prezenţă. Doamna Johnson, soţia amabilului nostru măcelar, m-a informat că domnişoara Jessie a achiziţionat, o pulpă de miel ; dar în afară de aceasta, nu am cunoştinţă de nici o altă preparaţiune făcută pentru a asigura o primire cu- -venită unui vizitator atit ele distins. Poate că l-au tratat cu „banchetul minţii şi elixirul sufletului“ ; iar noi, care cunoaştem deplorabila lipsă de înţelegere a căpitanului Brown pentru „izvoarele pure ale limbii engleze neîntinate“, putem să-l felicităm pentru faptul că a avut prilejul să-şi eleveze gustul făcînd conversaţie cu un membru atît de elegant şi rafinat al aristocraţiei engleze. Dar cine oare e scutit de unele scăderi omeneşti ?“

Domnişoara Pole şi domnişoara Matty mi-au scris in acelaşi timp. Un atare eveniment ca vizita lordului Mauleverer nu putea fi ignorat de scriitorii de epistole : l-au exploatat de aceea din plin. Domnişoara Matty s-a scuzat umil pentru faptul că-mi scrie o dată cu sora ei, care era cu mult mai capabilă ca ea să descrie onoarea făcută oraşului Cranford ; dar, în ciuda unor greşeli de ortografic, povestirea domnişoarei Matty m-a făcut să înţeleg mai bine emoţia stirnită de vizita lordului, după ce s-a petrecut; căci, în afară ele cei de la hotelul „La îngerul“, de familia Brown, de doamna Jamieson şi de un băieţaş pe care lordul îl înjurase fiindcă rostogolise un

cerc murdar peste picioarele sale aristocratice, n-am aflat ca altcineva să fi stat de vorbă cu dînsul.

Următoarea mea vizită la Cranford a avut loc vara. Nu se petrecuseră nici naşteri, nici morţi, nici căsătorii de cînd fusesem ultima oară acolo. Toată lumea trăia în aceleaşi case şi purta cam aceleaşi haine, bine păstrate şi de modă veche. Evenimentul cel mai de seamă era acela că familia Jenkyns cumpărase un covor nou pentru salon. O, cită silinţă ne dădeam, domnişoara Matty şi cu mine, să vînăm razele de soare care intrau după-amiază pe fereastră şi cădeau pe covor ; întindeam ziare pe părţile bătute de soare şi ne reluam cititul sau lucrul ; dar vai ! peste un sfert de oră soarele se muta şi dogorea alte porţiuni ale covorului ; noi iar ne aşezam în genunchi şi schimbam locul ziarelor. într-o dimineaţă am avut iarăşi mult de lucru fiindcă domnişoara Jenkyns dădea în ziua aceea recepţia ei obişnuită şi ne-a arătat cum să tăiem bucăţi de ziare şi să le coasem laolaltă, aşa ca să facem mici cărări dueînd spre fiecare scaun pregătit pentru invitaţi, ca nu cumva pantofii lor să murdărească sau să întîneze curăţenia covorului. Oare la Londra faceţi asemenea cărări de hîrtie pe care să calce fiecare oaspete ?

Căpitanul Brown şi domnişoara Jenkyns nu restabiliseră relaţii cordiale. Disputa literară la care asistasem era o rană încă deschisă şi fiecare atingere a ei îi făcea să se crispeze. Era singura dată cînd avuseseră o divergenţă de păreri, dar această divergenţă nu putea fi uitată. Domnişoara Jenkyns nu se putea stăpîni să nu vorbească *la adresa* căpitanului Brown ; iar acesta, deşi nu riposta, bătea toba cu degetele, lucru pe care ea îl socotea ireverenţios în legătură cu doctorul Johnson. El îşi manifesta ostentativ preferinţa pentru scrierile domnului Boz ; o dată mergea pe stradă atît de cufundat în lectura lor, incit mai-mai să se ciocnească de domnişoara Jenkyns ; şi, deşi şi-a cerut scuze sincer şi cu toată seriozitatea, şi cu toate că, în fond, nu făcuse decît să se sperie şi să o sperie, ea mi-a mărturisit că ar fi preferat să o fi lovit aşa de rău incit să cadă jos, cu condiţia să fi citit literatură de mai bună calitate. Bietul, vrednicul căpitan ! părea mai bătrîn, mai istovit şi hainele îi erau tare roase. Dar, cu toate astea, arăta tot atît de deschis şi de voios ca de obicei, dacă nu-l întrebai de sănătatea fiicei sale.

— Suferă destul de mult şi va mai avea de suferit;

noi facem ce putem ca să-i uşurăm chinul ; facă-se voia Domnului !

La aceste ultime vorbe îşi scotea pălăria. Am aflat de la domnişoara Matty că într-adevăr făcuseră tot ce puteau face. Un tămăduitor, foarte renumit prin partea locului, fusese chemat şi toate recomandările lui fuseseră îndeplinite, fără a ţine seama de cheltuieli. Domnişoara Matty era sigură că se lipsiseră de multe pentru a-i asigura bolnavei tot ce-i trebuia, dar ci nu vorbeau niciodată despre asta.

Cit despre domnişoara Jessie, domnişoara Matty spunea adine impresionată :

— Cred că-i un înger. Trebuie să vezi cum suportă nervozitatea domnişoarei Brown şi ce expresie voioasă îşi impune după o noapte de nesomn, sîcîită mai tot timpul de soră-sa, ca să înţelegi frumuseţea atitudinii ei. Şi eu toate acestea, îl aşteaptă pe căpitan la micul dejun, îngrijit îmbrăcată şi senină, ca şi cum ar fi dormit toată noaptea într-un pat de regină. O, draga mea ! n-ai mai putea rîde niciodată de buclele ei de fetiţă sau de panglicile ei roz dacă ai fi văzut-o aşa cum am văzut-o eu.

Aceste cuvinte m-au făcut să am remuşeări şi, cîncl am întîlnit-o după aceea pe domnişoara Jessie, am salutat-o cu un îndoit respect. Părea obosită şi trasă la faţa şi buzele au început să-i tremure, în semn de mare slăbiciune, cînd a vorbit de sora ei. Dar s-a luminat şi lacrimile cc-i umpleau ochii frumoşi s-au retras în timp ce spunea :

Ce oameni cu inimă bună sînt aici la Cranford ! Nu poate o gospodină să pregătească ceva mai bun ca de obicei şi să nu trimeată intr-o crăticioară şi pentru sora mea. Cei nevoiaşi lasă pentru ea, la uşa noastră, legumele cele mai timpurii. Făeînd asta, vorbesc puţin şi aspru, ca şi cum le-ar fi ruşine de ce fac ; dar inima mi-e foarte mişcată de atenţia lor.

Lacrimile ii umplură din nou ochii; dar după cîteva minute izbuti să se stăpînească şi cînd plecă era aceeaşi Jessie, plină de voie bună ca întotdeauna.

— De ce nu face acel lord Mauleverer ceva pentru omul care i-a salvat viaţa ? am întrebat eu.

— Vezi dumneata, dacă nu are vreun motiv special, căpitanul Brown nu vorbeşte despre faptul că e sărac. Aşa că el s-a plimbat împreună cu lordul, pălind a fi fericit: şi plin de voie bună ca un prinţ. Cum, pe de altă parte, nu a atras atenţia asupra mesei scuzîndu-se pentru simplitatea ei, şi cum domnişoara Brown se simţea mai bine in ziua aceea şi totul părea luminos, bănuiesc că lordul nu ştie cîte griji se află îndărătul acestor aparenţe. Ştii, le-a trimis destul de des vînat în iarna trecută, dar acum e in străinătate.

Remarcasem adesea rit. de bine erau folosite ocaziile şi lucrurile mărunte la Cranford ; spre pildă, se culegeau frunze de trandafir înainte de a cădea pentru a le da cuiva care nu avea grădină ; se făceau legături de levân- ţică pentru a fi risipite prin sertarele vreunui orăşean, sau a fi arse în camera vreunui bolnav. Lucruri pe care mulţi le-ar lepăda şi gesturi pe care puţini le-ar socoti demne de înfăptuit, erau urmărite cu grijă la Cranford. Domnişoara Jenkyns a umplut un măr cu cuişoare, pentru ca să fie încălzit şi să miroasă plăcut în camera domnişoarei Brown ; şi cu fiecare cuişoară pe care o băga in măr, pronunţa cîte un citat din scrierile doctorului .Johnson. De fapt, nici nu se putea gîndi la familia Brown fără să-i vină în minte Johnson ; şi cum in acea vreme se gîndea des la ei, am avut ocazia să aud multe fraze elaborate şi pompoase de ale celebrului doctor.

Căpitanul Brown a venit într-o zi in vizită spre a mulţumi domnişoarei Jenkyns pentru multe mici atenţii, despre' care eu abia atunci am aflat. îmbătrânise ca peste noapte ; vocea lui de bas avea un tremur, ochii păreau opaci şi cutele de pe faţă erau adinei. Nu

vorbea, nu putea vorbi cu voie bună despre starea fiicei sale, dar vorbea cu o resemnare pioasă şi bărbătească, în puţine cuvinte.

Spuse de două ori : „Numai Dumnezeu ştie tot ce a făcut .fessie pentru noi !“, şi după aceea se ridică în grabă, strânse mîna tuturor în tăcere şi părăsi camera.

In după-amiaza aceea am observat pe stradă grupuri mici de oameni, ascultînd cu feţe îngrozite ceea ce se povestea. Domnişoara Jenkyns s-a întrebat o vreme ev ar putea să însemne asta şi, pină la urmă, se hotărî să facă un lucru necuvenit şi trimise pe Jennv să afle *ce* s-a intimplat.

Jenny se întoarse cu o expresie de groază :

— Vai, coniţâ, vai ! Domnişoară Jenkyns ! Căpitanul Brown a fost umorît de nesuferitul, hainul ăla de drum de fier !

Şi izbucni în plîns. Şi ca, ca atiţia alţii, cunoscuse bunătatea bietului căpitan.

- Cum ? Unde ? Unde ? Doamne Dumnezeule ! Jenny, nu pierde vremea piingind şi spune-ne ce a fost.

Domnişoara Matty se repezi pe dată în stradă şi luă de guler pe omul care povestea.

— Vino in casă... vino imediat la sora mea... fiica parohului. Oh, omule ! spune că nu-i adevărat, strigă ea şi-l aduse pe căruţaşul speriat în salon, unde acesta stătu netezind u-şi părul cu palma, cu cizmele lui ude pe covorul cel nou, fără să-i pese cuiva de asta.

— Cu tot respectul, doamnă, o adevărat. Am văzut cu ochii mei şi omul se cutremură adueîndu-şi aminte. Căpitanul citea o carte nouă şi stătea cu nasul in ea, aşteptînd trenul de la vale. Lingă el era un nod de fată care voia să meargă la marnâ-sa ; a şters-o de lingă sorâ-sa şi a pornit clătinindu-se peste linii. Cînd şi-a luat ochii de pe carte, la auzul trenului, a văzut copilul şi s-a repezit pe linie şi l-a înşfăcat, şi i-a lunecat piciorul şi intr-o clipită a şi venit trenul peste cl. Doamne Dumnezeule ! chiar aşa s-a intimplat — şi acu au venit să aducă vestea fetelor lui. Copilu-i întreg, numai lovit niţel la umăr, cînd l-a aruncat maieă-si. Ar fi mulţumit să ştie asta, bietul căpitan, nu-i aşa ? Dumnezeu să-l aibă in pază !

Căruţaşul cel aspru şi voinic îşi încreţi obrazul bărbătesc şi se întoarse pentru a-şi ascunde lacrimile. M-am uitat la domnişoara Jenkyns. Arăta foarte rău, ca şi cum

era gata să leşine şi mi-a făcut semn să deschid fereastra.

— Matilda, adu-mi boneta. Trebuie să merg la fetele acelea. Să mă ierte Dumnezeu dacă am vorbit vreodată dispreţuitor căpitanului !

Domnişoara Jenkyns şi-a aranjat toaleta pentru a ieşi în oraş, spunînd Matildei să dea căruţaşului un pahar de vin. Cit timp a fost plecată, domnişoara Matty şi cu mine ne-am ghemuit lingă foc, vorbind îngrozite, în şoaptă. Am şi plins încet mai tot timpul.

Domnişoara Jenkyns s-a întors acasă tăcută şi nu ne-am încumetat să-i punem multe întrebări. Ne-a spus că domnişoara Jessie leşinase şi că ea şi cu domnişoara Pole s-au străduit să o readucă în simţiri ; de îndată ce şi-a revenit, le-a rugat ca una dintre ele să meargă şi să stea cu sora ei.

— Domnul Hoggins spune că nu va mai trăi mult şi aş vrea să fie cruţată de această lovitură, spusese domnişoara Jessie, cutremurată de simţăminte pe care nu îndrăznea să le exprime.

— Cum vei face asta, draga mea ? întrebase domnişoara Jenkyns ; nu te poţi ascunde, o să-ţi vadă lacrimile.

— Dumnezeu mă va ajuta, am să mă ţin tare. Ea dormea cînd a venit ştirea, poate că încă mai doarme. Ar fi atit de nefericită, nu numai pentru moartea tatălui meu, dar şi la gîndul cum voi rămîne singură; e atît de bună cu mine !

Le privise îngîndurată, cu ochii ei blînzi şi cinstiţi, şi domnişoara Pole spuse după aceea domnişoarei Jenkyns că abia putuse îndura acea privire, ştiind cum o trata domnişoara Broxvn pe sora ei.

Cu toate acestea, se hotărîse aşa cum dorise domnişoara Jessie. Urma să i se spună domnişoarei Broxvn că tatăl ei fusese obligat să facă o scurtă călătorie pentru compania de căi ferate. Se aranjaseră astfel întrucîtva lucrurile — dar domnişoara Jenkyns nu ştia prea bine cum.

Domnişoara Pole urma să rămînă lîngă domnişoara Jessie. Doamna Jamieson trimisese să i se aducă ştiri. Asta e tot ce am aflat în noaptea aceea ; a fast o noapte tristă. In ziua următoare a apărut o relatare completă a accidentului fatal în ziarul local, pe care l-a adus domnişoara Jenkyns. Spunîndu-mi că ochii ii sînt slăbiţi, m-a

rugat să-i citesc articolul. Cînd am ajuns la pasajul „cu

rajosul gentleman era cufundat in lectura unui număr din „Pickwiek" pe care tocmai îl primise", domnişoara Jenkyns clătină capul încet şi solemn şi apoi suspină :

— Bietul de el, ce pasiune nenorocită avea !

Trupul neînsufleţit urma să fie dus de la gară la biserica parohiei şi înmormântat acolo. Domnişoara Jessie voia cu tot dinadinsul să-l urmeze pînă la groapă ; nici o încercare de a o face să renunţe nu avu succes. Stăpînirea de sine o împietrise şi de aceea a rezistat tuturor intervenţiilor domnişoarei Pole şi sfatului domnişoarei Jenkyns. In cele din urmă, domnişoara Jenkyns renunţă la luptă şi, după o clipă de tăcere, care mă temeam că însemna adîncă nemulţumire faţă de domnişoara Jessie, ea spuse că o va întovărăşi la înmormântare.

— Nu se cuvine să mergi singură. Ar fi împotriva legilor bunei-cuviinţe şi ale omeniei dacă te-aş lăsa.

Domnişoara Jessie părea a nu fi decît pe jumătate mulţumită de acest aranjament, dar neînduplecarea ei, cîtă o avea, fusese consumată în botărîrea de a merge la înmormântare. Ea ar fi dorit, săraca, să poată plînge singură pe mormântul tatălui iubit, pentru care ea fusese totul, şi să poată să-şi descarce durerea cel puţin o jumătate de ceas fără să fie stinjenită de simpatia sau prietenia altora. Dar nu avea să fie aşa. In după-amiaza aceea, domnişoara Jenkyns a trimis să i se cumpere un metru de crep negru şi şi-a dat multă osteneală aranjîndu-şi mica bonetă de mătase neagră de care am mai pomenit. Cînd a terminat-o, a pus-o pe cap şi ne-a privit aştcptînd aprobarea noastră, nu admiraţie, fiindcă dispreţuia aşa ceva. Eram îndurerată, dar unul din acele gînduri jucăuşe care se strecoară nechemate în minte, chiar în clipe de mare durere, m-a făcut de îndată ce am văzut bonetă' să mă gîndesc la un coif. Cu acea bonetă hibridă, jumătate coif, jumătate şapcă de jocheu, a asistat domnişoara Jenkyns la înmormântarea căpitanului Brown ; şi a susţinut, bănuiesc, pe domnişoara Jessie cu o nepreţuită fermitate, îngăduitoare şi blîndă, lăsînd-o să-şi descarce toată suferinţa în plîns înainte de a pleca din cimitir.

In timpul acesta, domnişoara Pole, domnişoara Matty şi cu mine aveam grijă de domnişoara Brown ; şi nu ne-a fost uşor să alinăm sicîitoarele şi neîncetatele ei

văicăreli. Dacă noi ne simţeam atît de obosite şi deprimate, cum trebuie să fi fost. domnişoara Jcssie î Cu toate astea, ea se întoarse acasă aproape calmă, ca şi cum ar fi dobîndit d nouă tărie. Îşi scoase îmbrăcămintea de doliu şi intră in odaie, palidă şi blinda, mulţumind fiecăreia dintre noi cu o uşoară şi prelungită stringent de mină. Reuşi chiar să surîdă — un suris slab, duios şi îngheţat, ca şi cum ar fi vrut să ne asigure că poate îndura mai departe ; dar înfăţişarea ei ne umplu ochii dc lacrimi, mai mult chiar decît dacă ar fi plîns de-a binelea.

S-a stabilit ca domnişoara Polc să rămînă cu ea pentru a face de gardă peste noapte, iar domnişoara Matty şi cu mine să ne întoarcem dimineaţa să le schimbăm, lăsînd astfel domnişoarei Jessie cîteva ore pentru somn. Dar de dimineaţă domnişoara Jenkyns apăru la micul dejun echipată cu boneta-coif şi ordonă domnişoarei Mattv să rămînă acasă, fiindcă hotărîse să meargă ea să ajute la îngrijirea bolnavei. Era în chip vizibil intr-o stare de generoasă agitaţie, pe care o vădi luîndu-şi micul dejun in picioare şi certînd pe toţi cei din casă.

Dar nici un fel de îngrijire şi nici o femeie, oricît de energică, nu-i mai puteau ajuta acum domnişoarei Brovvn. Iţi dădeai seama de asta de îndată ce intrai in camera ei şi erai cuprins de un sentiment solemn de spaimă şi neputinţă. Domnişoara Brou n era pe moarte. Abia îi recunoşteam vocea ; era cu totul alta decît vocea plingâ- reaţă care era pentru noi legată de fiinţa ei. Domnişoara Jessie mi-a spus mai tîrziu că şi vocea ci, şi faţa ei de acum, erau aşa cum fuseseră cîndva, atunci cînd moartea mamei lor făcuse din ea un cap de familie copleşit de griji.

Îşi dădea seama de prezenţa surorii ei, nu însă de a noastră. Noi stăteam puţin retrase în spatele unei perdele ; domnişoara Jessie îngenunche cu faţa lingă cea a surorii ei, pentru a-i prinde ultimele şoapte, slabe şi dureroase :

— - Oh, Jessie, Jessie ! Cit de egoistă am fost ! Să mă ierte Domnul că te-am lăsat să te jertfeşti pentru mine aşa cum ai făcut ! Te-am iubit atît — şi cu toate astea m-am gîndit numai la mine. Să mă ierte Dumnezeu! Taci, dragostea mea, taci ! spuse domnişoara Jessie printre sughiţuri de plins.

— Şi tata, dragul de el ! N-am să mă pling acum, dată Dumnezeu îmi dă puterea să rabd. .Jessie, spune tatii cit am dorit şi cit am aşteptat să-l văd şi să-i cer iertare. N-o să ştie niciodată cum l-am iu Int. Oh, numai dacă i-aş putea spune, înainte de a muri ! Ce viaţă plina de necazuri a avut şi ce puţin am făcut ca să-l înseninez ’

Faţa domnişoarei Jessie se lumină :

— Te-ar mingiia, draga mea, să afli că el ştie ? Te-ar mingîia să ştii că grijile lui, necazurile lui...

Vocea ei tremură, dar se stăpini din nou.

- Mary, el s-a dus înaintea ta în locul unde odihnesc cei osteniţi. Ştie acum cit l-ai iubit.

Faţa domnişoarei Brown luă o expresie ciudată, dar nu desnădăjduită. Un timp nu spuse nimic, iar pe urmă citirăm pe buzele ei ce voia să spună, fiindcă sunetul era prea slab : „Tată, mamă, Harry, Archy“ — şi pe urmă, ca şi cum un alt gînd străbatea mintea ei întunecata —- „dar ai să rănii i singură, Jessie h‘

Îmi pare că domnişoara Jessie se gindise la asta in răgazul de tăcere, fiindcă la aceste cuvinte lacrimi i se prelinseră pe obraji şi nu răspunse de îndată. Pe urmă îşi împreună manile strîns, ie ridică în sus şi spuse, dar nu către noi :

— Cu toate că m-a jertfit, am să mă încred în El.

Cîteva clipe mai tîrziu, domnişoara Brown trecu pragul vieţii, dincolo de suferinţă şi suspin.

După cea de-a doua înmormântare, domnişoara Jenkvns insistă ca domnişoara Jessie să vină să locuiască la ea, în loc să se întoarcă în casa aceea tristă, la care de altfel, ne-a spus domnişoara Jessie, trebuia să renunţe neavînd mijloace ca s-o păstreze. îi răminea un venit cam de douăzeci de lire pe an şi, în plus, dobinda banilor pe care-i va obţine din vînzarea mobilei, dar nu putea trăi cu aşa puţin ; de aceea ne-am sfătuit ce ar putea face ca să-şi cîştige existenţa.

Pot să cos binişor, spuse ea, şi-mi place să îngrijesc de alţii. Cred că aş putea să mă ocup şi cu

gospodăria unei case, dacă cineva rn-ar lua ca menajeră ; sau aş merge ca vinzătoare într-o prăvălie, dacă ar avea răbdare cu mine la început.

Domnişoara Jenkyns spuse supărată că nu trebuie să facă aşa ceva; şi vorbi încet, ca pentru sine, aproape vreun ceas, despre „unii oameni care nu-şi dau seama de poziţia lor socială ca fiice de căpitan“, după care i-a adus domnişoarei Jessie un castron cu compot pregătit cu grijă şi a stat lingă ea, ca un dragon, silind-o să mănînce pînă la ultima lingură ; numai după aceea plecă. Domnişoara Jessie începu să-mi vorbească despre proiectele ce-i veniseră în minte şi, din una in alta, îmi povesti despre zile trecute pentru totdeauna, captivîn-du-mă într-atit. incit n-am mai ţinut scama de trecerea timpului. Am fost amîndouă surprinse cînd a reapărut domnişoara Jenkyns şi ne-a găsit plîngînd. Mi-a fost teamă să nu ia asta in nume de rău, ştiind că spunea adesea că plinsul stînjeneşte digestia şi că dorea ca domnişoara Jessie să se înzdrăvenească ; dar, cînd colo, ea arăta emoţionată şi încurcată, şi se învîrtea în jurul noşti u fără a spune nimic. în cele din urmă vorbi :

— Am fost foarte uluită, de fapt n-am fost uluită — nu lua în seamă, dragă domnişoară Jessie —[1] am fost foarte surprinsă, de fapt am avut o vizită, cineva pe care l-ai cunoscut cînclva, draga mea domnişoară Jessie...

Domnişoara Jessie păli, apoi roşi toată şi privi nerăb-dătoare la domnişoara Jenkyns.

— Un domn, draga mea, care întreabă dacă vrei să-l primeşti.

— O fi oare... nu e cumva... bîlbîi domnişoara Jessie, fără să poată continua.

— Iată cartea lui de vizită, spuse domnişoara Jenkyns, întinzîndu-i-o.

în timp ce domnişoara Jessie o citea, domnişoara Jen-kyns făcu spre mine tot felul de semne din ochi şi strîro-bă turi şi exprimă cu buzele o frază întreagă, din care, bineînţeles, n-am priceput nimic.

— Poate veni sus ? întrebă ea în cele din urmă.

— Da, desigur ! spuse domnişoara Jessie, ca şi cum ar fi spus că domnişoara Jenkyns putea invita pe oricine în casa ei.

Apoi luă in mină împletitura începută de domnişoara Matty şi păru foarte atentă la lucru, deşi vedeam că tre-

mura toată.

Domnişoara Jenkyns trase cordonul soneriei şi spuse servitoarei să conducă sus pe maiorul Gordon ; îndată apăru un om cam de patruzeci de ani, înalt, frumos, cu privirea deschisă. Strinse mina domnişoarei Jessie, dar riu-i putu vedea ochii, fiindcă ea privea fix în jos. Domnişoara Jenkyns mă întrebă dacă voiam să-i ajut la aşezatul dulceţurilor în cămară şi, deşi domnişoara Jessie mă oprea ţinîndu-mi rochia şi privindu-mă cu ochi rugători, n-am îndrăznit să refuz cererea domnişoarei Jenkyns. în loc să aşezăm dulceţuri în cămară, am stat de vorbă în sufragerie şi acolo domnişoara Jenkyns mi-a povestit ce-i spusese maiorul Gordon : cum servise în acelaşi regiment cu căpitanul Brown şi o cunoscuse pe domnişoara Jessie, pe vremea aceea o fată de optsprezece ani, proaspătă şi drăgălaşă ; cum cunoştinţa se schimbase in iubire din parle-i, deşi o mărturisire abia după cîţiva ani ; cum, după ce devenise proprietarul unui domeniu în Scoţia, lăsat moştenire de un unchi, îi ceruse mina şi fusese refuzat, dar cu atîta frămîntare şi evidentă mîhnirc, incit era convins că nu-i era indiferent; şi cum descoperise obstacolul în nenorocita boală care ameninţa încă de atunci pe sora ci. Ea spusese că doctorii prevedeau suferinţă grea ; şi numai ea o putea îngriji pe biata Mary sau susţine moralul tatălui ei pe timpul bolii. Discutaseră mult timp ; şi, după ee refuzase a-i făgădui să-i fie soţie cînd toate necazurile vor fi trecut, fusese foarte amărît şi se despărţiseră ; el plecase în străinătate, cu gindul de a uita pe cea despre care credea că are o inimă rece. Călătorise în Orient şi era pe drumul de întoarcere cînd, la Roma, văzuse intr-un ziar relatarea morţii căpitanului Brown.

în acest moment al povestirii, intră pe uşă domnişoara Matty, care lipsise întreaga dimineaţă ; se întorsese chiar atunci, şi avea pe faţă o expresie de spaimă şi decenţă ultragiată.

— Oh, Doamne ! Deborah, în salon e un domn cu braţul în jurul taliei domnişoarei Jessie ! spuse ea, cu ochii înspăimîntaţi.Domnişoara Jenkyns o puse la punct pe loc :

Cel mai potrivit loc de pe lume pentru braţul lui Du-tc, Matilda, şi vezi-ţi de treaba ta.

Venind din partea surorii ei, care fusese pină atunci un model de purtare feminină exemplară, asemenea ripostă fu o lovitură pentru biata domnişoară Mattv, care părăsi camera foarte descumpănită.

Ultima oară cînd am văzut-o pe domnişoara Jenkyns a fost la mulţi ani după aceste intîmplări. Doamna Cordon rămăsese in relaţii afectuoase şi calde cu toţi cei din Cranford. Domnişoara Jenkyns, domnişoara Mattv şi domnişoara Pole fuseseră în vizită la ea şi povesteau la întoarcere lucruri minunate despre casa, soţul şi îmbrăcămintea ei, şi despre felul cum arăta. O dată cu fericirea, redobîndise şi ceva din prospeţimea tinereţii. De fapt, era cu un an sau doi mai tînără decît credeam noi. Ochii ei fuseseră totdeauna frumoşi şi, acum cînd devenise doamna Gordon, gropiţele nu erau deplasate.

în vremea de care vorbeam, cînd am văzut-o pentru ultima oară, domnişoara Jenkyns era bătrînă şi neputincioasă, iar mintea ei îşi pierduse din ascuţimea de odinioară. Micuţa Flora Gordon locuia la domnişoarele Jenkyns şi, cînd am intrat, citea cu glas tare pentru domnişoara Jenkyns, care era întinsă, slăbită şi schimbată, pe sofa. Flora lăsă jos cartea la venirea mea.

— Ah, spuse domnişoara Jenkyns, ai să mă găseşti schimbată, draga mea. Nu mai văd ca înainte. Dacă n-ar fi Flora să-mi citească, nu ştiu cum mi-ar trece timpul. Ai citit vreodată „Rambler“ ? E o carte minunată, minunată ! şi de mare folos pentru Flora (— cred că ar fi fost intr-adevăr aşa, dacă ea n-ar fi silabisit jumătate din cuvinte şi nu i-ar fi fost neînţelese cam o treime dm ele ! —) Mai bună ca acea stranie carte, cu nume ciudat, din cititul căreia i s-a tras moartea bietului căpitan Bi'own — cartea aceea de domnul Boz — ştii „Bă- trînul Poz“ ; cînd eram fată tinără — acum mulţi ani — am jucat pe Lucy din „Bătrînul Poz“.

Şi bolborosi mai departe, dînd timp Florei să citească o bună bucată de timp din „Colind de Crăciun“ de Dickens, pe care domnişoara Matty o lăsase pe masă.

CAPITOLUL III

O poveste de dragoste de demult

Credeam că legătura mea cu Cranford se va încheia după moartea domnişoarei Jenkyns, sau cel mult se va menţine într-o formă epistolară, ceea ce, cînd- e vorba de relaţiile personale, înseamnă cam tot atît cit un ierbar („Hortus Siccus“ cum i se spune) faţă de florile proaspete din poieni şi de pe pajişti. Am fost, de aceea, plăcut surprinsă primind o scrisoare de la domnişoara Pole (Ia care stăteam de obicei in fiecare an cîte o săptămînă, după vizita mea la domnişoara Jenkyns), in care-mi propunea să vin să locuiesc la ea ; iar la cîteva zile după acceptarea mea, am primit un bilet de la domnişoara Matty în care, în mod ocolit şi foarte umil, îmi spunea că s-ar bucura dacă. înainte sau după vizita mea la domnişoara Pole, aş petrece o săptămînă sau două la ea -— „fiindcă“, spunea ea, „ştiu că după moartea surorii mele nu mai pot oferi vreo atracţie şi că datorez societatea prietenelor mele numai bunăvoinţei lor.“

Bineînţeles, am făgăduit să stau la domnişoara Matty îndată după ce-mi voi încheia şederea la domnişoara Pole şi, a doua zi după sosirea la Cranford, m-am dus s-o văd, întrebîndu-mă cum o fi arătînd casa fără domnişoara Jenkyns şi temindu-mă de o schimbare in rău. Domnişoara Matty prinse a plînge de îndată ce mă văzu. Era vizibil emoţionată de aşteptarea sosirii mele. Am consolat-o cum am ştiut mai bine, gîndindu-mă că cea mai bună mingîiere era preţuirea cinstită, din inimă, a celei dispărute. La fiecare din virtuţile pe care le atribuiam surorii ei, ea înclina încet capul ; în cele din urmă nu-şi mai putu stăpîni lacrimile care-i curgeau încet pe obraji şi, ascunzîndu-şi faţa în batistă, hohoti de plins.

— Dragă domnişoară Matty, am spus eu luindu-i mina, neştiind cum să-i arăt altfel cit de tristă eram că rămăsese singură pe lume.

Ea lăsă jos batista şi spuse :

— Draga mea, aş dori să nu-mi mai spui Matty. *Ei* nu-i plăcea ; mă tem că am făcut atîtea lucruri care nu-i plăceau ei — şi acum s-a dus ! Te rog, scumpa mea, spune-mi Matilda.

I-am făgăduit solemn şi am început, cu domnişoara Pole, să repetăm noul nume chiar din ziua aceea ; treptat, această dorinţă a domnişoarei Matilda fu cunoscută de toţi în Cranford şi ne străduiam cu toţii să nu mai folosim diminutivul obişnuit ; avurăm însă aşa de

puţin succes, îneît cu încetul am renunţat.

Şederea mea la domnişoara Pole se scurgea liniştit. Domnişoara Jcnkvns condusese treburile în Cranford atîta vreme, îneît acum, după moartea ei, abia mai ştiau cum să facă o sindrofie. Onorabila doamnă Jamieson, căreia domnişoara Jenkyns îi lăsa întotdeauna locul de onoare, era grasă şi inertă şi la discreţia vechilor ci servitori. Dacă ei hotărau că era potrivit să dea o recepţie, ei arătau că era necesar să o facă ; dacă nu, nu se făcea nimic. Aveam timp berechet să ascult întîmplări vechi, povestite de domnişoara Pole, în timp ce ea tricota, iar eu croiam cămăşi pentru tatăl meu. îmi luam întotdeauna cu mine o mulţime de lucruri de cusut la Cranford, fiindcă acolo nici nu citeam mult, nici nu ne plimbam mult, aşa că aveam destul timp pentru lucru. Una din istorisirile domnişoarei Pole se referea la o poveste de dragoste care fusese vag cunoscută sau bănuită cu mulţi ani in urmă.

Curînd a venit ziua în care m-am mutat în casa domnişoarei Matilda. Era timidă şi preocupată să-mi asigure cit mai mult confort. în timp ce despachetam, a venit de mai multe ori să aţîţe focul, care ardea cu atît mai prost cu cît îl aţîţa mai des.

— Ai destule sertare, draga mea ? mă întreba. Nu ştiu cum le aranja sora mea, dar avea o metodă grozavă. Sînt sigură că ar fi învăţat intr-o săptămină pe o fată în casă să facă focul mai bine decît e făcut ăsta, iar eu o am pe Fanny de patru luni

Această problemă a slujnicelor era o cauză constantă de nemulţumire, şi nu era de mirare, pentru că în timp ce domnii erau lucru rar, aproape de neîntîlnit in societatea „distinsă“ din Cranford, echivalenţii lor — băieţii tineri, chipeşi — se găseau din belşug în clasele populare. Fetele în casă drăguţe aveau de unde alege cîte un „curtezan“ ; iar stupinele lor, fără a fi obsedate de teama de bărbaţi sau de căsătorie, ca domnişoara Matilda, erau totuşi îngrijorate la gîndul că tîmplarul, sau măcelarul, sau grădinarul care, datorită meseriei lor, veneau in casă şi mai erau în general, din nefericire, şi arătoşi şi neînsuraţi, ar putea suci capul jupîneselor lor. Iubiţii lui Fanny, dacă-i avea, (de altfel domnişoara Matilda o bănuia că are atiţia incit, dacă n-ar fi fost aşa frumuşică, m-aş fi îndoit că are vreunul) erau un motiv de statornică îngrijorare pentru stăpîna ei. O clauză a contractului ei de angajare ii interzicea să aibă „drăguţi“ ; şi deşi răspunsese destul de inocent, răsucind marginea şorţului în timp ce vorbea : „Vă rog, coniţă, nu am avut decît cîte unul odată,“ domnişoara Matt.y ii interzisese şi pe acel unu. Dar fantoma unui bărbat părea a bîntui în bucătărie. Dacă nu rn-ar fi asigurat Fanny că totul era opera imaginaţiei mele, aş fi zis că am văzut poalele hainei unui bărbat filfîind în bucătăria cea mică, într-o noapte cind m-am dus să iau ceva din cămară, iar în altă seară, cind m-am dus să văd cît arăta pendula fiindcă ceasurile noastre stătuseră, am văzut o arătare ciudată, pă- rînd a fi un tînăr înghesuit între pendulă şi spatele uşii deschise a bucătăriei ; şi mi-a părut că Fanny a smucit grăbit luminarea, aşa ca să arunce umbră pe cadranul pendulei şi mi-a indicat ora cu o jumătate de ceas mai puţin, aşa cum am stabilit mai tîrziu după orologiul bisericii. Dar n-am vrut să sporesc îngrijorarea domnişoarei Mattv expunîndu-i bănuielile mele, cu atît mai mult cu cit a doua zi Fanny mi-a spus că era ceva necurat cu bucătăria, deoarece se vedeau tot soiul de umbre ciudate şi că-i era aproape frică să mai rămînă acolo ■— fiindcă „ştiţi, domnişoară“, adăugă ea, „nu văd suflet de om între ceaiul de la ora şase şi ora zece, cînd coniţa sună clopoţelul pentru rugăciune.“

Totuşi, în cele din urmă, s-a hotărît ca Fanny să plece şi domnişoara Matilda m-a rugat să rămîn pină cînd se va deprinde cu noua ei fată în casă ; am acceptat, după ce tatăl meu mi-a comunicat că nu are nevoie de mine

acasă. Noua servitoare era o fată de la ţară, aspră şi cu înfăţişare cinstită, care pînă atunci lucrase numai la fermă ; mi-a plăcut insă cum arăta cind a venit să se angajeze şi i-am făgăduit domnişoarei Matilda să o învăţ rostul casei.

Toate regulile gospodăriei erau stabilite cu religiozitate, aşa cum socotea Matilda că ar fi dorit sortţ ei să fie. Pentru multe dintre ele o auzisem pe Matilda plingi'ndu-se in şoaptă cit timp trăise domnişoara Jenkyns ; dar acum cind sora ei nu mai era, nici eu, care eram o favorită, nu îndrăzneam să mai sugerez o modificare a acelor reguli. Iată o pildă : noi respectam la masă toate prescripţiile care se stabiliseră în „casa tatălui meu, preotul". In consecinţă, la masă era totdeauna vin şi desert ; carafele erau umplute însă numai cind se dădea o recepţie şi ceea ce rămînea în ele se păstra de obicei neatins, deşi aveam pe masă de fiecare dată ci te două pahare pentru vin. La o nouă ocazie festivă, situaţia vinului rămas era examinată intr-un consiliu de familie ; resturile erau adesea împărţite săracilor, dar atunci cînd rămăsese vin mai mult de la ultima recepţie (poate chiar cu cinci luni în urmă) îl adăugam la cel dintr-o sticlă proaspăt adusă din pivniţă. îmi închipui că bietului căpitan Brown nu-i prea plăcea vinul fiindcă nu-şi bea niciodată pînă la fund primul pahar, deşi militarii de obicei beau mai multe.

în ceea ce priveşte desertul, domnişoara Jenkyns aduna cu mina ei coacăze şi agrişe ; mă gîndeam citeodată că ar fi fost mai gustoase culese direct de pe arbuşti, dar în acest caz, după cum arăta domnişoara Jenkyns, nu am fi avut. nimic la desert în timpul verii. Aşa cum era, ne părea totul foarte distins, cu cîte două pahare de fiecare, cu farfuria cu coacăze în capul mesei, cu agrişe şi biscuiţi de o parte şi de alta, şi două carafe cu vin la capătul celălalt. Cînd apăreau portocalele, se petrecea o curioasă manevră. Domnişoarei Jenkyns nu-i plăcea să taie portocale, fiindcă, aşa cum spunea, zeama curgea pe unde nu te aştepţi ; singurul fel în care puteai să guşti din plin portocalele era să le sugi (cred că ea folosea o expresie mai aleasă) ; dar asta s-ar fi asociat in mod neplăcut cu ritualul frecvent îndeplinit de sugaci; de aceea, în sezonul portocalelor, după desert, domnişoara Jenkyns şi domnişoara Matty luau pe tăcute cîte o portocală şi se retrăgeau în intimitatea camerelor

lor pentru a le suge în voie. încercasem o dată sau de două ori, pe eînd trăia sora ei, s-o conving pe domnişoara Matty să ră- mînă în sufragerie şi reuşisem. Făceam un paravan şi nu mă uitam, iar ea spunea că se străduie să reducă cit mai mult zgomotul suptului ; clar acum cinci rămăsese singură, păru îngrozită cînd am rugat-o să rămînă în sufrageria încălzită şi să sugă portocale după pofta inimii.

Aşa era cu toate. Regulile domnişoarei Jenkyns erau mai stricte ca oricînd, fiindcă autoarea lor plecase pe drumul fără întoarcere. In toate, domnişoara Matilda era slabă şi fără iniţiativă. Am auzit-o pe Fanny sicîind-o de douăzeci de ori intr-o dimineaţă cu întrebări despre prînz, fiindcă aşa avea ea chef ; m-a bătut uneori gîndul că exploata intenţionat slăbiciunea domnişoarei Matilda, ca s-o zăpăcească şi s-o aibă la cheremul ei. De aceea mă şi hotărîsem să nu plec clin casă pînă nu voi şti ce fel de femeie era Martha ; dacă o găseam demnă de încredere, aveam s-o învăţ să nu-i ceară stăpînei să hotărască lucruri mărunte, ca să n-o tulbure inutil.

Martha era necioplită şi vorbea cum ii venea la gură ; altfel însă era ageră şi bine intenţionată, clar tare neştiutoare. Era în casă abia de o săptămână cînd, într-o dimineaţă, am fost foarte surprinse primind o scrisoare de la un văr al Matildei care trăise douăzeci sau treizeci de ani în India şi care se întorsese de curînd în Anglia — după cum aflasem clin anuarul armatei — adu cînd cu el o soţie invalidă, pe care nu o prezentase niciodată rudelor din Anglia. Maiorul Jenkyns scria pentru a spune că doreau, el şi cu soţia lui, să petreacă — în drum spre Scoţia — o noapte la Cranford, la han, dacă ar fi deranjat-o pe domnişoara Matilda să-i primească în casa ei ; în acest caz, nădăjdui au totuşi să poată fi împreună cu ea cea mai mare parte a zilei.

Bineînţeles, *trebuia* să arate că n-o deranjează, spuse ea, cu atît mai mult cu cit toată lumea ştia că dormitorul surorii ei era liber ; dar sînt sigură că ar fi preferat ca maiorul să nu se fi întors clin India şi să nu-şi fj adus aminte de verisoara lui.

Oh, cum să fac ? sc întreba ea descumpănită. Dacă ar fi trăit Deborah, ca ar fi ştiut să se descurce cu un bărbat ca musafir. Trebuie oare să pun un brici în camera de toaletă ? Doamne, Doamne, nu am nici un brici ! Deborah sigur că ar fi avut. Şi papuci, şi perie de

haine ?

I-am spus atunci că, probabil, maiorul îşi va aduce cu sine aceste accesorii.

— Şi după masă, in ce moment să mă ridic ca să-l las să-şi bea vinul în tihnă ? Deborah le-ar fi făcut pe toate cum se cuvine ; ea ar fi fost în elementul ei. Crezi că o să vrea cafea ?

Am luat asupra mea pregătitul cafelei şi i-am spus că o voi învăţa pe Mart ha cum să servească la masă — în această privinţă trebuie spus că avea multe lipsuri — şi că, fără îndoială, maiorul Jcnkyns şi doamna Jenkyns vor înţelege stilul de viaţă liniştit al unei doamne singure, într-un orăşel de provincie. Dar ea era foarte tulburată. Am convins-o să deşerte carafele şi să aducă din pivniţă două sticle neîncepute de vin. Aş fi preferat să nu fie de faţă cînd dădeam instrucţiuni Marthei, fiindcă intervenea cu cîte o altă dispoziţie, zăpăcind-o pe biata fată care stătea intre noi două, ascultînd cu gura căscată.

— Serveşte legumele în jurul mesei, i-am spus eu (un lucru nesocotit, după cum îmi dau seama acum, fiindcă ţinteam mai sus decît puteam noi realiza cu măsură şi simplitate) ; iar apoi, văzînd privirea ei nedumerită, am adăugat : Treci cu legumele pe rînd pe la fiecare şi îi laşi să se servească singuri.

— Să ai grijă să treci întîi la doamne, interveni domnişoara Matilda. Totdeauna, cînd serveşti, să treci pe la doamne înaintea domnilor.

— Am să fac aşa cum spuneţi, coniţă, spuse Martha, dar mie îmi plac mai mult flăcăii.

Nu prea ne-am simţit bine şi ne-a cam vexat această declaraţie a Marthei, deşi cred că nu voia să spună nimic rău ; în cele din urmă, a servit foarte bine, potrivit instrucţiunilor noastre, dacă nu luăm în seamă faptul că l-a „înghiontit[11] pe maior cînd acesta a întîrziat să se servească din farfuria cu cartofi pe care i-o prezenta.

Maiorul şi soţia lui erau oameni liniştiţi şi nepretenţioşi ; erau cam apatici, aşa cum bănuiesc că sînt toţi cei care au trăit in India. Am fost cam speriată văzînd că aduc cu ei doi servitori, un fecior hindus pentru maior şi o cameristă serioasă, mai în vîrstă, pentru soţia lui ; dar cei doi servitori au dormit la han şi au preluat o parte din răspunderi, veghind cu grijă la bunăstarea stăpînului şi a stăpînei lor. Martha holba tot timpul ochii la turbanul alb şi la faţa măslinie a indianului, iar Matilda

se trăgea puţin înapoi cind o servea la masă. M-a şi întrebat, după ce au plecat cu toţii, dacă nu-mi părea că seamănă cu Barbă-Albastră. Privită în ansamblu, vizita maiorului Jenkvns s-a desfăşurat cu bine şi încă si acum mai constituie un subiect de conversaţie al domnişoarei Matilda. în vremea cind a avut loc, a produs mare interes în întregul orăşel şi a trezit întrucitva pînă şi pe apatica onorabilă doamnă Jamieson, atunci cind am vizitat-o spre a-i mulţumi pentru binevoitoarele răspunsuri la întrebările pe care i le pusese domnişoara Matilda cu privire la aranjarea camerei de toaletă a unui gentleman, răspunsuri pe care, trebuie să spun, le dăduse cu aerul obosit al unei profete scandinave : „lăsaţi-mă, lăsaţi-mă să mă odihnesc.“

Şi *acum,* am ajuns şi la povestea de dragoste, tie pare că domnişoara Pole avea un văr îndepărtat care cu mulţi ani înainte ceruse mina domnişoarei Matty. Acest văr locuia la patru-cinci mile depărtare de Cranford, pe moşioara lui. Proprietatea nu era destul de mare ca să-l îndreptăţească a se socoti mai mult decît un răzeş ; de altfel, cu acea „mîndrie care imită umilinţa“, nu încercase să se ridice la rang de gentilom, aşa cum făcuseră atîţia alţii. Nu accepta să i se spună gentilom ; înapoia chiar scrisorile ce-i erau adresate cu acest titlu, spunind dirigintei oficiului poştal din Cranford că numele lui era *domnul* Thomas Holbrook, răzeş. Respingea toate modernizările pe planul gospodăriei ; spre pildă, uşa casei lui era deschisă vara şi închisă iarna şi nu avea nici ciocănel, nici clopoţel la uşă pentru a chema servitorii. Cind uşa era închisă, o izbea cu pumnul sau cu măciulia bastonului. Dispreţuia orice rafinament care nu-şi avea obîrşia în trecutul îndepărtat al oamenilor. Faţă de oricine pe care nu-1 ştia bolnav, vorbea fără a-şi doza vocea. Cunoştea perfect dialectul local şi îl fo- jos va în mod obişnuit in conversaţie ; aceasta cu toate că, aşa cum îmi spunea domnişoara Pole care mi-a dat amănuntele, citea eu voce tare mai frumos şi cu mai multă simţire decit oricine, cu excepţia răposatului preot.

De ce nu s-a măritat domnişoara Matilda cu el ? am întrebat eu.

— Nu ştiu. Cred că ea ar cam fi dorit; dar vărul Thomas nu era destul de subţire pentru tatăl ei preotul şi pentru domnişoara Jenkyns.

- Doar nu ei aveau să-l ia de bărbat, am spus eu cu nerăbdare.

— Nu, dar voiau ca domnişoara Matty să nu se măriţi* mai prejos de rangul ei. Ştii că era fată de preot şi că ei sînt intr-un fel înrudiţi cu sir Peter Arley; domnişoara Jenkyns preţuia mult această rudenie.

— - Biata domnişoară Matty, am rostit eu.

Stai încet; eu nu ştiu nimic altceva decît că a cerut-o in căsătorie şi că a fost refuzat. Poate că domnişoarei Matty nici nu i-a plăcut, poate că domnişoara Jenkyns n-a spus nici o vorbă împotrivă ; e numai o presupunere a mea.

— L-a mai văzut de atunci vreodată ? am întrebat.

— Nu, cred că nu. Vărul Thomas locuieşte la Woodley, la jumătate drum intre Cranford şi Misselton ; ştiu că a hotărît să-şi facă tirguielile la Misselton curind după ce a cerut mina domnişoarei Matty şi cred că n-a mai fost de atunci şi pină azi decit de cel mult două ori in Cranford. O dată, pe cind mergeam pe strada mare cu domnişoara Matty, ea a ţîşnit de lîngă mine şi a luat-o în sus pe Shire Lane. Citeva minute mai tîrziu am fost surprinsă întîlnindu-1 pe vărul Thomas.

— Ce virstă are ? am întrebat eu, după ce înălţasem în mintea mea un castel de cărţi de joc.

— Cred că are cam şaptezeci de ani, draga mea, răspunse ea, aruncînd in aer castelul meu de cărţi de joc.

Curînd după aceea, in timpul şederii mele la domnişoara Matilda, am avut ocazia să-l văd pe domnul Holbrook ; am asistat totodată la prima lui întîlnire cu cea pe care o iubise, la treizeci sau patruzeci de ani după despărţire. Eram într-o prăvălie, pe cale să-i ajut la alegerea unei ţesături de mătase colorată care să se asorteze eu o rochie de *mousseline-de-laine* gri cu negru ce trebuia lărgită, cind am văzut intrînd un om înalt, subţire, arătînd a Don Quijote, care a cerut mănuşi de lînă. Nu-1 văzusem niciodată pe acel om care n-ar fi trecut neobservat —• şi l-am urmărit cu atenţie, în timp ce domnişoara Matty vorbea cu negustorul. Străinul purta o haină albastră cu nasturi de alamă, pantaloni de călărie ponosiţi şi jambiere, şi batea toba cu degetele pe tejghea, aşteptînd să fie servit. în clipa cind a răspuns ia întrebarea vînzătorului : „Cu ce vă pot servi astăzi, domnule ?“ am văzut că domnişoara Matilda tresare şi apoi se aşază brusc pe un scaun ; mi-am dat seama pe loc cine era omul. înainte de asta ea ceruse ceva care trebuia adus de celălalt vînzător : „Domnişoara Jenkvns doreşte mătase neagră de 2 şilingi şi 2 penny metrul.“ Domnul Holbrook prinse din zbor numele şi traversă prăvălia cu paşi mari.

— Matty — domnişoară Matilda — domnişoară Jenkyns ! Pe cinstea mea ! Nu v-aş fi recunoscut. Cum merge — cum vă merge ?

îi strângea mina, vădind după felul în care o făcea căldura prieteniei sale ; dar totodată repeta, ca şi cum ai- fi spus numai pentru el : „Nu v-aş fi recunoscut“, de atîtea ori şi cu o expresie care răpea orice şansă unei legături sentimentale la care m-aş fi putut gîndi.

Oricum, domnul Ilolbrook vorbi într-una cit am rămas In prăvălie şi, pe urmă, făcînd un semn cu mina negustorului, spuse : „Pe altă dată, domnule, pe altă dată“, şi, lăsînd mănuşile necumpărate, ne întovărăşi pînă acasă. Adaug, mulţumită, că şi celălalt client, domnişoara Matilda, a părăsit prăvălia tot atît de tulburată şi fără a fi cumpărat mătase, verde sau roşie. Domnul Holbrook era in chip vizibil plin de bucurie sinceră şi zgomotos manifestată întilnind pe iubita lui de odinioară ; făcu aluzie la schimbările ce se petrecuseră, vorbi chiar despre domnişoara Jenkvns, spunînd : „Biata dumneavoastră soră ! Ei da, fiecare avem scăderile noastre !“ şi apoi îşi luă rămas bun exprimînd nădejdea de a o revedea

curînd pe domnişoara Matty. Ea se duse drept în camera ei şi, cind se întoarse, abia la ora ceaiului, arăta ca şi cind ar fi plins.

CAPITOLUL IV O *vizită la un butrîn holtei*

Cîteva zile mai tirziu am primit un bilet de la domnul Uolbrook, prin care ne invita intr-un stil ceremonios şi de modă veche pe amîndouă — în mod imparţial pe amîndouă — să petrecem o zi la aşezarea lui, o zi lungă de iunie, căci ne aflam în iunie. Menţiona că invitase şi pe vara lui, domnişoara Pole, aşa că puteam să facem drumul împreună cu o trăsură, care putea fi adăpostită la el pînă la întoarcere.

Mă aşteptam ca domnişoara Matty să accepte de îndată invitaţia. Dar nu ! cu greu am izbutit, domnişoara Pole şi cu mine, să o convingem să meargă. Ea socotea că e un lucru nepotrivit; a fost chiar oarecum contrariată de faptul că noi nu găseam nimic nepotrivit în a merge împreună cu alte două doamne în vizită la un vechi admirator. S-a iscat şi o altă piedică, mai serioasă : ea credea că sora ei Deborah n-ar fi văzut cu ochi buni această vizită. Ne-a trebuit o jumătate de zi de argumentări pentru a trece peste acest obstacol. La primul semn de îmblînzire, am prins ocazia pentru a scrie şi a expedia o acceptare a invitaţiei, în numele ei, stabilind ziua şi ora, aşa ca să nu mai poată da înapoi.

In dimineaţa zilei următoare m-a rugat să o însoţesc pînă la prăvălie ; acolo, după multe ezitări, am ales trei bonete care ni s-au trimis acasă pentru a fi încercate, una dintre ele, cea mai potrivită, urmînd a fi purtată la vizita din joia următoare.

Tot timpul cît a durat drumul pînă la Woodley, domnişoara Matty fu stăpînită de o tăcută agitaţie. Era evident că nu fusese niciodată acolo. Deşi nu-i trecea prin minte că ştiam ceva despre povestea aceea de demult, simţeam că tremura la gîndul de a vedea aşezarea care ar fi putut fi căminul ei şi de care se legau, probabil, atîtea visuri nevinovate de fată tînără. Drumul

a fost destul de lung, pe şosele pietruite, dar cam cu hîrtoape. Domnişoara Matilda şedea încordată şi privea melancolică prin geamurile, cupeu lui, pe măsură ce ne apropiam de ţinta călătoriei. Peisajul era liniştit şi pastoral. Aşezarea din Woodley era împrejmuită de ţarini şi avea o grădină de modă veche, în care tufele de trandafiri se împleteau cu cele de viţă, iar garoafele şi mixând rele aveau ca fundal lujeri pufoşi de sparanghel. Nu se putea ajungecu trăsura pînă la intrarea casei. Am coborit lingă o portiţă şi am înaintat de-a lungul unei cărări drepte străjuite de lădiţe eu flori.

— Vărul meu putea să facă un drum pentru trăsuri pînă la intrare, spuse domnişoara Pole care, suferindă de urechi, se aventurase în acea zi numai cu o bonetă pe cap.

— Găsesc că e foarte drăguţ, spuse domnişoara Matty pe un ton blînd şi melancolic, abia auzit, fiindcă în acea clipă în uşă apăru domnul Iiolbrook, frecindu-şi ma nile în semn de exuberantă ospitalitate.

Mi-a părut că semăna mai mult ca oricine! cu Don Quijote, deşi această asemănare era numai în înfăţişarea exterioară. Respectabila lui menajeră stătea modestă în prag, pentru a ne ura bun venit ; în timp ce conducea sus în casă pe cele două doamne mai în vîrstă, am cerut voie să văd grădina. Dorinţa mea făcu plăcere bătrînului gentleman, care mă conduse peste tot şi îmi arătă cele douăzeci şi şase de vaci ale sale, fiecare avînd ca nume cîte o literă a alfabetului. In cursul plimbării am fost surprinsă auzind din gura lui citate potrivite şi frumoase de poezie, trecînd uşor de la Shakespeare şi Gcorge Herbert pînă la poeţi din zilele noastre. O făcea fără ostentaţie, ca şi cum ar fi gîndit cu glas tare, exprimând prin cuvintele lor frumoase şi adevărate ceea ce el simţea sau gîndea. Pe Byron îl numea „înălţimea sa Lordul Byron“, iar numele lui Goethe îl pronunţa cu sonorităţi engleze : „Aşa cum zice Goethe : O, voi palate pururi verzi.“ Dar cu toate acestea, n-am întîlnit nici pînă atunci, nici de atunci încoace un om care, trăind toată viaţa într-un loc retras şi nu prea atrăgător, să fi exprimat atâta încintare pentru frumuseţea curgerii zilelor şi a schimbării anotimpurilor.

Cinci am intrat în casă, masa era aproape gata în bucătărie — aclică intr-o încăpere care aşa ar fi trebuit

să se numească, fiindcă avea de jur împrejur bufete şi dulapuri de stejar, pînă în dreptul căminului, şi numai un mic- covor persan pe podeaua acoperită cu dale. Încăperea ar fi putut fi uşor transformată intr-o elegantă sufragerie de stejar afumat, dacă s-ar fi scos cuptorul şi câteva alte ustensile ele bucătărie, în chip evident nefolosite, de vreme ce adevărata bucătărie era ceva mai departe. Camera in care ar fi trebuit să stăm era o încăpere urîtă şi cu mobile incomode ; dar am stat de fapt în cea pc care domnul Holbrook o numea camera administraţiei, pentru că în ca plătea săptămînal salariile argaţilor, la cm birou mare lingă uşă. Restul acelei odăi - care avea vedere spre livadă, de unde intrau umbrele mişcătoare ale pomilor — era ocupat de cărţi. Erau aşezate pe duşumea, acopereau pereţii şi masa.

Se putea vedea că domnul Holbrook era pe jumătate ruşinat şi pe jumătate mîndru de extravaganţa sa în această privinţă. Erau cărţi de toate felurile, dar precumpăneau poezia şi istorisirile stranii sau violente. Pe cit. se putea observa, făcuse alegerea cărţilor după gustul lui şi nu ţinînd scama de cele socotite clasice sau la modă.

— Ah, spuse el, nouă fermierilor nu ne rămîne mult timp pentru citit; dar cu toate astea, nu ne putem stăpini.

— - Ce odaie frumoasă ! vorbi domnişoara Matty *sotto voce.*

— Ce loc plăcut ! am spus eu cu voce tare, aproape în acelaşi timp.

— Mă bucur că vă place, răspunse el, dar cum vă împăcaţi cu scaunele astea de piele neagră în trei colţuri ? Mie îmi place mai mult decît orice salon ; credeam însă că doamnele vor prefera o cameră mai elegantă.

Exista acea încăpere mai elegantă dar, ca mai toate lucrurile elegante, nu era nici frumoasă, nici plăcută, nici intimă ; dc aceea, în timp cc şedeam la masă, fata în casă a şters de praf şi a frecat scaunele din odaia administraţiei, în care ne-am petrecut apoi tot restul zilei.

Ne-a servit budincă înainte de mîncarea eu carne ; mi-a părut că domnul Holbrook voia să-şi ceară iertare pentru deprinderile lui demodate, fiindcă începu a spune :

— Nu ştiu dacă vă plac obiceiurile moderne.

— Nu, de loc ! spuse domnişoara Matty.

— Nici mie, zise el. Menajera mea ţine să introducă moda nouă, deşi eu îi spun că in tinereţea mea nu se clintea un fir din regulile impuse de tatăl meu : fără supă nu capeţi găluşte ; fără găluşte nu capeţi carne. Masa începea totdeauna cu supă, pe urmă veneau găluşte cu seu, fierte în supă împreună cu carnea de vată, iar la urmă mîncarea cu carne. Dacă nu mincam supa, nu ni se dădeau găluşte, care ne plăceau mai mult ; iar carnea de vacă venea la urmă şi nu căpătau decit cei care mincascră supă şi găluşte. Acum oamenii încep masa cu lucruri dulci şi răstoarnă tot. rostul mîncării.

Cînd s-a adus friptura de raţă cu mazăre verde, ne-am uitat încurcate una la alta : nu aveam clecît furculiţe cu cite doi dinţi, cu miner de os negru. E drept că metalul strălucea ca argintul, dar cum aveam să mincăm ? Domnişoara Matty culegea boabele de mazăre una cite una în dinţii furculiţei, cam aşa cum minca Aminé boabele de orez după banchetul cu vampirul. Domnişoara Pole suspina după boabele fragede de mazăre care rămîneau neatinse în farfurie, fiindcă scăpau între dinţii furculiţei. Eu am privit la gazda noastră : mazărea intra de-a dreptul în gura lui încăpătoare, adusă ca pe o lopăţică pe vîrful larg şi rotunjit al cuţitului. Am văzut, l-am imitat, am supravieţuit ! Prietenele mele, în ciuda exemplului meu, n-au avut destul curaj să facă un lucru care nu era distins. Dacă domnul Holbrook n-ar fi mîn- cat cu atîta poftă, ar fi observat că bunătatea de mazăre a rămas aproape neatinsă în farfurii.

După prînz i s-a adus o pipă de lut şi o scuipătoare. Rugîndu-ne să trecem în altă cameră unde ne va urma curind, dacă nu suferim fumul de tutun, el a întins pipa domnişoarei Matty, cerîndu-i să i-o umple. In tinereţea lui, acest lucru era socotit o atenţie faţă de o doamnă ; dar era cam nepotrivit să consideri asta o onoare pentru domnişoara Matty, pe care sora ei o învăţase să aibă oroare faţă de orice fel de fumat.

Deşi era contrariată in rafinamentul ci, totuşi se simţi măgulită a fi fost astfel aleasă, aşa că îndesă în mod delicat tutunul tare în pipă ; apoi ieşirăm din cameră.

— E foarte plăcut să iei masa cu un holtei, spuse încet domnişoara Matty, după ce ne-am aşezat în camera administraţiei. Nădăjduiesc însă că nu e un lucru necuvi-

incios, cum sint at.îtea lucruri plăcute !

— Ci te cărţi mai are ! spuse domnişoara Pole privind de jur împrejur. Şi ee prăfuite sînt. !

— Cred că această cameră seamănă cu una dintre cele ale marelui doctor Johnson, spuse domnişoara Matty. Trebuie să fie un om superior vărul dumitale !

Da, spuse domnişoara Pole, e un mare cititor ; dar mă tem că s-a cam sălbăticit trăind singur.

- E un c-uvînt prea tare. Eu l-aş numi excentric; oamenii foarte deştepţi sint totdeauna excentrici, răspunse domnişoara Matty.

Revenind în cameră, domnul Holbrook ne propuse o plimbare pe cîmp ; dar cele două doamne mai în vîrstă sc temeau de umezeală şi noroi şi nu aveau decît nişte glugi dizgraţioase de pus pe cap; aşa că au declinat oferta şi l-am întovărăşit singură într-o cursă pe care spunea că trebuie s-o facă pentru a inspecta oamenii săi la lucru. El mergea, fie uitînd cu totul de existenţa mea, fie trag inel în tăcere din pipă ; şi cu toate astea nu era chiar tăcere. Păşea în faţa mea, încovoiat în mers, cu mîinile împreunate la spate ; dar, de fiecare dată cînd îl impresiona vreun copac sau vreun nor, ori vederea unei păşuni in depărtare, recita versuri ca pentru sine, cu o voce plină şi sonoră, accentuîndu-le ca un om care simte şi trăieşte sincer aceste emoţii.

Trec-înd pe lingă un bătrîn cedru, la un colţ al casei, recită :

„Cedrul aşterne întunecate şi verzi văluri de umbră...“

— Grozavă expresie : văluri. Minunat om !

Nu mi-am dat seama dacă mi se adresa mie, dar am înginat : „minunat“, în chip de adeziune, deşi nu ştiam despre cine era vorba şi mai mult fiindcă mă plictisea sâ mă văd uitată şi să tac din gură.

El se întoarse pe loc.

— Da, poţi să zici „minunat“. Cinci am citit o recenzie despre poeziile lui in *Blackicood,* am plecat ele acasă în mai puţin de un ceas şi am mers pe jos şapte mile pină la Misselton (fiindcă nu am găsit caii în grajd) şi am comandat poeziile. Spune-mi, ce culoare au mugurii de frasin în martie ?

„Oare omul ăsta îşi pierde minţile ?“ mă întrebai eu. „Chiar că seamănă cu Don Quijote.“

— Ce culoare au, te-am întrebat, repetă el vehement.

— Zău că nu ştiu, am răspuns pe un ton supus de neştiutoare.

— Ştiam că habar n-ai. Nici eu nu ştiam — ca un prostănac bătrîn — pină cinci m-a învăţat tînărul ăsta. Negri, ca mugurii de frasin în martie. Cu atît mai ruşinos pentru mine, care am trăit toată viaţa la ţară. Negri — negri ca smoala, doamnă.

Şi-şi reluă mersul, legănîndu-se în ritmul unui vers pe care şi-l reamintise.

După ce nc-am întors acasă, nu avu linişte pînă nu ne citi poeziile despre care vorbise ; domnişoara Pole îl încurajă să facă ce-şi propusese, cu gîndul, credeam eu, de a-mi da prilejul să ascult cit de frumos citea, după cum îl lăudase ea ; dar mai tîrziu îmi spuse adevăratul motiv şi anume că tocmai ajunsese cu croşetatul la un punct dificil şi voia să poată număra ochiurile fără să fie obligată a vorbi. Cit despre domnişoara Matty, orice ar fi propus el ar fi fost bine primit ; cu toate acestea, la cinci minute după ce domnul Holbrook începu cititul unui lung poem, numit „Locksley Hali“, lunecă intr-un somn adine şi dormi bine, neobservată, pînă ce poemul se termină ; tăcerea care urmă o trezi şi, fiindcă îşi dădea seama că trebuie să spună ceva, deoarece domnişoara Pole nu terminase cu număratul ochiurilor, exclamă :

— Ce carte drăguţă !

— Drăguţă, doamnă ? E frumoasă ! Auzi, drăguţă !

Da, desigur ! An> vrut să spun frumoasă ! zise ea, tulburată de dezaprobarea aprecierii ei. Seamănă mult cu acel frumos poem al doctorului Johnson pe eare-1 citea sora mea, nu-mi mai aduc aminte numele ; cum ii spunea, draga mea ? zise ea, întorcîndu-se spre mine.

—- La care te gîndeşti ? Despre ce era vorba ?

— Nu-mi amintesc despic ce era vorba şi nici nu ştiu cum se numea, dar era scris de doctorul Johnson şi era foarte frumos şi semăna midt cu ceea ce a citit acum domnul Holbrook.

— Nu-mi aduc aminte, spuse el gînditor. Dar nici nu prea cunosc poeziile doctorului Johnson. Trebuie să le citesc.

In timp ce ne instalam în trăsură la plecare, l-am auzit pe domnul Holbrook spunînd că ne va vizita curînd, pentru a afla dacă am ajuns cu bine acasă ; aceasta a îneîntat-o şi a tulburat-o pe domnişoara Matty. Dar după ce imaginea casei înconjurate de copaci se estompă, sentimentele ei pentru stăpînul casei se prefăcură treptat într-o întrebare chinuitoare, şi anume dacă Martha nu-şi călcase cuvîntul dat şi, profitînd de lipsa stăpînei de acasă, nu cumva primise vreun „curtezan[1]-. Martha arăta liniştită şi sigură pe ea cind veni să ne ajute să coborîm din trăsură ; avea totdeauna grijă de domnişoara Matty, dar în seara aceea îşi manifestă grija printr-o remarcă nefericită :

— Coniţă dragă, cum aţi ieşit seara cu un şal aşa subţire ? E aproape ca un voal. La vîrsta dumneavoastră ar trebui să fiţi mai prudentă,

— La virsta mea ! spuse domnişoara Matty pe un ton de supărare, ea care de obicei era blajină. I .a virsta mea ! Ascultă, ciţi ani crezi că am, de vorbeşti de vîrsta mea ?

—- De, coniţă, eu aş zice că sinteţi pe aproape de şaizeci ; dar oamenii arată uneori mai bătrîni decît sînt. Să mă credeţi că n-am nici un gînd rău.

— Martha, încă n-am împlinit cincizeci şi doi ! spuse domnişoara Matty cu un accent grav, probabil pentru că amintirea tinereţii ei fusese răscolită în acea zi şi o supăra gîndul că vremurile luminoase erau atît de departe în trecut.

Dar domnişoara Matty nu-mi vorbi niciodată despre o cunoaştere mai intimă a domnului Holbrook. Probabil pentru că iubirea ei din tinereţe nu fusese încurajată atunci, o închisese aclinc in inima ei ; şi numai fiindcă
0 observam - nu mă puteam opri s-o fac de cind domnişoara Pole îmi făcuse confidenţe — am simţit cit de credincioasă rămăsese biata ei inimă, in mîhnirea şi tăcerea ei.

Găsea totdeauna un motiv plauzibil pentru a-mi explica de ce îşi punea în fiecare zi boneta cea mai bună pe cap şi şedea, deşi avea reumatisme, lingă fereastra de la care putea vedea în stradă fără a fi văzută.

Şi intr-o zi el veni. Se aşează, cu palmele puse pe genunchii depărtaţi, şi începu să fluiere uşor, cu capul plecat, după ce i-am răspuns la întrebările lui cu privire la întoarcerea noastră acasă. Deodată sări în picioare.

— Ei bine, doamnă, doriţi ceva de la Paris ? Plec intr-acolo peste o săptămină sau două.

- La Paris ! am exclamat amîndouă.
- Da, doamnă. Am dorit totdeauna să merg acolo şi n-am ajuns niciodată. Mă gîndesc că dacă nu mă duc t urînd, poate n-am să mai ajung de loc. Aşa că am să plec îndată ce termin cu strînsul finului, înainte de începerea secerişului.

Eram aşa de surprinse că nu i-am dat nici un comision.

Pe cind se pregătea să iasă, se întoarse din drum cu vorba lui obişnuită :

- Să mă ierte Dumnezeu, doamnă, dar aproape am uitat jumătate din scopul vizitei mele. lată aici poeziile pe care le-aţi admirat aşa de mult în seara aceea la mine acasă. Şi scoase un pachet din buzunarul hainei.

1 -a revedere, domnişoară, spuse, la revedere, Matty; vezi, ai grijă de tine.

Şi s-a dus. Dar îi dăduse o carte şi îi spusese pe nume, aşa cum făcea cu treizeci de ani în urmă.

-— N-aş vrea să se ducă la Paris, spuse domnişoara Matilda, îngrijorată. Nu cred că o să-i priască broaştele ; ştiu că era delicat la mincare, lucru curios la un tînăr care arăta atît de zdravăn.

La scurt timp după aceea am plecat şi eu, după ce instruisem pe Martha să aibă grijă de stăpîna ei şi să mă anunţe dacă o să i se pară că nu-i merge bine;
aveam de girul, Intr-un asemenea caz, să vin să stau cu ea, fără a-i spune că mă înştiinţase Martha.

Potrivit înţelegerii, Martha îmi scria din cinci în cînd cite va rînduri. Prin noiembrie mi-a scris că stupina ci „era foarte abătută şi nu mi nea mai nimic“. Deşi Martha nu-mi cerea să vin, am fost atît de impresionată dc cele aflate, incit mi-am făcut bagajul şi am plecat intr-acolo.

Am fost primită cu căldură, în ciuda zăpăcelii produse de vizita mea precipitată, căci nu-mi anunţasem sosirea decît cu o zi înainte. Domnişoara Matilda arăta foarte bolnavă şi m-am pregătit să o mingii şi să o răsfăţ.

Am coborît ca să stau de vorbă numai cu Martha.

— De cit timp se simte stupina du mi tale aşa rău ? am întrebat-o stind lingă soba de bucătărie.

— Cred că de mai bine de două săptămîni, da, chiar aşa. Era intr-o marţi şi n-a mai avut chef de nimic după ce a plecat domnişoara Pole. Credeam că-i obosită şi că o să-i treacă după o noapte de somn ; dar cînd colo, nu s-a mai îndreptat de atunci şi de aceea m-am gîndit să vă scriu.

— Bine ai făcut, Martha. E o mîngîiere să ştiu că are o servitoare atît. de credincioasă ca tine. Cred că eşti mulţumită cu slujba de aici.

— Ce să zic, coniţa e foarte bună, am destul de mîncat şi de băut, de lucru prea mult nu mă pot plânge, dar... aici Martha ezită.

— Dar ce, Martha.

— Mi-i tare greu că nu mă lasă coniţa să am nici un „drăguţ[1-] ; sint atîţia băieţi în oraş şi mai mulţi au vrut să vorbească cu mine. Poate n-am să mai fiu niciodată intr-un loc aşa de bun şi mi se pare că pierd ocazia. Mai multe fete pe care le cunosc îi primesc fără să ştie stupina lor, dar eu mi-am dat cuvîntul şi mă ţin de el. Şi asta mai ales cînd casa asta parcă-i făcută să nu ştie stăpîna dacă ar veni vreunul : o bucătărie aşa de potrivită, cu unghere întunecoase, aş putea ascunde pe oricine aş vrea. Am făcut socoteala lor duminica trecută, seara, cînd, nu mi-e ruşine să vă spun, am plîns după ce i-am închis uşa în nas lui Jem Hearn, care-i un băiat pe cinste, bun pentru orice fată ; dar n-am avut încotro, că-i dădusem con iţei cuvîntul.

Martha mai-mai că plîngea din nou, iar eu nu prea aveam cum s-o consolez, fiindcă ştiam de mult cît de îngrozite erau domnişoarele Jenkyns la gîndul „drăgu-

ţilor“ şi, in starea nervoasă în care se afla domnişoara Mattv, această groază nu avea de ce să fi slăbit.

M-am dus la domnişoara Pole în ziua următoare şi vizita mea a surprins-o, fiindcă nu trecuse în ultimele două zile pe la Matilda.

— Acum te voi însoţi pină acasă, draga mea, spuse ea, fiindcă i-am făgăduit să-i comunic cum îi merge lui Thomas Holbrook; sînt mîhnită fiindcă am primit un bilet de la menajera lui care-mi spune că nu mai are mult de trăit. Bietul Thomas, călătoria aceea la Paris l-a dat gata ! Menajera lui spune că, de cind s-a întors, aproape nici n-a mai ieşit pe cîmp, eă sade mai tot timpul în camera administraţiei cu mîinile pe genunchi, şi nu face nimic, nici măcar nu mai citeşte, doar spune ce oraş minunat e Parisul ! O să aibă de dat socoteală Parisul dacă l-a omorît pe vărul Thomas, un om cum n-a fost. altul mai bun pe lume !

— Domnişoara Matilda ştie despre boala lui ? am întrebat cu, venindu-mi o subită inspiraţie în legătură cu indispoziţia ei.

— Sigur, draga mea ! Nu ţi-a spus ? Am anunţat-o de acum două săptămini, sau mai mult, cum am aflat de boala lui. (le curios că nu ţi-a vorbit de asta !

Pentru mine nu era de loc curios ; dar n-am zis nimic. Mă simţeam oarecum vinovată că mă interesam prea îndeaproape de secretele acelei inimi duioase ; nu voiam să mai şi vorbesc despre acele secrete, pe care domnişoara Matty le credea ascunse lumii întregi. Am introdus pe domnişoara Pole în salonaşul domnişoarei Matilda şi le-am lăsat singure. N-am fost surprinsă cînd Martha a venit în camera mea să-mi spună să cobor singură la masă, fiindcă stăpîna ei avea o migrenă puternică. A venit în salon la ora ceaiului, făcînd în chip evident un efort. Pentru a compensa un sentiment de reproş la adresa surorii ei, sentiment care o chinuise în după-amiaza aceea şi pentru care se căia, mi-a vorbit numai cit de bună şi deşteaptă fusese Deborah în tinereţea ei : cum hotăra ea ce rochii să pună ia orice petrecere (ce biete sindrofii vor fi fost acelea, pierdute în timp, cind domnişoara Matty şi domnişoara Pole erau tinere) ; cum iniţiaseră Deborah şi mama ei societatea de binefacere pentru săraci şi cum le învăţaseră pe fetele tinere să gătească şi să coasă ; cum a dansat odată Deborah cu un lord ; cum făcea vizite la reşedinţa lui sir Peter Arley şi cum căuta să transforme aşezarea liniştită a casei parohiale după modelul castelului Arley, unde aveau treizeci de servitori, şi cum o îngrijise pe domnişoara Matty pe timpul unei lungi suferinţe, despre care nu auzisem niciodată pînă atunci, dar a cărei dată am reconstituit-o ca fiind următoare respingerii cererii în căsătorie a domnului Holbrook. Am vorbit liniştit şi aşezat în acea lungă seară de noiembrie despre întîmplări de demult.

In ziua următoare domnişoara Pole a venit să ne spună că domnul Holbrook murise. Domnişoara Matty a primit ştirea în tăcere ; de fapt, după cele povestite în ziua precedentă, nici nu ne puteam aştepta la altceva. Domnişoara Pole căută să obţină de la noi vreo mărturie de regret, întrebînct dacă nu era păcat că se dusese un om ca el, şi spuse :

— Cînd mă gindesc la ziua aceea plăcută din iunie trecut; părea aşa de voinic ! Şi ar fi putut trăi încă mult şi bine, dacă nu s-ar fi dus în blestematul acela de Paris, unde se fac tot timpul revoluţii !

Se opri pentru a ne lăsa să ne manifestăm intr-un fel oarecare părerea de rău. Mi-am dat seama că domnişoara Matty nu putea vorbi, fiindcă avea un tremur nervos, aşa că am spus eu ce simţeam. Vizitatoarea

noastră a mai rămas un timp şi sînt sigură că a plecat cu impresia că domnişoara Matty a primit ştirea cu mult calm.

Domnişoara Matty a făcut un mare efort pentru a-şi ascunde simţămintele, chiar faţă de mine, dat fiind că nu mi-a mai vorbit niciodată despre domnul Holbrook, deşi cartea pe care i-a dat-o el stă alături de Biblie pe măsuţa ei de noapte. Ea crede că n-am auzit că a comandat modistei din Cranford să-i facă bonete la fel ea cele ale onorabilei doamne Jamieson, sau că la exclamaţia de mirare a acesteia : „Dar ea poartă bonete de văduvă, doamnă !“, domnişoara Matilda a răspuns :

•—- Oh, spuneam numai să fie cam ca acelea ; nu de văduvă, bineînţeles, dar cam la fel ca ale doamnei Jamieson.

In urma acestui efort de tăinuire a zbuciumului, au început să-i tremure capul şi mîinile, şi aşa a rămas de alunei.

In seara zilei în care am aflat de moartea domnului Holbrook, domnişoara Matilda a fost foarte tăcută .şi dusă pe gînduri ; după ce şi-a făcut rugăciunea, a chemat-o pe Martha la ea şi apoi a stat un timp, neştiind cum să înceapă.

- Martha, spuse în cele din urmă, eşti tînără.

Făcu apoi o pauză atit de lungă ineît Martha, ca să rupă tăcerea, spuse :

— Da, coniţă, douăzeci şi doi de ani la trei octombrie anul trecut, coniţă.

— Martha, poate că ai să întîlneşti cîndva vreun băiat care o să-ţi placă şi care o să te placă. Eu îţi spusesem că voiam să nu-ţi iei „drăguţi“ ; dar dacă întîlneşti un băiat cum ţi-am spus, şi dacă-mi spui, şi dacă mie îmi pare cumsecade, am să-i dau voie să vină să te vadă o dată pe săptămînă. Să mă ferească Dumnezeu, adăugă ea cu voce scăzută, să mîhnesc inimi tinere.

Firește, domnişoara Mattv vorbise ca pentru o eventualitate îndepărtată şi fu destul de surprinsă cind Martha îi dădu răspuns pe loc :

Vă rog frumos, coniţă, îl am pe Jem Hearn, care-i tîmplar şi ciştigă trei şilingi şi jumătate pe zi şi-i înalt cît uşa ; dacă o să întrebaţi despre el mîine, oricine o să vă spună că-i om de ispravă ; o să fie foarte mulţumit să vină mîine scară, pun eu capul.

Deşi surprinsă, domnişoara Matty se supuse Destinului şi Iubirii.CAPITOLUL V

Scrisori vechi

Am remarcat adesea că mai fiecare are un fel al lui de a face mici economii — un obicei scrupulos de a strînge bănuţi în vreun mod oarecare — şi orice stîn- jenire în această deprindere îl necăjeşte mai tare clecît dacă s-ar cheltui bani mulţi pentru cine ştie ce extravaganţă. Un domn bătrîn pe care-1 cunosc a primit cu stoicism ştirea falimentului unei bănci in care îşi investise o parte din averea lui, dar şi-a cicălit familia de dimineaţă pînă seara, într-o lungă zi de vară, fiindcă unul dintre ei rupsese (în loc să taie) foile scrise ale carnetului său de depuneri (devenite inutile), făcînd să cadă astfel din carnet şi foile albe prinse de cele scrise. Această mică risipă de hîrtie (care constituia tocmai mania lui în materie de economii) l-a supărat mai tare de cit pierderea banilor la bancă. Cînd au început să fie folosite întiia oară plicuri pentru corespondenţă, se irita peste măsură la primirea lor ; nu se putea mîngîia de ceea ce socotea o risipă de hîrtie declt întorcind plicurile pe dos, pentru a le mai folosi o dată. Chiar şi acum, deşi vîrsta l-a mai domolit, văd că aruncă priviri melancolice cînd fetele lui folosesc cite o jumătate de coală de hîrtie de scris pentru a aşterne numai pe o faţă cele trei rînduri prin care acceptă o invitaţie.

Nici cu nu sînt scutită de această slăbiciune omenească. Preferinţa mea e sfoara. Buzunarele îmi sînt pline de capete de sfoară, culese şi înfăşurate, gata pentru întrebuinţări care nu apar niciodată. Mă necăjeşte să văd pe cineva tăind sfoara cu care e legat un pachet, în loc s-o desfacă cu răbdare, nod cu nod. Nu înţeleg cum pot oamenii să folosească cu atîta nechibzuinţă inelele de gumă, care sînt un fel de apoteoză a sforii. Pentru mine, un inel de gumă e o comoară ; şi păstrez şi astăzi unul, pe care l-am găsit pe jos acum vreo şase ani. M-am gîndit de eîteva ori să-l folosesc, ilar nu m-a lăsat inima să fac asemenea extravaganţă.

Pe alţii îi necăjeşte risipirea untului. Nu pot să ia

parte la conversaţie fiindcă-i irită obiceiul unora de a lua mai mult unt decît le trebuie. Aţi văzut cit de preocupaţi (aproape obsedaţi) privesc ei aceste bucăţele de unt ? Ar fi uşuraţi clacă le-ar putea face să dispară băgîndu-le in gură şi înghiţindu-le ; sau sînt fericiţi dacă cei in farfuria cărora stau nefolosite iau din întîmplare o bucăţică de pline (de care nu au chef), întind untul pe ca şi o mă- ntncă. în felul acesta li se pare c-ă nu mai e risipă.

Cit despre domnişoara Matty Jenkyns, ea era zgircită eu luminările. Aveam mai multe reţete pentru a consuma cit mai puţin cu putinţă luminările. în după-amiezile de iarnă, ea obişnuia să croşeteze două-trei ore fie pe întuneric, fie la lumina focului din sobă, iar cînd o întrebam dacă pot să cer să aducă luminări ca să însăilez manşetele, mă sfătuia să ţin „sărbătoarea orbului". Luminările erau aduse de obicei o dată cu ceaiul, dar nu ardeam decît ci te una o dată. Fiindcă eram totdeauna pregătite a primi vreo prietenă pe neanunţate (deşi asta nu se prea întîmpla), ne străduiam să ţinem cele două luminări la o lungime egală, gata a fi aprinse, pentru ca să pară că ardem tot timpul două luminări. De aceea aprindeam cele două luminări pe rînd şi, orice am fi fă- i ut sau discutat, domnişoara Matty urmărea de obicei din ochi luminarea, gata să sară s-o stingă şi s-o aprindă pe cealaltă, înainte ca diferenţa de lungime dintre ele să nu mai poată fi compensată în aceeaşi seară.

îmi aduc aminte că într-o seară m-a necăjit. în chip deosebit această zgârcenie la luminări. Mă obosise „sărbătoarea orbului" pe care mi-o impusese domnişoara Matty, care între timp aţipise, aşa că nici nu încercam să aţiţ focul ca să n-o trezesc cumva ; nu puteam nici măcar să şed pe covor şi să mă încălzesc cosind la lumina focului, cum făceam de obicei. îmi imaginam că domnişoara Matty visează lucruri de demult, fiindcă din cînd în cînd, în somnul ei neliniştit, spunea cîte un cuvînt sau două despre oameni care muriseră de mult. Cînd a intrat Mart ha aducind ceaiul şi o luminare aprinsă, domnişoara Matty s-a trezit şi a privit împrejur zăpăcită şi rătăcită, ca şi cum s-ar fi aşteptat să vadă alţi oameni în jurul ei. Faţa i s-a umbrit, uşor întristată, cinci m-a recunoscut, clar îndată după aceea s-a silit să-mi surîdă ca de obicei. La ceai, n-a vorbit decit despre

vremea copilăriei şi a tinereţii ei. Asia poate i-a adus aminte că ar fi trebuit să mai revadă vechile scrisori de familie şi să distrugă pe cele care n-ar fi trebuit să ajungă în mina unor străini ; îmi vorbise adesea despre această datorie, dar nu se încumetase s-o aducă la îndeplinire, temindu-sr parcă de ceva neplăcut. Totuşi, în seara aceea s-a ridicat. după ce şi-a băut ceaiul şi s-a dus să le aducă, pe întuneric ; asta fiindcă ţinea să se ştie cită ordine e in toate lucrurile ci şi se uita nemulţumită la mine ori de ci te ori aprindeam o luminare ca să aduc ceva din altă odaie. C-înd s-a întors, un miros uşor şi plăcut de seminţe de tonica [I] s-a răspîndit în cameră. Remarcasem că acest miros emana din toate lucrurile care aparţinuseră mamei ei ; multe din acele scrisori îi erau adresate ei — legături întregi de scrisori de dragoste îngălbenite, scrise cu şaizeci sau şaptezeci de ani în urmă.

[I] Seminţele unui arbore din Guiana, folosite în parfumerie.

Domnişoara Matty desfăcu pachetul cu un suspin, dar se stăpini îndată, ca pentru a arăta că nu se cuvenea să regreţi scurgerea timpului, şi nici a vieţii. Ne-am înţvles să citim scrisorile separat, luînd cîte o scrisoare din aceeaşi legătură şi rezumîndu-i celeilalte conţinutul, înainte de a o distruge. Nu ştiusem pînă în seara aceea ce lucru trist e să citeşti scrisori vechi, deşi n-aş putea spune de ce. Scrisorile exprimau atîta bucurie cît se poate exprima în scris ; in orice caz, aşa erau cele de demult. Găseai în ele o mărturie intensă şi plină de viaţă a timpului in care fuseseră scrise, o mărturie atît de puternică incit parcă timpul acela n-ar fi putut trece niciodată : ca şi cum inimile vii şi calde care-şi exprimaseră simţirile nu ar fi putut muri vreodată, spulberîndu-se in neant. Aş fi fost poate mai puţin afectată dacă scrisorile ar fi fost mai melancolice. Pe obrajii adine brăzdaţi ai domnişoarei Matty se furişau lacrimi, iar ochelarii i se înceţoşau destul de des. Speram că, în cele din urmîf; va aprinde şi cealaltă luminare, fiindcă cu greu puteam citi scrisul palid, cu cerneală ştearsă : dar nu, ca vedea chiar printre lacrimi şi nu renunţa la măruntele ei manii de economie.

Cele mai vechi scrisori se găseau în două legături, prinse laolaltă, şi pe care era scris (cu caligrafia domnişoarei Jenlcvns) : „Scrisori schimbate între pe-veci-onoratul meu tată şi mult-iubita mea mamă, înaintea căsătoriei lor, din iulie 1774". Bănuiesc că parohul din C-rant'ord avea cam douăzeci şi şapte de ani cînd scrisese acele scrisori ; domnişoara Matty îmi spuse că mama ei abia împlinise optsprezece ani la data căsătoriei. Erau surprinzătoare acele scrisori pentru cine avea în minte, ca mine, imaginea preotului aşa cum era zugrăvit intr-un portret din sufragerie ; ţeapăn şi impunător, cu o perucă înaltă, cu reverendă, mantie şi guler închis, cu mina aşezată pe singura predică pe care a publicat-o in viaţa lui. Scrisorile lui erau pline de pasiune şi nerăbdare : fraze scurte şi familiare, izvorî te drept clin inimă (foarte diferite de stilul pompos, latinizant, după model fohnsonian, al predicii tipărite pe care a ţinut-o in prezenţa unui judecător, în timpul unei sesiuni a curţii cu juri în Cranford). Scrisorile lui contrastau curios cu cele ale logodnicei sale. Ea părea plictisită de cererile lui repetate de a-i trimite declaraţii de dragoste şi nu prea înţelegea de ce el ii spunea acelaşi lucru în atîtea

chipuri diferite ; în schimb, îşi exprima foarte limpede dorinţa de a avea un „pacluasoy" alb (nu ştiu ce o fi fost asta). In şase sau şapte scrisori, punctul principal era rugămintea ce-i adresa să-şi folosească influenţa pe lingă părinţii ei (care, pe cit se pare, o ţineau destul de strins) ca să-i cumpere cutare sau cutare articol de îmbrăcăminte şi în special un „paduasoy" alb. Lui puţin îi păsa cum era ea îmbrăcată; era oricum foarte atrăgătoare pentru el şi îşi dădea silinţa să o asigure de asta, atunci cînd ea îi cerca să-şi exprime în scris preferinţa pentru anumite podoabe, pentru ca să poată arăta părinţilor ei cele scrise de el. Se pare că, în cele din urmă, parohul şi-a dat; seama că ea nu se va mărita pînă n-o să aibă un „trusou-"[1] aşa cum îşi dorea ; de aceea îi trimise o scrisoare, care a însoţit cu siguranţă o cutie plină cu podoabe, şi în care îşi arăta dorinţa ca ea să fie îmbrăcată cu tot cc-i dorea inima. Pe această scrisoare o mină plăpîndă, delicată, notase : ,,De la iubitul meu John“. Deduc din întreruperea corespondenţei că s-au căsătorit cur în d după această scrisoare.

— Cred că trebuie să le ardem, spuse domnişoara Matty privindu-mă întrebător. Nimeni n-o să se mai intereseze de ele cînd n-am să mai fiu.

Şi le-a aruncat una cîte una în foc, urmărind-o pe fiecare cum se aprinde, se consumă şi se ridică spre coş ca o fantomă diafană, înainte de a arunca altă scrisoare pradă aceleiaşi sorţi. Acum se făcuse destulă lumină în cameră clar eu, la fel ca şi ea, priveam fascinată cum erau distruse acele scrisori in care se revărsase cin ci va pasiunea cinstită a unei inimi de bărbat.

Scrisoarea următoare purta de asemenea o notaţie a domnişoarei Jenkyns : „Scrisoare ele felicitări pioase şi de recomandări, adresată de venerabilul meu bunic iubitei mele mame, cu prilejul naşterii mele. De asemenea, cîte va sfaturi practice în legătură cu trebuinţa de a feri de frig extremităţile copiilor mici, clate de excelenta mea bunică.“

Prima parte a scrisorii era într-adevăr o prezentare severă şi energică a răspunderii ce revine mamelor şi o prevenire împotriva relelor din această lume care amenin ţau, ca niste spectre, pe copilaşul ce abia împlinise două zile. Bătrînul gentleman adăuga că soţia lui nu scrisese, căci o oprise el, dat fiind că avea o gleznă sclin-

tită, ceea ce o împiedica să ţină tocul. Cu toate acestea, în josul paginii era scris mic „vezi verso“ şi, întorci nd pagina, găseai cîteva rinduri către „draga, iubita mea Molly“ în care o ruga ca atunci cînd ieşea din cameră, pentru orice motiv, să *urce* mai întii pe scări şi numai pe urmă să *coboare;* îi mai spunea să învelească picioarele copilului in flanele şi să-l ţină aproape de foc, deşi era vară, fiindcă sugacii sînt foarte plăpînzi.

Era frumos de văzut în aceste scrisori pe care le schimbau destul de des tînăra mamă cu bunica cum vanitatea ei de fată tînără pălea treptat în faţa dragostei pentru copil. Acel alb „paduasoy“ apărea din nou în scrisori, cu aceeaşi insistenţă, dar in una din ele devenise o rochiţă de botez pentru copilaş, iar in alta îi era îmbrăcăminte cînd l-au luat cu ei pentru o zi-două la ArloyHali. îl făcea mai atrăgător „pe cel mai frumos copilaş clin lume. Dragă mamă, aş vrea s-o poţi vedea Nu că aş fi mama ei, dar cred că o să fie o frumuseţe !“ Mi-am adus aminte de domnişoara Jenkyns, căruntă, trecută şi zbircită, şi mă întrebam dacă mama ei a mai recunoscut-o pe pajiştile raiului : pe urmă am fost convinsă că aşa s-a intîmplat şi că stăteau acolo în îngerească întruchipare.

După o lungă întrerupere au reapărut scrisori ale preotului. De astă dată notaţia soţiei lui era alta. Nu mai veneau de la „iubitul meu John, ci de la „onoratul meu soţ[1]'. Scrisorile fuseseră trimise cu prilejul publicării acelei predici care se putea vedea şi în portret. Faptul că o ţinuse în faţa unui „lord judecător“ şi că o publicase „la cerere“ era în chip evident momentul culminant, evenimentul vieţii lui. Fusese nevoie să meargă la Londra ca să se ocupe de tipărirea ei. Vizitase mai mulţi prieteni şi le ceruse părerea înainte de a hotărî care editor era mai potrivit pentru o sarcină de atîta răspundere. In cele din urmă s-a stabilit ca firma J. şi J. Rivington să aibă această onorabilă misiune. Se pare că respectabilul paroh a fost, cu acea ocazie, purtat pe calea unor înalte preocupări literare, de vreme ce în orice scrisoare către soţia sa luneca spre citate latine. Mi-amintesc că o scrisoare a sa sfîrşea astfel : „Voi avea totdeauna în minte virtuţile Molly-ei mele, *dum memor ipse mei, dum spiritus regit artus“,* fapt care dovedeşte, ştiind că cea căreia-i adresa scrisoarea avea uneori greutăţi cu gramatica engleză şi adesea cu ortografia, cît de mult „idealiza“ el pe Molly a lui. De altfel, domnişoara Jenkyns obişnuia să spună : „In zilele noastre oamenii vorbesc o mulţime despre idealizare, fără a şti prea bine ce înseamnă asta.“

Dar mai mult decît atît, curînd după cele povestite, preotul a trecut printr-o fază în care a început a scrie poezii în stil clasic, iar Molly a lui apărea de astă dată cu numele de Maria. Scrisoarea care conţinea un *carmen*

1
2

avea următoarea notaţie scrisă de mina ei : „Versuri ebraice trimise de onoratul meu soţ. Gîndeam că o să-mi scrie despre tăiatul porcului, dar văd că trebuie să mai

aştept. De ţinut minte : să trimit poezia lui sir Peter Âiiey, aşa cum doreşte soţul meu.“

Parohul notase eu mîna lui, intr-un post-seriptum, că oda respectivă a fost publicată în *Gentleman's Magazine,* în decembrie 1782.

Scrisorile soţiei lui (păstrate de el cu atîta grijă de parcă ar fi fost Epistolele lui Cicero) însemnau mai mult pentru un soţ şi tată absent decît scrisorile lui către ea. li povestea cum cosea Deborah în fiecare zi şi cum îi citea din cărţile pe care el i le alesese, că era un copil bun şi dezgheţat, dar că îi punea întrebări la care ea nu putea răspunde şi, pentru ca să n-o dezamăgească spunîndu-i că nu ştie, se apuca să aţîţe focul sau trimitea copilul „dezgheţat“ să-i facă vreun comision. Matty apărea a fi la acea epoca preferata mamei şi făgăduia (ca şi sora ei cînd avusese aceeaşi vîrstă) să fie o mare frumuseţe. Am citit rîndurile acestea cu voce tare pentru domnişoara Matty, care zîmbi şi suspină uşor cînd auzi, cu duioşie exprimată, speranţa ca „mica Matty să nu fie vanitoasă, chiar dacă ar fi o frumuseţe.“

— Aveam păr foarte frumos, draga mea, şî o gură destul de drăguţă, spuse domnişoara Matilda.

Puţin după aceea am văzut-o cum îşi aranja boneta şişi îndrepta bustul.

Dar să mă întorc la scrisorile doamnei Jenkyns. Ea îi vorbea soţului ei despre nevoiaşii din parohie, arătînd ce leacuri simple le dăduse şi ce doctorii de casă le trimisese. Pe cît se vedea, lăsa de asemenea să atirne deasupra capetelor tuturor nevolnicilor ameninţarea nemulţumirii lui.

li cerea instrucţiuni cu privire la vaci şi porci, dar, aşa cum am arătat, acestea nu îi erau trimise întotdeauna.

Bunica cea bună şi bătrînă era moartă la data cînd se născu un băiat, curind după tipărirea predicii. Dar am găsit o scrisoare de recomandări din partea bunicului, mai precisă şi mai exigentă ca toate celelalte, dat fiind că de astă dată era un băiat, carc trebuia păzit de toate relele din lume. Bunicul enumera toate ispitele în care pot cădea oamenii, cu atîta insistenţă îneît am ajuns să mă întreb cum de mai murea cineva de moarte bună. Părea că cei mai mulţi prieteni sau cunoscuţi ai bunicului meritau să-şi termine viaţa în spînzurători ; nu m-am mirat de aceea văzînd că vorbea despre viaţă ca despre o „vale a lacrimilor“.

Mi s-a părut curios că nu auzisem vorbindu-se niciodată despre acel frate ; am conchis că desigur murise de mic, fiindcă altfel surorile lui i-ar ii pomenit numele.

Pină la urmă am ajuns la legăturile cu scrisori ale domnişoarei Jenkyns. Domnişoarei Matty ii părea rău să le ardă şi pe acelea. îmi spuse că toate celelalte scrisori fuseseră interesante numai pentru cei ce iubiseră pe autorii lor şi părea că ea ar fi suferit la gîndul că ar putea cădea în mîinile unor străini ce nu cunoscuseră pe scumpa ei mamă, care fusese atît de bună, deşi nu ştia să scrie totdeauna cum cerea ortografia modernă ; dar scrisorile Deborei erau atît de superioare ! Oricine ar fi avut de cîştigat citindu-le. Citise ea de mult scrisorile doamnei Chapone [1], dar era convinsă că Deborah ar fi putut scrie tot atît de bine ca ea ; cît despre doamna Carter[2], lumea îi preţuia mult scrisorile fiindcă scrisese „Epictet", dar Matty era sigură că Deborah n-ar fi folosit niciodată o expresie aşa vulgară ca : să nu mă bată la cap... Era vizibil că domnişoarei Matty i-ar fi părut rău să ardă acele scrisori. Nu voia să treacă nebăgate în seamă sau să fie citite ca oricare altele. Le luă de la mine şi aprinse chiar a doua luminare, pentru ca să le poată citi cu intonaţia cuvenită şi fără a se împiedica la cuvintele memorabile.

Doamne ! cît aş fi dorit ca aceste scrisori să fi conţinut întîmplări şi nu reflecţii. Cititul lor a durat două seri şi trebuie să mărturisesc că am avut tot timpul să mă gindesc la o mulţime de alte lucruri, fără a pierde însă sfîrşitul fiecărei fraze.

Scrisorile preotului, cele ale soţiei şi ale soacrei lui erau destul de scurte şi cu miez, scrise drept şi cu litere strînse. Cîteodată toată scrisoarea începea pe un petec de hîrtie. Hîrtia era îngălbenită, iar cerneala roşi-

[J], [2] Autoare de opere literare minore clin secolul al XVIII-lea, printre care şi de scrisori preţuite mult de contemporani.clica. Domnişoara Rlattv mi-a arătat că unele file erau dintre cele tipărite de vechea poştă, cu o ştampilă pe colţ reprezentînd un poştaş călărind în goana mare şi sunînd din corn.

Scrisorile domnişoarei Jenkyns şi ale mamei ei erau legate şi pecetluite cu ceară roşie, căci erau dinaintea epocii în care autoritatea domnişoarei Edgeworth eliminase sigiliile din societatea aleasă. Reieşea clin aceste scrisori că hîrtia francată avea mare căutare şi că unii membri mai nevoiaşi ai Parlamentului o foloseau ca să-şi plătească datoriile. Preotul işi sigila scrisorile cu un mare blazon şi se putea vedea, după grija cu care aplicase sigiliul, că dorea ca scrisoarea să fie deschisă prin tăiere, fără ca o mină nerăbdătoare sau nesocotită să rupă sigiliul. Scrisorile domnişoarei Jenkyns erau dintr-o epocă mai tirzie, atît ca aspect cit şi ca scris. Erau scrise pe coli pătrate, pe care acum le numim de modă veche. Avea o deosebită îndemînare in a umple o foaie cu cuvinte cu multe silabe şi apoi, cu mindrie şi plăcere, trăgea liniuţe orizontale unde era nevoie. Biata domnişoară Matty se încurca la citit, fiindcă cuvintele creşteau ca nişte mingi de zăpadă, pînă ce, către sfîrşitul scrisorii, ajungeau lungi de un cot. Intr-o scrisoare către tatăl ei, pe un ton dc controversă teologică, vorbea de Irod, Tetrarh şi Idurnea. Domnişoara Matty citi însă „Irod, Petrarca şi Etruria“, părînd mulţumită ca şi cum ar fi citit fără greşeală.

Nu sînt sigură, dar cred că domnişoara Jenkyns a scris cea mai lungă serie de scrisori în anul 1805, cu ocazia unei vizite pe care a făcut-o unor prieteni lingă Newcastle-upon-Tyne. Acei prieteni erau în bune relaţii cu comandantul garnizoanei de acolo şi aflau de la el toate pregătirile ce se făceau pentru a respinge invazia lui Buonaparte, despre care unii îşi închipuiau că se va produce la gura rîului Tyne. Domnişoara Jenkyns era, evident, foarte alarmată; prima parte a scrisorilor ci era adesea scrisă într-o limbă destul de inteligibilă, ocupi ndu-se mai ales de pregătirile făcute de familia la care locuia în aşteptarea temutului eveniment : legăturile de haine gata strînse, pentru a fugi la Alston Moor (un loc sălbatic şi deluros între Northumberland şi Cumberland) ;semnalul care urma să fie dat pentru plecarea în refugiu şi pentru adunarea voluntarilor înarmaţi : acest semnal era, dacă îmi amintesc bine, trasul clopotelor într-un anume fel, prevestitor de primejdie. Intr-o zi, pe cînd domnişoara Jenkyns şi gazdele ci erau invitaţi la un prînz la Ncweastle, s-a dat acel semnal de alarmă (o iniţiativă nu prea cuminte, dacă e ceva adevărat în fabula cu băiatul şi lupul ; dar aşa s-a intîmplat), iar domnişoara Jenkyns, abia revenindu-şi din spaimă, a scris a doua zi descriind dangătul, groaza care le-a tăiat răsuflarea, graba şi agitaţia ; pe urmă, rcluîndu-şi calmul, a adăugat : „Ce neînsemnată pare acum, dragă tată, îngrijorarea noastră din seara trecută unor minţi aşezate şi iscoditoare !“ Aici domnişoara Matty interveni :

— Să ştii, draga mea, că lucrurile astea nu erau ceva neînsemnat sau de glumă în vremea aceea. Ştiu că mă trezeam adesea noaptea şi mi se părea că aud tropăitul francezilor intrînd în Cranford. Mulţi plănuiau să se ascundă in ocnele Cu sare — carnea s-ar fi păstrat foarte bine acolo, dar poate că ne-ar fi fost cam sete. Tatăl meu a ţinut o serie de predici cu acea ocazie ; unele dimineaţa, toate despre David şi Gdliath, pentru a îmbărbăta oamenii să lupte cu sape sau cărămizi, dacă va fi nevoie ; altele după-amiază, pentru a dovedi că Napoleon era un fel de Apollyon sau Abaddon [I]. Mi-aduc aminte că tatăl meu se aştepta să i se ceară să tipărească această ultimă scrie de predici, dar poate că enoriaşilor le-a fost de ajuns auzindu-le.[1']

[I] Denumiri ale diavolului în Vechiul Testament.

Peter Marmaduke Arlcy Jenkyns („bietul Peter“ cum zicea domnişoara Matty) era în acea vreme la şcoală la Shrcwsbury. Preotul şi-a înmuiat pana şi şi-a reîmprospătat latineasca pentru a coresponda cu fiul său. Se vedea cit colo că scrisorile băiatului erau ceea ce se cheamă scrisori de paradă. Erau de o înaltă ţinută spirituală, vorbind despre studiile sale, despre variate năzuinţe intelectuale, cu cîte un citat din clasici pe alocuri ; dar, din cînd în cînd, instinctele naturale se strecurau în cîte o mică frază, scrisă evident cu frică, în grabă, după ce scrisoarea trecuse pe la cenzor, ca aceasta : „Mămico, trimite-mi o prăjitură şi pune multă lămîic în ea“. „Mămica“ probabil răspundea fiului ei sub formă de prăjituri şi dulciuri, fiindcă n-am găsit nici o scrisoare a ei în acea legătură ; era în schimb o întreagă colecţie de scrisori ale preotului, pentru care citatele latine ale băiatului acţionau ca o trompetă asupra unui bătrîn cal de război. Nu prea ştiu eu multă latină şi, deşi este poate o limbă decorativă, cred că nu-i prea folositoare judecind după fragmentele din scrisorile preotului, pe care mi le reamintesc. Unul era aşa : „Oraşul acela nu este pe harta Irlandei pe care o ai, dar *Bomis Bernardus non videt omnia,* cum spune un proverb.“ In curînd a devenit evident că „bietul Peter“ intrase în multe încurcături. Găseai scrisori de prefăcută căinţă către tatăl său pentru cîte o ispravă ; între ele era şi un bilet scris în grabă, mototolit, mîzgălit : „Mamă dragă, măicuţă, am să fiu băiat mai bun, mă jur c-am să fiu, dar, te rog, nu fi bolnavă pentru mine ; nu merit asta, dar am să mă fac băiat cuminte, măicuţă dragă.“

După ce citi acest bilet, pe domnişoara Matty o podidi plînsul şi nu mai putu vorbi. Mi l-a înminat în tăcere şi pe urmă s-a ridicat şi l-a dus în sertarul secret din camera ei, de teamă să nu fie cumva ars.

— Bietul Peter, spuse ea, totdeauna avea necazuri ; era prea uşuratic. Era dus pe căi greşite, şi pe urmă lăsat să tragă ponoasele. Dar prea îi plăcea să facă pozne ; nu se putea abţine de la năzdrăvănii. Bietul Pc-ter !

CAPITOLUL VI

Bietul Peter

Cariera bietului Peter se desfăşura în faţa lui, agreabil aşternută de prieteni binevoitori, dar nici în această privinţă *Bonus Bernardus noii videt omnia.* Urma să termine cu bine şcoala la Shrewsbury, să meargă apoi la Cambridge şi după aceea îl aştepta un venit asigurat, ca dar din partea naşului său, sir Peter Arley.

Bietul Peter ! soarta lui în viaţă a fost cu totul alta d'ecît i-o doriseră şi i-o plănuiseră prietenii lui. Domnişoara Matty mi-a povestit totul şi cred că a simţit şi ea o uşurare după ce a făcut-o.

El a fost copilul preferat al mamei lui, care pare să-şi fi iubit peste măsură toţi copiii, deşi era poate puţin intimidată de însuşirile superioare pe care le vădea De-

borah. Deborah era favorita tatălui şi, după ce Peter l-a decepţionat, a ajuns a fi mîndria lui. Singura distincţie pe care a obţinut-o Peter la Shrewsbury a fost reputaţia de straşnic băiat de viaţă şi aceea de a fi maestrul şcolii in ce priveşte farsele. Tatăl lui fu dezamăgit, dar se hotărî să acţioneze bărbăteşte pentru îndreptare. Nu-i dădea mina să-l încredinţeze pe Peter vreunui preparator, dar putea să-l pregătească el însuşi ; domnişoara Matty mi-a descris ce cantitate de dicţionare şi lexicoane urîcioase erau îngrămădite în biroul tatălui ei în dimineaţa cînd a început să lucreze cu Peter.

— Biata mamă ! spuse ea. Mi-aduc aminte că stătea în hol, destul de aproape de uşa biroului, pentru a prinde intonaţia vocii tatălui meu. După expresia feţei ei îmi puteam da seama dacă totul mergea bine. Şi chiar a mers bine multă vreme.

— Cu ce s-a împotmolit în cele din urmă ? am întrebat ou. Bănuiesc cu nesuferita aceea de latină.

— Nu, n-a fost latina. Tatăl meu îl aprecia pe Peter, fiindcă lucra bine cu el. Dar Peter îşi închipuia că poate face glume pe seama celor din Cranfoixl şi că poate rîde de ei, ceea ce lor însă nu le plăcea ; de fapt, nimănui nu-i place. Peter ii ducea tot timpul „a duce“ nu-i o expresie decentă, draga mea, şi sper că n-ai să spui tatălui dumitale că am folosit-o, fiindcă n-aş vrea să creadă că n-am un limbaj ales, după ce am trăit împreună cu o persoană ca Deborah. Te sfătuiesc să n-o foloseşti niciodată. Nu ştiu cum mi-a ieşit din gură ; poate fiindcă mă gîndeam la bietul Peter, care o folosea cu predilecţie, în multe privinţe el era insă foarte cavaler. Semăna cu bietul căpitan Broun, gata orieind să ajute bătrîni sau copii. Cu toate acestea, îi plăcea să facă glume şi să rîdă pe seama altora ; socotea că doamnele bătrîne din Cranford cred orice le-ai spune. Pe-atunei trăiau aici multe cucoane bătrîne ; şi noi sîntem cam tot aşa acum, o ştiu, dar nu sîntem aşa de bătrîne cum erau cucoanele acelea cînd eram fată tînără. Rid şi acum cînd îmi amintesc de unele din poznele lui Peter. Nu, n-am să-ţi povestesc aşa ceva. fiindcă s-ar putea să te şocheze, cum s-ar şi cuveni, fiindcă erau şocante. O dată l-a păcălit chiar pe tatăl meu, îmbrăcîndu-se şi dindu-sc drept o doamnă în trecere prin oraş, care voia să-l vadă pe parohul din Cranford, „cel care publicase acea admirabilă predică a asesorilor“. Peter mi-a spus că a fost înspăimântat cînd a

văzut cum s-a lăsat prins tatăl meu şi cum s-a oferit să copieze toate predicile lui despre Napoleon Buonapartc pentru ca — adică pentru el — de fapt ea, fiindcă Peter era atunci în chip de doamnă. Mi-a spus că era îngrozit ca niciodată, în timp ce tatăl meu vorbea. Nu gîndise că tata o să cadă în cursă ; dar dacă l-ar fi descoperit, nu i-ar fi fost moale lui Peter. Oricum, nu i-a prea priit farsa, fiindcă tata l-a pus să copieze el cele douăsprezece predici despre Buonapartc pentru o doamnă, adică pentru el însuşi. El era doamna. O dată chiar, cînd voia să meargă la pescuit, Peter a spus : „S-o ia dracu pe cucoana aia !“, o vorbă foarte urîtă, draga mea, dar aşa era Peter, nu prea se supraveghea totdeauna cum ar fi trebuit. Tata s-a înfuriat aşa de tare, incit mai-mai să-mi ies din minţi de frică ; cu toate astea, abia mă puteam stăpîni să nu rid la reverenţele pe care le făcea Peter pe ascuns, ori de cîte ori tata vorbea despre gustul ales şi discernămîntul acelei doamne.

—• Domnişoara Jcnkyns ştia despre isprăvile astea ? am întrebat eu.

— O, nu ! Pe Deborah ar fi indispus-o prea tare. Nu, nu ştia nimeni în afară de mine. Ar fi fost bine dacă aş fi ştiut totdeauna ce punea la cale Peter, dar uneori nu-mi spunea. El zicea că doamnele -in virstă din oraş aveau nevoie de cîte ceva despre care să discute ; eu nu cred că aşa era. Primeau şi ele pe atunci gazeta *St. James' Chronicle,* de trei ori pe săptămînă ca şi acum, şi nu ne puteam plinge că nu aveam ce vorbi ; chiar îmi amintesc ce sporovăială era cînd se adunau mai multe doamne. Dar se vede că băieţii de şcoală vorbesc mai mult decît cucoanele. Aşa că, în cele din urmă, s-a întâmplat ceva trist şi îngrozitor.

Domnişoara Matty se ridică, se duse la uşă şi o deschise ; dincolo nu era nimeni. Trase atunci clopoţelul şi, cînd veni Martha, stăpîna ei o trimise după ouă la o fermă, la celălalt capăt al tîrgului.

— Am să încui uşa după ce pleci, Martha. Nu-i aşa că nu ţi-e frică să te duci ?

—- Nu, coniţă, nici de fel. Jem Hearn are să meargă eu mine, mîndru ca un cocoş.

Domnişoara Matty tresări înţepată şi, îndată după ce am rămas singure, spuse că ar fi dorit ca Martha să aibă oarecare rezervă feciorelnică.

— Să stingem luminarea, draga mea. Putem vorbi

tot aşa de bine şi la lumina focului. Aşa ! S-a întîmplat o dată cînd Deborah lipsea de acasă de vreo două săptămîni ; era o zi blîndă şi liniştită şi tot liliacul era înflorit ; de aceea, cred că era primăvară. Tatăl meu ieşise să viziteze cîţiva bolnavi din parohie ; mi-amintesc că I am văzut plecând, cu perucă, pălăria cu boruri mari şi baston. Nu ştiu ce diavol pusese stăpînire pe Peter ; deşi avea o fire blîndă, pare că ii plăcea tot timpul s-o necăjească pe Deborah. Ea nu rîdea niciodată de poznele lui, socotea că-i prost crescut şi că nu se sileşte să si> cultive ; pe el, asta îl enerva cumplit.

Aşadar, s-a dus în odaia ei şi s-a îmbrăcat cu una dintre rochiile ei vechi, şi-a pus şalul şi boneta, adică tocmai ce purta ea la Cranford şi după care o cunoşteai oriunde ; pe urmă a luat perna şi... eşti sigură că ai încuiat uşa, draga mea ?... fiindcă n-aş vrea să ne audă cineva... şi a potrivit-o să pară a fi un copilaş înfăşat în scutece albe. După cum mi-a spus el mai tîrizu, a făcut asta numai ca să aibă oamenii ce vorbi în oraş şi nu s-a gîndit nicidecum că ar putea face un rău Deborei. Aşa cum era, începu să se plimbe pe aleea din grădină, pe jumătate ascuns de zăbrelele gardului, şi strîngea perna la piept, ca un prunc, şi-i spunea tot felul de vorbe de alintare, cum fac oamenii de obicei. In vremea asta, tatăl meu se întorcea acasă, mergîncl impunător cum îi era felul. Cînd colo, ce să vadă : un grup de oameni — să fi fost vreo douăzeci — care stăteau la gardul casei lui şi priveau printre zăbrele. Primul lui gînd a fost că admirau rhododendronul cel nou, înflorit, de care era foarte mîndru ; aşa că şi-a încetinit mersul, ca să-i lase să-l admire în voie. Se întreba, în sinea Iui, dacă n-ar putea înjgheba o predică pornită de la acea întîmplare, cu gîn- dul că e poate vreo legătură între rhododendroni şi crinii din scriptură. Bietul tata ! Cînd s-a apropiat, s-a mirat că nimeni nu-1 băga în seamă : se înghesuiau unul în- tr-altul, întinzînd gîtul ca să poată privi mai bine prin gard. Tatăl meu ajunse printre ei, cu gîndul să-i pofteaască în grădină cu el, ca să admire frumuseţea arbuştilor cînd —- o, draga mea, tremur cînd mă gîndesc ! — privi el însuşi printre zăbrele şi văzu — nu ştiu ce anume a văzut — dar bătrînul Clare mi-a spus că i-a pierit sîngele din obraz de furie şi ochii au prins să-i scapere pe sub sprîncenele-i negre încruntate şi a vorbit — cu voce poruncitoare — şi le-a cerut să rămîaă toţi pe loc, să nu se depărteze cu un pas ; pe urmă, într-o

clipită a intrat pe portiţa grădinii, a luat-o pe alee şi l-a înşfăcat pe bietul Peter şi a rupt totul de pe el — bonetă, şal, rochie, tot — şi a aruncat perna peste gard în mijlocul oamenilor. Era tare, tare mînios şi, în faţa tuturor,-a ridicat bastonul şi l-a lovit pe Peter !

Draga mea, isprava asta a lui, în ziua aceea însorită cînd totul părea să meargă cum trebuie, a frînt inima mamei şi l-a însemnat pe tatăl meu pentru tot restul vieţii. Chiar aşa. Bătrînul Clare mi-a spus că Peter era tot aşa de alb la faţă ca şi tata şi că stătea nemişcat, ca o statue, sub lovituri ; iar tata nu dădea în glumă !Cind s-a oprit să-şi tragă răsuflarea, Peter l-a întrebat, răguşit : „Ai dat de ajuns ?“ şi a stat liniştit mai departe. Nu ştiu ce a spus tatăl meu sau dacă a răspuns ceva. Bă- trînul Clare mi-a povestit că Peter s-a întors către oamenii de dincolo de gard şi s-a înclinat adine către ei, demn şi grav ca un gentilom, apoi a intrat încet în casă. Eram atunci în cămară, ajutindu-i mamei să facă vin de ciuboţica cucului. Nici azi nu pot să beau vinul ăsta şi să sufăr mirosul florilor ; mă îmbolnăveşte şi-mi dă ameţeală ca în ziua aceea cînd a intrat Peter, arătînd semeţ ca un bărbat — chiar aşa, arăta ca un bărbat, nu ca un băiat. „Mamă“, a zis, „am venit să-ţi spun să te binecu- vînteze Dumnezeu de-a pururi“. Am văzut că-i tremurau buzele cînd vorbea şi cred că n-a îndrăznit să fie mai afectuos, din cauza hotărîrii din inima lui. Ea s-a uitat la el puţin speriată şi nedumerită şi l-a întrebat ce voia să facă. Peter n-a zîmbit şi n-a spus nimic, dar a luat-o de umeri şi a sărutat-o, ca şi cum i-ar fi fost greu să se despartă de ea ; apoi, înainte ca mama să mai fi spus ceva, a ieşit. Am vorbit amîndouă despre purtarea lui neobişnuită şi, neputîndu-i înţelege rostul, mama m-a trimis la tata să-l întreb ce se întîmplase. L-am găsit umblînd de colo-colo şi părînd a fi foarte supărat. „Spune mamei tale că l-am bătut pe Peter şi că a meritat-o cu prisosinţă.“

N-am îndrăznit să mai întreb altceva.

Cînd i-am spus mamei, i s-au tăiat picioarele şi s-a aşezat jos o clipă. Mi-aducaminte că peste cîteva zile am văzut florile de ciuboţica cucului veştejite, aruncate pe o grămadă de frunze, să putrezească şi să moară acolo. Nu s-a mai făcut in anul acela vin de ciuboţica cucului in casa parohială, şi nici de atunci încoace.

Mama s-a dus apoi îndată la tata. I-am asemuit în minte cu regina Estera şi regele Ahasverus, fiindcă mama era drăguţă şi părea firavă, iar tata arăta înfricoşător ca regele Ahasverus. După cîtva timp au ieşit împreună din cameră. Mama mi-a povestit atunci ce se întîmplase şi mi-a spus căse ducela Peter,în camera lui,

după dorinţa tatii — dar fără să-i spună asta lui

Peter — ca să discute cu el. Dar Peter nu era acolo. Am căutat în casă ; Peter nicăieri ! Chiar tata, care la început nu voise să caute împreună cu noi, nc-a ajutat după un timp. Casa parohială era foarte veche, cu tot felul de odăi şi cotloane. La început, mama il striga cu voce joasă şi blîndă, ca pentru a-1 linişti ; „Peter, Peter, eu sînt.“ Dar pe măsură ce timpul trecea, după ce s-au întors servitorii trimişi de tata să-l caute în diferite părţi şi nu-1 găsiseră nici în grădină, nici în podul cu fîn, nici altundeva, mama a început să strige mai tare şi mai disperată : „Peter, Peter, dragul mamei, unde eşti ?“, fiindcă atunci a simţit şi a înţeles că sărutarea Iui fusese o sărutare de bun-rămas.

Vremea trecea şi mama nu-şi găsea odihnă, căuta încă o dată şi încă o dată in locuri in care fusese căutat de douăzeci de ori ; mai mult, în care-1 căutase chiar ea de mai multe ori. Tatăl meu şedea cu capul în mîini şi nu vorbea decit cind se întorceau curierii lui, fără Peter ; atunci ridica in sus capul, sever şi mîhnit şi îi trimitea din nou în altă parte. Mama trecea ea o umbră din cameră în cameră, ieşea şi intra în casă, fără a se opri o clipă. Nu se încumetau, nici ea nici tata, să plece de acasă, pentru că aici se adunau toţi curierii. In cele din urmă, cînd aproape se întunecase, tata s-a ridicat. A prins-o pe mama de braţ, în timp ce ea venea cu pas disperat dintr-o odaie pentru a trece repede în alta. Ea a tresărit la atingerea mîinii lui, fiindcă uitase de orice pe lume,[1]? cu gîndul numai la Peter.

„Molly“, spuse el, „n-am crezut că o să se întîmple aşa“. O privi apoi în faţă ca s-o liniştească — biata eu faţă palidă şi răvăşită — fiindcă nici ea nici tatăl meu, nu voiau să mărturisească sau să traducă în fapte spaima din inima lor, gîndind că Peter şi-a făcut seama. Tata a văzut privirea rătăcită a ochilor ci roşii şi obosiţi de plins, a simţit că nu-i mai răspunde cu căldură şi în-, credere ca totdeauna şi, aşa tare cum era, văzînd disperarea mută de pe chipul ei, lacrimile i-au umplut ochii. Cînd ca văzu asta, îi păru rău că nu se stăpinise şi-i spuse: „John, dragul meu, nu plînge ; vino cu mine şi o să-l găsim[-1]. Tonul ei era aşa de încrezător, dc parcă ar fi ştiut unde era Peter.

Apoi luă mîna mare a tatii în mîna ei micuţă şi-l conduse fără oprire pe acelaşi drum istovitor din odaie în odaie, în casă şi prin grădină, presărat cu lacrimi din ochii lor.

O, cit de mult îmi lipsea Deborah ! Nu aveam timp do plîn.s, fiindcă imi părea că toate rămăseseră în grija mea. Am scris Deborei să vină acasă. Am trimis un bilet şi la locuinţa domnului llolbrook —• bietul de el — ştii de cine e vorba. Nu era un mesaj pentru el, ci doar întrebam dacă Peter nu era acolo. Asta fiindcă, intr-o vreme, domnul Iiolbrook vizita din cînd în cînd casa noastră — ştii că era vărul domnişoarei Polc — şi fusese foarte drăguţ cu Peter, şi-l învăţase să pescuiască — era de altfel foarte drăguţ cu toată lumea, şi m-am gîndit că poate Peter se dusese acolo. Domnul Holbrook era plecat de acasă şi nimeni nu-1 văzuse pe Peter. Se făcuse noapte ; uşile erau încă toate deschise şi tata şi mama umblau de colo-colo fără odihnă. Tata o întovărăşea de mai bine de un ceas şi cred că nu schimbaseră o vorbă in acest timp. Eu am pus să facă focul in salon, iar o servitoare pregătea ceaiul, fiindcă voiam să-i fac să mănînce şi să bea ceva ca să se încălzească, cînd sosi bătrînul Clare şi ceru să-mi vorbească

- Am împrumutat năvodul de la stăvilar, domnişoară Matty. Să tragem prin eleşteu in noaptea asta, sau să aşteptăm pînă mîine dimineaţă ?

Mi-aduc aminte că m-am uitat fix la el, ca să înţeleg ce voia să spună, şi cînd am înţeles am început să hohotesc de rîs de grozăvia gîndului ce mi-a venit : iubitul, veselul nostru Peter, rece, ţeapăn şi mort ! Parcă mă aud şi acum cum rîdeam.

în ziua următoare, înainte de a-mi fi revenit, Deborah s-a întors acasă. Ea nu era aşa de slabă ca să-şi piardă firea ca mine. Ţipetele mele (căci rîsul meu cumplit se schimbase în plins) o treziseră pe draga mea măicuţă, care şi-a adunat de îndată mintea rătăcită, văzînd că un copil al ei are nevoie de ajutor. Deborah şi cu ea şedeau lîngă patul meu ; am înţeles din privirile lor că nu aveau veşti despre Peter, mai ales nu acea veste îngrozitoare de care mă temusem mai mult ca de orice, in timp ce zăceam între somn şi veghe.

Faptul că toate căutările de pînă atunci nu dăduseră

rezultat aduse oarecare uşurare şi mamei, care fusese, sînt sigură, chinuită de gîndul că băiatul ei atîrnă spânzurat in vreunul din locurile obişnuite ale casei sau ale împrejurimilor şi de aceea umblase fără răgaz în ajun.

Ochii ei blînzi n-au mai fost niciodată la fel după acea întîmplare : privirea ei era neliniştită, căutătoare, ca şi cum ar fi tînjit după ceva ce nu mai putea găsi. O ! a fost foarte greu, ca un trăsnet care a căzut din senin într-o zi însorită, cu liliac în floare.

— Dar unde era domnul Peter ? am zis eu.

— Plecase către Liverpool. Era vreme de război şi cî- teva dintre vasele marinei regale erau ancorate la gura rîului Mersey, aşa că au fost foarte mulţumiţi cînd un flăcău zdravăn ca el (avea 1,80 m înălţime) a venit să se înroleze. Comandantul i-a scris tatălui meu, iar Peter i-a scris mamei. Stai puţin ! scrisorile acelea trebuie să fie pe undeva pe aici.

Am aprins luminarea şi am găsit şi scrisoarea căpitanului şi pe a lui Peter. Am mai găsit şi o scurtă scrisoare de rugăminte a doamnei Jenkyns către Peter, trimisă pe adresa unui vechi coleg de şcoală al lui, unde îşi închipuia că s-ar fi putut duce. Ei o returnaseră nedeschisă şi aşa rămăsese de atunci, pusă din greşeală printre celelalte scrisori din acea vreme. lat-o :

„Iubitul meu Peter, ştiu că nu ţi-ai închipuit că vom suferi atît de mult, altfel n-ai fi plecat. Eşti prea bun ca s-o fi făcut. Tatăl tău suspină atît de tare, că mă doare inima auzindu-1. De mîhnit ce e, nici nu-şi mai poate ţine sus capul ; cu toate astea, el a făcut ce a crezut că-i bine. Poate că a fost prea sever şi poate că eu n-am fost destul de bună cu tine ; dar numai Dumnezeu ştie cît de mult te iubim, dragul meu băiat. Don e foarte trist după plecarea ta. Intoarce-te şi fă-ne fericiţi, pe noi care te iubim atît. *Ştiu* că ai să te întorci“.

Dar Peter nu s-a întors. în ziua aceea de primăvară văzuse pentru ultima oară chipul mamei lui. Cea care scrisese scrisoarea, singura fiinţă care ştia ce era scris în scrisoare, murise de mult ; iar eu, o străină care nici nu mă născusem în vremea cînd s-au întîmplat toate acestea, eu deschideam acum scrisoarea.

Scrisoarea comandantului ii chema de îndată la Liverpool pe tată şi pe mamă, dacă voiau să-şi vadă feciorul ;

printr-un hazard nemilos, cum se întîmplă în viaţă, scrisoarea a întîrziat însă pe undeva. Domnişoara Matty continuă :

— Era un sezon de alergări şi toţi caii de poştă din Cranford erau plecaţi la curse ; aşa că tatăl şi mama mea au plecat la drum cu şareta lor, dar vai ! au ajuns prea tîrziu, vasul nu mai era în port ! Să citeşti acum scrisoarea Iui Peter către mama mea.

Era plină de iubire, de mîhnire, de mîndrie pentru noua lui meserie, dar şi de regret pentru umilinţa pe care o suferise în faţa celor din Cranford. Încheia, rugind-o fierbinte să vină să-l vadă înainte de a părăsi ţărmul. „Mamă, s-ar putea să mergem la bătălie. Sper vă va fi aşa şi că-i vom snopi pe francezi ; dar trebuie sa te mai văd înainte de a pleca.“

— Şi ea a ajuns prea tîrziu, spuse domnişoara Matty, prea tîrziu !

Am tăcut amîndouă gîndind la tot ce însemnau aceste cuvinte atît de triste. în cele din urmă am întrebat-o pe domnişoara Matty cum a suportat mama ei toate cele întîmplate.

*

— Oh, spuse ea, a răbdat peste puterile omeneşti. Nu fusese niciodată prea robustă, dar asta a slăbit-o grozav. Tată-meu şedea şi o privea : era mult mai trist decît ea. Părea că nu poate să-şi desprindă privirea de la ea, cînd era de faţă ; şi era acum atît de umil — şi atît de îndatoritor. I se întimpla, poate, uneori să vorbească aşa cum obişnuia înainte — cuvîntul lui să fie lege — pentru ca după un minut sau două să vină şi să-şi pună miinile pe umerii noştri, întrebîndu-ne cu voce scăzută dacă nu ne supărase cumva cu vorbele lui. Nu mă miram că vorbea astfel cu Deborah, care era atît de deşteaptă, dar nu mă împăcăm cu gîndul că făcea la fel cu mine.

Totuşi, el vedea ceea ce noi nu vedeam, anume că mama se sfîrşea. Da, se sfîrşea (stinge luminarea draga mea, pot vorbi mai bine pe întuneric) fiindcă nu era decît o femeie firavă şi nepregătită pentru spaima şi zdruncinarea prin care trecuse. Ea continua să-i surîdă şi să-l mingi ie, nu cu vorbe, ci cu priviri şi inflexiuni ale vocii, care erau totdeauna voioase cînd era el de faţă. Şi spunea că crede că Pe ier va ajunge curînd amiral aşa viteaz şi deştept cum era ; şi cum gîndea că o să-l vadă în uniformă de marinar, şi ce fel de bicorn purtau amiralii ; şi cu cit i se potrivea mai bine să fie marinar decît preot ; numai asemenea lucruri spunea, ca să-l facă pe tata să creadă că era mulţumită de tot ce urmase dimineţii aceleia nefericite şi bătăii care nn-i mai ieşea din minte, aşa cum ştiam cu toţii. Dar, draga mea, ce amar plingea cînd era singură ! Iar mai tîiziu, pe măsură ce o lăsau puterile, nu-şi mai putea ţine lacrimile în faţa Deborci sau a mea şi ne dădea mesaje peste mesaje să-i trimitem lui Peter (vasul Iui plecase intii în Mediterana sau undeva pe acolo, pe urmă fusese trimis în India, în locuri unde nu se putea ajunge pe uscat). Ne spunea că nimeni nu ştie unde-l aşteaptă moartea şi că nu trebuie să credem că moartea ei era aproape. Noi nu gindeam asta, dar ştiam că aşa era, văzînd-o cum se topea pe picioare.

Toate aceste gînduri sînt cam nepotrivite acum, draga mea, de vreme ce, pe cît se pare, am s-o revăd curînd.

Şi închipuie-ţi ! chiar în ziua următoare morţii ei — fiindră n-a mai trăit nici un an încheiat după plecarea lui Peter — chiar a doua zi a sosit, un pachet pentru ea din India, de la bietul ei băiat. Era un şal alb de India, mare şi moale, cu o bordură îngustă de jur împrejur, tocmai ce i-ar fi plăcut mamei.

Ne-am gindit. că asta l-ar putea trezi la viaţă pe tata, care ţinuse toată noaptea mina mamei în mina lui ; aşa că Deborah i-a dus totul în cameră, şi scrisoarea lui Peter şi toate celelalte. La început nici n-a băgat de seamă; de aceea am început a discuta liniştit despre şal, întinzîndu-l şi aclmirîndu-l. Deodată s-a ridicat în picioare şi a zis : „Să fie înmormîntată cu el ; să aibă Peter această mîngiiere. Sigur că şi ea ar fi dorit asta.“

Poate că nu era cel mai cuminte lucru, clar ce puteam noi spune sau face ? E bine să faci pe voie oamenilor îndureraţi. A ridicat şalul şi l-a pipăit. „Aşa şal şi-a dorit

ea cînd s-a măritat, şi mama ei nu i-a dat. Eu n-am ştiut de asta deeît mai tir/iu, fiindcă altfel l-ar fi căpătat, da, l-ar fi căpătat. Să-l aibă tel puţin acum !“

Cit de frumoasă era mama, aşa cum zăcea moartă ! Fusese totdeauna drăguţă ; dar acum arăta albă ca de ceară, şi tînără, mai tînără decît Deborah, care tremura stînd lingă trupul ei. Am înfăşurat-o în faldurile lungi şi moi ale şalului; ca zăcea şurîzătoare, ca şi cum i-ar fi plăcut ; şi a venit lumea — tot tîrgul — s-o vadă, fiindcă o iubiseră, aşa cum puteau ei iubi. Femeile de la ţară au adus buchete de flori, nevasta bătrînului Clare a adus citeva violete albe, rugindu-ne să i le punem pe piept.

Deborah mi-a spus, în ziua înmormîntării mamei, că de-ar avea chiar şi o sută de cereri în căsătorie, tot nu s-ar mărita şi nu l-ar părăsi pe lata. Nu prea era de aşteptat să. aibă aşa de multe — de fapt nu ştiu să fi avut vreuna — dar oricum, era spre cinstea ei că a vorbit aşa. A fost pentru tatăl meu o fiică atit de devotată, cum cred că n-a fost alta. Ochii au început să-l lase, aşa că ea îi citea carte după carte, şi scria şi copia, şi-l ajuta în toate treburile parohiei. Ea ştia să facă mult mai multe lucruri decît biata mamă ; o dată chiar a scris o scrisoare episcopului în numele tatii. Dar lui ii lipsea cumplit mama, toţi enoriaşii vedeau asta. Nu că ar fi fost mai puţin activ ; parcă era chiarmai activ şi mai doritor să ajute pe fiecare. Eu făceam ce puteam ca s-o las liberă pe Deborah, să aibă grijă de el ; asta fiindcă ştiam că nu eram bună pentru lucruri mai însemnate şi ce puteam face mai bun pe lume era să robotesc în tăcere, cruţînd pe alţii de munci mărunte. Dar tatăl meu era schimbat cu totul.

— S-a întors Peter vreodată acasă ?

— Da, o dată. S-a întors ca locotenent; nu a ajuns să fie amiral. Şi s-a înţeles aşa de bine cu tata ! Tata a mers cu el in fiecare casă din parohie, aşa mîndru era de el. Nu mai ieşea clin casă decît sprijinindu-se pe braţul lui Peter. Deborah zîmbea (cred că n-am mai rîs niciodată după moartea mamei) şi spunea că acum nu mai avea nevoie de ea. Dar tata tot pe ea o chema cînd avea de scris scrisori, sau de citit, sau ceva de rezolvat.

— Şi pe urmă ? am întrebat după un timp.

-— Pe urmă Peter a plecat din nou pe mare. Mai tîrziu tatăl meu a murit, binecuvintîndu-ne pe amîndouă şi

mulţumind Deborei pentru tot ce făcuse pentru el. Bineînţeles, viaţa noastră era acum schimbată ; în loc să locuim în casa parohială şi să avem trei slujnice şi un servitor, a trebuit să ne mutăm in această casă mică şi să ne mulţumim cu o fată la toate. Dar, cum spunea Deborah, am trăit tot timpul ca nişte persoane de condiţie bună, chiar dacă împrejurările ne-au silit la o viaţă modestă. Biata Deborah !

—- Şi domnul Peter ? am întrebat eu.

— O, în India a fost un război mare —- nu ţin minte cum i-a zis — şi de atunci n-am mai auzit nimic despre Peter. Cred că a murit; clteodată mă nelinişteşte gîndul că n-am purtat niciodată doliu după el. Şi cu toate astea, cînd sînt singură şi e linişte în casă, îmi pare că-i aud pasul pe stradă, ureînd spre noi, şi atunci începe să-mi zvîcnească inima ; dar paşii trec totdeauna mai departe şi Peter nu vine niciodată.

Asta-i Martha care se întoarce ? Nu, mă duc eu să văd, draga mea. Ştii că găsesc totdeauna drumul pe întuneric. Puţin aer proaspăt la uşă o să-mi facă bine la cap, mai ales că mă încearcă puţin o durere.

Şi ieşi cu paşi mărunţi. Am aprins luminarea, ca să înveselesc camera la întoarcerea ei.

— Era Martha ? am întrebat.

— Da ! Sînt cam tulburată, fiindcă am auzit ceva ciudat tocmai cînd deschideam uşa.

— Unde ? am întrebat, fiindcă îi vedeam ochii speriaţi.

— Pe stradă, chiar lingă intrare ; părea a fi...

— Vorbă ? am încercat eu, văzînd că ea ezita,

Nu, un
sărut...CAPITO
LUL VII *Vizite*

Intr-o dimineaţă şedeam amîndouă şi lucram -— era înainte de ora douăsprezece şi domnişoara Mattv nu-şi schimbase încă boneta cu panglici galbene care fusese cea mai bună bonetă a domnişoarei Jcnkyns şi pe care o purta acum în casă ; cinci se aştepta însă să fie văzută, o punea pe aceea făcută după boneta doamnei Jamieson.

Martha veni sus întrebînd-o pe stăpîna ei dacă voia să primească pe domnişoara Betsy Barker. Domnişoara Matty încuviinţă şi fugi repede să-şi schimbe boneta galbenă, în timp ce domnişoara Barker urca pe scări. Dar, cum îşi uitase ochelarii şi era puţin zăpăcită de ora neobişnuită a vizitei, domnişoara Matty s-a întors cu o bonetă pusă peste cealaltă. Ea nu-şi dădea seama de asta şi se uita la noi cu mulţumire binevoitoare. Cred că nici domnişoara Barker n-a observat, deoarece, lă- sînd la o parte faptul că nu mai era tînără cum fusese cândva, era foarte preocupată de obiectul vizitei ei, pe care l-a expus cu o exagerată modestie, precedată de nenumărate scuze.

Domnişoara Betsy Barker era fiica fostului paracliser din Cranford de pe vremea domnului Jenkvns. Ea şi sora ei avuseseră servicii bune de jupînese la diferite cucoane din oraş şi adunaseră destui bani ca să deschidă o prăvălie de mode, patronată de doamnele din împrejurimi. Lady Arley, de pildă, dădea din cînd in cînd domnişoarelor Barker modelul vreunei pălării de-a ei, pe care ele îl copiau de îndată şi îl puneau la dispoziţia elitei din Cranford.

Am zis „elită“, fiindcă domnişoarele Barker înţeleseseră cum merg lucrurile la Cranford şi îşi făceau un titlu din relaţiile lor „aristocratice“. Nici nu vindeau bonetele sau panglicile lor cui nu era de „familie bună“. Multe soţii şi fete de fermier ocoleau

cu parapon casa
do mode selectă a domnişoarelor Barker şi se duceau mai degrabă la magazinul universal, al cărui proprietar, de pe urma câştigurilor la săpunul de rufe şi zahărul jilav, se putea duce la (Paris, zicea el, pînă când a descoperit că clien(ii lui erau prea patrioţi şi şovini ca să poarte ce purtau franţuzii) Londra unde, după cum povestea adesea clientelor sale, regina Adelaida apăruse cu o săptămînă înainte, purtînd o pălărie la fel cu cea pe care le-o prezenta, înzorzonată cu panglici galbene şi albastre, şi fusese complimentată de regele William cît de bine ii şedea.

Domnişoarele Barker, care nu înfloreau lucrurile şi nu admiteau o clientelă amestecată, prosperau cu toate acestea. Erau fiinţe modeste şi cumsecade. De multe ori am văzut-o pe cea mai mare dintre ele (cea care fusese cameristă la doamna Jamieson) ducînd ceva de mîncare vreunui sărac. Ele imitau clasa suprapusă numai întru aceea că nu aveau nici un fel de relaţii cu cei din clasa imediat inferioară lor. Cînd sora cea mare a murit, s-a aflat cu averea şi veniturile lor de pînă atunci îngăduiau domnişoarei Betsy să închidă prăvălia şi să se retragă din comerţ.

Totodată (după cum cred că am mai spus) şi-a luat o vacă, ceea ce la Cranford îţi dădea o poziţie socială, tot astfel ca în alte părţi faptul de a poseda şaretă. Se îmbrăca mai elegant decît orice doamnă din Cranford, lucru care nu era de mirare fiindcă se ştia că poartă toate bonetele şi pălăriile şi panglicile extravagante din stocul ei de altă dată. îşi închisese prăvălia de cinci-şase ani, aşa că în orice alt loc decât Cranford ţinuta ei ar fi fost socotită demodată.

Acum domnişoara Barker venise să o invite pe domnişoara Mattv pentru marţea următoare, la ea acasă, la ceai. Mi-a adresat şi mie pe loc o invitaţie, fiindcă m'ă găsise ca oaspete in casă, deşi am înţeles că îi era puţin frică, ştiind că tatăl meu se mutase la Drumble, ca el să nu se fi apucat cumva de acel „dezgustător negoţ cu bumbac“ şi să-şi fi tras astfel în jos familia din societatea „aristocratică“. Invitaţia a fost precedată dc atîta scuze, înеît m-a făcut curioasă. Aştepta îngăduinţă pentru „îndrăzneala“ ei. Ce făcuse oare ? Era aşa de copleşită, incît mi-am închipuit că scrisese reginei Adelaida, cerindu-i o reţetă pentru spălat dantelă ; în realitate, ce

i se părea atit de îndrăzneţ era faptul că o invitase şi pe fosta stăpînă a surorii ei, doamna Jamieson.

— Avînd în vedere fosta ei ocupaţie, i-ar ierta oare domnişoara Matty îndrăzneala ?

Ah, mi-am zis eu, a observat cele două bonete şi are de gind să îndrepte găteala de pe capul domnişoarei Matty. Cînd colo, ca voia numai să extindă invitaţia asupra domnişoarei Matty şi a mea. Domnişoara Matty a înclinat capul în semn de acceptare ; m-am mirat că, făcînd această graţioasă mişcare, nu a simţit greutatea neobişnuită şi înălţimea edificiului de pe capul ei. Cred însă că n-a simţit nimic, fiindcă şi-a reluat poziţia şi a continuat să discute cu domnişoara Betsy, plină de bunăvoinţă şi condescendenţă ; ar fi fost desigur crispată şi agitată dacă ar fi bănuit ce înfăţişare neobişnuită avea.

—■ îmi pare că ai spus că va veni şi doamna Jamieson ? întrebă ea.

— Da. Mi-a spus, foarte amabilă şi îngăduitoare, că ii va face plăcere să vină. A pus şi o mică condiţie, anume că va aduce şi pe Carlo. I-am spus că am o mare slăbiciune pentru cîini.

— - Şi domnişoara Pole ? întrebă domnişoara Matty, cu gindul la partida ei de *préférence,* la care Carlo nu putea fi partener.

— Am de gind să o invit şi pe domnişoara Pole. Desigur, nu o puteam invita pc ea înaintea dumneavoastră, care sînteţi fiica domnului preot. Puteţi fi sigură că nu uit funcţia pe care a avut-o tatăl meu pe lîngă tatăl dumneavoastră.

— Şi doamna Forrestèr, desigur ?

— Şi doamna Forrester. Mă gîndeam să mă duc la dumneaei înainte de a merge la domnişoara Pole. Deşi situaţia ci nu mai e aşa cum a fost, nu trebuie să uităm, doamnă, că e născută Tyrrell şi că e înrudită prin căsătorie cu familia Bigges, de la Bigelow Hali.

Pe domnişoara Matty o interesa insă mai mult faptul că era o bună jucătoare de cărţi.

— -— Doamna Fitz-Adam, bănuiesc... Nu, doamnă. Trebuie să trag o linie de despărţire. Cred eă doamna Jamieson n-ar dori să întâlnească pe doamna Fitz-Adam. Am tot respectul pentru doamna Fitz-Adam, dar nu cred că ar fi la loc potrivit în compania unor persoane ca doamna Jamieson şi domnişoara Matilda Jenkyns.

Domnişoara Betsy Barker se înclină în faţa domnişoarei Matty, ţinînd buzele strînse. Mă privi cu o demnitate distantă, vrînd să-mi dea de înţeles că, deşi era o fostă modistă, nu avea convingeri democratice şi cunoştea diferenţa dintre rangurile sociale.

—- Pot să vă rog, domnişoară Matilda, să veniţi la mica mea locuinţă cam pe la şase şi jumătate ? Doamna Jamieson cinează la cinci, dar a fost amabilă să-mi promită că nu va veni mai tîrziu de şase şi jumătate.

Apoi domnişoara Barker se retrase, făcînd o reverenţă adîncă.

Simţul meu profetic mi-a spus că în după amiaza acelei zile vom primi vizita domnişoarei Pole, care de obicei venea la domnişoara Matilda după fiece eveni ment — sau în aşteptarea vreunui eveniment —- pentru a discuta cu ea situaţia.

— Domnişoara Betsy m-a asigurat că va fi o reuniune restrînsă şi aleasă, spuse domnişoara Pole, în timp ce-şi compara bileţelele cu domnişoara Matty.

— Da, aşa a spus. Nici măcar doamna Fitz-Adam.

Această doamnă Fitz-Adam era o văduvă, sora chirurgului din Cranford, de care am amintit altă dată. Părinţii lor fuseseră fermieri respectabili, mulţumiţi de rangul lor. Numele lor de familie era Hoggins. Domnul Hoggins era acum doctorul tîrgului ; nouă ne displăcea numele lui, socotindu-1 ordinar. Dar, aşa cum spunea domnişoara Jenkyns, dacă l-ar fi schimbat în Piggins, n-ar fi cîştigat nimic. Nădăjcluisem că vor descoperi vreo legătură între el şi acea marchiză de Exeter care se numea Mary Hoggins; dar doctorul, ignorîndu-şi propriul interes, renega total şi dezminţea orice asemenea legătură, deşi, după cum remarcase domnişoara Jenkyns, el avea o soră numită Mary şi se ştia că anumite nume de botez se transmit în unele familii.

Curînd după căsătoria ei cu domnul Fitz-Adam, ca a dispărut din partea locului pentru mulţi ani. Dat fiind că

nu făcea parte dintr-o sferă mai înaltă a societăţii din Cranford, nimeni nu se interesa să afle ce ocupaţie avea domnul Fitz-Adam. Aşa s-a făcut că el a murit şi s-a dus în lumea drepţilor fără ca noi să ne fi ocupat vreodată de el. După aceea, doamna Fitz-Adam a reapărut la Cranford („înfiptă nevoie mare“, cum spunea domnişoara Pole) în chip de văduvă înstărită, îmbrăcată in mătase neagră foşnitoare atît de curînd după moartea soţului ei îneît a avut dreptate biata domnişoară Jenkyns spunînd că „o stofă de lînă ar fi vădit mai multă mîhnire pentru pierderea suferită“.

îmi aduc aminte de reuniunea cucoanelor, întrunite pentru a hotărî dacă doamna Fitz-Adam avea să fie acceptată de cercul celor cu singe albastru din Cranford. Ea se instalase într-o casă mare şi cam dărăpănată, despre care se socotea că dă un anumit certificat de nobilime celor ce o locuiau, dat fiind că demult, cu şaptezeci sau optzeci de ani înainte, îşi avusese reşedinţa acolo fiica unui conte, rămase nemăritată. Poate că această casă dădea celor ce locuiau în ea şi o anumită capacitate intelectuală, asta fiindcă fiica contelui, lady Jane, avea o soră, lady Anne, care se măritase cu un general pe timpul războiului american şi acel general scrisese una sau două comedii care se jucau încă pe scenele din Londra ; cîncl le-am văzut anunţate în ziare, ne-a crescut tuturor inima în piept şi am simţit că teatrul Drury Lane aducea un frumos omagiu oraşului nostru.

Cu toate acestea, pînă la moartea domnişoarei Jenkyns problema dacă doamna Fitz-Adam urma să fie admisă in societatea clin Cranford nu fusese încă soluţionată ; după care s-a pierdut, în parte, şi cunoaşterea exactă a codului strict al manierelor elegante, care o caracteriza. Domnişoara Pole a făcut observaţia că „întrucît cele mai multe dintre doamnele de condiţie bună din Cranford sînt fete bătrîne sau văduve fără copii, dacă nu vom slăbi puţin rigoarea şi nu vom fi mai puţin exclusiviste, cu vremea nu vom mai avea cu cine să ne vedem“. Doamna Forrester vorbi în acelaşi sens : „Pe cît ştiu, numele de Fitz înseamnă ceva aristocratic; spre pildă Fitz-Roy care, socotesc, a fost numele unor fii de regi ; şi acum, Fitz-Clarence sînt copiii bunului rege William al patrulea. Fitz-Adam e un nume frumos şi probabil înseamnă Fiu al lui Adam.

Cineva care n-ar avea singe nobil în vine n-ar îndrăzni să poarte numele de Fitz. Numele îşi are socoteala lui. Aveam un văr care îşi seria începutul numelui cu doi f mici — ffoul- kes — şi privea cu dispreţ literele mari, spunînd că erau folosite de familii apărute mai de curînd. Mă temeam că o să moară burlac, atit era de năzuros. Cînd a întâlnit, la o staţiune balneară, o doamnă ffaringdon, s-a apropiat îndată de ca ; era o femeie drăguţă şi distinsă, văduvă şi avea o avere frumuşică ; aşa că vărul meu, domnul ffoulkes, s-a însurat cu ea ; dar hotărîtor a fost faptul că ca îşi scria numele cu doi f mici.“

Doamna Fitz-Adam nu avea nici o şansă să întâlnească vreun domn Fitz-nu-ştiu-cum în Cranford, aşa că nu acesta putea fi motivul stabilirii ei aici. Domnişoara Matty socotea că o hotărîse mai degrabă speranţa de a fi admisă în societate, ceea ce ar fi fost o ascensiune socială pentru o fostă domnişoară Hoggins. Şi, adăugă ea, dacă asta nădăjduise, ar fi fost crud să o dezamăgească.

Aşa că toată lumea o vizita pe doamna Fitz-Adam, cv. excepţia doamnei Jamicson, care ţinea să sublinieze cit de onorabilă era condiţia ei prin aceea că o ignora pe doamna Fitz-Adam ori de cîle ori o întâlnea la vreo reuniune mondenă la Cranford. Chiar dacă nu erau decît opt sau zece doamne în salon şi deşi doamna Fitz-Adam, care era cea mai voinică, se ridica totdeauna în picioare cînd intra doamna Jamicson şi făcea o reverenţă adincă ori de cîte ori se întorcea în direcţia ci, totuşi nici un muşchi de pe faţa doamnei Jamicson nu se clintea şi ea nu trăda prin nimic că ar fi văzut-o, de parcă ar fi privit peretele de deasupra ei. Cu toate acestea doamna Fitz-Adam persevera.

Era într-una din acele după-amiezi de primăvară mai luminoase şi mai lungi, cînd trei sau patru doamne purtând „calash“ s-au întâlnit la uşa domnişoarei Barker. Ştiţi ce e un „calash“ ? E un acoperămînt ce se poartă peste bonetă, oarecum asemănător coviltirului întins deasupra şaretelor de modă veche, uneori însă nu chiar aşa de mare. Acest dispozitiv de protecţie pentru cap făcea totdeauna o impresie grozavă asupra copiilor din Cranford. Şi de astă dată, doi sau trei copii şi-au lăsat joaca pe strada însorită şi s-au strîns, intr-o tăcere admirativă, în jurul domnişoarei Pole, al domnişoarei Matty şi al meu. Şi cum şi noi tăceam, am putut auzi, înăuntrul casei domnişoarei Parker, şoapte înăbuşite : „Aşteaptă, Peggy, aşteaptă pină dau fuga sus să mă spăl pe mîini ! Cinci am să tuşesc, deschide uşa. Nu durează nici un minut.“

Intr-adevăr, în mai puţin de un minut am auzit un zgomot, ceva între un strănut şi un cîrîit, şi pe dată s-a deschis uşa. în spatele ei stătea o fetişcană cu ochi rotunzi, speriată la vederea onorabilei companii purtătoare de „calash“ care a păşit marţial înăuntru fără a spune un cuvint. Şi-a venit in fire la timp pentru a ne pofti intr-o odaie mică ce fusese cîndva prăvălie, iar acum era transformată temporar în cameră de toaletă. Acolo nc-am dat jos acoperămîntul de cap, nc-am scuturat şi ne-am aranjat în faţa oglinzii, pină ce am dobîndit o înfăţişare plăcută şi graţioasă. Pe urmă, înclinîndu-ne şi spunind : „După dumneavoastră, doamnă“, am lăsat pe doamna Forrester să urce prima scara îngustă care ducea în salonul domnişoarei Barker. Ea şedea acolo, solemnă şi liniştită, de parcă n-am fi auzit tuşitul acela ciudat care trebuie să-i fi zgîriat gîtlejul.

Doamna Forrester, blindă, amabilă şi îmbrăcată sărăcăcios, fu îndată condusă la cel cle-al doilea loc de cinste, un scaun aşezat cam ca cel al Prinţului Albert lingă cel al reginei — bun, dar nu chiar atît de bun. Întîiul loc de cinste era, bineînţeles, rezervat pentru onorabila doamnă Jamieson, care sosi îndată gîfîind pe scări, iar Cario sc învirtea in jurul ei pe cînd înainta, ca şi cum ar fi vrut să-i pună piedică.

Acum domnişoara Betsy Barker era mîndră şi fericită ! Aţîţă focul şi închise uşa, aşezîndu-se cît mai aproape de doamna Jamieson, chiar pe marginea

scaunului. Cînd intră Peggy, clătinîndu-se sub greutatea tăvii cu ceai, am văzut grija din ochii domnişoarei Barker la gindul că fata n-ar păstra distanţa cuvenită. în viaţa de fiecare zi, între ea şi jupînească existau relaţii foarte familiare ;

acum Peggy voia să-i facă cîteva mici confidenţe şi domnişoara Barker nu mai putea de nerăbdare s-o asculte, dar socoti de datoria ei, în calitate de cucoană, să respingă asemenea manifestări. De aceea se făcu că nu bagă în seamă semnele şi şoaptele lui Peggy ; dar, preocupată de asta, dădu cîteva răspunsuri nepotrivite celorlalte cucoane. în cele din urmă, îi veni o idee salvatoare şi spuse : „Bietul, drăguţul de Carlo ! Uitasem de el. Vino jos cu mine, sărăcuţule căţeluş, şi am să-ţi dau şi ţie o gustare, neapărat !“

Se întoarse peste cîteva minute, amabilă şi îndatoritoare ca mai înainte ; cred că uitase însă să dea ceva de mîncare „bietului căţeluş“, judecind după lăcomia cu care acesta a înghiţit mai multe bucăţi de prăjitură. Tava de ceai era încărcată din plin, ceea ce-mi făcea plăcere fiindcă mi-era foame. Mă temeam însă că doamnele de faţă vor socoti că e vulgar să fie atît de plină. Ştiu bine că aşa ar fi gindit la ele acasă ; dar aici, nu ştiu cum se făcea, grămezile se topeau. Am văzut pe doamna Jamieson mîncînd o prăjitură cu susan, încet şi grijuliu, aşa cum făcea totul, şi am fost cam surprinsă fiindcă ştiam că ne spusese la ultima ei recepţie că nu putea suferi această prăjitură, care-i amintea săpunul parfumat. Ea ne oferea totdeauna biscuiţi Savov. Oricum, doamna Jamieson s-a arătat foarte indulgentă pentru necunoaşterea obiceiurilor bunei societăţi, pe care o vădea domnişoara Barker ; pentru a-i cruţa sensibilitatea, a mîncat trei bucăţi mari de prăjitură cu susan, cu o expresie de mulţumire placidă de rumegătoare.

După ceai s-a produs puţină şovăială şi încurcătură. Eram şase la număr ; patru puteau juca „préférence“, iar celelalte două pichet. Toate însă (în afară de mine, care mă cam temeam de doamnele din Cranford la cărţi, fiindcă ăsta era lucrul pe care-1 făceau cel mai serios şi mai atent) doreau să intre în „partidă“. Chiar domnişoara Barker, deşi declara că nu ştie să deosebească

asul de pică de cel de treflă, dorea tare mult să joace.

Dilema a fost curînd soluţionată de un zgomot neobişnuit. Dacă e de conceput că noi-a unui baron poate sforăi, aş fi spus că asta făcea atunci doamna Jamieson. Toropită de căldura din odaie şi înclinată la somnolenţă prin firea ei, fotoliul confortabil în care şedea îi slăbise rezistenţa şi acum moţăia. A mai deschis o dată sau de două ori ochii, cu greutate, şi ne-a suris calm, dar numai pe jumătate conştientă. Treptat, însă, bunăvoinţa ei nu mai fu la înălţimea efortului necesar şi adormi de-a binelea.

— îmi face mare plăcere, şopti domnişoara Barker la masa de joc celor trei adversare pe care, deşi zicea că nu cunoaşte jocul, le „snopea“ fără milă, mare plăcere în- tr-adevăr să văd că doamna Jamieson se simte ca la ea acasă în mica mea locuinţă ; n-ar fi putut să-mi facă cinste mai mare.

Domnişoara Barker mă aprovizionase cu vreo trei sau patru cataloage de modă frumos legate, vechi de zecedoisprezeee ani, spunînd, în timp ce aranja o măsuţă şi o luminare numai pentru mine, că ştia că celor tineri le place să se uite la poze. Cario stătea întins, sforăia şi tresărea din somn la picioarele stăpînei sale. Şi el se simţea ca acasă.

Era interesant să urmăreşti ce se petrecea la masa de joc : patru capete de cucoane, toate cu bonete, se întindeau peste masă, aproape pînă a se atinge, pentru ca să poată şopti destul de repede şi destul de tare. Din cînd în cînd se auzea vocea domnişoarei Barker : „Tăcere, doamnelor, vă rog, tăcere ! Doamna Jamieson doarme.“ Nu era uşor să împaci surzenia doamnei Forrester cu somnul doamnei Jamieson, dar domnişoara Barker se descurca destul de bine. Cînd doamna Forrester nu înţelegea şoaptele, ea căuta să-i redea înţelesul făc-înd diferite schime şi mişeîndu-şi buzele ; pe urmă suridea amabil către noi şi murmura ca pentru sine : „Foarte onorată, într-adevăr. Aş vrea să fi trăit sora mea să vadă ziua asta.“

Deodată uşa s-a deschis larg ; Cario a sărit în picioare, cu un lătrat sonor, şi doamna Jamieson s-a trezit ; ori poate că nu dormise, aşa cum ne-a şi spus imediat, ci numai ţinuse ochii închişi fiindcă era prea multă lumină în cameră şi ascultase cu multă plăcere conversaţia

noastră plăcută şi amuzantă. Peggy a intrat din nou în odaie, îmbujorată de importanţa misiunii ei. încă o tavă ! O, nobilime ! am gîndit, poţi oare îndura şi această ultimă lovitură ? Căci iată că domnişoara Barker comandase (nu, de fapt preparase singură, fără îndoială, deşi a zis : ,,Ce-i asta, Pcggy, ce ne-ai adus aici ?••, părînd agreabil surprinsă de această neaşteptată plăcere) o mulţime de lucruri bune pentru supeu : stridii, homari, piftie şi nişle prăjituri numite „Micii Cupidoni“ (care erau foarte preţuite de cucoanele din Cranford, deşi cam scumpe, aşa că nu erau oferite decît în ocazii speciale sau la solemnităţi — şi anume picromigdale muiate în coniac, cum le-aş fi zis eu dacă n-aş fi aflat că poartă un nume mai clasic şi mai rafinat). Pe scurt, aveam să fim tratate cu tot ce era mai bun şi mai ales, aşa că am socotit mai potrivit să ne supunem cu bunăvoinţă, chiar cu preţul manierelor noastre distinse, fiindcă, deşi în principiu nu luam niciodată masa seara, eram, asemenea tuturor celor ce nu obişnuiau asta, foarte flămînde în acea ocazie.

Domnişoara Barker aflase, în lumea în care trăise, de existenţa unei băuturi numite cherry-brandy. Nici una dintre noi nu văzuse vreodată aşa ceva şi ne-am cam dat înapoi tind ea ne-a oferit : „Numai un păhărel, doamnelor ; ştiţi, după stridii şi homari. Crustaceele astea se digeră mai greu.“ Noi am clătinat din cap, refuzînd ca nişte femei-mandarini, dar, în cele din urmă, doamna Jamieson a avut bunăvoinţa să se lase convinsă şi noi i-am urmat pilda. Nu era chiar de lepădat, dar era aşa de arzător şi aşa de tare, înеît am socotit că trebuie să dovedim că nu eram obişnuite cu aşa ceva şi am tuşit grozav — cam tot atit de nefiresc cum tuşise domnişoara Barker înainte de a ne fi deschis Peggy uşa.

— E foarte tare, spuse domnişoara Pole, punînd pe masă paharul gol ; bănuiesc că conţine alcool.

— Numai un strop, atît cit trebuie ca să se conserve, spuse domnişoara Barker. Ştiţi, cum se pune hîrtie îmbibată cu coniac peste dulceţuri ca să le păstreze. Eu mă simt adesea ameţită după ce măninc tartă cu magiun.

Mă întreb dacă tarta cu magiun ar fi deschis inima doamnei Jamieson aşa cum a făcut-o acel cherry-brandy. Fapt c că ne-a anunţat un eveniment apropiat, despre care nu ne spusese nimic pină atunci.•— Cumnata mea, lady Glenmire, va veni să stea Ia mine.

Am zis toate în cor : „Adevărat ?•■ şi pe urmă s-a lăsat Linişte. Fiecare îşi revizuia în minte garderoba, spre a-şi da seama dacă e potrivită pentru a se înfăţişa văduvei unui baron. Asta fiindcă se ştia că se organizau la Cranford mai multe mici petreceri ori de cîtc ori sosea cîtc un oaspe la vreuna dintre prietenele noastre. De aceea am resimţit toate o plăcută emoţie în acele clipe.

Curînd după aceea s-a anunţat sosirea servitorilor şi a felinarelor. Pentru doamna Jamieson s-a adus un scaun purtat, care a intrat cu greu în vestibulul îngust al domnişoarei Barker şi a blocat circulaţia. A fost nevoie de manevrele iscusite ale purtătorilor lecticii (care erau cizmari ziua, dar care, atunci cînd li se cerea să ducă

lectica, se îmbrăcau în ciudate livrele vechi — paltoane lungi, cu pelerine mici de aceeaşi vechime cu lectica şi asemănătoare costumului breslei lor din tablourile lui Hogarth), de repetate opintiri, împingeri şi retrageri, pînă ce au izbutit să scoată încărcătura lor pe uşa din faţă a casei. Am auzit apoi tropăitul lor grăbit pe strada liniştită, în timp ce ne puneam „calash“-urile şi ne prindeam cu ace poalele rochiilor. Domnişoara

Barker se invîrtea în jurul nostru oferindu-ne ajutor. Dacă nu şi-ar fi amintit de fosta ei ocupaţie şi n-ar fi dorit ca noi s-o uităm, ar fi insistat şi mai mult să ne servească.CAPITOLUL VIII *Lady Glenmire*

A doua zi dis-de-dimineaţă — imediat după orele douăsprezece — domnişoara Pole îşi făcu apariţia la domnişoara Matty. Nişte treburi mărunte îi serviră drept pretext pentru această vizită ; dar era evident că în spatele lor se mai ascundea ceva. In fine, adevăratul motiv ieşi la iveală.

— Probabil că ai să mă crezi din cale afară de ignorantă, dar ştii că nu m-am lămurit cum trebuie să ne adresăm lady-ei Glenmire. Ii spui „domnia-voastră[1] atunci cînd unei persoane obişnuite i-ai spune „dumneata ?" M-am tot frămîntat toată dimineaţa : oare trebuie să-i spunem „lady“ în loc de „doamnă[11] ? Dumneata, care ai cunoscut-o pe lady Arley — vrei să fii drăguţă să-mi spui care e felul cel mai corect de a vorbi cu nobilimea ?

Sărmana domnişoară Matty ! îşi scoase ochelarii şi şi-i puse din nou, dar cu nici un chip nu-şi putea aminti cum i se adresau lady-ei Arley.

— E aşa de mult de-atunci, zise ea. Vai de capul

meu, ce proastă sînt ! Nici nu cred că am văzut-o mai mult de două ori. Ştiu că lui sir Peter îi spuneam „sir Peter“ — dar el venea să ne vadă mai des decît lady Arley. De- borah ar fi ştiut numaidecît. „Onorată doamnă[11] — „dom- nia-voastră[11]. Sună foarte straniu, şi parcă n-ar fi firesc. Niciodată nu m-am gîndit la aşa ceva pînă acum ; dar acum că mă întrebi, m-ai pus în încurcătură.

Era absolut clar că domnişoara Pole nu va obţine vreo soluţie mai luminată din partea domnişoarei Matty, care se zăpăcea tot mai tare cu fiece clipă şi devenea tot mai perplexă în privinţa etichetei rangurilor.

— Cred într-adevăr, zise domnişoara Pole, că aş face mai bine să mă duc să-i vorbesc doamnei Forrester despre mica noastră nelămurire. Uneori te pierzi cu firea ; şi totuşi n-am vrea ca lady Glenmire să creadă că la
Cranford sîntem cu totul neştiutoare despre regulile de etichetă din lumea bună.

— Şi dacă nu te superi, dragă domnişoară Pole, treci şi pe la mine cînd te întorci şi spune-mi şi mie, te rog, ee-aţi hotărît. Orice aţi decide, dumneata şi cu doamna Forrester, o să fie perfect, sînt sigură. „Lady Arlev“, „sir Peter[1,] mormăia încet domnişoara Matty, încercînd să-şi amintească vechile forme ale cuvintelor.

— Dar cine e lady Glenmire ? am întrebat eu.

— A, este văduva domnului Jamieson — adică a răposatului soţ al doamnei Jamieson, ştii — văduva fratelui lui mai mare. Doamna Jamieson se numea ca domnişoară
Walker, fiica guvernatorului Walker. „Domnia-voas- 11
ă• ■. Dacă o să se hotărască să vorbim aşa, trebuie să-mi dai voie să fac ceva exerciţii cu tine, drăguţă, căci altfel o să mă simt prea caraghioasă şi o să mor de ruşine cinci am s-o spun prima dată faţă de lady Glenmire.

A fost o adevărată uşurare pentru domnişoara Matty cînd doamna Jamieson şi-a exprimat o cerere foarte puţin politicoasă. Am observat că oamenii apatici au, mai mult decît alţii, un soi de calmă impertinenţă, iar doamna Jamieson a insinuat, destul de limpede, că nu ar fi dorit ca doamnele din Cranford să o viziteze pe cumnata ei. Îmi vine greu să redau vorbele prin care ne-

a explicat acest lucru, căci eram indignată şi furioasă auzind-o cum îşi expune dezideratele faţă de domnişoara Matty care, fiind ea însăşi o adevărată doamnă, cu greu putea înţelege sentimentele care o făceau pe doamna Jamieson să apară faţă de nobila sa cumnată ca şi cum ar fi avut relaţii numai cu familii „de moşieri". Domnişoara Matty a rămas încurcată şi perplexă încă multă vreme după ce descoperisem rostul vizitei doamnei Jamieson.

Cînd a înţeles sensul vizitei onorabilei doamne, era o plăcere să vezi cu ce linişte plină de demnitate a primit recomandarea făcută într-un mod atît de nepoliticos. Nu se simţea eîtuşi de puţin ofensată — era prea blîndă pentru aşa ceva ; şi nici nu-şi dădea bine seama că dezaprobă purtarea doamnei Jamieson, dar în mintea ei se născuse, sînt sigură, un fel de reacţie nelămurită care a făcut-o să schimbe subiectul conversaţiei într-un mod mai puţin împrăştiat şi mai serios t a de obicei. Doamna Jamieson era do fapt cea mai încurcată dintre ele două şi mi-am dat seama că era bucuroasă să plece cit mai curînd. La scurtă vreme după aceea sosi şi domnişoara Pole, roşie şi indignată.

— Asta-i culmea ! A fost pe aici doamna Jamieson, mi-a spus Martha ; şi se pare că nu trebuie să ne ducem în vizită la lacly Glenmire. Da, am întîlnit-o pe doamna Jamieson pe drum, cind veneam de la doamna Forrester, şi mi-a spus ; m-a luat aşa de repede că n-am mai ştiut ce să zic. Aş fi vrut să-mi vină în minte ceva tăios şi sarcastic ; găsesc eu ceva pînă diseară, n-ai grijă. Şi lady Glenmire asta nu e de fapt decît văduva unui baron scoţian ! Am căutat în Almanahul Nobilimii, acasă la doamna Forrester, să văd cine e doamna asta care trebuie să fie păstrată intr-o vitrină sub sticlă : văduva unui nobil scoţian — care nici n-a făcut vreodată parte din Camera Lorzilor — şi sărac lipit pămîntului, după cite ştiu ; iar ea — a cincea fiică a unui oarecare domn Campbell, sau cam aşa ceva. Dumneata eşti fiică de preot, în orice caz, şi înrudită cu familia Ar ley ; iar sir Peter ar fi putut fi viconte de Arley, după cum spune toată lumea.

Domnişoara Matty încercă să o liniştească pe domnişoara Pole, dar în zadar. Această persoană atît de binevoitoare şi de plăcută de obicei era acum în culmea mînici.

—• Şi eu care m-am dus azi dimineaţă să-mi comand o bonetă, să fiu pregătită din timp, zise ea în cele din urmă, dezvăluind secretul care făcuse atît de supărătoare cuvintele doamnei Jamieson.

— Are să vadă doamna Jamieson că n-o să-i mai fie aşa de uşor să mă aibă la dispoziţie la partidele ei de cărţi, după ce nobilele ei rude scoţiene vor pleca !

Ieşind de la biserică în prima duminică în care apăruse lady Glenmire în Cranford, am vorbit numai între noi, întoreînd spatele doamnei Jamieson şi musafirei ei. Dacă nu ni se îngăduia să-i facem o vizită, nu vroiam nici măcar să ne uităm la ea, deşi muream de curiozitate să ştim cum arată. După-amiază am avut totuşi consolarea de a o trage de limbă pe Martha. Martha nu aparţinea

linei categorii sociale ale cărei observaţii ar fi putut fi luate drept complimente deghizate la adresa lady-ei Glenmire, şi Mart ha o privise cu atenţie.

— Va să zică, doamnă, e vorba de cucoana aia mărunţică de lingă doamna Jamieson ? Credeam că doreaţi mai curînd să ştiţi cum era îmbrăcată tînăra doamnă Smith, ca mireasă, de ! (Doamna Smith era soţia măcelarului).

Domnişoara Pole zise :

— Doamne fereşte, ce ne pasă nouă de doamna Smith a ta !

Dar imediat tăcu, cînd Martha prinse din nou să vorbească.

— Cucoana aceea micuţă din strana doamnei Jamieson purta o rochie de mătase neagră, cam ponosită, şi o pelerină ecosez, ca de păstor, şi avea, doamnă, nişte ochişori negri foarte vioi şi o faţă isteaţă de mai mare dragu' ; nu e cine ştie ce tînără, da', după cit îmi dau cu presupusu', e mai tînără ca doamna Jamieson. Îşi tot rotea ochii prin biserică, parcă era un scatiu şi repede şi-a prins fustele cu două degete, cînd a ieşit din biserică, vioaie nevoie mare. Vă spun eu, doamnă, că seamănă leit cu doamna Dcacon de la hanul „Caleaşca cu Cai"[1].

— Taci, Martha, făcu domnişoara Matty, asta-i lipsă de respect !

— Aşa credeţi, doamnă ? Iertaţi-mă atunci, dar aşa zicea si Jem Hearn. Zicea că-i o femeiuşcă de-alea isteţe şi iuţi de picior...

— O lady, o corectă domnişoara Pole.

-— O lady, ca şi doamna Deac-on.

Trecu o altă duminică şi noi tot ne feream privirile de doamna Jamieson şi de invitata ei şi schimbam intre noi observaţii pe care le consideram foarte usturătoare, chiar prea. Domnişoara Matty era evident jenată de comentariile „noastre sarcastice. Poate că între timp lady Glenmire descoperise şi ea că locuinţa doamnei Jamieson nu era cea mai veselă şi cea mai plăcută casă de pe lume ; poate că doamna Jamieson descoperise că cele mai multe dintre cunoştinţele ei „de la ţară" se aflau la Londra şi că cei care rămăseseră acasă nu păreau atît de îneîntaţi, pe cît ar fi trebuit să fie, de faptul eă lady Cdenmire se afla prin apropiere.

Întîmplări mari izvorăsc din cauze mărunte, aşa că nu voi avea pretenţia să explic ce anume a determinat-o pe

doamna Jamicson să-şi schimbe hotărîrca de a le ţine la distanţă pe doamnele din Cranford şi a determinat-o să trimită invitaţii la toată lumea pentru o mică sindrofie ce urma să aibă loc marţea viitoare.

Domnul Mulliner in persoană aduse bileţelele. Întotdeauna ignora faptul că există cîte o intrare de serviciu lu orice casă şi ciocănea la uşa din faţă, mai tare chiar deeit stăpînă-sa, doamna Jamicson. Avea trei scrisori mici pe care le purta intr-un coş mare ca să-şi impresioneze stăpîna cu greutatea lor considerabilă, deşi ele ar fi încăput cu uşurinţă în buzunarul de la vestă.

Domnişoara Matty şi cu mine hotărîrăm calm că vom avea o altă treabă acasă : era tocmai seara în cave domnişoara Matty făcea de obicei feştile de aprins luminări din toate notele şi scrisorile din cursul săptămînii trecute, căci lunea îşi lichida întotdeauna toate conturile — ne- lăsînd nici un pennv datorie din urmă ; astfel încît, prin- tr-o firească ordine a lucrurilor, fabricarea de feştile se făcea marţi seara şi ne oferea o scuză legitimă pentru a refuza invitaţia doamnei Jamieson. Dar inainte de a ne apuca să scriem răspunsul, iată că soseşte domnişoara Pole cu o scrisoare deschisă în mină.

— Aşa ! zise ea. Văd că aţi primit şi voi invitaţia. Mai bine mai tîrziu decît niciodată ! Ştiam eu că, după mai puţin de două săptămîni, lady Cdenmire o să fie încîntată de societatea noastră.

— Da, confirmă domnişoara Matty, sintem invitate pentru marţi seara. Şi poate, dacă vrei să-ţi aduci şi ceva de lucru, o să bem ceaiul împreună în seara aceea. E tocmai timpul clnd îmi cercetez notele de plată şi scrisorile de săptămîna trecută şi fac din ele feştile de aprins luminările; dar parcă nu mi se pare că c un motiv destul de întemeiat pentru a spune că am un alt program acasă, deşi mă gîndeam de la început să spun aşa. Dar dacă vii şi dumneata, o să fim cu conştiinţa împăcată şi, din fericire, încă n-am scris biletul de răspuns.

Am observat că domnişoara Pole se schimba la faţă în timp ce vorbea domnişoara Matty.

— Vrei să spui că n-ai de gînd să mergi ? întrebă ea.

— O, nu ! zise domnişoara Matty liniştită. îmi închipui că nici dumneata.

— Nu prea ştiu, replică domnişoara Pole. Ba da, cred că mă duc, spuse cam repezit şi, văzînd mirarea pe figura domnişoarei Matty, adăugă : Ştiţi, n-ar fi bine ca doamna

Jamicson să creadă că orice ar spune sau ar face, ar putea să ne atingă într-un fel ; ar fi un fel de umilire să ne recunoaştem ofensate şi eu, una, n-aş vrea să-i dau prilejul. Ar fi prea măgulitor pentru doamna Jamicson dacă ar putea presupune că vorbele ei ne-au afectat o săptămînă întreagă, ba chiar zece zile după aceea.

— De, ştiu eu, poate că nu e bine să fii ofensat sau supărat de ceva aşa de multă vreme ; şi poate, la urma urmei, nici n-a vrut cu tot dinadinsul să ne supere. Dar, crede-mă, eu n-aş fi putut să scot din gură cuvintele pe care le-a spus doamna Jamieson cînd ne-a cerut să nu venim la ea. Cred că, totuşi, n-am să mă duc.

— Ei, hai, domnişoară Matty, trebuie să mergi ; ştii că prietena noastră, doamna Jamieson, e mult mai nepăsătoare decât alţi oameni şi nu ţine socoteală de asemenea sensibilităţi pe care dumneata le posezi într-un grad atît de înalt.

— Mi s-a părut că şi dumneata le posedai în ziua aceea în care a venit doamna Jamieson să ne spună să nu dăm pe la ea, făcu, cu nevinovăţie, domnişoara Matty.

Dar domnişoara Polc, pe lingă sensibilităţi mai poseda şi o bonetă foarte elegantă, pe care ardea de dorinţa de a o arăta în lume ; şi astfel păru să uite toate vorbele mînioase rostite cu vreo două săptămîni în urmă şi să fie gata să aplice ceea ce numea „marele principiu creştinesc“ : iartă şi uită ! Stărui atît pe lingă domnişoara Matty, îneît sfîrşi prin a o convinge că c de datoria ei, ca fiică de preot decedat, să-şi cumpere o bonetă nouă şi să meargă la sindrofia de la doamna Jamieson. Aşa că răspunsul a fost : „Primim cu multă bucurie“, în loc de : „Regretăm că sîntem nevoite a refuza“. Cheltuielile pentru îmbrăcăminte la Cranford priveau mai ales articolul vestimentar pomenit mai sus. Dacă doamnele îşi ascundeau capul în bonete noi şi elegante, nu le mai păsa, precum struţului, de ce se întîmplă cu restul corpului. Rochii, gulere albe şi venerabile, oricât de multe broşe, purtate mai sus, mai jos şi cam pretutindeni (unele cu ochi de cîini pictaţi ; altele semănînd cu mici tablouri cu monumente şi sălcii plîngătoare, frumos executate în i'ire de păr ; în fine altele, portrete în miniatură de domni şi doamne, zîmbind suav dintr-un cuib de muselină scrobită). Deci, broşe vechi drept podoabă permanentă şi bonete noi în ton cu moda zilei — doamnele din Cranford se îmbrăcau întotdeauna cu o austeră eleganţă şi bună-cuviinţă, cum a spus-o odată aşa de drăguţ domnişoara Barker. Şi, înarmate cu trei

bonete noi şi cu o desfăşurare de broşe mai bogată decît se văzuse vreodată la un loc de cînd s-a pomenit oraşul Cranford, doamna Forrester, domnişoara Matty şi domnişoara Pole şi-au făcut apariţia in acea memorabilă seară de marţi. Eu însămi am numărat şapte broşe pe toaleta domnişoarei Pole. Două îi erau prinse cu dezinvoltură pe bonetă (dintre can- una întruchipa un fluture făcut din pietricele de Scoţia, ce ar fi putut fi luat, de cineva cu imaginaţie mai vie, drept o adevărată insectă) ; una îi prindea eşarfa din jurul gîtului ; una gulerul ; una ornamenta corsajul rochiei, cam la distanţă egală între gît şi talie ; iar o alta îi împodobea capătul corsetului. Am uitat unde se afla a şaptea, dar sînt sigură că era pe undeva şi ea.

Dar pare-mi-se că merg prea repede descriind toaletele persoanelor prezente. Ar trebui să povestesc mai întîi drumul împreună spre locuinţa doamnei Jamieson. Această doamnă locuia într-o casă mare, afară din oraş. O şosea care ştiuse cîndva ce înseamnă să fii stradă trecea drept prin faţa casei, ce-şi deschidea uşa de intrare chiar în drum, fără vreo grădină sau curte intermediară. Oriunde s-ar fi aflat soarele, nu bătea niciodată pe faţada acelei case. Bineînţeles, camerele de locuit se aflau în partea din spate, dinei spre o grădină frumoasă ; ferestrele clin faţă erau ale bucătăriilor, cămărilor şi camerelor de servitori, iar într-una din ele se spunea că locuieşte domnul Mulliner. Intr-adevăr, privind pieziş, vedeam adesea ceafa unui cap presărat cu pudră, pudră care se împrăştia pină peste haină, tocmai pină în talie ; iar acest impunător spate era întotdeauna aplecat asupra gazetei *St. James's Chronicle,* larg deschisă, ceea ce explica intr-un fel timpul foarte lung necesar acestei publicaţii pentru a ajunge la noi — abonate ca şi doamna Jamieson, deşi, in virtutea rangului, ea beneficia întotdeauna de dreptul primei lecturi. Se intîmplase ca tocmai in ziua aceea de marţi întîrzierea ultimului număr să fie mai supărătoare ca de obicei ; chiar atunci cînd at.it domnişoara Pole cît şi domnişoara Matty, mai ales prima, doreau at.it de mult să o vadă, să se pună la punct cu noutăţile de la curte, ca pregătire pentru o întrevedere cu nobilimea. Domnişoara Pole ne spuse că nu pierduse nici o clipă pentru a fi gata îmbrăcată la ora cinci, ca să mai aibă timp să citească ceva în caz că ar fi sosit. *St. James's Chronicle* în ultimul moment ■— era chiar acel *St. James's Chronicle* pe care capul pudrat îl citea liniştit şi cu multă demnitate, în timp ce noi treceam pe sub bine cunoscuta fereastră.

— Ia te uită obraznicul ăsta ! şopti domnişoara Pole plină de indignare. Aş vrea să-l întreb dacă stăpînă-sa plăteşte un sfert de abonament numai pentru folosul lui.

O priveam cu admiraţie pentru îndrăzneala ei, căci domnul Mulliner ne teroriza pe toate. Părea să nu fi uitat niciodată concesia pe care o făcuse venind să stea la Cranford. Doar domnişoara Jenkyns, uneori, ridieîndu-se ca o neînfricată apărătoare a sexului slab, îi vorbise în termeni de egalitate, dar nici chiar ea nu putea merge mai departe. în clipele sale de maximă amabilitate şi bunăvoinţă arăta ca un papagal îmbufnat. Vorbea numai în monosilabe morocănoase. Obişnuia să aştepte în hol atunci cînd îl rugam să nu aştepte şi apoi se arăta profund

ofensat fiindcă îl ţinusem acolo, în timp ce noi ne pregăteam în mare grabă, cu degete tremurînde, să ne facem apariţia în salon.

Domnişoara Pole îşi luă îndrăzneala să facă o mică glumă în timp ce urcam scara, glumă care, deşi adresată nouă, încerca să ofere un uşor amuzament domnului Mulliner. Am zîmbit toate, ca să dăm impresia că ne simţim la largul nostru, soliciţi nd timid un semn de simpatie din partea lui Mulliner. Dar nici un muşchi nu se destinse pe faţa-i împietrită şi, într-o clipă, devenirăm şi noi grave.

Salonul doamnei Jamieson era vesel; soarele îl inunda cu razele sale din asfinţit, iar fereastra mare, pătrată, era înconjurată de flori. Mobila era albă şi aurie ; nu în stilul cel nou Louis Quatorze, mi se pare că-i spune, numai volute şi melci; nu, scaunele şi mesele doamnei Jamieson hu aveau nici o curbură sau linie arcuită. Picioarele meselor şi ale scaunelor se îngustau pe măsură ce se apropiau de podea şi erau drepte şi pătrate în toate colţurile. Scaunele stăteau rînduite în şir de-a lungul pereţilor, cu excepţia a patru sau cinci care erau dispuse în semicerc în jurul focului. Spătarele aveau nişte drugi albi de lemn şi ţinte mari aurite ; nici drugii, nici ţintele nu prea te îndemnau la şedere. O masă acoperită cu lac negru era destinată operelor literare, şi pe ea se odihneau o Biblie, Almanahul Nobilimii şi o carte de rugăciuni. Mai exista o altă masă pătrată, extensibilă, consacrată artelor frumoase, pe care se aflau un caleidoscop, cărţi poştale pictate, legate la un loc cu o nesfîrşită panglică ele satin roz decolorat, şi o cutie zugrăvită cu mare grijă, imitînd desenele ce împodobesc lădiţele de ceai. Carlo stătea întins pe covoraşul lucrat in puncte şi, cînd ne văzu intrînd, lătră la noi cu multă lipsă de politeţe. Doamna Jamieson se ridică, acordîndu-ne fiecăreia cite un zîmbet lîneed de bun-sosit şi uitîndu-se neajutorată, dincolo de noi, la domnul Mulliner, ca şi cum ar fi sperat ca el să ne aşeze pe scaune, căci dacă nu o făcea el, ea n-ar fi putut-o face niciodată. Dar domnul Mulliner credea probabil că ne puteam îndrepta şi singure spre cercul din jurul focului, care îmi amintea, nu ştiu de ce, de Stonehenge[I]. Lady Glenmire, acum cînd o privirăm mai de aproape, se dovedea a fi o femeie de vîrstă mijlocie, micuţă şi vioaie, care părea să fi fost foarte nostimă în tinereţe şi care mai păstra şi acum o înfăţişare plăcută. Am văzut-o pe

[I] Monument preistoric din sud-vestul Angliei, format din mari blocuri de piatră dispuse in cerc.

domnişoara Pole examinîndu-i rochia în primele zece minute şi cred că avea dreptate cîncl ne-a spus a doua zi :

— Draga mea, cu zece lire ai fi cumpărat tot ce avea pe ea — cu dantelă cu tot.

Era plăcut să bănuieşti că o aristocrată putea fi săracă şi, în parte, asta ne-a împăcat cu ideea că soţul ei n-a fost niciodată membru în Camera Lorzilor; fapt care, atunci cînd l-am auzit prima dată, ni s-a părut un fel de înşelăciune, răpindu-ne pe motive neîntemeiate respectul cuvenit ; un fel de „ba e lord, ba nu e lord“.

La început toată lumea tăcea. Ne gîndeam ce anume am putea vorbi care să fie destul de elevat pentru a o interesa pe lady Glenmire. Se urcase preţul zahărului, ceea ce, avînd în vedere că se apropia sezonul dulceţu- rilor, era o veste de natură să afecteze toate inimile noastre de gospodine şi să ne ofere subiectul cel mai firesc de conversaţie, dacă nu ar fi fost acolo lady Glenmire. Dar nu eram sigure că şi nobilii mănîncă dulceţuri şi ne îndoiam că ştiu cum se fac. în cele din urmă domnişoara Pole, care avea întotdeauna mult curaj şi *savoir jaire,* i se adresă lady-ei Glenmire, care, la rîndul ei, părea tot aşa de încurcată ca şi noi, neştiind cum să spargă gheaţa.

— Domn ia-voastră a mai fost pe la Curte în ultima vreme ? întrebă ea şi apoi ne aruncă o privire, pe jumătate timidă, pe jumătate triumfătoare, ca şi cum ar fi spus : Vedeţi cît de judicios am ales un subiect potrivit cu rangul acestei persoane străine ?

N-am fost acolo niciodată în viaţa mea, zise lady Glenmire, cu un pronunţat accent scoţian, dar cu o voce foarte dulce. Şi apoi, părîndu-i-se că a răspuns cam brusc, adăugă : Noi ne duceam foarte rar la Londra — de fapt. am fost numai de două ori în tot timpul cît a trăit soţul meu ; şi, înainte de a mă mărita, tatăl meu avea o familie mult prea mare („a cincea fiică a domnului Campbell“ — sînt sigură că ne ziceam fiecare din noi în gînd) pentru a porni cu noi în călătorie, chiar şi pînă la Edinburgh. Poate că aţi fost vreodată la Edinburgh, nu ? întrebă ea, luminîndu-se deodată la faţă în speranţa unui subiect de interes comun.Nici una din noi nu fusese acolo ; dar domnişoara Pole avea un unchi care petrecuse cîndva o noapte acolo, ceea ce era un fapt îmbucurător.

Doamna Jamieson era preocupată de ce nu aduce domnul Mulliner ceaiul ; şi în cele din urmă, preocuparea îi ieşi pe gură.

— N-ar fi mai bine să sun, nu crezi, dragă ? zise iute lady Glcnmire.

— Nu... cred că nu trebuie... lui Mulliner nu-i place să fie zorit.

Ne-ar fi prins bine ceaiul, căci noi luam masa la o oră mai timpurie decît doamna Jamieson. Bănuiesc că domnul Mulliner avea de terminat lectura gazetei *St. James'.s Chronicle* înainte de a se deranja cu ceaiul nostru. Stăpîna sa se tot foia şi se frămînta repetînd intr-una :

— Nu înţeleg de ce nu aduce Mulliner ceaiul. Nu înţeleg ce tot face.

Iar lady Glenmire îşi pierdu pînă în cele din urmă răbdarea, dar de fapt era drăguţă in nerăbdarea ci şi sună destul de apăsat, primind un fel de vagă încuviinţare din partea cumnatei sale. Domnul Mulliner apăru cu un aer de solemnă uimire :

— O, făcu doamna Jamieson. Lady Glenmire a sunat. Cred că pentru ceai.

După cîteva minute fu adus ceaiul. Porţelanul ceştilor era foarte fin, argintăria foarte veche, feliile de pîine cu unt foarte subţiri şi bucăţile de zahăr foarte mici. Zahărul reprezenta, evident, economia preferată a doamnei Jamieson. Mă întreb dacă delicatul cleşte în filigran, făcut cam ca o foarfecă, ar fi putut fi deschis destul pentru a prinde o bucată ele zahăr cinstită, vulgară, de dimensiuni normale ; şi cînd am încercat să apuc două minuscule bucăţele deodată, pentru a nu se observa că bag prea des cleştele în zaharniţă, acesta a dat drumul uneia cu un

zăngănit ascuţit, intr-un mod cu totul nefiresc şi răutăcios. Dar înainte de această întîmplare, avurăm şi o uşoară dezamăgire. în cana cea mică de argint era frişcă, în cea mai mare lapte. îndată ce domnul Mulliner intră cu tava, Carlo începu să ceară de mîncare, un lucru pe care manierele noastre ni-1 interziceau, deşi sint sigură că eram tot atît de flămînde ca şi el, iar doamna Jamieson zise că era sigură că o vom scuza dacă îi dădea întîi ceaiul bietului Cario, care nu avea darul vorbirii. Aşa că îi umplu o farfurioară şi i-o puse jos să o lingă ; apoi ne spuse cît de inteligent şi cu judecată era drăguţul de el; cunoştea foarte bine gustul de frişca şi refuza întotdeauna ceaiul cînd i se punea în el numai lapte. Astfel încît laptele a rămas pentru noi ; dar în sinea noastră ne gîn- deam că şi noi aveam tot atîta inteligenţă şi judecată ca şi Cario. Iar cînd furăm invitate să-i admirăm recunoştinţa manifestată prin mişcări din coadă pentru frişca ce ni s-ar fi cuvenit nouă, am avut impresia că lovitura a fost întărită şi cu o insultă.

După ceai, atmosfera s-a mai dezgheţat şi am îndrăznit să abordăm subiecte din viaţa de toate zilele. Am fost recunoscătoare amabilei ladv Glenmire, care a mai cerut nişte pîine cu unt, şi această dorinţă comună ne-a apropiat mai mult decît dacă am fi vorbit despre Curte, deşi domnişoara Pole tot spunea că sperase să afle cum se simte iubita noastră regină de la cineva care o văzuse. Prietenia începută cu prilejul pîinii cu unt se dezvoltă la o partidă de cărţi. Lady Glenmire juca admirabil „préférence“ şi era o supremă autoritate în ceea ce priveşte „ombre“ şi „quadrille“. Chiar domnişoara Pole uită cu totul să-i mai zică „lady“ şi „domnia-voastră“, şi făcu : „Dă-o-ncolo, doamnă, mi se pare că ai as de pică“, tot aşa de simplu ca şi cum n-am fi reunit niciodată marele parlament din Cranford, dezbătînd problema cum trebuie să te adresezi soţiei unui lord.

Ca o dovadă a faptului că uitasem cu desăvîrşire că ne aflam în prezenţa unei persoane care ar fi putut lua ceaiul purtînd pe cap o coroană în loc de bonetă, doamna Forrester îi povesti o mică întimplare mai curioasă — o păţanie pe care prietenele ci apropiate de fapt o cunoş- teau, dar de care nu auzise nici doamna Jamieson. Se referea la o dantelă foarte veche şi fină, singura relicvă a unor zile mai bune, pe care lady Glenmire o remarcă cu admiraţie pe gulerul doamnei Forrester.

— Da, zise doamna în cauză, asemenea dantelă nu mai

găseşti azi cu nici un preţ ; se spune că ar fi fost făcută de călugăriţe undeva în străinătate şi că în zilele noastre n-o mai pot face aşa nici acolo. Dar poate acum, că s-a votat legea emancipării catolice, s-ar putea să înceapă să lucreze iarăşi ca în trecut. Nu m-aş mira. Dar, între timp, eu îmi îngrijesc dantela ca ochii din cap. Nu mă încumet să o încredinţez pentru spălat nici fetei în casă (era vorba de fetiţa de la orfelinat, de care am mai pomenit, dar care suna acum bin6 ca „fata în casă"). întotdeauna mi-o spăl singură. Şi o dată de-abia am salvat-o. Desigur, ştiţi şi dumneavoastră că asemenea dantelă nu trebuie scrobită sau călcată. Unii o spală în apă cu zahăr, alţii în cafea ca să-i dea o nuanţă gălbuie ; în ce mă priveşte, am o reţetă foarte bună de spălare cu lapte, ceea ce o întăreşte destul şi-i dă o culoare frumoasă, crem. Ei bine, doamnă, o strînsesem ghem (şi frumuseţea acestei dantele fine este că atunci cînd e udă ocupă un spaţiu foarte mic), şi o pusesem să se îmbibe în lapte, cînd din nenorocire am ieşit din odaie. La întoarcerea mea am găsit pisica pe masă, avînd un aer vinovat, dar înghiţind din greu, ca şi cum s-ar fi înecat cu ceva pe care vroia să-l înghită şi nu putea. Şi ce credeţi ? La început mi s-a făcut milă de ea şi-am zis : „biata pisi- cuţă, biata pisicuţă", cînd, deodată, mi-am aruncat ochii şi am văzut cana de lapte goală — linsă pînă la fund ! „Mîţă afurisită !" zic şi, cum eram destul de enervată, i-am tras o palmă, dar n-a ajutat la nimic, ci dimpotrivă a făcut-o să înghită dantela — aşa cum îi dai un pumn după ceafă unui copil cînd se îneacă. Eram aşa de necăjită că îmi venea să plîng ; dar m-am hotărît să nu renunţ la dantelă fără luptă. în orice caz, speram ca dantela să nu-i priască la stomac ; dar l-ar fi scos şi pe Iov din răbdări dacă ar fi văzut, cum am văzut eu, peste vreun sfert de oră pisica intrînd pe uşă şi toreîna liniştită, de parcă se aştepta să fie mîngîiată. „Nu, pisicuţo, zic eu, dacă ai măcar un pic de conştiinţă, n-ar trebui să aştepţi aşa ceva !" Şi apoi îmi veni deodată o idee ; am sunat servitoarea şi am trimis-o la domnul Hoggins, să-i transmită complimentele mele şi să-l întrebe dacă n-ar vrea să fie aşa de amabil să-mi împrumute una din cizmele lui înalte pentru vreun ceas ? Nu mi s-a părut că era ceva caraghios în acest mesaj ; dar Jenny zicea că tinerii de la cabinetul medical s-au prăpădit de rîs auzind că am

a os nevoie de o cizmă, Cînd mi-a adus-o, Jennv şi cu mine am vîrit pisica înăuntru cu picioarele din faţă drept în jos, prinse în carîmb ca să nu zgîrie şi i-am dat pe gît o linguriţă de jeleu de coacăze în care (să mă scuze doamna) amestecasem şi nişte vomitiv cu tartru. N-am să uit niciodată ce îngrijorată am fost în următoarea jumătate de oră. Am luat pisica în camera mea şi am întins un prosop curat pe jos. Aş fi fost în stare s-o sărut cînd a scos la vedere dantela, cam tot în starea în care o înghiţise. Jenny pusese apă la fiert şi am spălat-o şi iar am spălat-o în mai multe ape şi am întins-o pe o tufă de levănţică să stea la soare, înainte de a mă atinge de ea, ca s-o pun din nou în lapte. Dar acum nimeni n-ar putea bănui că dantela asta a fost în burta pisicii.

Am mai descoperit în seara aceea că lady Glenmire avea de gind să-i facă doamnei Jamieson o vizită destul de lungă, deoarece renunţase la locuinţa din Edinburg şi nu avea alte obligaţii care să o facă să-şi grăbească întoarcerea. în general, am fost bucuroase de această veste, căci ne făcuse tuturor o impresie plăcută ; şi era reconfortant să constaţi din unele amănunte care au ieşit la iveală în cursul conversaţiei că, pe lîngă multe alte distinse calităţi, o avea şi pe aceea de a fi departe de „vulgaritatea bogăţiei[1]-.

— Nu găsiţi că e foarte neplăcut să mergi pe jos ? întrebă doamna Jamieson, cînd s-a anunţat sosirea servitoarelor noastre care veniseră să ne însoţească.

Era o întrebare destul de frecventă din partea doamnei Jamieson, care avea trăsura în remiză şi ieşea cu lectica atunci cînd avea de parcurs doar distanţe foarte scurte. Răspunsurile erau tot atît de stereotipe :

— Vai nu, de loc ! E aşa de plăcut şi de liniştitor noaptea !

Sau :

— Te calmează după agitaţia unei sindrofii !

Sau :

— Stelele sînt atît de frumoase !

Această ultimă remarcă venea din partea domnişoarei IMatty.

— Vă place astronomia ? întrebă lady Glenmire.

— Nu prea, replică domnişoara Matty, cam încurcată, neştiind pe moment diferenţa dintre astronomie şi astrologie — dar răspunsul se potrivea pentru ambele, căci citise şi fusese uşor alarmată de prezicerile astrologice ale lui Francis Moore ; iar, în ce priveşte astronomia, îmi mărturisise, intr-o conversaţie particulară şi confidenţială,

că nu putea niciodată crede că pământul se tot învîrteşte şi că nici n-ar vrea să creadă aşa ceva chiar dacă ar putea ; ori de ci te ori îi venea în minte gîndul ăsta, o cuprindea oboseala şi ameţeala.

*încălţate cu încălţările noastre pentru vreme rea, călcam cu multă grijă în noaptea aceea, îndreptîndu-ne spre casă, întratît de rafinate şi de delicate ne deveniseră simţurile după ce băusem ceaiul cu o „lady“*CAPITOLUL IX *Signor Brunoni*

Curînd după întîmplările povestite în capitolul trecut, am fost chemată acasă de boala tatălui meu şi, un timp, îngrijorată de sănătatea lui, am uitat să mă gîndesc la dragele mele prietene din Cranford, să mă întreb cum o mai duceau, sau cum se împăca ladv Glenmire cu plictiseala vizitei îndelungi pe care o făcea cumnatei sale, doamna Jamieson. Cînd tatăl meu se mai înzdrăveni, am mers cu el la mare, astfel îneît o bună parte din anul acela

am rămas cu totul izolată de Cranford şi lipsită de posibilitatea de a primi vreo veste, chiar şi întîmplă- toarc, din acel simpatic orăşel.

Pe la sfîrşitul lui noiembrie — după ce ne întorsesem din nou acasă şi tatăl meu era complet, restabilit — am primit o scrisoare de la domnişoara Matty ; şi trebuie să spun că era o scrisoare destul de misterioasă. Prietena mea începea mai multe fraze fără a le termina, amestecîndu-le între ele, la fel cum se alătură în mod absurd cuvintele pe o sugativă. Tot ce am putut desluşi a fost că, dacă tata era sănătos (ceea ce dinsa spera) şi dacă vrea să asculte de sfatul ei şi să poarte palton gros de la Sfîntul Mihail pînă la Buna Vestire — puteam să-i spun dacă se poartă turbanele ? Se pregătea acolo o asemenea distracţie publică cum nu se mai văzuse sau cunoscuse de pe vremea leilor lui Wombwell, cînd unul dintre ei mîncase braţul unui copil ; şi deşi ea era poate prea bătrînă ca să se mai intereseze de toalete, dar o pălărie nouă tot îi trebuia. Şi cum auzise că se poartă turbane şi era probabil să vină şi cîteva din familiile mai de vază din comitat, i-ar plăcea să arate îngrijit, dacă eu aş vrea să-i aduc o pălărie de la modista mea obişnuită ; şi vai ! ce zăpăcită e, că a uitat că de fapt scrisese ca să mă invite să-i fac o vizită marţea viitoare, cînd spera să-mi poată oferi ca distracţie ceva ce nu ar

vrea să-mi descrie mai pe larg, numai că verdele marin era culoarea ei preferată. Astfel îşi încheia scrisoarea ; dar intr-un post scriptura adăuga că s-a gîndit să-mi spună totuşi care era atracţia specială a Cranf ord ului în acele zile : Signor Brunoni urma să dea un spectacol cu minunata sa magie în Saloanele de Reuniuni din Cran- ford, miercuri şi vineri seara, săptămîna viitoare.

Am fost foarte bucuroasă să primesc invitaţia scumpei melc domnişoare Matty, independent de magician şi cu deosebire doritoare să o împiedic de a-şi desfigura faţa ei de şoricel, micuţă şi blinda, încoronînd-o cu un „turban de sarazin".

In consecinţă, i-am cumpărat o bonetă drăguţă, potrivită pentru vîrsta ei, care însă i-a produs o oarecare dezamăgire atunci cînd, la sosirea mea, m-a întovărăşit în dormitor, chipurile să mai potrivească focul, dar în realitate, cred, să vadă dacă turbanul verde marin nu se găsea cumva în cutia de pălării cu care sosisem. In zadar am tot răsucit boneta pe mină, ca să o vadă din faţă şi din spate ; inima ei era vrăjită de turbane şi tot ce mai putu face fu să spună, cu resemnare în privire şi glas :

— Sînt sigură că ai făcut tot ce-ai putut, draga mea. E la fel cu toate bonetele pe care le poartă doamnele din Cranford şi pot spune că le au de vreun an. Mi-ar fi plăcut ceva mai nou, mărturisesc — ceva mai în genul turbanelor de care domnişoara Betsy Barker îmi spune că le poartă regina Adelaida ; dar şi asta e foarte drăguţă. Şi cred că albastrul acesta deschis se poartă mai bine ca verdele marin. Şi la urma urmei, ce importanţă au hainele, ca să ne preocupăm atîta de ele ? Spune-mi dacă ai nevoie de ceva, draga mea. Aici ai soneria... Bănuiesc că turbanele nu au ajuns încă la Drumble.

Zicînd acestea, drăguţa mea bătrînică se retrase plină de jale, lăsîndu-mă să mă schimb pentru ceai, la care, după cum mă informă, aştepta pe domnişoara Pole şi pe doamna Forrester şi spera că nu voi fi prea obosită de drum ca să pot lua parte la reuniunea lor. Bineînţeles că nu eram ; şi m-am grăbit să-mi scot din geamantan şi să-mi aranjez rochia ; dar cu toată graba mea am auzit, înainte de a fi gata, sosirea musafirilor şi zumzetul conversaţiei din camera alăturată. Tocmai cînd deschideam uşa, am prins cuvintele : „Era o prostie să mă aştept la ceva foarte rafinat de la Drumble ; biata fată ! a făcut tot ce a putut, nici nu mă îndoiesc.[1-] Dar cu toate acestea, preferam să o aud dînd vina pe oraşul Drumble sau pe mine, decît să o văd desfigurată de un turban. Din trio-ul de doamne prezente în acea seară, domnişoara Pole era persoana căreia i se întîmplau cele mai multe lucruri. Avea obiceiul să-şi petreacă dimineaţa cutreie- rînd prăvăliile, nu ca să cumpere ceva (doar întâmplător vreun mosorel sau o bucată de şiret), ci ca să vadă noile articole şi să poată raporta despre ele, precum şi să culeagă toate ştirile răzleţe din oraş. Mai avea şi o specialitate să-şi bage nasul pe ici, pe colo, cam peste tot, cu un aer de mironosiţă, pentru a-şi satisface curiozitatea asupra tuturor lucrurilor — o purtare care ar fi putut trece drept obrăznicie, dacă ea n-ar fi arătat atît de cumsecade şi de sobră.

Şi acum, după felul expresiv in care îşi dregea vocea, aşteptând să vadă cum erau înlăturate din cale toate subiectele minore (ca pălării şi turbane), ştiam că avea ceva cu totul deosebit de povestit atunci cînd se va ivi pauza cuvenită în conversaţie — şi desfid pc oricine, înzestrat cu o cît de mică doză de bună-cuviinţă, să poată continua mai îndelung convorbirea cînd o persoană stă înfiptă pe scaunul ei, arătîndu-şi prin tăcere dispreţul faţă de toate lucrurile mărunte şi neînsemnate povestite de ceilalţi la întîmplare — în comparaţie cu ce ar putea dezvălui ea dacă i s-ar cere cu tot dinadinsul. Domnişoara Pole începu:

— Cînd ieşeam azi din magazinul lui Cordon, s-a întîmplat să trec şi pe la hanul „George[11] (Betty a mea are o verişoară de-al doilea care este în serviciu acolo şi m-am gîndit că poate lui Betty o să-i facă plăcere să afle ce mai face), şi nevăzînd pe nimeni în jur, am suit în treacăt scările

şi m-am trezit în coridorul care duce la Saloanele de Reuniuni (noi două, domnişoară Matty, ne aducem aminte de salonul acela, sînt sigură, şi de menuete), aşa că am mers mai departe, fără vreun scop anume, cînd deodată bag de seamă că mă aflu în mijlocul pregătirilor pentru spectacolul de mîine seară — sala fiind despărţită în două de nişte mari gherghefe de lemn pe care oamenii lui Cresby fixau postav roşu ; mi s-a părut foarte întunecos şi straniu şi, distrată cum sînt, tocmai voiam să trec în dosul paravanelor, cînd un domn (un adevărat gentleman, vă asigur) a venit spre mine şi m-a întrebat dacă am vreo treabă pe acolo la care m-ar putea ajuta. Vorbea aşa de drăguţ o engleză stricată, incit fără să vreau mi-am adus aminte de Tadeus din Varşovia şi de Fraţii Maghiari şi de Santo Sebas- tiani ; dar în timp ce îmi imaginam viaţa sa trecută, el îmi arătă uşa cu un salut politicos. Dar, staţi niţel ! Nu aţi auzit încă nici jumătate din povestea mea. Cinci coboram scara, pe cine credeţi că întîlnesc ? Tocmai pe verişoara de-ai doilea a lui Betty. Aşa că, bineînţeles, de dragul ei m-am oprit să-i vorbesc o clipă ; şi aşa am aflat că de fapt îl văzusem chiar pe scamator in persoană — domnul care vorbea stricat englezeşte era chiar Signor Brunoni. Tocmai atunci Signor Brunoni se întîmplă să treacă pe lingă noi pe scară, făcîndu-ne o plecăciune plină de graţie, iar eu am răspuns cu o reverenţă — toţi străinii ăştia au maniere atît de politicoase incit parcă te molipseşti şi tu de la ei. Dar după ce am ajuns jos, mi-am dat seama că-mi pierdusem o mănuşă' în Salonul de Reuniuni (de fapt era la locul ei în manşon, dar n-am găsit-o decît mai tîrziu), aşa că m-am întors şi tocmai pe cinci mă strecuram prin locul de trecere lăsat la marginea paravanului celui mare care desparte aproape toată încăperea in două, pe cine nu văd venind acum spre mine din partea din fund a salonului (care nu are uşă de intrare — ţi-aduci aminte, domnişoară Matty ?) Pe acelaşi domn pe care-1 întîinisem înainte şi care mă salutase pe scară, întrebîndu-mă acum din nou, în engleza lui drăguţă, stricată, dacă aveam vreo treabă pe acolo. Ştiţi, nu a spus-o chiar aşa brutal, dar, părea foarte ho- tărît să nu mă lase să trec dincolo de paravan, aşa că, bineînţeles, i-am explicat povestea cu mănuşa pe care, în mod curios, am şi găsit-o chiar atunci.

Deci domnişoara Pole îl văzuse pe scamator — pe adevăratul scamator — în carne şi oase ! Imediat am asaltat-o cu numeroase întrebări : „Avea barbă ?“ „Era tînăr sau bătrîn ?“ „Blond sau brun ?“ „Arăta...“ (neştiind cum să-mi formulez mai prudent întrebarea, am pus-o în- t.r-0 altă formă) „Cum arăta Pe scurt, domnişoara Pole era eroina serii, datorită întîlnirii ei din acea dimineaţă. Dacă nu era însuşi trandafirul (adică scamatorul), stătuse cel puţin in vecinătatea lui.

Scamatorie, prestidigitaţie, magie, vrăjitorie — au fost subiectele de conversaţie ale întregii seri. Domnişoara Pole era uşor sceptică şi înclinată a crede că trebuie să existe o explicaţie ştiinţifică, chiar şi pentru procedeele Vrăjitoarei din Endor. Doamna Forrester credea în tot, de la stafii pînă la prevestirile de moarte. Domnişoara Matty se situa între cele două, întotdeauna convinsă de ultimul argument. Cred că in mod natural era mai degrabă adepta doamnei Forrester, dar dorinţa de a se dovedi demnă de sora ei, domnişoara Jenkyns, o îndemna să oscileze între cele două păreri. Cind te gîndeşti că domnişoara Jenkyns nu permitea nici măcar servitoarelor să numească micile suluri de seu care se formau în jurul luminărilor „giulgiurv[1] şi insista să fie denumite „mîţi- şori“. Să aibă tocmai ea o soră superstiţioasă ? Nu se făcea ! După ceai am fost rugată să aduc din sufragerie volumul acela din vechea enciclopedie care conţinea toate substantivele începînd cu litera S, pentru ca domnişoara Pole să se poată înarma cu toate explicaţiile ştiinţifice pentru scamatoriile din seara următoare. Aceasta a stricat jocul de „préférence“ pe care domnişoara Mattv şi doamna Forrester îl aşteptau cu multă plăcere, căci domnişoara Pole devenise într-atît de absorbită de subiectul ci şi de planşele cu care era ilustrat, încît am simţit, toate, că ar fi fost o cruzime să o deranjăm altfel decît prin câteva căscaturi bine calculate, cu care eu interveneam din cind în cîncl, căci îmi era într-adevăr milă de aerul blajin cu care cele două femei îşi îndurau dezamăgirea. Dar domnişoara Pole citea cu un zel tot mai mare, neîmpărtăşindu-ne alte informaţii mai interesante decît : „Ah ! pricep ; înţeleg foarte bine. *A* reprezintă mingea. Puneţi pe A între B şi D — nu, între C şi F şi îndoiţi a doua falangă a celui de-al treilea deget de la mina stingă peste încheietura miinii drepte. E foarte limpede, intr-adevăr 1 Dragă doamnă Forrester, scamatoria şi vrăjitoria sînt doar o

chestiune de alfabet. Dă-mi voie să-ţi citesc acest pasaj !“

Doamna Forrester o imploră pe domnişoara Pole să o cruţe, zicînd că, din fragedă copilărie, nu poate urmări eînd cineva îi citeşte cu glas tare ; iar eu am lăsat sa cadă cit mai zgomotos pachetul de cărţi pe care le tot amestecam şi, prin această discretă mişcare, am silit-o pe domnişoara Pole să observe că pe agenda serii se afla jocul de „préférence“ şi să propună, cam în silă, să începem jocul. Ce plăcută lumină s-a ivit pe figurile celorlalte două doamne la auzul acestor cuvinte ! Domnişoara Matty, avînd unele mustrări de conştiinţă fiindcă o in trerupsese pe domnişoara Pole din studiile ei, nu prea putea să se concentreze asupra jocului sau să ţină minte ce cărţi a avut ; pină la urmă îşi linişti conştiinţa oferi n- du-se să-i împrumute acel volum din enciclopedie domnişoarei Pole, care-1 acceptă foarte bucuroasă şi zise că i-1 va aduce acasă Betty, cind va veni să o ia cu felinarul.

A doua zi, pe seară, eram foarte uşor emoţionate la ideea distracţiei ce ne aştepta. Domnişoara Matty se duse sus să se îmbrace din timp şi mă zori şi pe mine pină cînd ara fost gata, după care am descoperit că mai aveam o oră şi jumătate de aşteptat pină cînd „uşile se vor deschide la orele şapte precis“. Şi aveam numai ciţiva paşi pînă acolo ! Totuşi, cum zicea domnişoara Matty, nu merita să ne apucăm de ceva care să ne absoarbă atenţia şi să uităm de ceas ; aşa că a fost de părere că ar fi mai bine să şedem liniştite, fără să aprindem luminările, pînă la şapte fără cinci. Deci, domnişoara Matty a moţăit şi eu am tricotat.

în cele din urmă am pornit, iar la intrare, sub poarta pentru trăsuri a hanului „George“, am întilnit-o pe doamna Forrester şi pe domnişoara Pole. Aceasta clin urmă discuta subiectul scamatoriei cu mai multă vehemenţă decît oricînd şi ne arunca în faţă nişte A-uri şi B-uri, de parcă ar fi fost pietricele de grindină.

Chiar copiase una sau două „reţete“ — cum le zicea ea — pentru diferite scamatorii, pe dosul unor scrisori, şi era gata să explice şi să dea la iveală şmecheriile lui Signor Brunoni.

Ne-am îndreptat spre garderoba alăturată Salonului de Reuniuni ; domnişoara Matty, în timp ce îşi potrivea frumoaşa bonetă nouă în faţa străvechii oglinzi de la garderobă, scoase un oftat la gîndul tinereţii dispărute şi la amintirea ultimei dăţi cînd intrase acolo.

Salonul de Reuniuni fusese adăugat hanului cam cu o sută de ani în urmă, de diferitele familii de moşieri care se întruneau acolo o dată pe lună în timpul iernii, pentru a dansa şi a juca cărţi. Multe frumuseţi rurale au plutit prin acest salon în ritmul graţios al unui menuet, pe care aveau apoi să-l danseze în faţa reginei Charlotte. Se spunea că una din fetele Gunnings luminase acest salon cu frumuseţea ei. Era sigur că o nostimă şi bogată văduvă, lady Williams, îşi lăsase aici inima străpunsă de nobila apariţie a unui tînăr artist care stătea, din motive profesionale, la o familie din jurul Cranfordului şi care îşi întovărăşise protectorii la reuniunea lunară. Şi bine o mai nimerise biata lady Williams cu frumosul ei bărbat, dacă era adevărat ce se spunea despre el !

în seara asta, însă, nici o frumuseţe nu roşea şi nu îşi arăta gropiţele in Salonul de Reuniuni din Cranford ; nici un frumos artist nu cucerea inimi făcînd o plecăciune, cu pălăria adusă cu graţie ia piept,. Vechea sală părea sărăcăcioasă ; zugrăveala roz-gălbui se decolorase spre cenuşiu ; mari bucăţi de tencuială se desprinseseră din ghirlandele şi volutele de pe pereţi ; totuşi, prin unghere mai dăinuia un iz muced de aristocraţie şi o amintire cam prăfuită a zilelor apuse — ceea ce făcu pe domnişoara Matty şi pe doamna Forrester să se încordeze uşor cînd trecură pragul şi să păşească prin sală cu o afectată eleganţă, ca şi cum s-ar fi aflat acolo mai mulţi observatori distinşi în locul celor doi băieţi cu un bastonaş de zaharicale, pe care îl sugeau cu rîndul ca să mai treacă vremea.

Ne-am oprit la al doilea rînd din faţă ; nu m-am putut dumiri de ce, pînă cînd n-am auzit-o pe domnişoara Pole intrebînd un chelner rătăcit pe acolo dacă se aşteptau să sosească vreuna din familiile de moşieri din jur. Numai cînd omul clătină din cap arătînd că nu crede, doamna Forrester şi cu domnişoara Matty trecură în faţă, iar grupul nostru căpătă forma unui patrat. Rîndul din faţă fu în curînd sporit şi îmbogăţit cu lady Glenmire şi cu doamna Jamieson. Noi şase ocupam cele două rin duri din faţă, şi izolarea noastră aristocratică rămase respectată de grupul de negustori care intrau din timp în timp şi se înghesuiau la un loc, pe băncile din spate. Cel puţin aşa rni-i închipuiam după zgomotul pe care-1 făceau si după bufniturile sonore care marcau fiecare aşezare pe bancă ; dar cînd, obosită de încăpăţînarea

cortinei verzi care nu vroia de loc să se ridice ci mă fixa numai cu nişte ochi stranii văzuţi prin două găuri, ca în vechea poveste cu tapiseria, aş fi dorit să-mi întorc privirile spre lumea care pălăvrăgea veselă în spatele meu, domnişoara Pole mă strin.se de braţ şi mă rugă să nu mă întorc, căci „nu se făcea“. Ceea ce „se făcea“ nu am putut afla niciodată prea bine, dar trebuie să fi fost tot numai lucruri sumbre şi plicticoase. In consecinţă, am stat toate cu ochii aţintiţi drept înainte, cu bustul înţepenit privind la chinuitoarea cortină şi abia vorbind în şoaptă, de teamă ce ne era să nu cădem în vulgara greşeală de a face zgomot într-o sală publică. Doamna Jamieson a fost cea mai norocoasă dintre noi, căci îşi trecu timpul moţăind.

Intr-un tirziu ochii dispărură — cortina tremură — o parte se ridică în sus înaintea celeilalte carc rămînea înţepenită ; a fost lăsată din nou şi, cu o nouă sforţare şi o viguroasă smucitură din partea unei mîini nevăzute, zbură în sus, dezvăluind privirilor noastre un domn, magnific îmbrăcat în costum turcesc, aşezat în faţa unei me- suţe şi privindu-ne lung (cu aceiaşi ochi, am impresia, pe care tocmai îi văzusem prin gaura din cortină), cu o demnitate calmă şi condescendentă — „ca o fiinţă din- tr-o altă lume“, cum am auzit nişte voci sentimentale exclamînd în spatele meu.

-— Acesta nu e Signor Brunoni ! făcu domnişoara Pole cu multă hotărî re şi atît de tare, înеît sînt sigură că ne-a auzit, căci se uită în jos peste barba lui bogată, la grupul nostru, cu un aer de reproş mut. Ştiţi doar, Signor Brunoni nu are barbă, dar poate că o să apară şi el în curînd, se consolă ea, înşelîndu-şi aşteptarea.

Intre timp, domnişoara Matty cercetase obiectivul prin lornion, îi mai şterse o dată sticla şi se uită din nou.Apoi sc întoarse spre mine şi îmi spuse pe un ton amabil, blînd şi trist:

- Vezi, draga mea, că *se poartă* totuşi turbane.

Dar nu avurăm timp pentru o conversaţie mai îndelungă. Marele Turc, cum îl botezase domnişoara Pole, se ridică şi sc prezentă drept Signor Brunoni.

—■ Nu cred ! exclamă domnişoara Pole cu un aer sfidător.

El o privi din nou cu aceeaşi expresie de mustrare distinsă.

— Doamne fereşte ! repetă ea mai hotărîtă decît ori- cind. Signor Brunoni nu avea măturoiul ăla de blană în jurul bărbiei, ci arăta ca un gentleman creştin, bine ras.

Cuvintele energice ale domnişoarei Pole avură darul de a trezi din somn pe doamna Jamieson, care deschise ochii mari în semn de maximă atenţie — o acţiune care reduse la tăcere pe domnişoara Pole şi-l încurajă pe Marele Turc să continue, ceea ce şi făcu intr-o engleză foarte stricată —- atît de stricată incit nu exista nici o legătură între părţile propoziţiilor sale, un fapt de care îşi dădu şi el seama in cele din urmă, aşa că renunţă la vorbire şi trecu la acţiune.

Acum eram *intr-adevăr* uimite. Nu-mi puteam închipui cum îşi făcea scamatoriile ; nu, nici măcar atunci cînd domnişoara Pole îşi scoase foile ei de hîrtie şi începu să citească cu glas tare — sau cel puţin într-o şoaptă care sc auzea foarte bine — diferitele „reţete" ale celor mai obişnuite dintre scamatoriile sale.

Dacă am văzut vreodată un om încruntat şi furios, ei bine acela era Marele Turc încruntîndu-se spre domnişoara Pole ; dar cum spunea şi ea, la ce te poţi aştepta de la un musulman decît la priviri necreştineşti !

Dacă domnişoara Pole se arăta sceptică, fiind mai preocupată de „reţetele“ şi diagramele ei decît de scamatoriile lui, domnişoara Matty şi doamna Forrester erau vrăjite şi descumpănite în cel mai înalt grad. Doamna Jamieson îşi tot scotea ochelarii şi-i ştergea, ca şi cum isprăvile de înclemînare s-ar fi datorat unui defect al lentilelor ei ; iar lacly Glenmire, care văzuse multe lucruri curioase la Edinburgh, părea foarte impresionată de scamatorii şi nu era nicidecum de acord cu domnişoara Pole, care declara că oricine ar putea să le realizeze cu puţin antrenament şi că o să încerce ea însăşi să facă tot ce făcea

el, dacă va fi lăsată timp de două ore să studieze enciclopedia şi să-şi exerseze degetul mijlociu.

In cele din urmă domnişoara Matty şi doamna Forrester părură chiar înspăimîntate. Şopteau între ele. Cum stăteam chiar în spatele lor, nu puteam să nu aud ce spuneau. Domnişoara Matty o întreba pe doamna Forrester „dacă credea că era bine că au venit să vadă asemenea lucruri. Se temea că astfel încurajau manifestări ce nu erau tocmai...[1.] Un mic semn clin cap umplu golul rămas in frază. Doamna Forrester răspunse că aceleaşi ginduri îi trecuseră şi ei prin minte ; şi ea se simţea foarte stînje- nită ; totul era atît de straniu. Era sigură că batista ei se afla acum în plinea aceea — şi cinci te gîndeşti că nu sînt nici cinci minute ele când o ţinuse în mină. Se întreba cine o fi furnizat plinea ? Era sigură că nu putea fi Dakin, deoarece el era şi paracliser. Deodată domnişoara Matty se întoarse spre mine :

-— Vrei să te uiţi, draga mea — dumneata eşti străină în oraşul nostru şi n-o să dai ocazia unor comentarii neplăcute —• vrei să te uiţi în spate să vezi clacă pastorul e în sală ? Dacă este, cred că putem trage concluzia că acest om miraculos are binecuvîntarea bisericii şi asta îmi va lua o piatră de pe inimă.

Am privit şi am văzut silueta înaltă, slabă, uscăţivă şi prăfuită a pastorului, înconjurat de băieţii de la şcoală, păzit de o întreagă oaste de acelaşi sex de orice apropiere a numeroaselor fete bătrîne din Cranford. Faţa Iui binevoitoare, cu gura larg descinsă, era toată luminată de zîmbete, iar băieţii din jurul lui chicoteau de rîs. l-am spus domnişoarei Matty că biserica îşi arăta surî- zind aprobarea, ceea ce îi linişti pe deplin scrupulele.

Nu am pomenit pînă acum de domnul Hayter, pastorul, fiindcă eu, ca fată tînără fără necazuri sau nevoi materiale, nu am avut niciodată de a face cu el. Era un bătrîn burlac, dar tot atît de speriat de zvonurile ma

us trimoniale care puteau circula pe socoteala lui ca orice fată de optsprezece ani. Ar fi dat buzna intr-o prăvălie sau s-ar fi aruncat în vreun gang mai curînd decît să se întîlncască pe stradă cu vreuna din doamnele Cranford; iar în ce priveşte partidele de „preferance“, nu mă miră că nu accepta niciodată asemenea invitaţii. Ca să vă spun drept, am bănuit-o întotdeauna pe domnişoara Pole de a-1 fi urmărit cu multă străşnicie pe domnul Hayter cînd a apărut întîi la Cranford ; şi acest lucru părea întărit şi de teama comună ca numele lor să nu fie cumva pronunţate împreună. Toate preocupările lui se îndreptau către cei sărmani şi neajutoraţi; el le oferise băieţilor de la şcoală spectacolul din seara aceea. Şi de data asta, cel puţin, virtutea îşi primea cuvenita răsplată, căci ei îl străjuiau din stingă şi din dreapta şi se strîngeau în jurul lui, ca şi cum el ar fi fost regina albinelor, iar ei roiul. Se simţea atît de sigur în tovărăşia lor, încît îşi putu permite chiar să ne salute, în timp ce ne îndreptam spre ieşire. Domnişoara Pole îi ignoră prezenţa, prefă- cîndu-se absorbită in discuţie, pentru a ne convinge că fusesem înşelate şi că de fapt nici nu-1 văzusem pe Signor Brunoni.

CAPITOLUL X

Spaima

Părea că o serie de întîmplări şi-au avut obîrşia in vizita lui Signor Brunoni la Cranford, împrejurare care se lega pe vremea aceea, în mintea noastră, de cele ce au urmat, deşi acum nu cred să fi avut vreo legătură cu ele. Deodată au început să circule prin oraş tot soiul de zvonuri. Au fost vreo două furturi, spargeri în toată puterea cuvîntului ; oamenii au fost prinşi, duşi la judecată şi închişi. Şi asta ne-a făcut pe toate să ne temem de hoţi. Iar acasă la domnişoara Matty, mi-aduc aminte că porneam în fiecare seară într-o adevărată expediţie prin bucătării şi pivniţe, cu domnişoara Matty în frunte, înarmată cu vătraiul ; cu veneam în urma ei cu peria de curăţat vatra şi apoi Martira, ducînd lopăţica şi

cleştele de la sobă, cu care să sune alarma. Adesea, întîmplă- toarea ciocnire dintre cele două unelte ne speria aşa de tare, că ne zăvoram iute tustrele în bucătăria din dos, sau în cămară, sau orişiunde se întimpla să ne aflăm, pină cînd, după ce ne trecea spaima, ne luam iar inima în dinţi şi porneam la drum cu sporită vitejie. In timpul zilei auzeam de la săteni şi negustori poveşti stranii despre căruţe care treceau pe drum în puterea nopţii, trase de cai potcoviţi cu pîslă şi minaţi de oameni în straie negre care cutreierau oraşul fără doar şi poate în căutarea vreunei case nepăzite sau a vreunei uşi neferecate.

Domnişoara Pole, care afişa mult curaj, era ea însăşi principala colportoare a acestor poveşti, pe care le înfăţişa sub aspectul lor cel mai înfricoşător. Dar am descoperit că rugase pe domnul Hoggins să-i lase atîrnată în cuierul din hol una dintre pălăriile lui mai uzate, şi noi (cel puţin eu) aveam oarecari îndoieli dacă într-ade- văr ar fi amuzat-o, cum pretindea, mica aventură a unor spargeri. Domnişoara Matty nu se sfia să arate că îi era frică şi de umbra ei, dar întotdeauna îşi îndeplinea cu regularitate rondul de inspecţie prin casă, numai că ora acestei îndatoriri era mutată din ce în ce mai devreme, pînă cînd, în cele din urmă, ne făceam rondul la şase şi jumătate, iar domnişoara Matty se retrăgea la culcare puţin după şapte, „ca să treacă mai repede noaptea“.

Cranfordul se mîndrise atîta timp cu cinstea şi moralitatea sa, încît ajunsese să-şi închipuie că e prea nobil şi bine crescut pentru a fi altfel, iar acum resimţea cu atît mai vîrtos această pată care-i umbrea re nu mele. Dar ne mîngîiam, asigurîndu-ne una pe alta că hoţiile nu ar fi putut fi niciodată comise de cineva din Cranford ; trebuie să fi fost un străin sau mai mulţi care au adus această ocară oraşului şi ne-au făcut să luăm asemenea precauţii, de parcă am fi trăit printre piei roşii sau francezi.

Această ultimă comparaţie despre măsurile noastre de apărare şi despre fortificaţiile nocturne aparţinea doamnei Forrester, al cărei tată slujise sub ordinele generalului Burgovne în războiul american şi al cărei soţ luptase împotriva francezilor in Spania. Ea înclina să creadă că francezii erau intr-un fel amestecaţi în micile furturi care erau fapte dovedite, precum şi în jafurile şi hoţiile la drumul mare despre care se zvonea doar. Cindva, în viaţa ei, fusese

adînc impresionată de ideea spionilor folosiţi de francezi şi acest resentiment nu i-a pierit niciodată pe de-a-ntregul din minte. Din cînd în cînd gîn- ciul acesta ieşea la iveală şi teoria ei era următoarea : oamenii din Cranford se respectau pe sine prea mult şi erau prea recunoscători nobililor care aveau bunătatea să-şi aibă domeniile atît de aproape de oraş, pentru a se înjosi vreodată şi a-şi face de rîs educaţia prin fapte imorale sau necinstite; deci, trebuie să credem că tîl- harii erau străini de oraş ; şi dacă erau din altă parte, de ce să nu fi fost şi de alt neam ? Iar dacă erau de alt neam, cine mai probabil decît francezii ? Signor Brunoni vorbea stricat engleza, ca un francez şi, deşi purta turban ca un turc, doamna Forrester văzuse o litografie a Doamnei de Stael cu turban pe cap şi o alta a domnului Denon cu o haină întocmai ca aceea în care apăruse sca- maiorul, dovedind astfel limpede că francezii, ca şi turcii, purtau turbane. Nu putea fi nici cea mai mică îndoială că Signor Brunoni era francez — un spion francez venit să descopere punctele slabe ale Angliei — şi fără doar şi poate avea şi complici. In ceea ce o priveşte pe ea, doamna Forrester îşi avusese întotdeauna părerile ei despre întîmplarea domnişoarei Pole de la hanul „George“, cînd a văzut doi oameni în loc de unul, cum ar fi fost de aşteptat. Francezii foloseau unele procedee despre care, era bucuroasă să poată afirma, englezii nici nu aveau habar şi niciodată nu s-a împăcat în sinea ei cu ideea de a se duce la spectacolul scamatorului, care prea semăna a lucru necurat, deşi se afla acolo şi pastorul.

Pe scurt, doamna Forrester deveni mai agitată decît am ştiut-o vreodată şi, fiind fiică şi văduvă de ofiţer, bineînţeles că opiniile ei erau acceptate cu mult respect. De fapt, nu ştiu cît erau de adevărate sau de false aceste zvonuri care zburau in toate părţile cu iuţela vîntului ; dar mi se părea atunci că erau motive întemeiate să se creadă că la Mardon (un orăşel cam la opt mile de Cran- ford) hoţii intraseră în case şi în prăvălii prin găuri făcute în pereţi, cărămizile fiind pe nesimţite îndepărtate în puterea nopţii, atît de încet îneît nu se auzise nici un zgomot, nici înăuntru nici în afara casei. Cînd află aceasta, domnişoara Matty îşi încrucişă braţele a disperare. Ce rost mai aveau broaştele şi zăvoarele şi clopoţeii de la ferestre şi inspectarea casei în fiecare seară ? Această ultimă ispravă era demnă de un scamator. Acum credea cu adevărat că Signor Brunoni avea un amestec aici.

Intr-o după-amiază, pe la orele cinci, am fost. surprinse de o bătaie grăbită în uşă. Domnişoara Matty mă rugă să dau fuga să-i spun Marthei ca nu cumva să deschidă uşa pînă ce ea (domnişoara Matty) nu va cerceta terenul prin fereastra de sus. Se înarmă în consecinţă cu un taburet pentru a-1 azvîrli în capul vizitatorului, dacă atunci cînd acesta va privi în sus ca să răspundă la întrebarea ei : ,,Cine-i acolo“, şi se va dovedi că are faţa acoperită cu un văl negru. Dar nu era altcineva decît domnişoara Pole cu Betty. Prima veni sus, purtînd în mînă un coşu- leţ şi manifestînd o stare de mare agitaţie.

— Ai grijă de astea ! îmi recomandă ea, în timp ce mă ofeream să-i iau coşul din mină. E argintăria mea. Sînt sigură că au plănuit să-mi calce casa în noaptea asta. Am venit să abuzez de ospitalitatea dumitalc, domnişoară Matty. Betty o să doarmă la verişoara ei, la hanul „George“. Pot să stau aici pe un scaun, dacă-mi permiteţi; casa mea e aşa de izolată de orice vecini, încit nu cred că ne-ar putea auzi cineva chiar dacă am striga cît ne ţine gura.

— Dar, făcu domnişoara Matty, ce v-a alarmat atît de tare ? Aţi văzut pe cineva dînd tîrcoale casei ?

— O, da ! răspunse domnişoara Pole. Doi indivizi suspecţi au trecut de trei ori prin faţa casei, mergînd foarte încet; şi o cerşetoare irlandeză a apărut acum vreo jumătate de oră şi aproape că a intrat cu forţa în casă, trecînd pe lîngă Betty şi zicînd că îi mor copiii de foame şi că trebuie să vorbească cu stăpîna casei. Vedeţi că a zis „stăpîna“, deşi se afla o pălărie de bărbat în cuierul din hol şi ar fi fost mai firesc să zică „stăpînul“. Dar Betty i-a trintit uşa în nas şi a fugit sus la mine ; aşa că am adunat linguriţele şi am stat de veghe la fereastra salonului, pînă cîncl l-am zărit pe Thomas Jones venind de la lucru. Atunci l-am strigat şi l-am rugat să ne întovărăşească pînă în oraş.

Am fi putut să ne bucurăm de înfrângerea domnişoarei Pole, care se lăudase cu vitejia ei pînă cînd i-a intrat frica în oase, dar eram prea mulţumite văzînd că nici ea nu era deasupra slăbiciunilor omeneşti, pentru a ne arăta triumful. I-am dat cu dragă inimă camera mea şi am dormit în noaptea aceea în patul domnişoarei Matty. Dar înainte de a ne duce la culcare, cele două domnişoare şi-au răscolit prin străfundurile memoriei, dînd la iveală nişte poveşti atît de groaznice de jafuri şi crime, că mi s-a făcut părul măciucă.

Domnişoara Pole voia cu tot dinadinsul să ne convingă că cunoscuse chiar ea acele întîmplări cumplite şi că panica ei bruscă avea o justificare. Şi cum domnişoara Matty nu voia să se lase mai prejos, supralicita fiecare poveste cu una şi mai înfricoşătoare, ineît mă făcură să-mi amintesc, în mod curios, de o veche poveste pe care o citisem undeva, despre o privighetoare şi un muzicant care se luaseră la întrecere în cîntat, pentru a vedea cine poate scoate sunetele cele mai minunate, pînă cînd biata Filomelă căzu jos moartă.

Una din poveştile din seara aceea, care m-a obsedat apoi multă vreme, a fost despre o fată lăsată să păzească o casă mare din Cumberland intr-o anume zi de tîrg, cînd toţi ceilalţi servitori plecaseră la distracţii. Familia stăpînilor era de asemenea plecată la Londra. Veni un telal şi ceru voie să-şi lase bocceaua mare şi grea în bucătărie, zicînd că va veni mai pe seară să o ia, iar fata (care era fiica unui paznic de vînătoare) umblînd prin casă să-.şi caute ceva de lucru, se întîmplă să dea de o puşcă atîrnată în hol şi o luă jos s-o examineze ; puşca s-a descărcat, glontele trecu prin uşa deschisă a bucătăriei, pătrunse in boccea şi deodată prinse să curgă din ea un şiroi de singe negru. (Cit de mult îi plăcea domnişoarei Pole această parte a povestirii, pe care o spuse oprindu-se cu multă plăcere asupra fiecărui cu- vînt !) Restul întâmplării îl debită mai grăbit, aşa că nu am rămas decit, cu o amintire confuză despre vitejia fetei şi felul cum a dejucat planul tâlharilor, ţinîndu-i la respect cu nişte fiare de călcat dantela, pe care le înroşise în foc şi apoi le readusese la culoarea lor naturală în- muindu-le in grăsime.

Ne duserăm la culcare îngrozite de ce vom mai auzi în dimineaţa următoare — şi, în ceea ce mă priveşte, cu o vie dorinţă ca noaptea să treacă cît mai repede. Mi-era teamă că hoţii vor fi văzut-o din ascunzătoarea lor pe domnişoara Pole dueîndu-şi argintăria şi că astfel vor avea un dublu motiv să ne atace.

Dar a doua zi, pînă cînd veni in vizită lady Glenmire, nu auzisem de nimic deosebit. Toate vătraiele din bucătărie erau exact în aceeaşi poziţie, proptite de uşa din dos, aşa cum le aşezasem Martha şi cu mine, cu multă măiestrie, ca nişte arşice, gata să cadă cu un zăngănit formidabil chiar şi la atingerea unei pisici de tăblia din afară.

Mă întrebasem ce ar trebui să facem dacă am fi trezite din somn de o astfel de alarmă şi-i propusesem domnişoarei Matty să ne tragem

plapuma în cap, ca nu

cumva hoţii să creadă eu i-am putea identifica ; dar domnişoara Matty, care tremura ea varga, respinse această idee şi îmi spuse că era de datoria noastră faţă de societate să-i prindem şi că ea va face tot ce va putea ca să pună mina pe ei şi să-i închidă in pod pînă a doua zi dimineaţa.

Cînd sosi lady Glenmire, aproape că furăm cuprinse de un sentiment de invidie. Casa doamnei Jamieson fusese *cu adevărat* atacată ; se vedeau urme de paşi pe marginea stratului de flori, sub ferestrele bucătăriei, „unde nu avea ce căuta vreun bărbat“, iar C ario lătra se toată noaptea ca şi cum ar fi umblat străini prin curte. Doamna Jamieson a fost sculată din somn de lady Glen- mire şi amândouă au tras de cordonul clopoţelului care suna în camera domnului Mulliner, de la mansardă. Iar cînd capul lui, acoperit cu scufia de noapte, s-a ivit dc după balustrada scării, cele două doamne i-au împărtăşit spaima lor şi motivele pe care le aveau ; la care domnul Mulliner se retrase în dormitorul său şi încuie- uşa (dc teamă să nu-1 tragă curentul, după cum le informă a doua zi) apoi deschise fereastra şi strigă cu toată vitejia la presupuşii tâlhari, zicând că dacă îndrăznesc să se apropie, o să aibă de-a face eu el. Dar, după cum remarcă lady Glenmire, asta era o slabă mîngîiere, deoarece hoţii ar fi avut de- trecut prin camera doamnei Jamieson şi prin a ei proprie, înainte de a putea ajunge la Mulliner. Ar fi trebuit să fie tare bătăioşi dacă, ne- ţinîncl seama de prilejul oferit de a jefui etajele de jos, nepăzite de nimeni, ar fi suit pînă la mansardă şi acolo ar mai fi spart şi o uşă, pentru a ajunge astfel la păzitorul casei.

După ce au rămas un timp în aşteptare în salon, pîn- dincl orice zgomot, lady Glenmire propuse cumnatei sale să se ducă la culcare ; dar doamna Jamieson zise că nu ar putea să aibă linişte decît stând de veghe. Aşa că se înfofoli bine şi rămase pe canapea, unde a găsit-o fata în casă, cînd a intrat dimineaţa în cameră, dormind tun. Lady Glenmire, în schimb, s-a culcat în patul ei, dar n-a inchis ochii toată noaptea. Cînd domnişoara Pole auzi toate astea, dădu din cap cu mare mulţumire. Fusese sigură că vom auzi că s-a întâmplat ceva neobişnuit la
Cranford în noaptea aceea, şi aşa a şi fost. Era absolut limpede că îşi propuseseră întîi să atace casa ei, dar cînd au văzut că ea şi cu Betty le dejucaseră planul şi plecaseră cu argintăria, şi-au schimbat tactica şi s-au îndreptat spre casa doamnei Jamieson şi nimeni nu ştie ce s-ar fi întîmplat dacă nu ar fi lătrat Caiio, ca un cîine bun ce era !

Bietul Carlo ! Lătratul lui se apropia de sfîrşit. Fie că bandiţii care cutreierau împrejurimile se temeau de el sau voiau să se răzbune pentru că le stricase planurile în noaptea aceea de pomină

şi i-au dat otravă, fie, după părerea unora mai inculţi, că a murit de apoplexie fiindcă mînca prea mult şi făcea prea puţină mişcare, în orice caz e fapt sigur că, a treia zi după noaptea aceea de pomină, Carlo a fost găsit mort, cu bietele lui picioruşe întinse, ţepene, în poziţie de fugă, ca şi cum printr-o asemenea sforţare ar fi putut să scape de implacabilul urmăritor care era Moartea.

L-am regretat cu toţii pe Carlo, bătrînul prieten care lătrase atîta amar de ani, iar împrejurările misterioase ale morţii sale ne neliniştiră cumplit. Să fie oare şi aici mîna lui Signor Brunoni ? Pe scenă părea că omorîse un canar numai printr-o poruncă ; voinţa lui părea o forţă fatală ; cine ştie dacă nu se ascundea pe undeva prin împrejurimi, punind la cale tot soiul de lucruri groaznice !

Ne şopteam aceste temeri una alteia la vreme de seară ; dar dimineaţa, curajul ne revenea o dată cu lumina zilei şi, într-o săptămînă, trecusem toate peste şocul provocat de moartea lui Carlo ; toate, afară de doamna Jamieson. Sărmana de ea, simţea tot atîta durere cît simţise la moartea soţului ei, ba chiar, zicea domnişoara Pole, avîncl în vedere că onorabilul domn Jamieson se cam întrecea cu băutura şi-i pricinuia tot soiul de neplăceri, s-ar putea ca moartea lui Carlo să-i fi fost o durere mai mare. Dar spusele domnişoarei Pole aveau întotdeauna o mică nuanţă de cinism. Oricum, un lucru era clar şi sigur — doamna Jamieson trebuia să schimbe un timp decorul familiar şi domnul Mulliner considera chestiunea cu multă gravitate, dînd din cap ori de cîte ori întrebam de stăpîna lui, pomenind pe un ton prevestitor de rele de lipsa ei de poftă de mîncare şi de nop-
ţile de insomnie. Avea şi dreptate, căci dacă era ceva care o putea caracterizape doamnaJamieson în starea ei obişnuită, aceasta era capacitatea de a mînea şi de a dormi. Dacă nu mai avea chef nici de una nici de alta, înseamnă că era intr-adevăr deprimată şi bolnavă.

Lady Glenmire (care se ataşase evident de Cranford) nu era înaintată de ideea plecării doamnei Jamieson la Cheltenham şi lăsase să se înţeleagă destul de limpede că toate acestea erau opera domnului Mulliner, care fusese foarte alarmat cînd cu atacul asupra casei şi vorbise în repetate rînduri de marea lui răspundere de a apăra atîtea femei. Oricare ar fi fost adevărul, fapt e că doamna Jamieson plecă la Cheltenham escortată de domnul Mulliner, iar lady Glenmire rămase singura stupină a casei, cu pretinsa misiune de a supraveghea servitoarele şi a le opri să-şi găsească „drăguţi“. Era un cerber foarte plăcut şi, de îndată ce s-a hotăi'ît că ea va rămîne singură la Cranford, a fost de părere că

vizita doamnei Jamieson la Cheltenham era tocmai ce-i trebuia. Căci lady Glenmire îşi închiriase casa din Edinburgh şi se afla deocamdată fără locuinţă, aşa că sarcina supravegherii confortabilei case a cumnatei sale îi convenea de minune.

Domnişoara Pole ar fi vrut să apară ca o eroină, din cauza promptitudinii cu care luase decizia de a fugi de cei doi bărbaţi şi o femeie, pe care îi denumea „banda aceea de criminali“. Descria înfăţişarea lor în culori izbitoare şi am observat că, de fiecare dată cînd relua povestea, le mai adăuga cite o nouă trăsătură de evidentă mîrşăvie. Unul din ei era înalt — cu vremea, pînă se epuiză întîmplarea, ajunse de proporţii gigantice ; avea, bineînţeles, părul negru care — mai apoi, îi atîrna in şuviţe încîlcite pe frunte şi pe spate. Celălalt era scund şi lat în umeri — şi îi mai crescu şi o cocoaşă în spinare înainte de a apărea în scenă pentru ultima dată ; avea părul roşu — culoare care evoluă înspre aceea a morcovului — şi domnişoara Pole era aproape sigură că avea un defect la ochi — privea saşiu. Cît despre femeie, ochii ei vărsau foc şi arăta mai degrabă a bărbat — un adevărat vampir, probabil chiar un bărbat îmbrăcat în haine femeieşti; la un timp după aceea am aflat că avea şi puţină barbă, o voce groasă şi părea ca un zdrahon.

Dacă domnişoara Pole era încântată să povestească evenimentele din după-amiaza aceea tuturor celor ce o întrebau, alţii nu erau aşa de mândri de aventurile lor în legătură cu bandiţii. Domnul Hoggins, doctorul, fusese atacat chiar în poarta casei de doi derbedei care stătuseră ascunşi în umbra verandei şi operaseră aşa de repede, încît n-a mai avut timp să zică nici pis, între momentul cînd a sunat şi pină cînd servitoarea i-a deschis uşa. Domnişoara Pole era convinsă că se va descoperi că acest furt a fost săvîrşit de ,,bandiţii ei“ şi, chiar a doua zi după ce i se povesti faptul, se şi înfiinţa la domnul Hoggins să-şi facă un control dentar şi să-i ia un interogatoriu. După aceea trecu şi pe la noi, aşa că ne dezvălui imediat ce aflase, direct şi nemijlocit, în timp ce era încă în agitaţia şi emoţia produsă de primele ştiri, căci întîmplarea avusese loc chiar în ajun.

— Ei bine, zise domnişoara Pole, aşezindu-sc cu hotărârea unei persoane care e complet lămurită despre natura lumii şi a vieţii (şi asemenea oameni nu păşesc niciodată uşor şi nu se aşază fără zgomot), ei bine, domnişoară Matty, bărbaţii nu se schimbă ! Fiecare fiu al lui Adarn vrea să fie considerat Samson şi Solomon contopiţi într-unul singur — prea puternic pentru a fi vreodată bătut sau înfrânt, prea înţelept pentru a fi vreodată înşelat. Dacă ai băgat de seamă, ei prevăd întotdeauna evenimentele, deşi nu-ţi spun niciodată despre previziunile lor înainte ca evenimentele să se fi întimplat. Tatăl meu era tot bărbat, şi cunosc foarte bine

tagma asta.

Vorbise pînă îşi pierdu răsuflarea şi am fi fost bucuroase să umplem pauza ce urmă, îndeplinind rolul corului, dar nu ştiam prea bine ce să spunem sau care anume bărbat îi inspirase această diatribă împotriva sexului tare. Aşa că am participat numai cu o gravă clătinare a capului şi un murmur în care se putu desluşi : „Intr-adevăr că sînt de neînţeles“.

Gîndiţi-vă numai, făcu domnişoara Pole, am înfruntat riscul de a-mi pierde unul clin puţinii dinţi care mi-au rămas (căci eşti întotdeauna la discreţia dentistului şi eu, una, am mare grijă să le vorbesc frumos pînă îmi văd gura scăpată din ghearele lor), şi după toate astea, domnul Hoggins, fiind şi el prin excelenţă bărbat, nu recunoaşte că a fost prădat aseară.

— Nu a fost prădat ? se arătă uimit corul.

— Să nu-mi spună mie una ca asta ! exclamă domnişoara Pole, mînioasă că am putea să ne lăsăm, chiar şi pentru o clipă, înşelate. Sînt convinsă că a fost atacat, exact cum mi-a povestit Betty, numai că îi o ruşine să mărturisească — şi bineînţeles că e şi stupid să te prade cineva chiar în poarta casei. Cred şi eu că-şi dă seama că un asemenea lucru nu o să-l ridice în ochii societăţii din Cranford şi caută să-l ascundă.. Dar n-ar fi trebuit să încerce să mă păcălească pe mine, spunînd că am auzit probabil versiunea exagerată a unei mărunte hoţii care s-a petrecut săptămina trecută, cînd i s-a furat o bucată de carne de berbec din dulapul din curte. A mai avut şi obrăznicia să adauge că avea impresia că hoţul era pisica. Nu mă îndoiesc că dacă aş putea să cercetez cazul mai în amănunţime, s-ar dovedi că autorul era tot irlandezul acela îmbrăcat femeieşte, care îmi dădea tíreosle casei zicînd că-i mor copiii de foame.

După ce am înfierat cum se cuvine lipsa de sinceritate a domnului Hoggins şi i-am vorbit de rău pe bărbaţi, în general, luîndu-1 pe dentist drept tip reprezentativ, am ajuns la subiectul despre care discutasem înainte de sosirea domnişoarei Pole — şi anume in ce măsură am putea, considerînd starea de nesiguranţă în care se afla oraşul, să acceptăm o invitaţie pe care domnişoara Matty tocmai o primise de la doamna Forrester, de a veni ca de obicei să sărbătorim aniversarea zilei ei de căsătorie, luînd ceaiul cu ea la ora cinci şi jucînd apoi liniştite „préférence“. Doamna Forrester adăugase că ne invita cu oarecare teamă, pentru că drumurile erau, după cum zicea, foarte nesigure. Dar ne sfătuia ca una din noi să ia o lectică, iar celelalte, mergînd iute, ar putea ţine pasul cu purtătorii şi astfel am putea ajunge cu toatele fără primejdie, la Over Place, suburbia oraşului unde locuia ea. (Nu, c prea mult spus suburbie ; era doar un mic grup de case, la vreo două sute de metri de Cranii ford, unde se ajungea pe un drumeag cam întunecos şi pustiu.) Era neîndoios că un bileţel asemănător o aştepta şi pe domnişoara Pole acasă, aşa că vizita ei a venit tocmai la ţanc, deoarece ne-a dat posibilitatea să ne consultăm.

...Am fi preferat, fără îndoială, să refuzăm invitaţia, dar am fost de părere că ar fi fost o lipsă de amabilitate faţă de doamna Forrester, care ar fi rămas în acest caz să-şi amintească d° una singură viaţa ei nu prea fericită sau norocoasă. Domnişoara Matty şi domnişoara Pole fuseseră întotdeauna prezente la asemenea aniversări, ani în şir, şi acum hotărîră cu vitejie să nu dea înapoi şi să străbată chiar şi Uliţa întunecată, mai curînd decît să se abată de la o îndatorire faţă de o prietenă.

Dar cînd sosi seara, domnişoara Matty (căci ea fusese aleasă pentru a fi purtată in lectică, fiindcă avea guturai), înainte de a fi închisă în cupeu ca într-o adevărată cutie, imploră pe cei doi purtători ca, orice s-ar întîmpla, să n-o ia la fugă şi să o lase încuiată acolo, ca să fie asasinată. Chiar după ce i-au promis, am văzut-o înţepenindu-şi faţa cu hotărîrea neclintită a unui martir şi dînd numai din cap spre mine, cu un aer de sumbră melancolie. Totuşi, am ajuns acolo tefere, deşi cam gifîind, căci toţi se zoreau, care mai de care, să treacă Uliţa întunecată şi mă tem că biata domnişoară Matty a fost cam zdruncinată.

Doamna Forrester făcuse pregătiri speciale, în semn de recunoştinţă pentru strădania noastră de a veni să o vedem înfruntînd toate primejdiile. După ce fu îndeplinit întreg ritualul distinsei ignorări a tratatiilor pregătite de servitoare pentru ceai, armonia şi jocul de „préférence“ părură să domnească netulburate

în seara aceea, cu excepţia unei interesante conversaţii care începu, nici eu nu ştiu cum, dar care era in legătură bineînţeles cu furturile ce aveau loc în Cranford.

După ce trecusem prin primejdiile din Uliţa întunecată şi dobîndisem astfel o oarecare reputaţie de curaj pe care să ne sprijinim, precum şi, pare-mi-se, din dorinţa de a ne dovedi superioare bărbaţilor (vezi domnul Hoggins !) în ceea ce priveşte francheţea, am început să povestim temerile proprii ale fiecăruia şi precauţiile p? care le luam în taină. Eu am recunoscut că cel mai mult îmi era frică de ochi — ochi care mă priveau şi mă urmăreau, lucind din dosul vreunui obiect de lemn, plat şi banal şi că, dacă aş îndrăzni să mă duc pînă în faţa oglinzii în momentele mele de spaimă, aş întoarce-o pe dos, de teamă să nu văd în ea nişte ochi privindu-mă în întuneric din spate.

Am văzut-o pe domnişoara Matty luîndu-şi inima în dinţi să ne facă o mărturisire şi, în cele din urmă, îi dădu drumul. Ne povesti că din copilărie îi era groază să nu fie apucată de picior pe cînd îl trăgea sus cînd se urca în pat, de cineva ascuns dedesubt. Zicea că pe cînd era mai tînără şi mai sprintenă, făcea cîte o săritură de la distanţă şi, astfel, îşi aducea picioarele deodată în pat. Acest lucru o supărase întotdeauna pe Deborah, care îşi făcea o mîndrie din a se sui în pat cu multă graţie, aşa că pînă la urmă renunţase şi ea la sărituri. Dar acum se trezea uneori iar cu vechea teamă, mai ales de cînd fusese atacată casa domnişoarei Pole (ajunsesem chiar să credem că atacul a avut loc). Şi totuşi, cum era cam neplăcut să te gîndeşti că, privind sub pat, ai putea vedea acolo ascuns un om cu o faţă fioroasă întoarsă spre Line, s-a gîndit la un mijloc — poate că observasem că o pusese pe Martha să-i cumpere o minge de un permy, din aceea cu care se joacă copiii — şi acum, în fiecare seară, dădea mingea de-a dura sub pat ; dacă ieşea rostogolindu-se pe partea cealaltă, totul era în regulă ; dacă nu, avea întotdeauna grijă să ţină mîna pe cordonul soneriei, gata să strige „John“ şi „Harry“, ca şi cum s-ar fi aşteptat să apară intr-adevăr nişte bărbaţi la chemarea clopoţelului.

Am aplaudat toate acest ingenios procedeu, şi domnişoara Matty se cufundă iarăşi într-o tăcere satisfăcută, îndreptînd spre doamna Forrester o privire care-i solicita şi ei mărturisirea unei slăbiciuni.

Doamna Forrester se uită în lături către domnişoara Pole şi încercă să schimbe subiectul, spunîndu-ne că ceruse un băiat de la una din gospodăriile ţărăneşti din vecini şi le promisese părinţilor lui pentru Crăciun un sac de cărbuni şi cina băiatului în fiecare seară, numai
să-l lase să doarmă noaptea în casă. îl instrui de la început despre îndatoririle lui şi, văzînd că era un băiat eu cap, ii dădu şi sabia maiorului (maiorul era răposatul ei soţ), cu recomandarea expresă să o ţină cu grijă la capul patului, cu muchia întoarsă spre marginea pernei. Era un flăcău isteţ, fără îndoială, căci dibuind tricornul maiorului, spusese ca dacă i s-ar îngădui să-l poarte, era

sigur că va putea oricând pune pe fugă doi englezi sau patru franţuji. Dar doamna Forrester ii explicase din nou că nu trebuia să piardă nici o clipă pu- nîndu-şi pălăria sau alteveşminte, ci că trebuia să se repeadă cu sabia scoasă la cel mai miczgomot. Când mi-am dat cu părerea că ar putea rezulta vreun accident din asemenea instrucţiuni sîngeroase şi nediserimi- native, şi că s-ar putea să serepeadă la Jenny cînri se ducea să se spele şi să o străpungă înainte de a descoperi că nu era vreun francez, doamna Forrester spuse că nu era probabil să se întîmple aşa ceva, avînd în vedere că de obicei dormea tun şi trebuia să fie zguduit şi stropit cu apă rece dimineaţa ca să-l scoale din somn. Se gîndea uneori că un asemenea somn profund trebuia să-şi aibă cauza în cina copioasă pe care o mîhca bietul băiat, căci acasă cam flâmînzea şi ea îi recomandase lui Jenny să-i dea o masă bună în fiecare seară.

Totuşi, aceasta nu constituia o mărturisire despre vreo teamă specială a doamnei Forrester şi am îndemnat-o să ne spună ce crede că ar sperja-o cel mai mult. Tăcu un timp, mai aţîţă focul şi curăţă luminările şi, în fine, intr-o şoaptă şuierată ne spuse :

— Stafiile !

Privi apoi spre domnişoara Pole, ca şi cum ar fi spus că — gata ! şi-a făcut declaraţia şi nu o va retracta. O asemenea privire era în ea însăşi o provocare. Domnişoara Polc se repezi la ea cu „indigestii, iluzii spectrale, amăgiri optice“ şi încă multe altele din lucrările doctorului Ferrier şi ale doctorului Hibbert. Domnişoara Mătty avea mai degrabă o slăbiciune pentru stafii, după cum ani mai spus, aşa că puţinele cuvinte pe care le pronunţă fură toate de partea doamnei Forrester. Aceasta, încurajată de simpatia din jur, declară că sta-

m

fiilc făceau parte din religia ei şi că ea, ca văduvă de maior din cadrele armatei, ştie de ce trebuie să se teamă şi de ce nu ; pe scurt, n-am văzut-o niciodată pe doamna Forrester atît de înfierbîntată, nici înainte nici după seara aceea, căci era o bătrânică drăguţă, blajină şi răbdătoare în cele mai multe împrejurări. Nici tot vinul de soc care fusese distilat vreodată n-ar fi putut spăla amintirea neînţelegerii din acea seară dintre domnişoara Pole şi gazda ei. Intr-adevăr, când fu adus vinul, se pomi un nou val de discuţii, căci Jenny — micuţa jupîneasă care se opintea să ducă tava — trebui să depună mărturie că văzuse o stafie eu ochii ei, nu de mult, în Uliţa întunecată, tocmai uliţa prin care urma să trecem la întoarcere.

In ciuda sentimentului neplăcut pe care mi-1 băgă in oase această ultimă afirmaţie, nu mă puteam împiedica de a nu fi amuzată de situaţia micuţei Jenny, care semăna foarte mult cu aceea a unui martor interogat de doi avocaţi ce-i puneau, fără nici un scrupul, întrebări- încuietoare. Concluzia la care am ajuns a fost că Jenny văzuse desigur ceva care depăşea efectele halucinatorii ale unei indigestii. O doamnă îmbrăcată toată în alb şi fără cap — iată depoziţia ei pe care şi-a menţinut-o, ajutată de conştiinţa unei tainice aprobări din partea siăpînei sale, sub privirile de nimicitor dispreţ ale domnişoarei Pole. Şi nu numai ea, ci şi mulţi alţii văzuseră această femeie fără cap, care stătea pe marginea drumului frîngîndu-şi mîinile în semn de mare durere. Doamna Forrester ne privea din cînd în cînd cu un aer de triumf conştient, dar trebuie să ţinem seama de faptul că ea nu avea de trecut prin Uliţa întunecată înainte de a se putea refugia sub protecţia familiară a plapumii.

Am păstrat o tăcere discretă în privinţa doamnei fără cap în timp ce ne îmbrăcam să plecăm acasă, căci nu puteai şti niciodată dacă nu cumva capul şi urechile fantomei nu se aflau pe undeva prin apropiere şi nici ce legături spirituale ar putea ele întreţine cu trupul din Uliţa întunecată. De aceea, chiar domnişoara Pole se gîndi că era mai bine să nu vorbească cu uşurinţă despre asemenea subiecte, de teamă să nu supere sausă insulte acel trup nefericit. Cel puţin aşa mi-am închipuit eu, căci la plecare, în locul sporovăielii obişnuite, ne-am pus paltoanele tot aşa de tăcute şi de triste de parcă am fi fost trei mute la o înmormîntare. Domnişoara Matty trase şi perdeluţele de la fereastra cupeuiui, ca să se ferească de orice privelişte neplăcută. Iar purtătorii (fie pentru că erau mai bine dispuşi la gîndul că îşi vor termina în curînd treaba, fie pentru că mergeau la vale), au pornit-o într-un pas aşa de voinicesc, [j] încît domnişoara Pole şi cu mine abia ne puteam ţine de ei. Pierzîndu-şi răsuflarea, domnişoara Pole mă implora într-una : „Nu mă lăsa“ ! şi, zicînd aceasta, se agăţă ' de braţul meu aşa de strîns, că n-aş fi putut nicicum să o las, cu sau fără stafie. Ce uşurare am simţit cînd oamenii, obosiţi de povara lor şi de mersul prea iute, -j s-au oprit tocmai în punctul unde şoseaua Headingley < se desparte de Uliţa întunecată. Domnişoara Pole îmi dădu drumul şi trase de minecă pe unul din cei doi purtători.

— N-aţi putea... n-aţi putea cumva să o duceţi pe domnişoara Matty pe şoseaua Headingley ? Caldarâmul de pe uliţa asta cam are gropi şi ea nu prea rezistă la zdruncinături.

O voce înăbuşită se auzi dinăuntrul cupeuiui :

— Vă rog, mergeţi mai departe. Ce s-a întîmplat ? Ce s-a întîmplat ? Vă mai dau încă şase penny dacă mă duceţi repede ; vă rog, nu vă opriţi chiar aici.

■— Vă dau şi eu un şiling, zise domnişoara Pole cu o înfiorată demnitate, dacă o luaţi pe şoseaua Headin- i ; gley.

Cei doi oameni mormăiră aprobator şi, ridicînd lectica, o porniră pe şosea, ceea ce desigur satisfăcu intenţiile generoase ale domnişoarei Pole de a cruţa oasele prietenei sale, căci şoseaua era acoperită cu un noroi gros şi moale şi chiar o căzătură ar fi fost mai uşor de suportat; iar dificultăţile s-ar fi ivit numai cînd ar fi trebuit să te ridici de jos, mai exact să te extragi din clisă.

CAPITOLUL XI *Samuel Brown*

A doua zi de dimineaţă am întîlnit-o pe lady Glen- mire, care pornise cu domnişoara Pole într-o lungă expediţie, pentru a descoperi o bătrînă renumită prin acele locuri pentru meşteşugul ei de a împleti ciorapi de lină. Domnişoara Pole mi se adresă, pe faţă cu un zîmbet jumătate amabil, jumătate dispreţuitor :

— Tocmai îi spuneam lady-ei Glenmire despre biata noastră prietenă, doamna Forrester, şi despre teama ei de stafii. Asta vine din faptul că trăieşte de atîta vreme singură şi ascultă la bazaconiile pe care i le tot povesteşte Jenny a ei.

Şi domnişoara Pole era atît de calmă şi deasupra oricărei spaime superstiţioase, incit mi-a fost aproape ruşine să-i spun cit de bucuroasă fusesem seara trecută de propunerea ei de a o lua pe şoseaua Headingley ; aşa incit am abordat un alt subiect de conversaţie.

După-amiază, domnişoara Pole trecu pe la domnişoara Matty ca să-i povestească aventura lor — căci fusese o adevărată aventură ceea ce li se întîmplase in cursul acelei plimbări de dimineaţă. Cum nu prea ştiau bine ce cărare să ia peste cîmp pentru a ajunge la bătrîna împletitoare de ciorapi, se opriră să întrebe la un mic han de pe marginea şoselei care duce la Londra, cam la trei mile depărtare de Cranford. Stăpîna hanului le-a poftit înăuntru să şadă şi să se odihnească un pic, pînă se duce să-şi cheme bărbatul, care putea să le îndrume mai bine. Şi cum stăteau în odaia cea mare, cu nisip pe jos, iată că intră o fetiţă şi, crezînd că era fiica hangiţei, intrară în vorbă cu ea. Dar cînd se întoarse doamna Roberts (aşa o chema pe hangiţă), le spuse că micuţa era singurul copil al unei perechi care locuia la ea. Apoi porni să le istorisească o lungă poveste, din care lady Glenmire şi domnişoara Pole putură să des- luşească numai cîteva fapte, şi anume că în urmă cu vreo două săptămîni o căruţă uşoară, pe arcuri, se răs- turnase chiar în faţa porţii lor. în ea se aflau doi bărbaţi, o femeie şi copila asta ; unul din bărbaţi era serios lovit — nu avea oasele rupte, numai „clintite din loc“, cum zicea hangiţa. Dar probabil că i se smintise ceva pe dinăuntru, căci de atunci tot bolise în casă, îngrijit de nevastă-sa, mama fetiţei.

Domnişoara Pole întrebă ce meserie avea, cum arăta, şi doamna Roberts îi răspunse că nu arăta ca un. gentleman, nici măcar ca un om obişnuit; dacă nu. ar fi fost oameni aşa de cumsecade şi liniştiţi, ar fi putut crede că era vreun măscărici sau ceva de soiul ăsta, căci aveau şi un cufăr mare în căruţă, plin cu nu ştiu ce, îi ajutase să-l deschidă şi să-şi scoată de acolo ru- făria şi hainele, dar celălalt bărbat —-. fratele lui geamăn, după cum i se părea ei — plecase apoi cu cufăr cu tot.

La acest punct, domnişoara Pole începu să aibă bănuieli şi-şi dădu cu părerea că era cam bizar cum au dispărut toate, şi cufărul, şi

calul cu căruţa. Dar cinstita hangiţă fu cuprinsă de indignare la spusele domnişoarei Pole. De fapt, observă domnişoara Pole, hangiţa se supărase aşa de tare de parcă i-ar fi spus că e o escroacă. Căutînd să convingă doamnele de adevărul cuvintelor ei, buna femeie se gîndi să le poftească s-o vadă pe soţia bolnavului. Şi, după cum zicea domnişoara Pole, nu puteai să te îndoieşti văzînd figura onestă, arsă de soare şi îmbătrînită a femeii, care izbucni în lacrimi de la primul cuvînt bun spus de lady Glenmire ; puterile nu o mai ajutau să-şi ţină plînsul, pînă cînd intervenţia hangiţei o făcu să-şi înghită suspinele, pentru a mulţumi pentru mila creştinească pe care i-o arătau domnul şi doamna Roberts.

Domnişoara Pole îşi schimbă acum complet atitudinea, manifestind o credinţă tot atît de vehementă în trista poveste a femeii, pe cît fusese de sceptică înainte. Ca dovadă, energia cu care porni să-l ajute pe cel suferind nu fu cu nimic domolită cînd descoperi că bărbatul nu era altul decît Signor Brunoni al nostru, căruia întreg Cranfordul îi pusese în spinare toate blestemăţiile întîmplate în ultimele şase săptămîni. Ei, nc- vastă-sa le spusese că adevăratul lui nume era Samuel Brown, ea îi zicea „Sam“, dar pînă la urmă am preferat toate să-l numim tot „Signor“, de parcă suna mai bine.

Conversaţia lor cu Signora Brunoni se sfîrşi prin înţelegerea de a încredinţa bolnavul îngrijirii unui medic, iar lady Clenmire făgădui să ia asupră-şi toata cheltuiala tratamentului. în consecinţă, s-a dus la domnul Hoggins să-l roage să vină pînă la hanul „în zori de zi“ chiar în după-amiaza aceea, ca să-l examineze pe Signor. Şi cum zicea domnişoara Pole, dacă va fi nevoie să-l mute la Cranford, ca să fie mai aproape sub ochii domnului Hoggins, ea va avea grijă de locuinţă şi de chirie. Doamna Roberts fusese cum nu se poate mai de treabă în tot timpul acesta, dar era evident că lunga lor şedere acolo îi stînjenise oarecum. înainte ca domnişoara Pole să ne părăsească, domnişoara Matty şi cu mine eram tot atît de emoţionate de întimplarea de dimineaţă. Am vorbit despre acest subiect toată seara, întorcîndu-1 pe toate feţele şi ne-am culcat pline de îngrijorare pentru dimineaţa următoare, cînd vom auzi cu siguranţă ce credea şi recomanda domnul Hoggins căci, după cum observă domnişoara Matty, deşi domnul Hoggins zicea : „Las-o baltă“ si : „S-a dus dracului“, şi în loc de „préférence“ spunea „pref“, era un om de ispravă şi un medic foarte priceput. Intr-adevăr, eram foarte mîndre la Cranford de doctorul nostru. Adesea, cînd auzeam de regina Adelaida sau de ducele de Wellington că sînt bolnavi, ne gîndeam ce bine ar fi fost să-l consulte pe domnul Hoggins. Dar, gîndindu-ne mai bine, eram bucuroase că nu-1 cheamă, căci dacă cineva dintre noi ar avea vreo suferinţă, ce s-ar face dacă domnul Hoggins ar fi numit medic curant al familiei regale ? Ca doctor, ne mîndream cu el, dar ca om — sau mai bine zis ca gentleman — nu puteam decît să dăm din cap pomenindu-i numele şi să ne exprimăm regretul că nu citise „Scrisorile“ lordului Chesterfield [I], pe vremea cînd şi-ar fi putut şlefui manierele. Cu toate acestea, îi consideram infailibil verdictul despre starea lui Signor Brunoni şi, cînd doctorul declară că se va îndrepta, cu îngrijire şi atenţie, ni s-a luat tuturor o piatră de pe inimă.

Dar deşi nu mai aveam temeri, toată lumea se agita ca şi cum ar fi existat un serios motiv de îngrijorare — cum de fapt şi fusese înainte de vizita domnului

îloggins. Domnişoara Pole îi făcu rost de o locuinţă curată şi confortabilă, deşi destul de modestă. Domni şoara Matty trimise lectica pentru a-1 transporta, iar Martha şi cu mine aerisirăm bine cupeul înainte de a trimite după bolnav, ţinînd înăuntru o tigaie cu cărbuni încinşi şi apoi închizîndu-1 bine, cu fum cu tot, să ră- mînă cald, pînă se va urca Signor Brunoni cînd va părăsi hanul „în zori de zi“. Lady Glenmire se ocupă de partea

[I] Scrisori celebre conţinînd sfaturi, precepte morale şi recomandări tie bună-cuviinţă, adresate de lordul Chesterfield (1694—1173), fiului său natural, Philip Stanhope,

medicală, sub îndrumarea domnului Hoggins, şi răscoli printre toate lingurile şi tăvile şi sticluţele cu doctorii ale doamnei Jamieson, cu multă dezinvoltură, ceea ce făcu pe domnişoara Matty să fie cam îngrijorată de ce-ar putea gîndi stăpîna casei şi majordomul ei dacă ar afla.

Doamna Forrester făcu nişte jeleu, care era marea ei specialitate, ca omul să poată gusta ceva cînd va veni în casa cea nouă. A dărui cuiva din acest preparat era cea mai mare favoare pe care o putea face drăguţa doamnă Forrester. Domnişoara Pole îi ceruse odată reţeta, dar fusese refuzată într-un mod foarte hotărit; i se spusese că nu o va împărtăşi nimănui cît timp va trăi şi că după moarte o va lăsa moştenire, după cum vor vedea executorii testamentari, domnişoarei Matty. Ceea ce va hotărî domnişoara Matty, sau cum o numea doamna Forrester (amintindu-şi de clauza din contract şi de solemnitatea ocaziei) domnişoara Matilda Jenkyns să facă cu această reţetă cînd va intra în posesia ei — fie că o va dezvălui tuturor sau o va transmite mai departe ca o moştenire — nu ştia şi nici nu voia să impună o anumită cale. Şi iată că o mostră din acest gustos şi unic jeleu i-a fost trimisă de doamna Forrester sărmanului nostru scamator bolnav.

Cine a spus că aristocraţii sînt mîndri ? Doamna aceasta, născută Tyrrell, coborînd din marele sir Walter care l-a ucis pe regele Rufus şi în ale cărei vine curgea sîngele celui care i-a sugrumat pe micuţii prinţi în Turn, mergea în fiecare zi să vadă ce mîncăruri mai alese ar putea pregăti pentru Samuel Brown, un simplu saltimbanc ! într-adevăr, era minunat să vezi ce sentimente de caldă umanitate au ieşit la iveală o dată cu venirea bietului om in mijlocul nostru.

Era de asemenea uimitor să vezi cum marea spaimă ciin Cranford, stîmită de prima lui apariţie în costum turcesc, s-a risipit cu desăvîrşire cînd a sosit a doua oară — palid şi slab, cu ochii tulburi, înceţoşaţi, lu- minîndu-se numai rareori cînd întîlneau faţa credincioasei lui soţii sau a fetiţei, palidă şi tristă şi ea.

Ku ştiu, dar parcă uitasem să ne mai fie frică. Cred că descoperirea omului care trezise în noi dragostea de miraculos prin meşteşugul lui neîntrecut, şi care de fapt nu avea destule însuşiri obişnuite pentru a stăpîni un cal care se sperie, ne-a făcut să ne recîştigăm încrederea. Domnişoara Pole apărea cu coşuleţul ei seara, la orice oră, ca şi cum locuinţa ei singuratică şi şoseaua neumblată nu ar fi fost niciodată bîntuite de vreo „bandă criminală“. Doamna Forrester spunea că nici ea şi nici Jenny nu aveau de ce să se teamă de femeia fără cap, care plîngea şi se jeluia în Uliţa Întunecată, fiindcă asemenea fiinţe nu pot face desigur nici

un rău celor care pornesc la drum să aducă cuiva o cît de mică alinare. Tremurînd ca varga Jenny trebui să se supună, dar teoria stăpînei sale nu avu efect asupra slujnicei decît după ce-şi făcu un echipament special de apărare, cusînd pe cămaşă două bucăţi de flanelă roşie în formă de cruce.

Am găsit-o pe domnişoara Matty acoperind mingea ei de un penny — cea pe care obişnuia să o arunce sub pat — cu o împletitură în culori vii, în dungile curcubeului.

— Draga mea, zise ea, mă doare inima pentru fetiţa aceea necăjită. Deşi tată-său e scamator, e tristă de parcă nu s-ar fi jucat in viaţa ei. Cînd eram copil făceam astfel de mingi drăguţe şi m-am gîndit să încerc
să văd dacă n-o pot împodobi pe asta, ca să i-o duc iui Phoebe după masă. Cred că „banda“ trebuie să fi plecat din locurile noastre, căci de la un timp nu se mai aude de răutăţile şi jafurile lor.

Eram cu toatele acum prea îngrijorate de starea gravă a lui Signor Brunoni pentru a mai vorbi despre tîlhari sau stafii. într-adevăr, lady Glenmire spuse că nu auzise niciodată de vreun furt adevărat, în afară de cele cîteva mere pe care doi puşti le şterpeliseră din livada fermierului Benson, şi de cîteva ouă care dispăruseră într-o zi de tîrg de pe tejgheaua văduvei Hayward. Dar asta era chiar prea mult; nu puteam totuşi recunoaşte că nu avusesem decit temeiuri atît de neînsemnate pentru toată spaima noastră.

Domnişoara Pole se îmbăţoşă de-a binelea la această remarcă făcută de lady Glenmire şi zise că ar dori să poată fi de acord cu ea in ceea ce priveşte motivele neînsemnate ale temerilor noastre, dar cînd îşi amintea de bărbatul deghizat în femeie care încercase să intre cu forţa în casă, în timp ce complicii lui aşteptau afară, cînd mai aflase chiar de la lady Glenmire însăşi de urmele de paşi văzute pe brazdele de flori ale doamnei Jamieson, cînd avusese dovada clară a îndrăzneţului furt comis asupra domnului Hoggins, chiar la poarta casei sale... Dar aici, lady Glenmire interveni cu o foarte puternică expresie de îndoială, spunînd că toată această poveste era o născocire, bazată pe un furt comis de o pisică, în timp ce vorbea se făcu atît de roşie, încît nu m-a mirat aerul ofensat al domnişoarei Pole şi sînt sigură că dacă lady Glenmire nu ar fi fost de viţă nobilă, am fi asistat la nişte contraziceri mai violente decît: „Ei, asta-i bună !“ şi alte asemenea exclamaţii fragmentare, ceea ce a fost tot ce a îndrăznit să spună în prezenţa •unei lady.

Dar după ce lady Glenmire a plecat, domnişoara Pole s-a lansat într-un lung discurs de felicitări adresate domnişoarei Matty, pentru faptul că ele două scăpaseră pînă acum de pacostea căsătoriei care, observa ea, face întotdeauna oamenii prea creduli. Şi, în fond, chiar faptul de a cădea pradă căsătoriei e o dovadă de credulitate înnăscută ; iar în ce spusese lady Glenmire des-pre furtul suferit de domnul Hoggins aveam o pildă de gradul la care se poate a.iungg, dacă te laşi stăpînit de o asemenea slăbiciune. Evident, lady Glenmire putea înghiţi orice, dacă a putut crede povestea aceea cusută cu aţă albă despre bucata de carne de berbec şi despre pisică, poveste pe care doctorul încercase să i-o servească şi ei, domnişoarei Pole, numai că ea se ferea să creadă prea multe din ce spun bărbaţii. Eram mulţumite, aşa cum dorea domnişoara Pole să fim, că nu ne căsătorisem niciodată, dar cred că eram şi mai mulţumite că hoţii părăsiseră tirgul Cranford. Cel puţin aşa mi se păru din cele spuse de domnişoara Matty, pe cînd stăteam seara în faţa focului. Ea îmi vorbi atunci de protecţia pe care o reprezenta un soţ împotriva hoţilor, a spărgătorilor şi a stafiilor şi zise că nu ar îndrăzni să sfătuiască tinerele să nu se căsătorească, aşa cum o făcea neîncetat domnişoara Pole. Bineînţeles că o căsătorie era un risc, după cum îşi dădea seama acum cînd văzuse mai multe în viaţă, dar îşi amintea. de timpul cînd dorise şi ea să se mărite, cu toate fetele.

— Nu cu cineva anume, draga mea, zise ea oprindu-se iute, ca şi cum s-ar fi temut că a mărturisit prea mult, dar ştii cum vine vorba de obicei — femeile spun „cînd o să mă mărit“ şi bărbaţii „dacă o să mă însor“.

Era o glumă spusă pe un ton destul de trist şi mă îndoiesc că vreuna din noi a zimbit, dar e adevărat că nu puteam vedea faţa domnişoarei Matty la lumina pîl- pîitoare a focului. După un timp continuă :

— Dar, de fapt, nu ţi-am spus adevărul. E atîta vreme[1] de atunci şi nimeni nu a ştiut vreodată ce mult a însemnat pentru mine, afară poate de biata mama, care o fi ghicit ; dar trebuie să-ţi spuncă a fost un timp cînd nu credeam că voi rămîne doar domnişoara Matty Jen-kyns toată viaţa, căci acum chiar dacă aş întîlni pe cineva care să vrea să mă ia de soţie (niciodată nu poţi fi sigură că ai scăpat, cum zice domnişoara Pole), nu l-aş putea lua. Sper că nu ar pune-o prea mult la inimă, dar nu l-aş putea lua, nici pe acela şi nici pe nimeni altul, afară de omul cu care socoteam pe vremuri că mă voi mărita. Şi el s-a dus, e mort acum şi nu a ştiut niciodată cums-a întîmplat că am spus „Nu“,cînd eu mă gîndeam tot timpul... Ei, nu mai are importanţa acum ce gîndeam tot timpul. Dumnezeu le rînduieşte pe toate şi sînt foarte fericită. Şi

nimeni nu are prietene aşa de bune ca mine, continuă ea, luîndu-mi mina şi ţinînd-o într-a ei.

Dacă nu aş fi ştiut niciodată de domnul Holbrook, aş fi putut spune ceva în pauza care urmă, dar cum ştiam, nu mi-a venit în minte nimic care să pară natural, aşa că un timp am rămas amîndouă tăcute.

— Tatăl meu ne-a pus o dată, începu ea, să ţinem un jurnal pe două coloane; într-o parte trebuia să scriem dimineaţa cum credeam că se vor desfăşura lucrurile în ziua aceea, iar seara să notăm, în cealaltă coloană, ceea ce s-a întîmplat în realitate. Pentru unii oameni ar fi un mod destul de trist de a-şi povesti viaţa (— o lacrimă picură pe mîna mea o dată eu aceste cuvinte —). Nu vreau să spun că viaţa mea a fost tristă, numai că a fost atît de diferită de ce mă aşteptam. Mi-aduc aminte într-o seară de iarnă, stind cu Deborah Ia gura sobei din dormitor — îmi amintesc de parcă ar fi fost ieri — cum plănuiam viitorul, amîndouă, deşi numai Deborah vorbea. Zicea că ar vrea să se mărite eu un arhidiacon şi să-i scrie pastoralele. Dar, cum ştii, draga mea, nu s-a căsătorit niciodată şi, de asemenea, nici n-a întîlnit vreun arhidiacon burlac în viaţa ei. In ceea ce mă priveşte, n-am fost niciodată ambiţioasă şi nici nu m-aş fi priceput să scriu pastorale, dar cred că aş fi putut conduce o casă (mama spunea că sînt mina ei dreaptă) şi mi-au plăcut întotdeauna copiii ; chiar micuţii cei mai sfioşi îmi întindeau mînuţele ca să-i iau în braţe. Cînd eram fată tînără, jumătate din timpul liber mi-1 petreceam îngrijind de copiii vecinilor, dar nu ştiu cum s-a făcut apoi, cînd am devenit mai tristă şi mai serioasă — cam la un an-doi după aceea — parcă au început să se ferească de mine şi mă tem că am pierdut ştiinţa de a-i atrage, deşi îmi sînt tot aşa de dragi ca înainte şi mă cuprinde un fel de dor in inimă ori de cîte ori văd o mamă cu un prunc în braţe. Ştii, draga mea (—şi la o lucire bruscă, ivită din prăbuşirea unor cărbuni aprinşi, am văzut că ochii îi erau plini de lacrimi, privind fix închipuirea a ceea ce ar £i putut fi —}, ştii că visez uneori că am un copilaş... întotdeauna acelaşi... o fetiţă de vreo doi ani; nu creşte marc, deşi o tot visez de mulţi ani. Nu cred să o fi auzit vreodată vorbind sau făcînd vreun zgomot, e foarte tăcută, dar vine la mine cînd e tristă sau bucuroasă şi adesea m-am deşteptat cu amintirea braţelor ei micuţe în jurul gî- tului. Dar seara trecută — poate fiindcă mă culcasem cu gîndul la mingea ceea pentru Phoebe — fetiţa mi-a apărut în vis şi şi-a întins guriţa să o sărut, aşa cum am văzut că fac copiii adevăraţi cu mame adevărate, înainte de a se duce la culcare. Dar toate astea sînt prostii, drăguţa mea ! Numai nu te lăsa convinsă de domnişoara Pole să nu te căsătoreşti. îmi închipui că femeile măritate pot fi foarte fericite şi puţină credulitate parcă îţi face viaţa mai plăcută — mai curînd decît să te tot îndoieşti de toate şi să vezi numai părţile negre şi greutăţi in orice lucru.

Dacă ar fi fost să mă tem de căsătorie, n-ar fi fost din pricina piedicilor domnişoarei Pole, ci din cauza soartei nefericite a bietului Signor Brunoni şi a soţiei sale. Şi totuşi, era încurajator să vezi cum, in toate grijile şi necazurile lor, fiecare se gîndea mai

mult la celălalt decît la el însuşi. Şi ce mare le era bucuria pe care o puteau împărtăşi cu celălalt sau cu micuţa Phoebe !

Signora mi-a povestit într-o zi mai multe lucruri despre viaţa lor pînă în perioada aceea. începutul a fost întrebarea mea dacă povestea domnişoarei Pole despre cei doi fraţi gemeni era adevărată ; părea o asemănare aşa de miraculoasă, că aş fi avut unele îndoieli dacă domnişoara Pole nu ar fi fost necăsătorită. Dar Signora, sau (cum am descoperit că prefera să fie numită) doamna Brown, mi-a spus că era absolut adevărat, că mulţi îl confundau pe cumnatul cu soţul ei, ceea ce le era de mare ajutor în meseria lor — deşi, continuă ea, cum pot oamenii să-l ia pe Thomas drept adevăratul Signor Brunoni nu-şi putea închipui. Dar el zice că aşa se în- tîmplă de obicei, aşa că trebuia să-l creadă. Nu vrea să spună că nu ar fi un om cumsecade ; nici nu ştie cum şi-ar fi plătit datoria la han dacă nu le-ar fi trimis el banii, clar oricum, înseamnă că oamenii înţeleg foarte puţin arta dacă puteau să-l confunde cu soţul ei.

— Păi, gîndiţi-vă numai, domnişoară, în scamatoria cu mingea, cînd bărbatu-meu îşi deschide larg mina şi îşi ridică degetul mic cu un aer distins şi graţios, Thomas ţine pumnul strîns, de ar putea să aibă înăuntru cite mingi vrea. Şi pe urmă, nici n-a fost în India şi habar n-are cum se poartă un turban.

— Dumneata ai fost în India ? am întrebat cu cu oarecare uimire.

— O, da ! mulţi ani, domnişoară. Sam era sergent în regimentul 31 şi, cînd au primit ordin să plece în India, m-am înscris să plec şi eu şi am fost tare bucuroasă că m-au primit, căci mi se părea că o să pier dacă mă despart de bărbatu-meu. Dar dacă aş fi ştiut ce mă aşteaptă acolo, mai bine aş fi murit decît să mai trec prin ce-am trecut în toţi anii ăştia. E adevărat că am fost alături de Sam şi l-am ajutat la necaz, dar am pierdut şase copii, domnişoară, zise ea, uitîndu-se la mine cu acea privire - stranie pe care n-am întîlnit-o decît la mamele cărora le-au murit copiii — un fel de privire disperată ca şi cum ar căuta ceea ce nu mai pot găsi niciodată... Da, şase copii, au pierit cu toţii, ca nişte muguri ce nu mai apucau să înflorească în India aceea blestemată. La moartea fiecăruia mă gindeam că n-o să mai pot, că n-o să mai vreau să iubesc vreodată un copil, şi cînd venea următorul îi dădeam nu numai dragostea ce i se cuvenea, ci şi una mai adîncă, izvorî tă din amintirea fraţilor şi a surorilor sale care muriseră. Cînd aşteptam să se nască Phoebe, i-am spus lui bărbatu-meu : „Sam, după ce se naşte copilul şi mă pun pe picioare, am să te părăsesc. Mi se rupe inima de tine, dar dacă îmi moare şi copilul ăsta înnebunesc.

Nebunia se află de pe acum în mine, dar dacă o să mă laşi să fac drumul pînă la Calcutta, dueîndu-mi copilul în braţe, poate că o să se macine şi o să piară. Şi am să economisesc ban cu ban, am să strîng şi am să cerşesc şi am să mă zbat cu dinţii să ajung pe un vapor înapoi în Anglia, unde o să ne poată trăi copilul.

Mi-a dat voie să plec, săracu', să-l ţie Dumnezeu 1 Şi-a strîns şi el solda şi eu am strîns fiecare bănuţ pe
care îl mai cîştigam cu spălatul sau in alt fel şi, după ce s-a născut Phoebe şi m-am mai înzdrăvenit, am pornit la drum. Era pustiu prin pădurile acelea dese şi întuneric pe sub copacii uriaşi — şi cărarea mă tot du
cea pe malul unui rîu (ştiţi, am fost crescută lîngă rîul Avon, în Warwickshire, aşa că susurul apei îmi aducea aminte de acasă), din staţie în staţie, dintr-un sat indian în altul, mergeam tot mai departe, purtîndu-mi copilul in braţe. Văzusem o dată la soţia unui ofiţer o iconiţă făcută de un străin catolic, domnişoară — era Sfînta Fecioară cu Mântuitorul. în braţe. îl ţinea strîns şi trupul parcă i se încovoia în jurul lui să-l cuprindă tot şi stăteau cu obrajii lipiţi unul de altul. Ei bine, cînd
m-am dus să-mi iau rămas bun de la doamna aceea la
care spălasem rufele, a plîns săraca de ţi se rupea inima, răci şi ei îi muriseră copiii, dar ea nu mai avea altul cu care să plece, ca mine. Şi am avut îndrăzneala să-i cer iconiţa aceea. Atunci a plîns şi mai amarnic şi a zis că pruncii ei morţi erau acum cu Domnul Isus din iconiţă, dar mi-a dat-o şi mi-a spus că auzise că tabloul fusese pictat pe fundul unui butoi, de-aia avea forma rotundă.

Şi cînd simţeam că mă părăsesc puterile şi nu aveam inimă să merg mai departe (au fost momente cînd mă îndoiam dacă o să ajung vreodată acasă, în Anglia, şi mă muncea gîndul că l-am lăsat pe bărbatu-meu singur şi o dată am crezut că o să-mi moară copilul), scoteam iconiţa şi mă uitam la ea pînă mi se părea că Maica Domnului îmi vorbea şi mă mîngîia. Şi băştinaşii erau foarte de treabă. Nu ne puteam înţelege cu vorba, dar mă vedeau cu copilul la piept şi veneau la mine şi-mi aduceau orez şi lapte, ba cîteodată şi flori — am păstrat cîteva din ele, uscate. Dimineaţa, cînd vroiam să plec mai departe, deşi eram moartă do oboseală, ziceau că să mai stau la ei — asta o puteam pricepe — şi încercau să mă sperie să n-o pornesc iar prin pădurea cea deasă — e adevărat că era tare întunecoasă şi înspăimîntătoare, dar mie mi se părea că mă urmăreşte moartea să-mi ia copilul şi că trebuia să merg fără preget. Mă gîndeam cum a avut Dumnezeu grijă de mame, de la facerea lumii, poate că s-o milostivi şi de mine, aşa că îmi luam rămas bun de Ia oamenii aceia şi o porneam iarăşi la drum. Şi o dată, cînd mi s-a îmbolnăvit ietiţa şi aveam amîndouă

nevoie de o- dihnă, Atotputernicul m-a îndreptat spre un loc unde am găsit un englez cu suflet bun, care trăia chiar în mijlocul băştinaşilor.

— Şi ai ajuns cu bine la Calcutta, în cele din urmă ?

— Da, cu bine. Oh, cînd am ştiut că mai aveam numai două zile de drum, nu m-am mai putut stăpîni, domnişoară. Poate o fi idolatrie — nu ştiu ce să zic — dar mă aflam tocmai lîngă unul din templele lor, şi am intrat cu copilul să-i mulţumesc lui Dumnezeu pentru mila lui — mi se părea că un loc ca acela, unde alţii s-au rugat Dumnezeului lor la vreme de bucurie sau durere, era lăcaş sfinţit. M-am băgat apoi slujnică la o doamnă bolnavă căreia îi fusese drag de fetiţa mea pe vapor; iar după doi ani Sam şi-a terminat serviciul şi l-au lăsat la vatră ; s-a întors acasă, la mine şi la copilul nostru. Acum trebuia să se apuce de o meserie, dar nu ştia nici una. Odată, demult, învăţase nişte scamatorii de la un măscărici indian, aşa că s-a apucat de scamatorie şi i-a mers aşa de bine, că l-a luat şi pe frate-său Thomas să-l ajute — ca un fel de servitor, ştiţi, nu ca un al doilea scamator, deşi Thomas s-a apucat acum de meserie pe cont propriu. Dar asemănarea dintre cei doi fraţi gemeni ne-a fost de mare ajutor şi le-a făcut să reuşească o mulţime de figuri pe care le făceau împreună. Şi Thomas e un frate bun, numai că nu are ţinuta frumoasă a soţului meu, aşa că eu tot nu pot pricepe cum poate lumea să-l ia drept Signor Brunoni, cum spune el.

— Sărăcuţa Phoebe ! am zis eu, aducîndu-mi aminte de copilul pe care îl purtase în braţe atîtea sute de mile.

— Bine ziceţi, biata de ea. îmi pierdusem nădejdea s-o mai cresc mare, cînd s-a îmbolnăvit atunci la Chun- derabaddad, dar noroc că m-a primit in casă creştinul acela milostiv, Aga Jenkyns, şi asta cred că a salvat-o,

— Jenkyns ! am exclamat eu.

Da, Jenkyns ! Cred că toţi oamenii cu numele ăsta sînt cumsecade, că uite şi aici e doamna asta bătrînăaşa de drăguţă, care vine să o scoată pe Phoebe la plimbare.

Dar o idee îmi trecuse prin minte ; ar fi putut oare Aga Jenkyns să fie Peter cel pierdut ? E adevărat că mulţi spuneau că ar fi murit.

Dar tot aşa de adevărat este că unii povesteau că ar fi ajuns la demnitatea de Mare Lama în Tibet. Domnişoara Matty era convinsă că trăieşte. Trebuia să mai fac cercetări.CAPITOLUL XII

Logodnă

Era oare „bietul Peter“ clin Cranford acelaşi cu Aga Jenkyns din Chunderabaddad, sau nu ? Cum a zis cineva, aceasta era întrebarea. Acasă la mine, cînd cei din familie nu aveau altceva de făcut, mă acuzau de lipsă de chibzuinţă. Nechibzuinţa era defectul meu principal. Fiecare avem cîte unul, un fel de caracteristică permanentă, o *plece de résistance* de care să se lege prietenii ; şi de obicei te critică şi se întorc tot la tine. Mă săturasem să mi se tot spună că sînt nechibzuită şi imprudentă şi am luat hotărîrea să mă arăt ca un model de prudenţă şi înţelepciune. N-am să suflu nimănui nici o vorbă despre bănuielile mele în privinţa acelui Agă. Am să caut dovezi şi am să le aduc acasă să le înfăţişez tatii, ca vechi prieten al familiei Jenkyns.

In cercetările mele discrete, mi-aduceam adesea aminte de o poveste spusă de tata despre un comitet de doamne pe care trebuise să-l prezideze. Spunea că ii venise atunci în minte un pasaj din Dickens, referitor la un cor în care fiecare cîntăreţ îşi alegea melodia pe care o ştia mai bine şi o cînta pentru mulţumirea lui. Tot astfel, la acel comitet de binefacere fiecare doamnă îşi lua subiectul care o preocupa mai mult şi vorbea despre el cît o îndemna inima, fără să-i pese prea mult de problemele pe care se adunaseră să le discute.

Dar nici măcar comitetul cu pricina nu se putea asemui cu doamnele din Cranford, atunci cînd am încercat să obţin de la ele cîteva informaţii precise şi clare despre înălţimea şi înfăţişarea bietului Peter şi despre locul şi data cînd fusese văzut ultima oară, sau se auzise ceva despre el.

Spre pildă, mi-aduc aminte că am întrebat-o pe domnişoara Pole (şi mă gîndeam că întrebarea era foarte oportună, căci i-am pus-o tocmai cînd am întîlnit-o la o vizită la doamna Forrester şi, cum amîndouă îl cunoscuseră pe Peter, mi-am închipuit că-şi vor completa una alteia, aducerile aminte). Am întrebat-o pe domni-

şoara Pole care era ultimul lucru care l-a auzit despre bietul Peter. Şi atunci mi-a citat ştirea absurdă de care am pomenit mai sus, că ar fi fost ales Mare Lama în Tibet. Acesta a fost ca un semnal pentru ca fiecare din cele două doamne să pornească într-o direcţie diferită. Doamna Forrester a început-o cu profetul din *Lălla Rookh*[I] care umbla cu faţa acoperită cu un văl -— dacă nu eram de părere că el întruchipează pe Marele Lama, deşi Peter nu era aşa de urît, ba era chiar destul de arătos, lăsînd de o parte pistruii.

Eram mulţumită să o văd că se îndreaptă spre subiectul Peter, dar în clipa următoare, înşelătoarea doamnă trecu la Rowland's Kalydor şi la virtuţile cosmeticelor şi ale uleiurilor de păr, în general, şi îi tot dădea, zor cu atîta elocinţă, că m-am întors s-o ascult pe domnişoara Pole care (după ce vorbise de lame, animale de povară) ajunsese la acţiunile societăţilor peruviene, şi la bursă, şi la mizerabila ei părere despre băncile cu capital pe acţiuni în general, şi în special la aceea în care domnişoara Matty îşi investise banii. în zadar am intervenit cu : „Cînd ziceţi că a fost asta, anul în care domnul Peter a fost făcut Mare Lama ?“ N-am reuşit decît să le ofer un subiect comun şi au pornit să dezbată problema dacă lamele erau animale carnivore sau nu ; în care discuţie şansele nu erau însă egale, căci doamna Forrester (după ce se înfierbîntaseră şi se calmaseră din nou) recunoscu că întotdeauna confunda carnivorele cu ierbivorele, cum confunda şi cuvîntul orizontal cu vertical. Se scuză cu multă drăgălăşenie pentru asta, zicînd că pe vremea ei singura dată cînd se foloseau cuvinte din acestea era la şcoală, cînd te învăţa cum să le scrii.

Singurul fapt real pe care l-am dedus din această conversaţie era că ultima ştire care se aflase era că Peter se stabilise în India „sau prin vecinătate“ şi că această vagă informaţie ajunsese la Cranford în anul cînd domni-'

[I] Lucrare de Thomas Moore, constînd dintr-o serie de poveşti orientale în versuri, legate împreună printr-un text în proză.

şoara Pole îşi cumpărase rochia de muselină indiană care s-a uzat demult (am spălat-o şi am reparat-o şi i-am urmărit declinul şi decăderea pina a ajuns o per- deluţă, înainte de a putea continua subiectul principal) ; şi că într-un an, cînd a venit menajeria Wombwell la Cranford, domnişoara Matty ţinuse să vadă un elefant, ca să şi-l închipuie mai bine pe Peter călărind pe aşa ceva şi văzuse şi un boa constrictor, ceea ce era mai mult decît dorea să-şi închipuie în imaginea pe care şi-o făcea despre localizarea geografică a lui Peter ; şi că într-un rînd domnişoara Jenkyns învăţase nişte poezii pe dinafară şi obişnuia să spună, la toate sindrofiile din Cranford, că Peter „priveşte omenirea din China pînă în Peru“, ceea ce, după părerea tuturor, era foarte grandios şi destul de potrivit, fiindcă India se afla între China şi Peru, dacă aveai grijă să întorci globul spre stînga în loc să-l întorci spre dreapta.

Presupun că toate aceste investigaţii ale mele şi curiozitatea firească ce s-a ivit în mintea prietenelor mele ne-a făcut surde şi oarbe la ceea ce se întîmpla în jurul nostru. Mie mi se părea că soarele răsărea şi strălucea, că ploaia cădea peste Cranford la fel ca de obicei şi nu am observat nici un semn exterior care să poată fi considerat prevestitor al vreunei întîmplări neobişnuite ; şi, după cîte ştiu, nu numai domnişoara Matty şi cu doamna Forrester, dar chiar şi domnişoara Pole însăşi, pe care o consideram un fel de profet datorită talentului său de a prevedea lucrurile înainte ca ele să se întîmple — deşi nu-i plăcea să-şi tulbure prietenii eo- munieîndu-le previziunile ei — chiar şi domnişoara Pole însăşi avea răsuflarea tăiată de uimire cînd veni să ne spună uluitoarea veste.

Dar trebuie să-mi recapăt calmul ; amintirea acelui lucru, chiar după atîta vreme, m-a lăsat şi pe mine fără răsuflare şi m-a făcut chiar să uit de regulile de gramatică ; şi dacă nu-mi stăpinesc emoţia, mi se duce pe copcă şi ortografia.

Şedeam, domnişoara Matty şi cu mine — cam ca de obicei, ea în fotoliul tapisat în albastru, cu spatele la lumină şi cu andrelele în mină, eu citind cu glas tare *St. James's Chronicle.* După cîteva minute ne-am fi retras să facem micile modificări în toaleta noastră obişnuită, înaintea orei de vizite (ora douăsprezece) la Cran- ford. îmi amintesc bine scena şi data. Vorbisem de rapida însănătoşire a lui Signor Brunoni de cînd se încălzise vremea, şi lăudam priceperea domnului

Hoggins şi tieplîngeam lipsa lui de rafinament şi maniere (pare o curioasă coincidenţă ca tocmai acesta să fi fost subiectul nostru, dar aşa era), cînd se auzi o bătaie în uşă — trei ciocănituri distincte — ca de mosafir, şi noi am luat-o la fugă (adică domnişoara Matty nu putea să meargă mai repede, fiindcă tocmai avusese un acces de reumatism), spre camerele noastre, să ne schimbăm boneta şi gulerele, cînd domnişoara Pole ne opri, strigîndu-ne în timp ce urca scara :

— Staţi ! Nu pot să aştept ! Nu e încă douăsprezece, ştiu — dar nu contează cum sînteţi îmbrăcate — trebuie să vă vorbesc.

Ne-am străduit să părem că nu noi am fost acelea care o rupseseră la fugă, căci bineînţeles nu ne plăcea să se presupună că aveam şi o îmbrăcăminte mai veche pe care o purtam în „Sanctuarul căminului“, cum a numit odată cu multă drăgălăşenie domnişoara Jenkyns camera din spate unde lega la gură nişte borcane cu conserve. Aşa că ne-am revărsat cit am putut mai multă distincţie în maniere, şi timp de două minute am fost foarte distinse, pînă cînd domnişoara Pole şi-a tras răsuflarea şi ne-a stîrnit în cel mai înalt grad curiozitatea, ridicînd braţele a uimire şi lăsîndu-le să cadă în tăcere, ca şi cum ce avea de spus nu încăpea în cuvinte şi putea fi exprimat numai prin pantomimă.

— Ce crezi, domnişoară Matty ? Ce *crezi* dumneata ? Lady Glenmire se măritǎ — vreau să zic o ia în căsătorie — lady Glenmire — domnul Hoggins — domnul Hoggins se căsătoreşte cu lady Glenmire.

— Se căsătoreşte ! am strigat noi. Se căsătoreşte ! E o nebunie !

— Chiar se căsătoreşte ! întări domnişoara Pole cu fermitatea care o caracteriza. Da, aşa am spus : „se căsătoreşte“, cum aţi spus şi voi, şi adaug : Cît de ridicolă se va face această lady ! Aş fi putut zice şi eu „nebunie“ ca voi, dar m-am stăpînit, căci eram intr-o prăvălie cînd am auzit vestea. Ce-â ajuns buria-cuviinţă feminină ! Du- mi tale şi mie, domnişoară Matty, ne-ar fi plesnit obrazul de ruşine să aflăm că se vorbeşte despre căsătoria noastră într-o băcănie, în auzul negustorilor.

— Dar, zise domnişoara Matty, oftînd ca şi cum îşi revenea după o lovitură, poate că nu e adevărat. Poate că-i facem o nedreptate.

— Nu, replică domnişoara Pole. Am avut grijă[1] să verific. M-am dus drept la doamna Fitz-Adam să împrumut o carte de bucate pe care ştiam că o are şi am felicitat-o aducînd vorba de greutatea pe care o au domnii de a-şi duce menajul singuri. Doamna Fitz-Adam a tresărit şi a zis că are impresia că e adevărat, deşi nu se dumirea cum şi de unde putusem afla ştirea. Spunea că fratele ei şi cu lady Glenmire au ajuns în sfîrşit la o înţelegere. „înţelegere!“ ce cuvînt vulgar ! Dar domnia-sa o să trebuiască să renunţe la multe rafinamente. Am motive să cred că domnul Hoggins nu mănîncă la masa de seară decît pîine cu brînză şi bere.

— Căsătorie ! exclamă domnişoara Matty din nou. Niciodată nu m-am gîndit la aşa ceva. Doi oameni pe care îi cunoaştem se vor căsători. Lucrul acesta e foarte aproape de noi.

—- Aşa de aproape, că mi-a stat inima în loc vreo cîteva clipe cînd am auzit vestea, zise domnişoara Pole.

— Nu se poate şti cine vine acum la rînd. Aici la Cranford biata lady Glenmire s-ar fi putut crede în siguranţă, zise domnişoara Matty cu o blîndă compătimire în voce.

— Eh! făcu domnişoara Pole, cu o mişcare sceptică a capului. Nu-ţi aduci aminte de cîntecul bietului căpitan Brown, *Tibbie Fowler* şi de versul :

Scoate-o la vedere-n sat Că-i
pică-n braţe un bărbat.

— Asta se întîmpla pentru că Tibbie Fowler era bogată, cred.

— Ei bine, asemenea calităţi ca ale lady-ei Glenmire, mie una mi-ar fi ruşine să le am.

Eu mi-am exprimat mirarea ;

— Dar cum a putut să-i placă domnul Hoggins ? Că domnul Hoggins a plăcut-o pe ca nu mă miră.

— Păi, ştiu eu ? Domnul Hoggins c bogat şi arată foarte bine, zise domnişoara Matty, şi e vesel şi foarte bun la suflet.

— S-a măritat să-şi facă o situaţie, asta e. Cred că se căsătoreşte şi cu cabinetul medical, zise domnişoara Pole rizînd sec de propria ei glumă.

Dar, ca multe alte persoane care cred că au emis o apreciere severă şi sarcastică, dar totuşi inteligentă în felul ei, începu să-şi potolească asprimea după ce făcuse aluzia la cabinetul medical şi pornirăm tustrele să facem speculaţii

despre modul cum va primi doamna Jamieson această veste.

Persoana pe care o lăsase să aibă grijă de casă, să nu îngăduie slujnicelor să-şi aducă „drăguţi“ — să apară ea însăşi cu un curtezan ! Şi acela să fie tocmai omul pe care doamna Jamieson îl decretase vulgar şi inadmisibil în societatea din Cranford, nu numai din cauza numelui său, dar şi din cauza vocii, a figurii, a cizmelor mirosind a grajd şi a propriului lui miros de doctorii. Se dusese oare vreodată să o vadă pe lady Glenmire în casa doamnei Jamieson ? Nici clorura de var nu ar putea curăţi casa de mirosurile lăsate de trecerea Iui, după părerea stăpînei casei. Sau întrevederile lor se mărginiseră la întîlnirile întâmplătoare din camera sărmanului scamator bolnav, faţă de care, cu toate sentimentele noastre ultragiate de această *mésalliance,* a trebuit să recunoaştem că s-au purtat amîndoi cu multă bunătate. Şi acum ieşi la iveală faptul că o servitoare a doamnei Jamieson fusese bolnavă şi că domnul Hoggins o îngrijise timp de cîteva săptămini. Aşa că lupul intrase la stînă şi o furase pînă la urmă chiar pe ciobăniţă. Ce-o să zică doamna Jamieson ? Scrutam întunericul viitorului, întocmai cum un copil priveşte artificiile înălţîndu-se spre cerul înnorat, aşteptînd cu emoţie pocnetul, explozia şi strălucitoarea ploaie de lumină şi scîntei. Am coborît apoi pe pămînt şi spre momentul prezent, întrebîndu-ne una pe alta (fiind de altfel toate la fel de ignorante şi la fel de lipsite de orice date exacte pentru a trage vreo concluzie) cînd va avea loc nunta. Şi unde ? Şi ce venit anual avea domnul Hoggins ? Va renunţa ea la titlul de nobleţe ? Şi cum o să anunţe Martha şi celelalte servitoare corecte din Cranford perechea căsătorită, cînd vor veni în vizită lady Glenmire şi domnul Hoggins ? Dar lor, li se vor face oare vizite ? Ne va lăsa doamna Jamiescn ? Sau va trebui să alegem între onorabila doamnă Jamieson şi degradata lady Glenmire ? Nouă ne plăcea mai mult lady Glenmire. Era vioaie şi drăguţă şi sociabilă şi plăcută, iar doamna Jamieson era stupidă şi inertă şi pretenţioasă şi obositoare.

Dar cum îi recunoscusem acesteia din urmă de atîta vreme autoritatea, ar fi părut un fel de lipsă de loialitate chiar şi să te gîndeşti la nesupunere faţă de o poruncă a ei.

Doamna Forrester ne surprinse tot cu bonetele cîrpite şi gulerele peticite. Dar şi uitasem de ele în nerăbdarea noastră de a vedea cum o să primească vestea, a cărei împărtăşire o lăsarăm în sarcina domnişoarei Pole, deşi am fi putut să ne

repezim noi întîi, profitînd în chip neelegant de faptul că tocmai o apucase un acces de tuse care a ţinut vreo cinci minute după venirea doamnei Forrester. N-am să uit niciodată expresia de implorare din ochii ei, în timp ce privea peste batistă. Ei spuneau, mai limpede decît orice cuvinte : „Nu lăsaţi Natura să mă lipsească de această comoară care îmi aparţine, deşi pentru moment nu mă pot folosi de ea.“ Şi ne-am arătat înţelegătoare.

Surpriza doamnei Forrester a fost egală cu a noastră şi sentimentul de ultragiu şi mai mare, fiindcă ea trebuia să fie solidară cu clasa din care făcea parte şi putea să-şi dea seama mai bine decît noi ce prejudicii aducea o asemenea purtare aristocraţiei.

După ce musafirele ne-au plecat, ne-am străduit să ne recăpătăm calmul. Dar domnişoara Matty era intr-adevăr tulburată de vestea pe care o aflase. A socotit că erau mai bine de cincisprezece ani de cînd nu mai auzise de vreo cunoştinţă de a ei care să se mărite, cu singura excepţie a domnişoarei Jessie Brown şi, după cum spunea ea, această veste a zguduit-o puternic şi i-a dat un fel de nesiguranţă în ceea ce priveşte întîmplările viitoare.

Nu ştiu dacă e o închipuire de-a mea sau un fapt Fsal, dar am observat că îndată după anunţarea unei logodne în orice cerc, doamnele necăsătorite încep să se agite cu o veselie neobişnuită şi să-şi facă toalete noi, ca şi cum ar spune într-un mod tacit şi inconştient : „Şi noi sîntem de măritat.“

In cele două săptămîni care au urmat după această vizită, domnişoarele Pole şi Matty au vorbit şi s-au preocupat de pălării, rochii, bonete şi şaluri mai mult decît le-am auzit în ani de zile. Dar poate că de vină era doar vremea primăvăratică, un martie cald şi plăcut, iar mei'inosurile, blănurile de biber şi stofele de lînă de orice fel păreau dizgraţioase şi nepotrivite pentru a primi razele strălucitoare ale soarelui. Şi totuşi, se pare că nu toaleta lady-ei Glenmire a fost aceea care a cucerit inima domnului Hoggins, căci umbla mai jerpelită ca oricînd cînd se ducea să viziteze pe vreun nevoiaş. Deşi, văzînd-o în treacăt la biserică sau altundeva, îmi părea că evită să se întîlnească cu vreo cunoştinţă ; faţa ei îşi recăpătase ceva din îmbujorarea tinereţii, buzele îi erau mai pline şi mai vii decît în fosta lor ţinută strînsă, iar ochii îi poposeau pe toate lucrurile din jur cu un interes luminos, ca

şi cum învăţa să iubească Cranfordul şi tot ce era în legătură cu el.

Domnul Hoggins arăta radios, nu-şi mai încăpea în piele şi scîrţîia, păşind prin mijlocul bisericii, cu o pereche de cizme înalte, nou-nouţe — semn vizibil şi auzibil al schimbării ce se anunţa. Mergea vorba că cizmele ce le purtase pînă atunci erau aceleaşi cu cele cu care îşi începuse vizitele medicale la Cranford acum douăzeci şi cinci de ani, numai că fuseseră peticite cînd sus cînd jos, la talpă, la toc şi la carîmb, ba cu piele neagră, ba cu piele maro, de mai multe ori decît ar putea cineva ţine minte.

Nici una din doamnele din Cranford nu a vrut să sancţioneze această căsătorie felicitînd pe vreunul din ei. Doream să ignorăm întreaga poveste, pînă cînd suzerana noastră, doamna Jamieson, se va întoarce. Pînă cînd nu va veni să ne dea indicaţii, socoteam că e mai bine să privim această logodnă în aceeaşi lumină ca şi picioarele reginei Spaniei — adică un fapt care există cu siguranţă, dar cu cît se vorbeşte mai puţin despre el, cu atît e mai bine. Această restricţie impusă limbuţiei noastre — căci vă daţi seama că dacă nu vorbeam cu persoanele respective, nu aveam cum să căpătăm răspunsuri la întrebările pe care ardeam de dorinţa să le punem — începuse să devină obositoare şi ideea noastră despre demnitatea tăcerii pălea în faţa curiozităţii, cînd deodată gîndurile ne fură îndreptate într-o altă direcţie de un anunţ al principalului negustor din Cranford — care vindea toate articolele, de la brînză şi coloniale, pînă la pălării bărbăteşti — că sosiseră modele de primăvară şi că vor fi expuse marţea viitoare în magazinul lui din Strada Mare.

Acesta era evenimentul pe care il aştepta domnişoara Matty, înainte de a-şi cumpăra o rochie de mătase nouă. Mă oferisem, e adevărat, să trimit la Drumble după modele, dar îmi refuzase propunerea, lăsînd să se înţeleagă cu toată blîndeţea că nu uitase dezamăgirea încercată cu ocazia turbanului verde marin. Eram bucuroasă că mă aflam acum la faţa locului, pentru a contracara fascinaţia orbitoare a vreunei bucăţi de mătase galbenă sau roşie.

Trebuie să adaug aici c-îteva cuvinte despre mine însămi. Am vorbit altă dată de vechea prietenie a tatălui meu pentru familia Jenkyns ; de fapt, nu ştiu dacă nu era şi o rudenie mai îndepărtată. Tata îmi îngăduise să petrec toată iarna la Cranford, datorită unei scrisori pe care i-o trimisese domnişoara Matty în timpul spaimei de hoţi, exagerînd, bănuiesc, puterile şi vitejia mea ca apărătoare a casei. Dar acum, cînd zilele se făcuseră mai lungi şi mai înviorătoare, tatăl meu începuse să insiste asupra necesităţii întoarcerii mele acasă, iar eu întîrziam numai cu speranţa absurdă că, dacă aş putea primi vreo informaţie mai sigură, aş putea face să coincidă povestea Signorei despre „Aga Jenkyns“ cu aceea despre „bietul Peter“, să explic apariţia şi dispariţia lui, pe care le deslusisem în parte din conversaţia domnişoarei Pole şi a doamnei Forrester.

CAPITOLUL XIII

Chiar în dimineaţa aceea de marţi, eînd domnul Johnson urma să prezinte moda, poştăriţa nc aduse două scrisori. Zic poştăriţa, dar ar trebui să spun nevasta poştaşului. Acesta era un cizmar şchiop, un om foarte cinstit şi cumsecade, pe care toţi îl respectau în orăşelul nostru, dar care nu aducea niciodată scrisorile, în afară de unele împrejurări neobişnuite, cum ar fi Crăciunul sau Vinerea Mare. Iar in aceste zile, scrisorile care ar fi trebuit predate la ora opt dimineaţa nu apăreau decît pc> la două-trei după-amiază, căci toţi ţineau la bietul Thomas şi-i arătau simpatie cu această ocazie. Avea obiceiul să spună că ,,i se făcuse lehamite de atîta mineare, că în vreo trei-patru case erau unii care nu-i dădeau pace pînă nu se aşeza la masă cu ei“. Şi după ce termina în sfîrşit cu dejunul, ajungea la vreun alt prieten care tocmai începea masa de prînz, dar oricâte tentaţii ar fi avut de întâmpinat, Tom era întotdeauna treaz, politicos şi zîmbitor ; iar domnişoara Jenkyns spunea despre el că e un model de răbdare şi nu se îndoia că un asemenea exemplu va trezi aceeaşi calitate în minţile altora unde, dacă nu ar fi fost Thomas, ar fi rămas pe veci ascunsă şi nedescoperită. Răbdarea părea să fie mai ales foarte bine ascunsă în mintea domnişoarei Jenkyns, care aştepta întotdeauna scrisorile bătînd tobă cu degetele pe masă, pînă cînd poştăriţa sosea sau trecea prin faţa casei.

In ziua de Crăciun sau în Vinerea Mare, bătea cu degetele în masă de dimineaţă pînă la ora slujbei şi apoi de cînd se întorcea de la biserică pînă la ora două, cu mici întreruperi cînd potrivea focul, cu care ocazie scăpa jos vătraiele şi o certa pe domnişoara Matty pentru neîn- ck minare. Dar tot atât de sigure erau buna primire şi masa îmbelşugată care îl aşteptau pe Thomas, cu domnişoara Jenkyns supraveghindu-1 ca un vajnic dragon, pu- nîndu-i întrebări despre copiii lui — ce mai făceau, la ce şcoală mergeau, mustrîndu-1 dacă era vorba să se mai ivească un altul, dar trimiţînd totuşi, chiar şi celor mai micuţi, şilingul şi plăcinta care constituiau cadoul ei pentru toţi copiii, cu o jumătate de coroană în plus pentru amîndoi părinţii.

Poşta nu mai avea nici pe departe acum atîta importanţă pentru drăguţa domnişoară Matty, dar pentru nimic în lume nu ar fi renunţat să-l primească pe Thomas şi să-i dea cadoul, deşi vedeam că se simţea cam stînjenită de această ceremonie, care fusese considerată de domnişoara Jenkyns ca o fericită ocazie de a da sfaturi şi a fi de folos aproapelui. Domnişoara Matty făcea banii cocoloş în mînă, ca şi cum i-ar fi fost ruşine de fapta ei, în timp ce domnişoara Jenkyns îi dădea fiecare bănuţ separat, zicînd : „Uite, asta-i pentru dumneata, asta e pentru Jenny, etc.“ Domnişoara Matty îi făcea chiar semn Marthei să iasă din bucătărie, în timp ce poştaşul sta la masă şi, o dată, după ştiinţa mea, a aprobat din ochi rapida dispariţie a mîncării într-o basma albastră. Domnişoara Jenkyns îl certa întotdeauna dacă nu mînca tot ce avea în farfurie, oricît de sătul ar fi fost şi oricît de limpede ar fi lăsat să se înţeleagă asta, cu fiecare îmbucătură.

Dar, m-am îndepărtat cam mult de cele două scrisori care ne aşteptau pe masa din sufragerie în dimineaţa aceea de marţi. A mea era de la tatăl meu. A domnişoarei Matty era tipărită. Cea de la tata era o tipică scrisoare de bărbat, vreau să zic că era foarte seacă şi nu dădea alte informaţii decît că era sănătos, că plouase foarte mult, că afacerile mergeau foarte slab şi că circulau tot felul de zvonuri neplăcute. Pe urmă mă întreba de nu ştiam cumva dacă domnişoara Matty îşi mai păstrase acţiunile de la Banca Orăşenească, deoarece se spuneau lucruri foarte grave despre ea ; de altfel, asta nu era decît ceea ce prevăzuse el întotdeauna şi ce-i prorocise domnişoarei Jenkyns cu ani în urmă, cînd îşi investise mica ei avere în acţiuni ale acestei bănci — singurul pas greşit pe care-1 făcuse vreodată, după ştiinţa lui, femeia aceea deşteaptă (singura dată cînd acţionase împotriva sfatului lui, după cîte ştiam eu). Oricum, dacă se intimpla ceva, bineînţeles că nu trebuia să o părăsesc pe domnişoara Matty cît timp puteam să-i fiu de ajutor etc.

— De la cine e scrisoarea ta, drăguţă ? A mea este o invitaţie foarte politicoasă semnată Edwin Wilson, cerîn- du-mi să particip la o adunare importantă a acţionarilor băncii, care se va ţine la Drumble, joi, în ziua de douăzeci şi unu. Ce frumos din partea lor că şi-au adus aminte de mine !

Nu mi-a plăcut cînd am auzit de acea „importantă adunare“ căci, deşi nu ştiam prea multe despre afaceri, mă temeam să nu fie o confirmare a celor spuse de tata. Oricum, m-am gîndit, veştile proaste vin întotdeauna destul de repede, aşa că m-am hotărit să nu-i împărtăşesc temerile mele şi i-am comunicat numai că tata era sănătos şi că îi trimitea complimente. Ea tot învîrtea între degete scrisoarea ei şi o admira. In cele din urmă zise :

— Mi-aduc aminte că au trimis una tot aşa şi Deborei, dar de aceea nu m-am mirat, fiindcă toţi ştiau că Debo- rah avea un cap atît de luminat. Mă tem că eu n-o să le fiu de mare ajutor, de fapt, dacă va fi vorba de socoteli, mai mult am să-i încurc, fiindcă n-am putut niciodată socoti în minte. Ştiu că Deborah ţinea să se ducă şi chiar îşi comandase o bonetă nouă pentru această ocazie. Dar cînd a sosit timpul, s-a întîmplat să fie tare răcită, aşa că i-au trimis o foarte politicoasă dare de seamă despre tot ce făcuseră. Mi se pare că era vorba de alegerea unui director. Crezi că acum vor să-i ajut să aleagă un director ? Sînt sigură că l-aş alege pe tatăl

tău, fără şovăială.

— Tata nu are acţiuni la banca aceasta, am spus eu.

— A, da, îmi aduc aminte. Tatăl tău s-a împotrivit foarte mult cînd a vrut Deborah să le cumpere. Dar ea avea un cap de femeie de afaceri şi întotdeauna se conducea numai după judecata ei. Şi uite, vezi că au plătit in toţi aceşti ani dividende de opt la sută.

Pentru mine era un subiect tare neplăcut, avînd în vedere că aflasem ceva mai multe decît ea, aşa că m-am gîndit să schimb subiectul conversaţiei şi am întrebat la ce oră credea că ar fi mai potrivit să mergem să vedem modelele.

— Păi, draga mea, z-ise ea, lucrurile stau cam aşa : nu e de *bon ton* să mergi înainte de douăsprezece, dar atunci tot Cranfordul va fi acolo şi nu te simţi bine să te vadă toată lumea că te interesezi aşa de mult de rochii, şi de garnituri, şi de pălării. Nu e distins să arăţi o prea marc curiozitate în asemenea împrejurări. Deborah avea o artă de a le privi, ca şi cum ultima modă nu prezenta nimic nou pentru ea ; o manieră pe care o deprinsese de la lady Arley, care vedea moda cea mai nouă la Londra, cum ştii. Aşa că m-arn gîndit să ne ducem binişor acum dimineaţa, după micul dejun, căci şi aşa trebuie să cumpăr o jumătate de livră de ceai — şi pe urmă putem să ne urcăm la etaj să examinăm modelele în tihnă şi să vedem exact cum va trebui făcută noua mea rochie de mătase. Pe urmă, după ora douăsprezece, vom putea reveni liniştite, fără să ne mai preocupe alegerea modelului.

Am început apoi să vorbim despre noua rochie de mătase a domnişoarei Matty. Am descoperit cu această ocazie că era prima dată în viaţa ei cînd trebuia să aleagă ceva de oarecare importanţă. Domnişoara Jenkyns fusese cea care luase întotdeauna hotărîrile, indiferent de gustul surorii ei, şi e uimitor să vezi cum asemenea oameni sînt consideraţi întotdeauna superiori, numai fiindcă ştiu să-şi impună voinţa.

Domnişoara Matty anticipa cu deliciu contemplarea fal-durilor lucioase, ca şi cum cu cele cinci lire de aur, puse deoparte pentru această cumpărătură, ar fi putut plăti toate mătăsurile din prăvălie, şi (amintindu-mi că şi eu pierdusem cîndva două ore într-un magazin de jucării înainte de a mă putea hotărî pe ce minune să cheltuiesc o băncuţă de argint de trei penny) eram bucuroasă că plecam devreme, ca să aibă timp, drăguţa domnişoară Matty, pentru toate deliciile nehotărîrii.

Dacă o să găsim un verde marin frumos, rochia va fi verde marin ; dacă nu, ea înclina spre galben, iar eu spre un gri argintiu şi am tot discutat despre lungimi şi lăţimi, pînă cînd am ajuns la uşa magazinului. Trebuia să cumpărăm ceaiul, să alegem mătasea şi apoi să ne căţărăm pe scara în spirală care ducea la ceea ce fusese pe vremuri un pod, iar acum devenise o sală de expoziţie de mode.

Tinerii vînzători din prăvălia domnului Johnson arboraseră cu această ocazie cele mai plăcute zîmbete şi cele mai bune cravate şi se învîrteau în jurul tejghelei cu o surprinzătoare iuţeală. Au vrut să ne conducă numai- decît sus, clar după principiul că treaba trebuie să treacă înaintea plăcerilor, am rămas să cumpărăm ceaiul. Aici zăpăceala domnişoarei Matty i-a trădat preocupările. Dacă i se atrăgea atenţia că băuse ceai verde, credea întotdeauna că e de datoria ei să aibă insomnie pînă după miezul nopţii (am văzut-o însă bînd asemenea ceai, fără să ştie *ce* e, şi fără să resimtă asemenea efecte). în consecinţă ceaiul verde era interzis în casă. Totuşi, astăzi ceru singură articolul dăunător, cu impresia că vorbea despre mătase verde. Oricum, greşeala a fost curînd îndreptată şi apoi mătăsurile s-au ivit cu adevărat pe tejghea. Pe la ora aceea magazinul era destul de plin, fiindcă era zi de tîrg la Cranford şi mulţi fermieri şi ţărani din satele din jur intrau netezindu-şi părul şi uitindu-sc sfioşi pe sub sprîncene la tot ce vedeau, dorind parcă să poată duce cu ei, acasă, la nevastă şi copii, ceva din forfota aceea veselă, şi totuşi simţindu-se stingheri printre vînzătorii spilcuiţi, şalurile viu colorate şi imprimeurile de vară.

Un om cu o faţă deschisă, cinstită, îşi făcu totuşi drum spre tejgheaua lîngă care stăteam şi ceru, cu curaj, să vadă nişte şaluri. Ceilalţi cumpărători de la ţară se mulţumeau cu raionul de băcănie, dar omul de lingă noi era, în chip evident, atit de hotărît să facă un dar iubitei, nevestei sau fiicei, îneît îşi uitase sfiala. în curînd mă întrebam care din cei doi, el sau domnişoara Matty, va da mai mult de lucru vînzătorului. Lui i se părea că fiecare şal e mai frumos decît cel precedent, iar în ceea ce o priveşte pe domnişoara Matty, zîmbea şi ofta la fiecare nou val de mătase care i se punea în faţă. O culoare o scotea şi mai mult în evidenţă pe cealaltă iar toate la un loc, spunea ca, ar face să pălească chiar şi curcubeul.

— Mă tem, zise pe un ton şovăitor, că pe oricare aş alege-o, o să doresc să fi luat alta. Ia te uită la acest frumos stacojiu !

Ar aduce iarna o nuanţă de căldură. Dar, de fapt, vine primăvara. Aş dori să pot avea cite o rochie pentru toate anotimpurile, făcu ea scăzînd vocea, cum făceam toate în Cranford ori de cîte oii vorbeam de ceva ce ne doream dar pentru care ne lipseau mijloacele materiale. Totuşi, continuă pe un ton mai ridicat şi mai vesel, mi-ar da multă bătaie de cap să am grijă de atîtea rochii dacă le-aş avea, aşa că mă gîndesc că e mai bine să iau numai una. Dar care să fie, dragă ?

Şi acum se oprise la un material liliachiu cu buline galbene, în timp ce eu scoteam din maldăr un verde închis, care căzuse în dizgraţie, acoperit de culorile mai vii, dar care era totuşi o mătase de bună calitate, cu toată modestia ei aparentă. Atenţia ne-a fost atrasă însă de omul de alături. Alesese un şal în valoare de vreo treizeci de şilingi şi faţa îi radia de mulţumire, gîndindu-se probabil la plăcuta surpriză pe care o va face vreunei Molly sau Jenny de acasă. Scosese o pungă de piele din buzunarul pantalonilor şi întinsese o bancnotă de cinci lire pentru a plăti cu ea şalul şi citeva alte pachete care îi fură aduse de la raionul de băcănie. Tocmai în acest moment ne îndreptarăm şi noi ochii spre el. Vînzătorul examina bancnota cu un aer încurcat, neîncrezător.

— Banca Orăşenească ! Nu sînt sigur, domnule, dar mi se pare că am fost avertizaţi chiar azi dimineaţă să nu primim bilete emise de această bancă[I]. Mă duc să-l întreb pe domnul Johnson, dar mă tem că va trebui să vă cerem să plătiţi în monedă de aur sau cu o bancnotă a unei alte bănci.

Nu am văzut niciodată figura unui om luînd aşa de brusc o expresie de uluire şi disperare. Era aproape dureros să vezi o schimbare atît de rapidă.

— Ce naiba ! zise el, lăsîndu-şi pumnul să cadă pe tejghea, ca şi cum ar fi vrut să încerce care e mai tare. Băiatul ăsta vorbeşte ca şi cum hîrtiile de bancă şi aurul s-ar găsi pe toate drumurile — doar să le culegi.

[I] In epoca aceea, în Anglia orice bancă putea emite bancnote cu acoperire în aur, aceasta nefiinci un monopol al Băncii Angliei, cum a devenit mai tirziu.

— Domnişoara Matty uitase de rochia ei de mătase, datorită interesului pe care i-1 stîrnise omul acela. Nu cred că auzise numele băncii, iar eu, plină de nervozitate, încercam s-o împiedic să-l afle. Aşa că am început să admir materialul liliachiu cu buline galbene, pe care îl criticasem cu cîteva clipe înainte. Dar degeaba. Ce bancă era ? Vreau să zic, de la ce bancă provenea bancnota d urnita!e ?

— Banca Orăşenească.

— Dă-rni-o puţin să o văd şi eu, zise ea liniştită vînzătorului, luîndu-i-o binişor din mină cînd acesta se îna- poie, restituindu-i-o fermierului cu cuvintele :

— Domnul Johnson zice că regretă foarte mult, dar că biletele emise de această bancă sînt acum bune de aruncat la coş.

— Nu înţeleg, îmi spuse domnişoara Matty în şoaptă, asta e doar banca noastră, nu ? Banca Orăşenească.

— Da, am zis eu, dar cred că mătasea asta liliachie s-ar asorta foarte bine cu panglicile de la boneta cea nouă, şi am ridicat mătasea ca s-o fac să lucească la lumină şi dorind ca omul să se grăbească să plece mai curînd, dar, în acelaşi timp, punîndu-mi o întrebare care mi se ivise atunci în minte : dacă era cuminte sau corect să o las pe domnişoara Matty să facă o cumpărătură aşa de scumpă, în cazul cînd afacerile băncii mergeau într-adevăr atît de prost cum se putea deduce din refuzul bancnotei.

Dar domnişoara Matty îşi luă aerul ei blînd şi demn, rareori folosit, dar care îi stătea atît de bine şi, punîn- du-şi binişor mîna pe a mea, zise :

— Să lăsăm puţin mătăsurile, drăguţă. Nu te înţeleg, domnule, zise, adresîndu-se acum vinză torul ui care îl servise pe fermier. Asta e o bancnotă falsă ?

— Oh, nu doamnă. E o bancnotă veritabilă, în felul ei; dar vedeţi, e vorba de o bancă cu capital pe acţiuni şi se spune că va da faliment. Domnul Johnson îşi face doar datoria, doamnă, după cum ştie desigur şi domnul Dobson.

Dar domnul Dobson nu putu răspunde plecăciunii care îi solicita un răspuns prin nici un zîmbet aprobator. Învîr- tea în neştire bancnota între degete, privind întunecat la pachetul ce conţinea şalul ales.

— E greu pentru un om nevoiaş, zise el, care îşi cîştigă fiecare bănuţ cu sudoarea frunţii. Oricum, n-avem încotro. Trebuie să-ţi iei şalul îndărăt, tinere. Lizzie o să mai poarte un

timp tot paltonul. Şi smochinele pentru ăia micii — le-am făgăduit, aşa că le iau, dar slănina şi celelalte lucruri...

— îţi dau eu cinci lire de aur pentru bancnota du mita,le, omule, zise domnişoara Matty. Cred că trebuie să fie o greşeală cu vestea asta ; eu sînt unul dintre acţionari şi sînt sigură că mi s-ar fi spus dacă lucrurile nu mergeau bine.

Vînzătorul ii şopti cîteva vorbe domnişoarei Matty peste tejghea. Ea îl privi cu un aer neîncrezător.

— Poate o fi aşa, zise. Nu zic că mă pricep la afaceri, dar ştiu că dacă banca va da faliment şi dacă oamenii îşi vor pierde banii fiindcă au luat bancnote de-ale noastre— nu pot să vă explic... făcu ea deodată, dîndu-şi seama că se avîntaşe într-o frază lungă în prezenţa a patru persoane care o ascultau. Numai că aş prefera să-ţi dau monedele astea de aur pentru bancnota d urni tale, dacă nu te superi, zise, întoreîndu-se apoi spre fermier, şi atunci o să poţi cumpăra şalul pentru soţia dumitale. Asta nu înseamnă decît că mă voi lipsi, încă vreo cîteva zile, de rochia cea nouă, continuă ea, adresîndu-mi-se. Apoi, n-am nici o îndoială că totul se va limpezi.

— Dar dacă se limpezeşte în rău ? am întrebat-o.

— Di bine, atunci înseamnă că era firesc şi cinstit ca eu, ca acţionară a băncii, să-i dau acestui om de treabă banii. Toate astea îmi sînt foarte limpezi în minte, dar ştii, nu pot vorbi niciodată aşa de clar cum fac alţii. Dă-mi numai bancnota dumitale, domnule Dobson, te rog, şi fă-ţi cumpărăturile cu aceste monede.

Omul o privi cu o recunoştinţă mută — era prea stîn- gaci să-şi poată exprima mulţumirile în cuvinte — dar mai întîrzie cîteva clipe, învîrtind hirtia în mină.

— îmi pare rău să păgubesc pe altul, în locul meu, dacă o fi vorba de pagubă. Dar ştiţi, cinci lire sînt bani, nu glumă, pentru un om ca mine cu familie ; şi, cum ziceţi şi dumneavoastră, s-ar putea ca în cîteva zile hîrtia asta să valoreze la fel ca aurul.

— Despre asta, slabă nădejde, prietene, zise vînzătorul.

— Un motiv în plus ca s-o iau, spuse domnişoara Matty liniştită.

îşi împinse monedele de aur spre omul care puse încet pe masă hîrtia de cinci lire.■— Mulţumesc. Am să mai aştept o zi-două pentru a cumpăra una din mătăsurile astea ; poate că pînă atunci veţi mai primi şi altele. Vrei să mergem sus, draga mea ?

Am examinat modelele cu un interes tot atît de viu şi de meticulos ca şi cum mătasea şi fusese cumpărată. N-am putut să-mi dau seama dacă mica întîmplare din magazinul de jos scăzuse cu ceva curiozitatea domnişoarei Matty în ceea ce priveşte fasonul minecilor sau cupa fustelor. Ne-am felicitat reciproc de cîteva ori pentru faptul că puteam să privim singure şi în voie pălăriile şi şalurile. Dar, tot timpul, aveam o oarecare îndoială despre singurătatea noastră, fiindcă zărisem o siluetă ascunzîn- du-se pe după mantouri şi pelerine şi, într-adevăr, prin- tr-o manevră abilă, am ajuns faţă în faţă cu domnişoara Pole, de asemenea în costum de dimineaţă (a cărui principală trăsătură era faptul că cea care-1 purta nu avea dinţi şi îşi ascundea sub un voal această deficienţă), venită cu aceeaşi treabă ca şi noi. Dar ea s-a retras repede, pentru că, după cum spunea, avea o puternică migrenă şi nu se simţea în stare să facă conversaţie.

Cînd am coborît în magazin, l-am întîlnit pe politicosul domn Johnson care ne aştepta. Fusese informat de schim- barea bancnotei în aur şi, cu cele mai bune intenţii şi cu adevărată bunătate, dar cu puţină lipsă de tact, dorea să o consoleze pe domnişoara Matty şi să-i explice adevărata situaţie. Speram că zvonul auzit de el să fi fost exagerat, fiindcă i-a spus că acţiunile ei nu mai aveau nici o valoare şi că banca nu mai putea plăti nimic din capital. Eram bucuroasă că domnişoara Matty părea încă oarecum neîncrezătoare, dar nu puteam şti în ce măsură această atitudine era reală sau numai adoptată de circumstanţă, cu acea stăpînire de sine care părea obişnuită doamnelor din Cranford din categoria socială a domnişoarei Matty, care şi-ar fi considerat demnitatea compromisă de cea mai mică manifestare de surpriză, necaz sau alte sentimente asemănătoare faţă de cineva de rang inferior sau in public. Oricum, ne-am îndreptat spre casă în tăcere. Mi-e cam ruşine să mărturisesc, dar cred că eram destul de revoltată şi de supărată de purtarea domnişoarei Matty şi de hotărîrea ei încăpăţînată de a lua asupră-şi bancnota aceea. Doream aşa de mult ca Să-şi facă o rochie nouă de mătase, de care avea

mare nevoie ; şi deşi era de obicei aşa de nehotărîtă, incit oricine putea s-o întoarcă cum voia, în cazul acesta am simţit că n-ar fi fost de nici un folos să încerc să o conving. Totuşi, nu eram mai puţin contrariată de rezultatul final.

După ora douăsprezece, ne-am declarat amîndouă cu curiozitatea satisfăcută în privinţa modei şi am pretextat o oarecare oboseală (care era de fapt deprimare), pentru a nu mai ieşi din nou, cum plănuisem. Dar tot nu vorbeam despre bani. Pînă cînd, nu ştiu ce mi-a venit să o întreb pe domnişoara Matty dacă credea dc datoria ei să răscumpere cu aur toate bancnotele emise de Banca Orăşenească, pe care le-ar fi văzut ? Ar fi trebuit să-mi muşc limba în clipa cînd mi-au ieşit cuvintele astea din gură. Domnişoara Matty mă privi destul de tristă, ca şi cum aş fi aruncat o nouă îndoială în mintea ei deja tulburată, şi timp de un minut sau două nu zise nimic. Apoi spuse — draga de ea — cu o nuanţă de reproş în glas :

— Drăguţa mea, eu nu am socotit niciodată că am o minte, cum spun oamenii, foarte ageră, şi adesea îmi vine destul de greu să hotărăsc ce trebuie să fac în diferite situaţii. De aceea, am fost foarte recunoscătoare — adică am fost mulţumită azi dimineaţă că am văzut care era datoria mea faţă de omul acela. Dar e o mare încordare pentru mine să mă tot gindesc ce ar trebui să fac dacă s-ar întîmpla cutare sau cutare lucru şi cred că aş face mai bine să aştept să văd cum se desfăşoară lucrurile în realitate. Nu mă îndoiesc că va fi mai bine dacă nu mă frămînt şi nu îmi fac prea multe griji dinainte. Ştii dragă, eu nu sînt ca Deborah. Dacă ar fi trăit Deborah, nu mă îndoiesc că i-ar fi îndrumat pe cei de la bancă, înainte să ajungă într-o asemenea situaţie.

Nu aveam nici una din noi prea multă poftă de mîncare la masă, deşi am încercat să vorbim cu veselie despre lucruri indiferente. Cînd ne-am întors în salon, domnişoara Matty şi-a descuiat sertarul biroului şi a început să examineze carnetul de conturi. Eram aşa de pocăită de ceea ce spusesem dimineaţa, încît nu am îndrăznit nici măcar să presupun că o puteam ajuta. Am preferat să o las singură, în timp ce, cu o expresie de nedumerire, ochii ei urmăreau vîrful peniţei în sus şi în jos pe pagina liniată. După aceea închise carnetul,. încuie sertarul, se apropie şi îşi trase un scaun lingă al meu, în faţa focului, unde şezusem chinuită de ginduri negre. Mi-am strecurat mina într-a ei ; ea o apucă fără să spună un cuvint. în cele din urmă zise cu o linişte forţată în glas :

— Dacă banca asta se prăbuşeşte, am să pierd un venit anual de o sută patruzeci şi nouă de lire, treisprezece şilingi şi patru penny. O să-mi rămînă numai treisprezece lire pe an.

I-am strîns mîna cu putere. Nu ştiam ce să zic. Deodată (era prea întuneric să-i văd faţa) am simţit că degetele ei se agită convulsiv în strînsoarea mea şi ştiam că se pregătea să vorbească din nou. Am auzit un sughiţ de plîns printre cuvintele ei, cînd spuse :

— Sper că nu e un lucru rău, că nu e păcat — dar oh ! îmi pare atît de bine că Deborah a fost cruţată de asta. Ea n-ar fi putut îndura să decadă în faţa lumii, avea un spirit atît de nobil, de superior !

Atît a spus despre sora ei, care ţinuse să-şi învestească mica lor avere în acea bancă nefericită. în seara aceea am aprins luminarea mai tîrziu ca de obicéf şi, pînă cînd lumina ei nu ne-a îndemnat la vorbă, am stat alături, tăcute şi triste.

Oricum, după ceai ne apucarăm de lucru cu un fel de veselie forţată (care în curind deveni, într-un fel chiar reală), vorbind de acea permanentă minunăţie care era logodna lady-ei Glenmire. Domnişoara Matty aproape că ajunsese să o considere un lucru bun.

— Nu vreau să neg că bărbaţii mai mult fac deranj în caaă. Nu judec după propria mea exprienţă, căci tata era cel mai ordonat om şi se ştergea pe ghete cînd intra cu tot atîta grijă ca o femeie. Dar, vezi, un bărbat ştie întotdeauna ce trebuie făcut într-o situaţie, grea şi e foarte plăcut să ai pe cine să te sprijini într-un asemenea caz. Iar lady Glenmire, în loc să fie aruncată încoace şi încolo de valurile vieţii şi să nu ştie unde se va stabili, are acum siguranţa unui cămin, printre

persoane drăguţe şi cumsecade, cum sînt buna noastră domnişoară Pole şi doamna Forrester. Iar domnul Hoggins e intr-adevăr un bărbat foarte prezentabil ; cit despre ma~ nierele lui, chiar dacă nu sint foarte alese, pot să-ţi spun că am cunoscut oameni cu inima bună, ba şi cu minte luminată, care nu erau ceea ce se numeşte de obicei rafinaţi, dar care erau cinstiţi şi iubitori.

Şi domnişoara Matty căzînd într-o dulce visare despre domnul Holbrook, n-am tulburat-o, fiind şi cu preocupată de elaborarea unui plan pe care îl purtam în minte de cîteva zile şi care ajunsese acuma la un punct critic, datorită ameninţării de faliment a băncii. In noaptea aceea, după ce domnişoara Matty s-a dus la culcare, am aprins in taină luminarea şi m-am aşezat în salon să compun o scrisoare către Aga Jenkyns, o scrisoare care ar fi trebuit să-l impresioneze daca el era Peter, iar dacă era un străin să pară doar o expunere rece de fapte.

Orologiul bisericii bătu ora două înainte de a fi terminat scrisoarea.

A doua zi dimineaţa au sosit ştiri, atît oficiale cit şi particulare, că Banca Orăşenească încetase plăţile. Domnişoara Matty era ruinată.

A încercat să-mi vorbească liniştit, dar cînd a ajuns la faptul real că va avea doar vreo cinci şilingi pe săp- tămînă din care să trăiască, nu a putut să-şi reţină cîteva lacrimi.

— Nu plîng pentru mine, draga mea, zise ea şter- gîndu-le. Cred că plîng la gîndul prostesc de cit ar fi de îndurerată biata mama dacă ar şti. întotdeauna se îngrijea de noi mai mult decît de ea însăşi. Dar mulţi oameni sărmani au şi mai puţin şi, după ce voi plăti spinarea de berbec şi leafa Marthei şi chiria, nu voi avea nici un bănuţ datorie. Biata Martha ! Cred că o să-i pară rău să plece de la mine.

Domnişoara Matty zîmbi printre lacrimi şi ar fi preferat desigur să-i văd numai zîmbetul, nu şi lacrimile.

CAPITOLUL XIV

Prieteni la nevoie

Felul rapid în care domnişoara Matty şi-a schimbat modul de viaţă, aşa cum ştia că trebuie s-o facă în situaţia grea în care se afla, a fost un exemplu pentru mine şi cred că ar putea fi exemplu şi pentru mulţi alţii. în timp ce coborîse să vorbească du Martha spunîndu-i ce se întîmplase, am ieşit pe furiş cu scrisoarea mea către Aga Jenkyns şi m-am dus la locuinţa lui Signor Brunoni ca să capăt adresa exactă. I-am cerut Signorei să păstreze secretul ; de fapt, era o femeie cu un fel de a fi milităros, sobru şi rezervat, care o făcea să vorbească foarte puţin, cu excepţia ocaziilor cînd era foarte emoţionată.

Totodată (şi asta asigura şi mai mult păstrarea secretului), Signor Brunoni se întremase într-atît încît plănuia să plece peste cîteva zile din Cranford, cu soţia lui şi cu mica Phoebe, pentru a-şi relua turneele şi scamatoriile. Intr-adevăr, l-am găsit privind la un afiş mare, roşu şi negru, in care erau înfăţişate isprăvile lui Signor Brunoni şi pe care trebuia adăugat numai numele oraşului unde urma să dea reprezentaţii. Erau atît de preocupaţi, el şi soţia lui, să stabilească în ce loc literele roşii vor avea cel mai mare efect (de parcă ar fi fost îndrumări din Liturghier) încît a trecut un timp pînă am putut pune întrebarea confidenţială ce mă interesa. Asta numai după ce, în prealabil, le-am dat şi eu cîteva sugestii, asupra cuminţeniei cărora m-am întrebat după aceea cu toată sinceritatea, de îndată ce Signor Brunoni a aruncat în balanţă îndoielile şi părerile lui în această importantă problemă. în cele din urmă am obţinut adresa şi am scris-o după auz; mi-a părut foarte ciudată. Am pus scrisoarea la cutie în drum spre casă şi pe urmă am privit un timp la lădiţa dc lemn cu o tăietură lunguiaţă ce mă despărţea de scrisoarea pe care o ţinusem în mină cu o clipă înainte. Se separase de mine şi, ca şi viaţa, nu o mai puteam aduce înapoi. Avea să fie legănată pe mare, poate stropită de valuri, apoi dusă printre palmieri şi parfumată cu miresme tropicale. Petecul acela de' hîrtie, pînă acum un ceas atît de familiar şi de obişnuit, plecase pe drumul lui către ţările sălbatice şi stranii de dincolo de Gange ! Nu puteam însă pierde mult timp cu asemenea gînduri. M-am grăbit către casă, ca nu cumva domnişoara Matty să-mi ducă lipsa. Mi-a deschis uşa Martha, cu faţa umflată de plins. De îndată ce m-a văzut, au podidit-o iar lacrimile şi m-a luat de braţ, trăgîndu-mă înăuntru, a închis uşa şi m-a întrebat dacă era adevărat tot

ce-i spusese domnişoara Matty.

— N-am s-o părăsesc niciodată ! Nu, chiar aşa. I-am şi spus-o, dar i-am spus şi că nu înţeleg cum a lăsat-o inima să-mi dea preaviz. Eu n-aş fi avut inima asta, să fi fost în locul ei. Aş fi putut fi o păcătoasă ca Rosy a doamnei Fitz-Adam, care a făcut proces pentru leafă, după ce a slujit şapte ani şi jumătate la un stăpîn. I-am spus că eu nu sînt roaba lui Mammon in aşa hal şi că ştiam c-am dat de o stăpînă bună, chiar dacă dînsa nu ştia că găsise o servitoare bună.

— Dar, Martha, am spus eu întrerupînd-o în timp ce-şi ştergea ochii.

— Nu mă luaţi cu „dar Martha“, replică ea la tonul meu mustrător.

— Fii cu judecată...

— Nu vreau să fiu cu judecată, spuse ea cu voce plină, acum că n-o mai gîtuia plînsul. Judecată înseamnă totdeauna ce gîndeşte altul. Dar ce vreau să spun eu cred că e destul de chibzuit. De-o fi chibzuit sau nu, tot am s-o spun şi aşa am să şi fac. Am ceva bani la Casa de Economii, am şi haine destule, aşa că n-am s-o las pe domnişoara Matty. Nu, n-o las, chiar dacă îmi dă preaviz la fiecare ceas din zi !

îşi puse mîinile în şolduri, ca şi cum ar fi vrut să mă înfrunte. Mie însă mi-era greu s-o cert, ştiind cit de mult avea nevoie domnişoara Matty, care era uin ce în ce mai slabă, de ajutorul acestei femei bune şi credincioase.

— Bine... am spus în cele din urmă.

— îmi pare bine că începeţi cu „bine !“ Dacă aţi fi început cu „dar“, ca adineauri, n-aş fi ascultat. Acum spuneţi ce aveţi de spus. Ştiu, Martha, că ar Ii o mare pierdere pentru domnişoara Matty...

— Asta i-am spus şi eu. Toată viaţa i-ar părea rău pentru pierderea asta, mă întrerupse Martha triumfătoare

— Cu toate astea, o să aibă atît de puţini bani pentru trai, că nu văd cum o să-ţi poată asigura masa ; cred că nici pentru ea n-o să-i prea ajungă. Ţi-o spun dumitale, Martha, fiindcă simt că eşti ca o prietenă pentru draga noastră domnişoară Matty, dar cred că ştii că nu i-ar plăcea să se vorbească în lume despre asta.

Pe cît se pare, situaţia, aşa cum i-o înfăţişasem eu, era chiar mai întunecată decît i-o zugrăvise domnişoara Matty, fiindcă Martha se trînti pe primul scaun ce-1 găsi în cale (pînă atunci stătusem în picioare în bucătărie) şi începu să plîngă în hohote.

In cele din urmă îşi luă şorţul de la ochi şi, privindu-mă drept în faţă, mă întrebă :

— De asta a zis domnişoara Matty să nu fac azi budincă ? Mi-a spus că nu ţine la dulciuri şi că n-o să mîncaţi decît cîte o costiţă de berbec. Dar nu mă las eu ! Să nu-i spuneţi că am să-i fac o budincă, şi încă una care să-i placă. Cumpăr eu ce trebuie, numai să aveţi grijă să o mănînce. Mulţi oameni şi-au ogoit supărarea cînd au văzut pe masă un fel de mîncare gustos.

M-am simţit mulţumită că energia Marthei se canalizase într-o activitate pozitivă şi practică — prepararea budincii — fiindcă astfel a luat sfîrşit discuţia spinoasă cu privire la plecarea sau rămînerea ei in serviciul domnişoarei Matty. Aşa că Martha îşi puse un şorţ curat şi se pregăti să se ducă la prăvălie după unt, ouă şi ce-i mai trebuia. Nu voia să folosească nici o fărâmă din banii ce-i fuseseră daţi pentru cheltuielile zilnice, ci luă cît avea nevoie dintr-un ceainic vechi în care-şi ţinea banii ei de buzunar.

Am găsit-o pe domnişoara Matty liniştită ; nu părea tristă şi din cînd în cînd încerca să surîdă, de dragul meu. Am hotărît să scriu tatălui meu, rugîndu-1 să vină la Cranford pentru a se sfătui cu ea ; după ce am expediat scrisoarea, am început să facem proiecte de viitor. Domnişoara Matty avea de gînd să se restrângă la o singură cameră, să păstreze numai mebila necesară pentru acea cameră, iar restul să-l vîndă şi să

trăiască modest din ce-i va rămîne după plata chiriei. Eu eram însă mai pretenţioasă şi mai puţin mulţumită cu asta. M-am gîndit ce ar putea face o femeie în virstă, cu o educaţie aşa cum primeau fetele cu cincizeci de ani în urmă, ca să ciştige ceva sau să-şi sporească veniturile fără a se declasa; în cele din urmă, am lăsat la o parte şi această condiţie, tot gîndindumă ce ar putea să lucreze domnişoara Matty în lumea asta.

M-am întrebat mai întîi dacă ar putea preda ceva. Dacă ar fi putut învăţa ceva pe copii, ar fi trăit într-o lume plină de micii spiriduşi care-i încîntau inima. Am trecut in revistă ce ştia să facă în această direcţie. O auzisem odată spunînd că ştiuse cu mulţi ani în urmă să cinte la pian „A/t*! vous dirai-je, maman* ?“ ; dar acea brumă de îndemînare muzicală se risipise de mult. Ştiuse de asemenea să scoată modele pentru broderie pe muselină, punînd o foaie de hîrtie subţire peste modelul de copiat şi aplicîndu-le pe amîndouă pe geamul ferestrei pînă cînd însemna festonul şi găurelele brocieriei. Asta era însă cam tot ce realizase în materie de desen şi nu socoteam că e destul. Am trecut apoi în revistă acele discipline caracteristice unei educaţii engleze serioase : lucrul de mină şi folosirea globului terestru — aşa cum le preda pi'ofesoara de la pensionul de domnişoare la care îşi trimiteau odraslele toţi negustorii din Cranford. Pe domnişoara Matty o cam lăsau ochii, aşa că mă îndoiam că putea număra ochiurile într-o împletitură de lînă, sau deosebi toate nuanţele diferite necesare pentru chipul reginei Adelaida lucrat cu lînă, din loialitate faţă de dinastic, îndeletnicire ce era acum la modă în Cranford. Cit despre globul pămintesc, nici eu nu ştiam cum se folosea, aşa că nu puteam judeca obiectiv cit era de capabilă domnişoara Matty să instruiască pe alţii în această specialitate. Aveam însă convingerea că ecuatorul şi tropicele şi toate acele cercuri misterioase de pe glob îi apăreau drept lucruri cu totul imaginare şi că socotea semnele zodiacului drept un fel de rămăşiţe de magie neagră.

Meşteşugurile în care excela şi cu care se mîndrea erau confecţionarea de aprinzătoare pentru luminări (sau „feştile((cum îi plăcea să le numească) din hîrtie colorată, tăiate aşa ea să semene cu nişte pene, şi croşetatul unor jartiere cu variate modele de împletitură. Spusesem odată, cind primisem de la ea cadou nişte jartiere grozav de frumoase, că mă ispitea gîndul să las să-mi cadă una pe stradă, pentru ca să fie admirată ; dar am văzut că această mică glumă (şi era chiar foarte mică) pricinuise o atare, tulburare concepţiei ei despre bună-cuviinţă şi o alarmase atît de profund şi de serios gîndul că aş putea într-o zi să cedez acelei ispite, încît mi-a părut rău de cele ce spusesem. Dacă primeai în dar jartiere delicat împletite, sau un mănunchi de ,,feştile“ colorate, sau mai multe cărţi de joc pe care era depănat cu multă fantezie un fir de mătase pentru cusut, însemna că te bucuri de simpatia domnişoarei Matty. Dar erau oare oamenii dispuşi să plătească pentru a învăţa pe copiii lor asemenea meşteşuguri ? Sau, pe de altă parte, avea să vîndă domnişoara Matty, pentru un cîştig neînsemnat, îndemînarea şi priceperea cu care făcea mici dar preţioase atenţii celor ce o iubeau ?

Am ajuns pe urmă şi la citit, scris şi aritmetică. Ştiu că atunci cind citea dimineaţa un capitol din Biblie, tuşea totdeauna cind ajungea, la cuvintele mai lungi. tMă îndoiesc că ar fi scos-o la capăt cu un capitol genealogic, oricît de mult ar fi tuşit. De scris scria frumos şi mărunt, dar ortografia ! Părea a crede că cu cit scria mai neobişnuit cuvintele şi cu cît îşi dădea mai multă osteneală pentru asta, cu atît vădea mai multă atenţie faţă de cel căruia îi adresa scrisoarea ; aşa se făcea că unele cuvinte, pe care le scria corect în scrisorile adresate mie, deveneau totale enigme atunci cînd îi scria tatălui meu.

Nu ! N-ar fi putut preda nimic tinerei generaţii din Cranford, afară doar dacă aceştia ar fi învăţat repede şi ar fi vrut să imite răbdarea, modestia, blîndeţea şi împăcarea ei cu tot ce nu putea face. Am tot chibzuit pînă ce Martha, cu faţa umflată de plîns, ne-a poftit la masă.

Domnişoara Matty avea unele mici curiozităţi, pe care Martha le privea ca pe nişte capricii ce nu meritau a fi luate în seamă, socotindu-le mofturi copilăreşti de care o cucoană bătrînă de cincizeci şi opt de ani trebuia să caute sa se vindece singură. In ziua aceea, însă, şi-a îndeplinit serviciul cu o grijă deosebită. Pîinea era tăiată potrivit modelului de perfecţiune pe care-1 avea în minte domnişoara Matty, ştiind că aşa îi plăcea mamei ei ; perdelele erau trase aşa ca să ascundă zidul grajdului unui vecin, lăsând totuşi să se vadă toate frunzele fragede ale unui plop care se îmbrăca în frumuseţe primăvă- ratică. Tonul cu care se adresa domnişoarei Matty era aidoma celui pe care o servitoare bună şi cam necioplită, ca ea, îl rezerva exclusiv copiilor mici, şi pe care n-o auzisem niciodată folosindu-1 faţă de vreun om matur.

Uitasem să-i vorbesc domnişoarei Matty despre budincă şi m-am temut că n-o să-i facă cinstea cuvenită, fiindcă se vedea că nu prea avea poftă de mîncare în ziua aceea ; aşa că am profitat de faptul că Martha ieşise cu primul fel, pentru a-i dezvălui micul secret. Ochii domnişoarei Matty s-au umplut de lacrimi şi n-a putut scoate o vorbă, nici de surpriză nici de încîntare, cînd Martha s-a întors purtînd pe sus budinca, asemănătoare întru totul imaginii unui *lion couchant.* Faţa Marthei radia, triumfătoare, cînd a aşezat-o pe masă în dreptul domnişoarei Matty, spunînd încîntată : „Poftim ![a] Domnişoara Matty a vrut să-i mulţumească, dar n-a putut; a luat mina Marthei şi a strîns-o cu căldură, ceea ce a stîrnit-o iar pe Martha ia plîns, în timp ce eu îmi stăpâneam cu greu emoţia. Martha a zbughit-o afară din odaie, iar domnişoara Matty şi-a dres glasul de două-trei ori ca să poată vorbi. In cele din urmă spuse :

— Aş dori să păstrez această budincă sub un clopot de sticlă, draga mea !

Gîndul că leul acela culcat, cu ochi de stafide, ar putea fi aşezat la loc de cinste pe poliţa de deasupra căminului mi-a sugerat o imagine năstruşnică şi am început să rid, ceea ce a cam surprins-o pe domnişoara Matty.

— Sînt sigură, draga mea, că am văzut şi lucruri mai urile sub un clopot de sticlă, spuse ea.

Văzusem şi eu, şi încă de multe, ori, aşa că mi-am schimbat expresia (acum, cînd mă gindesc, abia mă pot opri să nu

plâng) şi am început să mîncăm din budincă, care era intr-adevăr excelentă ; cu toate astea, înghi- ţeam cu noduri fiecare!mbucătură, de emoţionate ce eram.

Multe gînduri ne-au frămlntat în după-amiaza aceea, aşa că n-am prea vorbit. Timpul a trecut lin. Cind s-a adus ceaiul, o idee nouă mi-a venit în minte. De ce n-ar vinde ceai domnişoara Matty, adică de ce n-ar fi agent ai Companiei de Ceai a Indiilor Orientale, care exista pe atunci ? Nu vedeam nici un fel de obiecţie împotriva acestui plan, care prezenta numeroase avantaje, bineînţeles socotind că domnişoara Matty era în stare să treacă peste faptul umilitor de a se ocupa cu comerţul. Ceaiul nu era nici unsuros nici lipicios, căci aşa ceva domnişoara Matty n-ar fi putut suferi. Nu era nevoie să aibă prăvălie cu vitrină. Era necesar, totuşi, să aibă o mică firmă, distinsă, pe care să stea scris că are autorizaţie să vîndă ceai, dar nădăjduiam că ar putea fi aşezată în- tr-un loc unde să n-o vadă nimeni. Faptul că ceaiul nu e o marfă grea era binevenit, fiindcă n-ar fi pus la încercare slabele puteri ale domnişoarei Matty. Singurul lucru care stătea în calea acestui plan era acela că ea ar fi trebuit să cumpere şi să vîndă.

In timp ce răspundeam neatentă la întrebările pe care mi le punea domnişoara Matty — şi ea cam tot atît de absentă — am auzit un tropăit pe scări şi nişte şuşoteli dincolo de uşă, care la un moment dat s-a deschis şi apoi s-a închis la loc, parcă purtată de o mînă nevăzută. După un timp a intrat Martha trăgînd după ea un flăcău înalt, stacojiu la faţă de ruşinat ce era, şi care căuta să se liniştească tot netezindu-şi părul.

— Vă rog, coniţă, ăsta-i Jem Hearn, spuse Martha în chip de prezentare.

Biata fată gîfîia atît de tare, încît cred că dăduse o luptă zdravănă ca să înfrîngă împotrivirea lui de a se înfăţişa într-un loc aşa de ales ca salonul domnişoarei Matilda Jenkyns.

— Şi să mă iertaţi, coniţă, vrea să mă ia, una-două, de nevastă. Şi, nu vă supăraţi, coniţă, vrem să luăm un chiriaş, pe cineva liniştit, ca s-o scoatem la capăt. Am lua orice casă care ne-ar conveni şi, scumpă domnişoară Matty, dacă pot îndrăzni, aţi avea ceva împotrivă ca să locuiţi cu noi ? Şi Jem zice cum zic eu.

— Apoi către Jem : 4 Mă, blegule ! Ce nu mă susţii ? Da să ştiţi ca vrea şi el cu tot dinadinsul -— nu-i aşa, Jem ? Numa' că, vedeţi, i-a pierit glasul cînd să vorbească cu persoane simandicoase.

— Nu de asta, interveni Jem, ci fiindcă m-ai luat aşa tamnesam şi nu mă aşteptam să mă însor aşa c uri ml şi o treabă aşa pripită ia piuitul omului. Nu că aş fi împotrivă, coniţă (către domnişoara Matty), dar Martha nu mai arc astîmpăr o dată ce i-a intrat ceva in cap — iar însurătoarea, coniţă, însurătoarea ţintuieşte pe om, cum s-ar zice, dar, după ce o fi treaba terminată, am să zic şi cu că-i bine.

— Vă rog, coniţă, zise Martha, eare-1 trăsese de mînecă şi-î dăduse cu cotul tot încercând să-l întrerupă pe cînd vorbea, nu luaţi în seamă ce spune, se dă el pe brazdă ; chiar aseară mă tot sîcîia fiindcă i-am spus să mai aştepte cîţiva ani, iar acu' şi-a pierdut capul de bucuria asta venită pe neaşteptate ; da' una cred că ştii, Jem, că şi tu vrei cu tot dinadinsul să luăm un chiriaş (iar un ghiont zdravăn).

— Da, dacă domnişoara Matty vrea să locuiască cu noi, da — dar altfel n-am chef să am pe cap oameni străini în casă, spuse Jem cu o lipsă de tact care o făcu să turbeze pe Martha, fiindcă ea voia să arate că doreau foarte mult, amîndoi, să aibă un chiriaş şi că de aceea domnişoara Matty le-ar înlesni calea şi le-ar face o favoare dacă s- ar hotărî şă vină să locuiască cu ei.

Domnişoara Matty era zăpăcită de cei doi ; hotărîrea lor subită, sau mai curînd a Marthei, de a se căsători, o descumpănise şi acum era nehotărită în faţa planului care-i stătea Marthei la inimă. Domnişoara Matty începu :

— Căsătoria e un lucru foarte solemn, Martha.

— Aşa şi este, coniţă, interveni Jem. Şi am şi eu cîte ceva de spus în legătură cu ast a.

— Mi-ai tot scos sufletul să hotărăsc o dată ziua căsătoriei, spuse Martha, roşie ţoală şi gata să plîngă de necaz, şi acu' mă fad de ruşine în faţa stăpînei şi a altora.

— Stai, Martha ! Nu te repezi! Binişor, că doar ştii că omului nu-i place să-l iei pe nerăsuflate, spuse Jem, tncercînd, fără a izbuti, să o ia de mină.

Văzînd însă că fata era mai grav ofensată decît ' îşi închipuise, îşi dădu silinţă să-şi adune minţile şi se întoarse către domnişoara Matty, vorbind sincer şi mai demn decît l-aş fi crezut în stare cu cîteva minute înainte :

— Nădăjduiesc, coniţă, că ştiţi că am tot respectul pentru oricine s-a purtat bine cu Martha. Eu am socotit totdeauna că o să fie cîndva nevasta mea, şi nu o dată mi-a spus că sînteţi cea mai bună cucoană de pe lume. Deşi adevărul e că nu mi-ar plăcea să-mi amărăsc viaţa cu chiriaşi din ăia cum se găsesc de obicei, totuşi, dacă ne-aţi face cinstea să locuiţi cu noi, sînt sigur că Martha şi-ar da toată silinţa să vă simţiţi bine ; iar eu aş căuta să nu vă stau în cale şi cred că asta-i tot ee-ar putea face mai bun un flăcău necioplit ca mine.

în timpul ăsta domnişoara Matty tot îşi scotea ochelarii, îi ştergea şi îi punea din nou la ochi ; nu putu spune decît :

— Nu vă grăbiţi cu căsătoria din grijă pentru mine ; vă rog nu faceţi asta ! Căsătoria e un lucru atît de solemn!

— Ei bine, domnişoara Matilda va mai chibzui asupra planului dumitale, Martha, am spus eu, d în du-mi seamă că era avantajos şi că nu trebuia să renunţe la posibilitatea de a-1 mai examina. Şi să fii încredinţată că nici ea, nici eu, nu vom uita vreodată bunătatea dumitale, Martha, nici pe a dumitale, Jem.

— Chiar aşa, coniţă ! Fiţi sigură că am ginduri bune, chiar dacă nu am cuvinte aşa cum s-ar cuveni, şi asta fiindcă m-am zăpăcit cînd m-am văzut împins pe nepusă masă la însurătoare. Dar să crc-deţi că vreau şi eu, numai daţi-mi timp să mă obişnuiesc ; aşa că Martha, fătuţo, ce rost are să plîngi şi să mă înghionteşti dacă mă dau pe brazdă?

Partea de la urmă fu rostită *sotto voce* şi o făcu pe Martha s-o zbughească afară din odaie, urmată de logodnicul ei care ţinea s-o îmbuneze. După aceea domnişoara Matty se aşează şi plînse de-a binelea, explicînd că o face fiindcă a zguduit-o gîndul că Martha se mărită aşa curînd şi că nu şi-ar ierta niciodată dacă ar şti că a zorit-o pe biata fată. Cred că mie îmi era milă mai degrabă de Jem, dintre ci doi; dar amîndouă am preţuit cum se cuvenea bunătatea celor doi, atît de cinstiţi, deşi n-am vorbit prea mult despre asta, ci mai degrabă despre avantajele şi primejdiile căsătoriei.

In dimineaţa următoare, foarte devreme, am primit de la domnişoara Pole un bilet, atît de misterios împăturit şi cu atitea peceţi pe el pentru a asigura secretul, incit a trebuit să rup hîrtia ca s-o pot despături. Citind u-1, abia am putut să-i prind înţelesul, atît era de învăluit şi de ambiguu. Am înţeles totuşi că eram chemată la domnişoara Pole la ora unsprezece ; *unsprezece* era scris şi în cifre şi in litere, iar *a.m.* era de două ori subliniat, ca şi cum ar fi fost de crezut că m-aş fi dus la unsprezece noaptea, deşi tot tîrgul este de obicei in pat adormit la zece seara. Biletul era semnat numai cu iniţialele inversate ale domnişoarei Pole : P. E., dar dat fiind că Martha îmi înmînase biletul „cu complimente de la domnişoara Pole“, nu era nevoie de o ghicitoare ca să afli de la cine venea. Iar dacă numele trimiţătoarei trebuia să rămînă secret, se nimerise bine că eram singură cînd mi l-a predat Martha.

M-am dus la domnişoara Pole aşa cum îmi ceruse. Mi-a deschis uşa Lizzy, mica ei fată în casă, îmbrăcată de sărbătoare, ca şi cum s-ar fi pregătit vreun mare eveniment în acea zi de lucru. Salonul de la etaj era aranjat tot atît de festiv. Pe masă era întinsă cea mai bună faţă de masă de postav verde pentru jocul de cărţi şi pe ea se aflau unelte pentru scris. Pe comoda cea mică era o tavă cu o carafă cu vin de ciuboţica-cucului şi o farfurie cu biscuiţi. Domnişoara Pole era in ţinută de ceremonie, ca pentru a primi musafiri, deşi era abia ora unsprezece. In odaie se afla şi doamna Forrester, care plîngea liniştită ; venirea mea păru a stirni lacrimi proaspete. încă nu terminasem saluturile, executate cu o gesticulaţie de taină apăsătoare, cînd se auzi un alt zgomot de paşi şi apăru doamna Fitz-Adam, roşie toată de mers şi de emoţie. Se părea că se completase acum numărul celor aşteptaţi, fiindcă domnişoara Pole dădu mai multe dovezi că urma să intre in ordinea de zi a reuniunii, aţiţînd focul, deschizînd şi închizînd uşa, tuşind şi suflîn- du-şi nasul. Apoi ne aşeză pe toate în jurul mesei, avînd grijă să mă plaseze în faţa ei; în cele din urmă, mă întrebă dacă ştirea cea tristă era adevărată, aşa cum se temea, anume că domnişoara Matty îşi pierduse toată averea.

Bineînţeles că n-am putut da decît un singur răspuns. In viaţa mea n-am văzut pe faţa cuiva o expresie de mai neprefăcută mîhnire decît la cele trei cucoane din jurul mesei.

— Ar fi fost bine să fie aici şi doamna Jamieson, spuse în cele din urmă doamna Forrester, dar judecind după expresia doamnei Fitz-Adam, cred că ea nu împărtăşea această dorinţă.

— Chiar şi fără doamna Jamieson, spuse domnişoara Pole cu un accent de merit ofensat în glas, noi, doamnele din Cranford, reunite în salonul meu, putem hotărî ceva. Socot că nici una dintre noi nu este ceea ce s-ar numi bogată, deşi fiecare avem un venit decent, îndestulător pentru un fel de trai elegant şi rafinat, şi n-am dori, chiar dacă am putea, să practicăm o ostentaţie vulgară.

(Am observat în acel moment că domnişoara Pole arunca cîte o privire pe un mic carton ascuns în podul palmei, pe care probabil îşi făcuse cîteva note.)

— Domnişoară Smith, continuă ea adresîndu-se (toţi cei de faţă îmi ziceau în mod familiar „Mary“, dar acum era o

împrejurare solemnă), am stat de vorbă personal — aceasta mi-a fost ocupaţia ieri după-amiază — cu aceste doamne asupra nenorocirii care a lovit pe prietena noastră şi am fost unanim de acord că, în măsura în care avem ceva ce ne prisoseşte, nu e numai o datorie ci şi o plăcere — o adevărată plăcere, Mary ! (aici glasul i se sugrumă şi a trebuit să-şi şteargă ochelarii înainte de a putea continua) să dăm ceea ce vom putea pentru a o ajuta... pe domnişoara Matilda Jenkyns. Avînd însă în vedere nevoia delicată de independenţă ce există în mintea fiecărei femei cu educaţie (aici am fost sigură că îşi aruncase ochii la cartonul din palmă), am vrea să aducem măruntele noastre contribuţii într-un mod secret şi ascuns, pentru a nu jigni sentimentul de care am vorbit. Ceea ce ne-am propus deci cînd te-am rugat să vii în această dimineaţă este ca — dat fiind că tatăl dumitale este, de fapt, sfătuitorul ei de încredere în toate chestiunile băneşti — să găseşti, cerîndu-i şi lui părerea, vreo soluţie pentru a face astfel încît contribuţia noastră să apară ca un drept legal al domnişoarei Matilda Jenkyns, ce i se cuvine de la... Probabil că tatăl dumitale, ştiind cam şi-a investit banii, va putea completa fraza pe care am lăsat-o neterminată.

Domnişoara Pole îşi încheie astfel alocuţiunea şi privi în jur, aşteptind aprobarea şi consimţămîntul celorlalte.

— Am exprimat gîndul dumneavoastră, doamnelor, nu-i aşa ? Şi acum, în timp ce domnişoara Smith chibzuieşte răspunsul, îngăduiţi-mi să vă ofer o mică gustare.

Eu nu aveam multe de răspuns. Recunoştinţa pe care o simţeam pentru gingăşia gîndului lor nu încăpea în cuvinte, aşa că am bolborosit ceva în sensul că „voi transmite tatălui meu ceea ce a spus domnişoara Pole, şi dacă se va putea aranja ceva pentru scumpa domnişoară Matty...“ — aici m-au lăsat puterile şi a fost nevoie de un pahar de vin de ciuboţica-cucului ca să mă pot opri din plînsul pe care-1 stăpînisem în ultimele două-trei zile.

Mai rău a fost că şi celelalte cucoane plîngeau laolaltă cu mine. Chiar şi domnişoara Pole, care spusese de o sută de ori că a nu-ţi ascunde emoţia faţă de altcineva era semn de slăbiciune şi lipsă de stăpînire de sine. îşi redobindi controlul cu o uşoara nerăbdare iritată la adresa mea, fiindcă le stîrnisem pe toate ; mai mult decît atit, cred că era vexată şi de faptul că nu făcusem o alocuţiune potrivită, ca răspuns la

vorbele ei. Dacă aş fi ştiut dinainte ce avea să ne spună şi dacă aş fi avut un cartonaş pe care să notez sentimentele mele probabile, aş fi încercat să-i dau această satisfacţie. Aşa cum s-au desfăşurat insă lucrurile, doamna Forrester a fost cea care a luat cuvintul, după ce toate ne-am revenit la normal.

— Aici, între prietene, nu mă sfiesc să spun că nu am... Nu sînt chiar săracă, dar nici ceea ce s-ar putea numi bogată ; mi-ar plăcea să fiu, pentru binele scumpei domnişoare Matty, dar, dacă-mi permiteţi, am să scriu intr-un bilet sigilat ceea ce pot da. Aş fi dorit să fie mai mult, te reg să mă crezi, dragă Mary 1

Acum am înţeles de ce se pregătise hîrtie, condeie şi cerneală. Fiecare dintre doamne scrise suma pe care o putea da anual, semnă biletul şi îl sigilă, ferită de vederea celorlalte, Dacă propunerea lor avea să fie primită, tatăl meu urma să deschidă biletele, cu obligaţia de a păstra secretul. Dată nu, bileţelele urmau să fie restituite celor ce le scriseseră.

După ce s-a terminat această ceremonie, m-am ridicat să plec, dar fiecare dintre ele părea că vrea să stea de vorbă între patru ochi cu mine. Domnişoara Pole m-a oprit în salon ca să-mi explice de ce luase în lipsa doamnei Jamieson conducerea acestei „acţiuni*[1], aşa cum îi plăcea să *o* numească, şi totodată spre a mă informa că aflase din izvor sigur că doamna Jamieson era în drum spre casă, foarte supărată pe cumnata ei, care urma să plece de îndată şi să se întoarcă — aşa credea — la Edinburgh chiar în după-amiaza acelei zile. Bineînţeles că această ştire nu putea fi comunicată în prezenţa doamnei Fitz-Adam, cu atît mai mult cu cit domnişoara Pole înclina a crede că logodna lady-ei Glenmire cu domnul Hoggins nu va rezista furtunii stîrnite de nemulţumirea doamnei Jamieson. Conversaţia mea cu domnişoara Pole se sfîrşi prin citeva întrebări pline de solicitudine despre sănătatea domnişoarei Matty.

Coborînd scările, am găsit-o pe doamna Forrester aşteptîndu-mă la intrarea în sufragerie. M-a tras înăuntru şi, după ce a închis uşa, a încercat de două-trei ori să atingă un subiect pe cit se părea atît de inabordabil, îneît aproape renunţasem la gîndul de a pricepe ce voia să-mi spună. în cele din urmă însă i-a dat drumul : biata bătrî- nică tremura toată, de parcă ar fi mărturisit la lumina zilei o mare crimă,

spunîndu-mi cit de puţini erau banii din care trăia ; îmi expunea toate acestea de frică să nu socotim prea mică si&ma pe care o scrisese în bilet, în nici un caz pe măsura dragostei şi a respectului ei pentru domnişoara Matty. Şi totuşi, suma de care se lipsea cu atîta hotărire era mai mult decît a douăzecea parte din venitul ei, cu care-şi ţinea casa şi o mică servitoare, căci nu trebuia să uit că fusese născută Tyrell. Şi cînd tot venitul nu atinge nici o sută de lire, pentru a se lipsi de a douăzecea parte însemna multe economii şi multe renunţări, mici şi neînsemnate în socotelile din lumea asta, dar atîrnînd greu intr-o balanţă de pe altă lume, despre care am auzit. Ar fi dorit aşa de mult să fie bogată — şi spuse asta de mai multe ori — nu pentru sine, ei fiindcă avea dorinţa arzătoare să poată asigura bunăstarea domnişoarei Matty.

A trecut un timp pînă ce am putut s-o liniştesc, aşa ca s-o pot părăsi ; apoi, cînd am ieşit din casă, doamna Fitz- Adam îmi aţinu calea avînd de gînd să-mi facă o confidenţă cam în sens opus. Nu voise să scrie toată suma pe care putea şi pe care era gata să o dea. Simţea că n-ar fi putut privi în faţă pe domnişoara Matty dacă ar fi aflat că îi dăduse atît cît avea de gînd.

— Domnişoara Matty, spuse ea, era o domnişoară distinsă cînd eu nu eram decît o fată de la ţară, venind la piaţă cu ouă şi unt şi alte asemenea lucruri. Asta fiindcă tată-meu, deşi înstărit, voia să trăiesc şi eu cum trăise mama înaintea mea, aşa că trebuia să vin la Cranford in fiecare sîmbătă şi să am gri]ă de vînzare, de preţuri şi mai ştiu eu cîte. Mi-aduc aminte că, într-o zi, am întîlnit-o pe domnişoara Matty pe drumul ce duce la Combehurst; mergea pe cărarea care, după cum ştiţi, e mai sus decît drumul, iar alături mergea călare un domn cu care vorbea, şi ca se uita la nişte flori de cîmp pe care le culesese şi le rupea bucăţele şi cred că plîngea. După ce-a trecut, s-a întors şi a alergat după mine ca să mă întrebe — cît de drăguţ din parte-i! — despre mama care zăcea pe paiul de moarte. Cînd am prins a plînge, m-a luat de mină ca să mă mîngîie, deşi domnul acela o aştepta — şi sînt sigură că şi în biata ei inimă era durere. Am socotit o mare cinste că mi-a vorbit aşa frumos fiica părintelui, care era primită şi la Arley Hali. De atunci am ţinut totdeauna la ea, deşi poate era prea multă îndrăzneală din partea mea. De aceea, dacă poţi găsi vreo soluţie ca să-i dau ceva mai rcult fără să afle nimeni, ţi-

aş fi foarte îndatorată, draga mea. Şi fratele meu ar fi îneîntat s-o îngrijească pe gratis — doctorii, lipitori, de toate. Ştiu că şi el şi prea onorata lady (draga mea, nu mi-aş fi închipuit, în vremea de care ţi-am vorbit, că am să ajung să fiu cumnată cu o lady) sînt gata să facă orice pentru ea. Aşa am face cu toţii.

I-am spus că nu mă îndoiam de sentimentele ei şi i-am făgăduit tot felul de lucruri, grăbită cum eram să mă întorc acasă la domnişoara Matty, care se întreba poate ce se întîmplase cu mine, căci plecasem de acasă de vreo două ore fără să-i pot spune pentru ce. Ea nu ţinuse însă socoteala timpului, fiind preocupată de nenumărate mici schimbări, pregătind marea hotărîre de a renunţa la casă. Era un fel de uşurare pentru ea să facă ceva în sensul unei restrîngeri a modului ei de trai, fiindcă ori de cîte ori se oprea pentru a gîndi îşi amintea de bietul om cu bancnota de cinci lire care nu mai avea valoare şi se simţea cu conştiinţa pătată. Dar dacă se simţea aşa de stînjenită, cum s-or fi simţind oare directorii băncii, care desigur ştiau mult mai multe despre suferinţele pe care le-a provocat acel faliment ? Mai-mai că m-am înfuriat văzînd că simpatiile ei mergeau pe jumătate către directori (pe care-i credea copleşiţi de remuşcări pentru proasta administrare a intereselor altor oameni) şi pe jumătate către cei ce sufereau ca şi ea. Se părea că, dintre două rele, socotea sărăcia o povară mai uşoară deeît remuşcarea. In ceea ce mă priveşte, mă cam îndoiam în sinea mea că directorii ar fi fost de părerea ei.

Domnişoara Matty a început să scoată la lumină comori păstrate de demult şi am estimat valoarea lor în bani, care din fericire era mică, fiindcă altfel nu ştiu cum ar fi izbutit domnişoara Matty să se împace cu gîndul de a se despărţi de asemenea lucruri ca inelul de căsătorie al mamei ei, sau ciudata, barbara broşă cu care tatăl ei îşi pocise jaboul de dantelă al cămăşii, şi altele. Oricum, am aşezat lucrurile într-o oarecare ordine din punctul de vedere al valorii lor în bani şi eram gata cu pregătirile pentru venirea tatălui meu, care a şi sosit în dimineaţa următoare.

N-o să vă obosesc cu toate detaliile socotelilor pe care le-am parcurs ; mai ales că pe atunci n-am înţeles ce făceam, iar acum nu-mi mai aduc aminte. Domnişoara Matty şi cu mine am tot aprobat socoteli şi planuri şi dări de seamă şi acte, din care crea că nici una dintre noi nu înţelegea o iotă ; asta fiindcă tatăl meu avea un cap limpede şi hotărît, se descurca uşor in toate treburile băneşti şi dacă puneam vreo întrebare sau ne exprimam dorinţa de a înţelege ceva, ne răspundea tăios : „Ce ? Cum ? E limpede ca lumina zilei. Ce aveţi de obiectat ?“ Cum noi nu înţelesesem nimic din expunerea lui, ne venea cam greu să formulăm obiecţii ; de fapt, nici nu eram încredinţate că aveam obiecţii de făcut. De aceea domnişoara Matty a ajuns curînd la o stare de nervozitate aprobativă, spunînd „Da“ şi „Desigur“ la fiecare pauză, fie că era, iie că nu era necesar ; cînd însă m-am alăturat şi eu, făcînd cor la un „Hotărît lucru“ spus de domnişoara Matty pe un ton de temătoare îndoială, tata mă fulgeră cu privirea şi mă întrebă : „Ce este hotărît ?“ Nici pînă azi nu ştiu ce era intr-adevăr. Dar, ca să fiu dreaptă cu el, trebuie să spun că venise de la Drumble ca s-o ajute pe domnişoara Matty, într-o vreme cînd avea puţin timp de pierdut şi cînd propriile lui treburi nu prea mergeau strălucit.

în timpul cit domnişoara Matty ieşise din cameră spre a da dispoziţii pentru prînz — oscilînd între dorinţa de a cinsti pe tatăl meu cu o masă delicată şi aleasă şi convingerea că nu mai avea dreptul la o asemenea cheltuială, acum cînd îşi pierduse toată averea — i-am povestit tatii despre reuniunea doamnelor din Cranford, la domnişoara Pole, din ziua precedentă. Tata şi-a tot frecat fruntea cu palma în timp ce vorbeam, iar cînd am ajuns la propunerea Marthei din seara precedentă, de a o lua chiriaşă pe domnişoara Matty, s-a depărtat de mine, s-a dus la fereastră şi a început să bată toba cu degetele pe pervaz. Apoi s-a întors brusc şi mi-a spus :

— Vezi, Mary, cîţi prieteni are cine duce o viaţă cinstită şi fără de prihană. La dracu ! aş putea face din asta o bună predică dacă aş fi preot; dar aşa cum stau lucrurile, nu prea mă pricep la fraze meşteşugite — deşi ştiu că înţelegi ce vreau să spun. Să ne plimbăm după prînz şi să mai vorbim despre aceste planuri.

Atunci s-a adus prînzul : costiţă de berbec fierbinte, gustoasă şi cîteva felii de friptură rece. Am mîncat totul, pînă

la ultima îmbucătură, spre marea mulţumire a Marthei. Pe urmă tatăl meu spuse fără înconjur domnişoarei Matty că vrea să stea de vorbă între patru ochi cu mine, şi că avea de gînd să iasă pentru a revedea cîteva locuri cunoscute; la întoarcere, urma să-i spun eu ce plan ni se părea mai potrivit în clipa cînd ieşeam pe uşă, domnişoara Matty m-a chemat înapoi şi mi-a spus :

— Adu-ţi aminte, draga mea, că sînt singură pe lume şi că de aceea nimeni nu s-ar putea socoti lezat de faptele mele. Sînt gata să fac orice muncă cinstită şi cred că
Deborah, de acolo unde este, nu va suferi prea mult dacă n-o să-mi ţin rangul ; asta fiindcă va şti totul, nu-i aşa, dragă ? Gîndeşte-te şi spune-mi ce pot face ca să pot plăti bieţilor oameni atît cit sînt în stare.

Am sărutat-o din toată inima şi am alergat după tata. Din discuţia noastră au rezultat următoarele : Martha şi Jem să se căsătorească cit mai curînd, dacă erau amîndoi de acord, şi să rămînă mai departe în locuinţa actuală a domnişoarei Matty ; suma cu care doamnele din Cran- ford erau dispuse să contribuie anual acoperea in bună parte chiria, aşa că Martha putea folosi banii ce avea să-i plătească domnişoara Matty pentru întreţinere, ca să asigure un mic confort suplimentar. Cit priveşte vînzarea lucrurilor, la început tata s-a arătat nehotărît. A spus că pe mobila veche din casa parohială, deşi fusese folosită cu grijă şi tratată cu respect, s-ar lua foarte puţini bani, iar puţinii bani obţinuţi ar fi ca o picătură în marea datoriilor Băncii Orăşeneşti. Dar după ce i-am explicat că ar împăca conştiinţa gingaşă a domnişoarei Matty, la gîndul că a făcut tot ce putea face, tata a cedat, mai ales după ce i-am povestit întîmplarea cu biletul de cinci lire, certîndu-mă însă zdravăn că o lăsasem să procedeze aşa. Am amintit apoi ideea ce-mi venise că domnişoara Matty şi-ar putea spori micul ei venit vînzînd ceai şi, spre surprinderea mea (fiindcă aproape renunţasem la acest plan), tata a prins-o din zbor cu energia unui negustor. Cred că vindea oarecum pielea ursului din pădure, fiindcă a evaluat cîştigul ei, din vînzările pe care le putea face la Cranford, la peste douăzeci de lire pe an. Mica sufragerie urma să fie transformată în prăvălie, fără să aibă însă nimic din caracteristicile degradante ale negustoriei. O masă avea să servească drept tejghea, iar una dintre ferestre urma să fie modificată într-o uşă cu geam, cealaltă rămînînd neatinsă. Pentru această

luminoasă propunere pe care o făcusem, am văzut că am crescut in ochii tatii. Mă cam temeam să nu coborîm însă amîndoi în ochii domnişoarei Matty.

Dar ea s-a arătat înţelegătoare şi mulţumită cu tot ce plănuisem. A spus că ştia că noi vom face totul cum e mai bine pentru ea ; ceea ce nădăjduia şi dorea era să poată plăti pînă la ultimul ban ce i se va spune că datorează, şi asta în amintirea tatălui ei, care fusese atît de respectat la Cranford. Mă înţelesesem cu tata să vorbim cît mai puţin despre bancă, ba chiar să n-o pomenim de loc dacă va fi cu putinţă. Unele din proiectele noastre o dez-orientau oarecum, dar fiindcă mă văzuse mustrată de dimineaţă, cînd nu înţelesesem ce ni se spunea, nu îndrăzni să mai întrebe ceva. Totul se desfăşură cu bine, ea ex-

primîndu-şi speranţa că nu se va precipita căsătoria altora de dragul ei. Cînd am ajuns la propunerea cu vînzarea ceaiului, am văzut-o tare tulburată, nu din cauză că asta ar fi înjosit-o, ci fiindcă nu avea încredere în puterile ei pentru a începe o nouă activitate şi ar fi preferat, spuse timidă, mai multe privaţiuni în locul unei ocupaţii pentru care se temea că n-are priceperea necesară. Cu toate astea, văzînd că tatăl meu ţinea mult la această idee, a suspinat şi a spus că va încerca ; dar dacă va vedea că nu se descurcă cum trebuie, bineînţeles că va renunţa. O mai liniştea puţin credinţa că bărbaţii nu cumpără niciodată ceai; asta fiindcă sa temea mai ales de bărbaţi. Aceştia

aveau un fel de a fi tăios şi
zgomotos, făceau socoteli în
gînd şi îşi numărau
mărunţişul aşa repede ! O,
dacă ar fi fost să vîndă
numai bomboane copiilor,
era sigură că s-ar fi înţeles
*bine cu ei !*CAPITOLUL XV
O *reîntoarcere fericită*

înainte de a mă despărţi de domnişoara Matty, la Cran-l'ord totul fusese aranjat cit se poate de bine pentru ea. Obţinusem chiar şi încuviinţarea doamnei Jamieson ca domnişoara Matty să vîndă ceai. Oracolul avusese nevoie de cîteva zile pentru a hotărî clacă, făcînd aceasta, domnişoara Matty nu-şi pierdea locul pe care-1 avea în societatea din Cranford. Cred că prin verdictul pe care l-a dat, în cele din urmă, urmărea să ruşineze pe lady Glenmire — şi iată cum : a statuat că, in timp ce o femeie măritată urmează rangul soţului ei, potrivit legilor stricte ale întîietăţii pe plan social, o femeie nemăritată are rangul pe care l-a avut tatăl ei. Prin urmare, societatea tirgului era autorizată să viziteze pe domnişoara Matty ; cît despre lady Glenmire, fie că era permis, fie că nu, toţi aveau de gînd s-o viziteze.

Care nu ne-a fost mirarea — sau consternarea — cînd am aflat că domnul şi *doamna Hoggins* se vor întoarce marţea următoare. Doamna Hcggins ! Va să zică abandonase cu totul titlul ei, în chip de bravadă, renunţase la aristocraţie pentru a deveni o simplă doamnă Hoggins ! Ea care ar fi putut să fie numită lady Glenmire pînă în ultima zi a vieţii ! Doamna Jamieson era mulţumită. Spuse că cele întîmplate confirmau ceea ce ştiuse încă de la început, şi anume că acea creatură avea gusturi vulgare. Dar „acea creatură“ arăta foarte

fericită duminică Ia biserică ; de altfel, noi nu ne-am lăsat în jos voalul înspre partea unde şedeau domnul şi doamna Hoggins, aşa cum a făcut doamna Jamieson, care astfel n-a văzut nici expresia triumfătoare a feţei lui, nici obrazul ei îmbujorat, care-i stătea bine. Poate că nici Martha şi Jem nu arătau mai radioşi în după-amiaza aceea, cînd au apărut şi ei pentru întîia oară împreună. Doamna Jamieson şi-a potolit clocotul din suflet nunînd să tragă jaluzelele la ferestre, ca pentru înmormîntare, în ziua în care domnul şi doamna Hoggins au primit vizite ; cu greu s-a lăsat convinsă să citească mai departe *St. James's Chro- nicle,* atît de indignată a fost cînd a văzut că s-a publicat acolo anunţul, căsătoriei lor.

Vînzarea lucrurilor domnişoarei Matty s-a desfăşurat foarte bine. Ea şi-a păstrat mobila din camera de zi şi din dormitor, urmînd să locuiască în amîndouă pînă cînd Martha avea să găsească un chiriaş doritor să ia camera de zi ; şi în cele două odăi domnişoara Matty îngrămădi tot felul de lucruri care fuseseră răscumpărate pentru ea (după cum îi spusese comisarul licitaţiei) de către un prieten necunoscut. Bănuiesc şi acum că a făcut-o doamna Fitz-Adam, dar cred că a ajutat-o cineva care ştia la ce anume lucruri ţinea domnişoara Matty, întrucît îi aminteau de anii de tinereţe. Restul casei arăta cam pustiu, ca să spun drept, cu excepţia unui mic dormitor a cărui mobilă am cumpărat-o eu, cu aprobarea tatălui meu, ca s-o pot folosi dacă s-ar îmbolnăvi domnişoara Matty.

Mi-am cheltuit mica mea rezervă de bani cumpărînd tot felul de bomboane şi tablete, pentru a ispiti pe cei mici, pe care domnişoara Matty dorea aşa de mult să-i adune în jurul ei. Ceaiul fusese pus în cutii de metal verde, lucios, iar bomboanele în vase de sticlă — domnişoara Matty şi cu mine eram tare mîndre privind împrejur în ajunul deschiderii prăvăliei. Martha spălase duşumeaua pînă seîndurile se albiseră, iar noi o împodobisem cu o muşama lucioasă, pe care aveau să calce clienţii în faţa mesei-tejghea. Un miros sănătos de tencuială şi zugrăveală umplea casa. O tăbliţă mică pe care scria „Matilda Jen- kyns, autorizată a vinde ceai[u] era ascunsă sub pragul de sus al uşii celei noi, iar două lăzi de ceai, acoperite cu inscripţii cabalistice, stăteau gata să-şi reverse conţinutul în cutiile de metal.

Ar trebui să spun că domnişoara Matty avusese oarecari

scrupule la ideea de a vinde ceai, dat fiind că în tîrg mai vindea ceai, printre alte numeroase articole, şi domnul ¿Johnson ; aşa că, înainte de a se deprinde cu gîndul noii ei ocupaţii, se dusese în tîrg, fără ştirea mea, pentru a-i vorbi despre proiectul în curs şi a-1 întreba dacă nu cumva avea să-l stânjenească în afacerile lui. Tatăl meu a numit acest gest o „mare prostie[11] şi s-a întrebat „cum ar merge oare comerţul dacă negustorii s-ar gîndi tot timpul la interesele altora, ceea ce ar duce in fapt la desfiinţarea oricărei concurenţe“. Poate că intr-adevăr un asemenea procedeu n-ar fi dat rezultate la Drumble, dar la Cranford lucrul a reuşit foarte bine : nu numai că domnul Johnson, a liniştit toate scrupulele domnişoarei Matty şi teama ei că i-ar prejudicia negoţul, dar am motive să cred că de nenumărate ori i-a trimis clienţi, spunîndu-le că ceaiul pe eare-1 vindea el era ordinar, în timp ce domnişoara Jenkyns avea toate sorturile alese. Ceaiurile scumpe sînfc un lux preţuit de negustorii înstăriţi şi ele nevestele fermierilor bogaţi, care strîmbă din nas la ceaiul Kongou sau Souchong ce se serveşte la multe mese aristocratice şi consumă în casele lor numai ceai G unpowder sau Pekoe,

Dar să ne întoarcem la domnişoara Matty. Era îmbucurător să vezi că lipsa de egoism şi simţul natural de dreptate scoteau la lumină asemenea însuşiri şi la alţii. Părea a crede că nimeni n-o va înşela vreodată, fiindcă şi ea ar fi fost nenorocită dacă ar fi înşelat pe semenii săi. Am auzit cum a pus capăt declaraţiilor solemne ale omului eare-i aducea cărbunii, spuninci calm : „Sînt sigură că ţi-ar părea rău să mi-i aduci cu lipsă ia cântar“, şi chiar dacă de data aceea cărbunii erau cu lipsă, cred că n-au mai fost niciodată de atunci. Cel care ar fi profitat de buna ei credinţă s-ar fi ruşinat ca şi cum ar fi înşelat un copil Tata zice că o „asemenea purtare naivă poate da rezultate bune la Cranford, dar n-ar fi potrivită în alte părţi“. îmi închipui că lumea trebuie să fie foarte rea, de vreme ce, cu toată neîncrederea tatălui meu în toţi cei cu care are de-a face şi în ciuda precauţiilor sale, a pierdut mai bine de o mie de lire numai anul trecut, din cauza unor înşelătorii.

Am mai rămas la Cranford atît cit a trebuit ca domnişoara Matty să se deprindă cu noul ei fel de trai şi pentru a

împacheta biblioteca, pe care o cumpărase preotul El scrisese domnişoarei Matty o scrisoare foarte amabilă, spunînd „cit de mulţumit ar fi să preia, la orice preţ s-ar fixa, o bibliotecă atît de bine selecţionată cum ştie că trebuie să fie aceea a răposatului domn Jenkyns“. După ce ea s-a declarat de acord, cu strângere de inimă darl şi oarecum mulţumită că acele cărţi vor sta în casa paro-J hialâ şi vor fi aşezate din nou de-a lungul pereţilor fa-1 miliari, preotul a trimis vorbă că se temea că nu va avea] loc pentru toate cărţile şi o întreba dacă nu i-ar îngădui | să lase cîteva volume în rafturile ei. Domnişoara Matty] spuse că avea Biblia şi Dicţionarul doctorului Johnson şi că, pe cît i se părea, nu-i va rămîne mult timp pentru j citit ; cu toate astea am oprit citeva cărţi, din consideraţie J pentru amabilitatea preotului.

Banii pe care-i plătise el, împreună cu cei rezultaţi din , vînzarea lucrurilor, au fost folosiţi în parte pentru cum-l părarea unui stoc de ceai, iar restul a fost pus deoparte! pentru „zile negre“, adică bătrîneţe sau boală. Nu era desigur decît o sumă mică, dar a fost nevoie de multe ocoliri ale adevărului şi minciuni scuzabile (fapte pe care. eu le socotesc greşite — teoretic — şi aş dori să nu le practic) fiindcă eram încredinţată că domnişoara Matty şi-ar face probleme de conştiinţă dacă ar şti că i s-a constituit un mic fond de rezervă, atîta timp cît datoriile băncii rămîneau neplătite. Mai mult, nu i s-a spus nici-] odată că prietenele ei contribuiau la plata chiriei. Aş fi vrut să-i spun, dar misterul în care era învăluită această acţiune de ajutorare îi dădea un plus de atracţie, la care doamnele nu voiau să renunţe. La început, Martha trebui să ocolească o mulţime de întrebări cu privire la mijloacele ce-i îngăduiau să stea într-o asemenea casă, dar cu încetul tulburarea grijulie a domnişoarei Matty se topi într-o acceptare a soluţiei găsite.

Aveam inima împăcată cînd am părăsit-o pe domnişoara Matty. Vînzările de ceai din primele două zile depăşiseră cele mai optimiste aşteptări ale mele. S-ar fi zis că tot ţinutul rămăsese dintr-o dată fără ceai. Singura obiecţie pe care o aveam cu privire la felul în care-şi exercita domnişoara Matty profesiunea era că n-ar fi trebuit să implore atît de

patetic pe unii dintre clienţii câ să nu cumpere ceai verde, descriindu-1 ca pe o otravă lentă care distruge nervii şi produce tot felul de rele. Încăpăţînarea lor în a I cumpăra, în ciuda avertismentelor ei, o supăra atît do mult, îneît am crezut că va renunţa să-l mai vin dă, pierzând astfel jumătate din clientelă; aşa că mi-am stors creierii

ca să-i aduc exemple de longevitate datorită unui consum perseverent de ceai verde. Dar argumentul decisiv care a soluţionat problema a fost o fericită referinţă din parte-mi la untura de balenă şi Ia luminările de seu, pe care eschimoşii nu numai că le mănîncă cu plăcere, dar le şi digeră. Atunci ea a fost de acord că „ce e hrană pentru unii poate fi otravă pentru alţii“ şi s-a mărginit de atunci la un reproş ocazional cînd i se părea că un cumpărător e prea tînăr şi nevinovat pentru a putea suporta efectele nocive ale ceaiului verde asupra organismului, sau la un suspin atunci cînd oameni în toată firea, care ar fi putut fi mai cuminţi in alegerea lor, îl preferau totuşi pe acesta.

Veneam de la Drumble cel puţin o dată pe trimestru, să fac socotelile şi să scriu scrisorile comerciale de care era nevoie. Şi fiindcă veni vorba de scrisori, începusem să fiu tare ruşinată la gîndul scrisorii mele către Aga Jen- kyns şi foarte bucuroasă că nu pomenisem nimănui de ea. Speram că scrisoarea să se fi pierdut. Nu a sosit nici un răspuns. Nu mi s-a dat nici un semn. Cam la un an după ce domnişoara Matty şi-a deschis prăvălia, am primit una din acele misive hieroglife de la Martha, rugîndu-mă să vin cît de iute la Cranford.

Mă temeam ca domnişoara Matty să nu fie cumva bolnavă şi am plecat chiar în după-amiaza aceea ; Martha a fost surprinsă cînd, deschizînd uşa, m-a văzut în prag, Ne-am dus în bucătărie, ca de obicei, să discutăm confidenţial şi aici Martha mi-a spus că îşi aştepta sorocul pe curînd — peste o săptămînă, două. Avea impresia că domnişoara Matty nu-şi dădea seama de nimic şi ar fi vrut să-i spun eu vestea. „Căci, ştiţi domnişoară, continuă Martha plingînd cu sughiţuri, mă tem că dumneaei n-o să-i placă şi nu ştiu cine o să aibă grijă de dînsa cum trebuie, cit oi fi lehuză.“

Am liniştit-o pe Martha spunîndu-i că voi rămîne acolo pînă se va pune din nou pe picioare ; aş fi dorit numai să-mi fi scris motivul acestei urgente chemări, fiindcă mi-aş fi adus hainele de care aveam nevoie. Dar Martha era aşa de pusă pe plîns şi de susceptibilă — aşa de diferită de felul ei obişnuit de a fi -— incit am vorbit cît mai puţin posibil despre mine însămi şi m-am străduit mai curînd să-i scot din minte toate nenorocirile probabile şi posibile care-i treceau acum cu duiumul prin cap.

M-ara furişat apoi afară din casă şi am apărut, ca şi cum aş fi fost un client, în prăvălie, tocmai ca s-o iau pe domnişoara Matty prin surprindere şi să-mi fac o idee de cum arăta în noua ei situaţie. Era o vreme caldă de mai, aşa că numai uşiţa de jos era închisă, iar domnişoara Matty stătea în dosul tejghelei, împletind nişte jartiere foarte complicate. Complicate mi se păreau mie, dar ochiurile dificile se vede că nu îi preocupau mintea, căci o auzeam eîntînd încetişor, numai pentru ea, în timp ce andrelele se mişcau repede încoace şi încolo. Am spus „eîntînd", dar nu cred că un muzician ar folosi acest cuvînt pentru a denumi îngînatul acela nemclodios, dar totuşi plăcut, al vocii ei joase şi îmbătrînite. Am descoperit după cuvinte, mai curind decît după încercarea de fredonare a melodiei, că era vorba de cîntecul *Cei O Sută.* îngînatul ei liniştit exprima mulţumire şi-mi dădea o plăcută senzaţie, în armonie cu blinda dimineaţă de mai, in timp ce stăteam în faţa uşii şi o priveam. Am intrat. La început nu şi-a dat seama cine era şi s-a ridicat să mă servească. Dar intr-o clipă pisica, mereu la pîndă, a şi înşfăcat ghemul pe care domnişoara Matty îl scăpase, zăpăcită de bucuria revederii. Am descoperit, după ce am stat puţin de vorbă, că era întocmai cum spusese Martha şi că domnişoara Matty habar nu avea de apropiatul eveniment din casă. Aşa că m-am gîndit să las lucrurile să-şi urmeze cursul firesc, convinsă fiind că atunci cînd mă voi înfăţişa cu pruncul în braţe, voi obţine uşor pentru Martha iertarea pe care ea se temea, fără motiv de altfel, că domnişoara Matty nu i-o va acorda. Cum noul venit va cere mai multă grijă din partea mamei sale, biata femeie îşi închipuia că aceasta va fi considerată o lipsă de atenţie faţă de fosta ei stăpînă.

Şi am avut dreptate. Cred că trebuie să fie o calitate

ereditară la mine, fiindcă şi tata spune că nu se înşeală niciodată. într-o dimineaţă, cam la o săptămînă după sosirea mea, m-am prezentat la domnişoara Matty purtînd în braţe un mic cocoloş învelit în flanelă. A rămas încremenită cînd i-am arătat ce era şi a cerut să-i dau oche

larii de pe noptieră şi l-a privit eu multă curiozitate şi cu un fel de uimire înduioşată de minuscula lui perfecţiune. Toată ziua a rămas sub impresia acelei surprize; mergea în vîrful picioarelor şi abia vorbea. Dar s-a furişat sus să o vadă pe Martha şi a plins alături de ca de bucurie şi apoi a pornit să-i ţină un discurs de felicitare lui Jem şi n-a mai ştiut cum să o scoată la capăt. Noroc că a fost salvată din încurcătură de sunetul clopoţelului din prăvălie, ceea ce a însemnat o uşurare şi pentru bietul Jem, cinstit, ruşinat şi mîndru, care mi-a strîns aşa de tare mina cind l-am felicitat, de-mi pare că şi acum imi sînt degetele amorţite. Am avut multă treabă cit a stat Martha în pat. Îngrijeam de domnişoara Matty şi ii pregăteam masa ; îi mai făceam socotelile şi cercetam starea cutiilor şi a borcanelor din prăvălie. Câteodată o mai ajutam şi la vînzare şi era un permanent amuzament, uneori amestecat cu oarecare îngrijorare, să văd cum se purta cu clienţii ei. Dacă venea un copil să ceară o uncie de drajeuri cu migdale (şi patru drajeuri din cele mari de care vindea domnişoara Matty cântăreau cam atît), întotdeauna mai adăuga câte una, deşi cîntarul era foarte corect potrivit. Cind am protestat împotriva acestui obicei, replica ei a fost : „Prichindeilor ăstora le place aşa de mult!“ Nu avea rost să-i explic că al cincilea drajeu cântărea un sfert de uncie şi făcea ca fiecare vinzare să se soldeze cu o pagubă pentru buzunarul ei. Mi-am adus aminte cu această ocazie de ceaiul verde şi ra-am slujit cu perfidie de unul din propriile ei procedee. I-am spus ce nesănătoase erau drajeurile cu migdale şi cum se pot îmbolnăvi copiii dacă mănîncă prea multe. Acest argument. a avut un oarecare efect, căci de acum înainte în loc de al cincilea drajeu, ea le spunea întotdeauna copiilor să întindă mânuţa, in care le punea câteva pastile de mentă sau de ienupăr, ca preventiv pentru primejdiile ce ar putea rezulta din prima cumpărătură. Deşi comerţul cu bomboane făcut după asemenea principii nu promitea să fie rentabil, am fost bucuroasă să constat că în anul trecut cîştigase peste douăzeci de lire cu vînzarea ceaiului şi că acum, după ce se obişnuise, nu-i displăcea meseria, care o punea in relaţii prieteneşti cu mulţi oameni din împrejurimi. Dacă le cântărea marfa bine, cu bătaie, ei la rîndul lor aduceau cîte un dar de la ţară,

pentru „bătrîna fiică a preotului“, ceva brînză, cîteva ouă proaspete, fructe, un buchet de flori. Uneori, masa era formată numai din aceste ofrande, îmi spunea ea.

Cit despre tîrgul Cranford, în general, lucrurile mergeau cam ca de obicei. Conflictul Jamieson-Hoggins era încă în floare, dacă se poate numi conflict o situaţie în care numai una din părţi avea o atitudine ostilă. Doamna şi domnul Hoggins erau foarte fericiţi împreună şi, ca cei mai mulţi oameni fericiţi, dispuşi să fie prietenoşi ; doamna Hoggins dorea cu adevărat să reintre in bunele graţii ale doamnei Jamieson, în virtutea fostei lor prietenii. Dar doamna Jamieson considera însăşi fericirea lor ca o insultă pentru familia Glenmire, căreia avea încă onoarea de a-i aparţine, aşa îneît refuză şi respinse cu încăpăţînare orice avansuri.

Domnul Mulliner, ca un vasal supus, îmbrăţişa cu toată ardoarea cauza stăpînei sale. Dacă se întîlnea pe stradă cu domnul sau doamna Hoggins, trecea pe partea cealaltă şi părea cufundat în contemplarea naturii in general şi a ealdarîmului în special, pină se depărta de ei. Domnişoara Pole se amuza întrebîndu-se ce ar face doamna Jamieson dacă s-ar îmbolnăvi, ea sau domnul Mulliner sau altcineva din casă ; n-ar putea îndrăzni să-l cheme pe domnul Hoggins după modul în care se purtase cu el. Domnişoara Pole aştepta chiar cu tot mai mare nerăbdare să i se intîmple doamnei Jamieson vreo indispoziţie sau accident, sau măcar vreunul dintre servitorii ei să păţească ceva, ca lumea din Cranford să poată vedea cum se va comporta într-o asemenea împrejurare delicată.

Martha începuse să-şi reia ocupaţiile obişnuite, iar eu şi fixasem sfîrşitul, destul de apropiat, al vizitei mele, eînd într-o după-amiază, pc eînd stăteam în prăvălie cu domnişoara Matty — mi-amintese că vremea era mai rece acum decît fusese cu vreo trei săptămîni in urmă, căci aprinsesem focul şi ţineam uşa închisă — văzurăm un domn trecînd încet pe lîngă fereastră, apoi stînd în faţa uşii, ca şi eînd ar fi căutat numele negustorului pe care noi îl ascunsesem cu atita grijă. Scoase din buzunar un lornion şi se tot uita prin el, pină descoperi numele. Apoi intră.Şi deodată mi-a trecut prin minte că era Aga în persoană ! Căci hainele lui aveau o croială neobişnuită, străină, iar faţa ii era tuciurie, ca şi cum ar fi fost arsă de soare. Pielea forma un ciudat contrast cu părul bogat, alb ca zăpada. Ochii îi erau negri şi pătrunzători şi avea un fel bizar de a-i închide şi de a-şi încreţi faţa în nenumărate cute, cînd privea atent vreun lucru din jur. Aşa a examinat-o pe domnişoara Matty după ce a trecut pragul. Privirea lui a căzut întîi asupra mea, a zăbovit o clipă şi apoi s-a întors, cu acea expresie cercetătoare pe care v-am descris-o, spre domnişoara Matty. Ea era puţin agitată şi emoţionată, dar nu mai mult decît de obicei cînd intra vreun bărbat în prăvălie. Se gîndea că domnul acesta o să aibă probabil o bancnotă sau o monedă de o , liră cel puţin, la care trebuia să-i dea restul — o ope- raţie ce-i displăcea total. Dar clientul stătea în faţa ei fără să-i ceară nimic, privind-o doar fix şi bă tind toba cu degetele pe masă, întocmai cum avea obiceiul să facă şi domnişoara Jenkyns. Domnişoara Matty se pregătea să-l întrebe ce doreşte (după cum mi-a spus apoi), cînd străinul se întoarse brusc spre mine :

— Pe dumneata te cheamă Mary Smith ?

— Da ! am răspuns eu.

Toate îndoielile mele despre identitatea lui dispărură şi mă întrebam numai ce va mai face sau va spune după aceea şi cum va suporta domnişoara Matty şocul fericitei descoperiri. Se părea că nu prea ştia cum să se anunţe, căci începu să privească in jur căutând ceva de cumpărat, pentru a cîştiga timp, şi cînd dădu cu ochii de drajeurile cu migdale, ceru cu hotărî re o livră

„din chestiile alea“. Nu ştiu dacă domnişoara Matty avea o livră întreagă în prăvălie şi apoi, pe lingă neobişnuita mărime a comenzii, o supăra gîndul indigestiei pe care o vor produce bomboanele în asemenea cantităţi. Ridică privirea spre el să-l lămurească. Dar duioşia care se citea pe figura lui îi atinse o coardă ascunsă a inimii. Zise :

— Este... Oh, domnule, nu cumva eşti... Peter ? şi am văzut că tremura din tot trupul.

în clipa următoare era în braţele lui, plîngînd în hohotele fără lacrimi ale bătrînilor. I-am adus un pahar devin, căci intr-adevăr se schimbase aşa de rău la faţă că ne-am speriat amlndoi. Domnul Petcr ii iot. spunea : Te-am luat prea repede, Matty, fetiţa mea.

I-am propus să se ducă numaidecit sus în salon şi să sc culce pe canapeaua de acolo. Se uită cu părere de rău la fratele ci, a cărei mină o ţinea strîns chiar cînd era gata să leşine ; dar cînd o asigură că n-o s-o lase singură, sc învoi să fie dusă sus.

M-am gindit că cel mai bun lucru de făcut era să dau o fugă şi să pun ceainicul pe foc pentru un ceai mai timpuriu şi apoi să văd de prăvălie, lăsînd fratele şi sora să-şi spună cîteva din miile de lucruri pe care aveau să şi le povestească.

A trebuit să-i dau de veste şi Marthei, care a primit ştirea cu o explozie de lacrimi ce aproape m-a contaminat .şi pe mine. Cînd şi-a mai revenit, m-a întrebat dacă eram sigură că era intr-adevăr fratele domnişoarei Matty, căci eu spusesem că avea părul alb şi ea auzise întotdeauna că era un tînăr chipeş.

Cam aceeaşi nedumerire o arătă şi stăpîna ei la ora ceaiului, după ce se instală în fotoliul cel mare faţă in faţă cu domnul Jenkyns, ca să-l poată privi după pofta inimii. Abia dacă îşi putea bea ceaiul, tot uitîndu-se la el ; cit despre mîncat, nici nu putea fi vorba.

- Îmi închipui că o climă caldă imbătrîneşte oamenii mai repede, murmură ea ca pentru sine. Cinci ai plecat din Cranford nu aveai nici un fir de păr alb.

— Dar cîţi ani au trecut de atunci ? întrebă domnul Petcr zîmbind.

Da, adevărat, se vede că îmbătrînim amîndoi. Dar totuşi, nu credeam să fii aşa de bătrîn ! Dar să ştii, Petcr, că iţi stă foarte bine cu părui alb, continuă ea, niţel speriată să nu-1 fi jignit arătindu-i cit o impresionase înfăţişarea lui schimbată.

— Cred că şi eu am uitat anii, căci ce crezi că ţi-am adus clin India, Matty ? Am în cufărul meu, care e acum la Portsmouth, o rochie de muselină şi un colier de perle pentru tine.

Şi zîmbi amuzat de gîndul nepotrivirii cadourilor cu înfăţişarea surorii sale ; clar pe domnişoara Matty acest lucru n-a impresionat-o la început, fiind numai vrăjită de eleganţa darurilor. Mi-am dat seama cum, o clipă, s-a văzut în închipuire astfel gătită şi instinctiv şi-a dus mina la git, gitul acela delicat care (după spusele domnişoarei Pole) fusese unul din farmecele ei de tinereţe, dar mina întîlni faldurile de muselină cu care se înfofolea întotdeauna pină sub bărbie şi atingerea o făcu să-şi dea seama de nepotrivirea unui colier de perle la vîrsta ei. Zise :

— Mă tem că sini prea bătrînă, dar a fost foarte drăguţ din partea ta să te gindeşti să-mi aduci aşa ceva. E întocmai ce rni-aş fi dorit pe vremuri, cînd eram tînără.

Aşa m-am gindit şi eu, micuţa mea Matty. Mi-amintesc bine de preferinţele tale, care erau aceleaşi cu ale iubitei noastre mame.

La pomenirea acestui nume, fratele şi sora şi-au prins mîinile cu şi mai multă căldură şi, deşi tăceau amîndoi, mi-am închipuit că aveau poate ceva să-şi spună între patru ochi şi m-am ridicat să-mi aranjez odaia, care urma să fie ocupată de domnul Peter, în noaptea aceea eu avîncl să clorm cu domnişoara Matty. Dar la mişcarea mea, tresări şi el :

Trebuie să mă duc să aranjez cu camera la hanul „George“ ; acolo mi-am lăsat de altfel şi geamantanul.

— Nu ! strigă domnişoara Matty cu disperare în glas. Nu trebuie să pleci ; te rog, Peter dragă, Mary — te implor — zău ! nu trebuie să plece !

Era atît de agitată, încît am promis amîndoi tot ce dorea. Peter s-a aşezat din nou şi i-a dat mina, pe care, pentru mai bună siguranţă, o ţinea cu amîndouă mîinile ei, iar eu am părăsit camera să fac pregătirile necesare.

în seara aceea pină tirziu dc tot şi în dimineaţa următoare, pină aproape de amiază, am stat de vorbă amîndouă. Avea să-mi spună multe despre viaţa şi aventurile fratelui ei, pe care acesta i le povestise cît au fost singuri. Spunea că acum totul îi este foarte limpede, dar eu nu am priceput niciodată pe dc-a întregul toată povestea, iar cînd, mai tirziu, pierzindu-mi timiditatea faţă de domnul Peter, i-am pus chiar eu unele întrebări, a rîs de curiozitatea mea şi mi-a spus nişte poveşti care semănau. aşa de mult cu ale batonului Münchhausen, incit am fost sigură că-şi batea joc de mine.

Ceea ce am aflat de la domnişoara Mattv a fost că a luptat ca voluntar la asediul Rangoon-ului, de unde fusese luat prizonier de birmani şi că a obţinut, cu vremea, unele favoruri şi chiar libertatea, datorită ştiinţei lui de a lăsa singe şefului unui mic trib care se îmbolnăvise grav. Că, la eliberarea lui, după ani întregi de captivitate, a primit înapoi scrisorile pe care le trimisese acasă, în Anglia, purtând pe ele groaznicul cuvînt „adresantul mort". Crezînd că numai el a rămas în viaţă din toată familia, s-a stabilit acolo, ca plantator de indigo, şi s-a gîndit să-şi petreacă restul vieţii in ţara cu ai cărei locuitori şi moravuri se deprinsese — cînd i-a sosit scrisoarea mea. Cu vechea impetuozitate care-1 caracteriza şi acum, ca şi în tinereţe, îşi vînduse pămîntul şi toată averea primului cumpărător, şi se întorsese acasă la bătrîna lui soră, care era acum, cînd îl privea, mai fericită şi mai bogată decît. o prinţesă. Şi domnişoara Matty a tot vorbit pînă am adormit, în cele clin urmă, şi apoi m-am deşteptat auzind un zgomot uşor la uşă, pentru care şi-a cerut iertare, în timp ce se urca pocăită în pat. Se pare că după ce adormisem, nemaifiind în stare să-i confirm credinţa că cel de mult pierdut era intr-adevăr aici — sub acelaşi acoperiş cu ea — începuse să o cuprindă teama ca nu cumva să fi fost numai un vis şi Petcr să nu fi stat aievea alături de ea în seara aceea binecuvin- tată, că adevăratul Peter zăcea poate mort, undeva departe în adîncul mării, sau sub vreun straniu copac din orient. îndoiala şi nervozitatea deveniseră atît de puternice, incit nu a ezitat să se scoale să se convingă că era intr-adevăr acolo, ascultîndu-i prin uşă răsuflarea

egală, regulată ; nu aş vrea să o numesc sforăială, dar am auzit-o eu însămi prin două uşi închise şi, încetul cu încetul, am convins-o pe domnişoara Matty să doarmă.

3N!u cred că domnul Peter s-a întors din India bogat ca un nabab, el chiar se socotea sărac, dar nici el nici domnişoara Matty nu puneau mare preţ pe asta. în orice caz, avea din ce trăi „foarte cuviincios“ la Cranford, împreună cu domnişoara Matty. Şi la o zi-două după sosirea lui, prăvălia a fost închisă, în timp ce o bandă de mici ştrengari aşteptau eu veselie ploaia ele bomboane şi jeleuri care îi lovea în obraz, cum stăteau cu feţele ridicate în sus, spre fereastra salonului domnişoarei Matty. Din cînd în cînd domnişoara Matty (din dosul perdelelor) le mai dădea şi recomandări : „Copii dragi, să nu vă îmbolnăviţi.“ Dar o mînă puternică o trăgea înapoi şi o grindină mai. deasă ca înainte zornăia pe caldarâm

O parte din ceai a fost trimisă în dar doamnelor din Cranford, iar o altă parte împărţită bătrînilor care îşi aduceau aminte de domnul Petei clin vremea zburdălniciilor lui din tinereţe. Rochia de muselină din India a fost pusă deoparte pentru drăguţa de Flora Cordon (fiica fostei domnişoare Jessie Brown). Familia Cordon fusese plecată în Europa în ultimii doi ani, dar erau aşteptaţi să se întoarcă în eurind, iar domnişoara Matty, în mîndria ei de soră, anticipa cu multă plăcere bucuria de a le prezenta pe domnul Peter. Colierul de perle dispăru şi, cam în acelaşi timp, o mulţime de cadouri frumoase şi utile îşi făcură apariţia in gospodăria doamnişoarei Pole şi a doamnei Forrester, iar cîteva obiecte de artă indiană, rare şi delicate, împodobiră saloanele doamnelor Jamieson şi FitZ'Adam. Nici eu nu am fost uitată.

Printre alte lucruri, am primit cea mai frumos legată şi cea mai bună ediţie a operelor doctorului Johnson care se putea găsi, iar drăguţa domnişoară Matty mă rugă, cu lacrimi în ochi, să o consider un dar atît din partea surorii ei, cît şi a ei înseşi. Pe scurt, nimeni nu a fost uitat; ba mai mult, oricine ii arătase cîndva bunătate domnişoarei Matty, oricît de neînsemnat ar fi fost, putea Ei sigur de atenţia cordială a domnului Peter.

CAPITOLUL 1

XVI *Pace la Cranford*

N-am fost surprinsă că toată lumea din Cranford l-a îndrăgit pe domnul Peter. Doamnele se întreceau care de care să-l admire, şi nici nu c lucru de mirare ; in existenta lor liniştită, înapoierea aceasta din India adusese o uluitoare agitaţie — mai ales că cel sosit spunea poveşti mai minunate decit Sinbad Marinarul şi, după cum zicea domnişoara Pole, in orice seară era tot atît de plăcut ca şi o-lectură din O *mie şi una de nopţi.* Cit despre mine, care trăisem toată viaţa cu inima împărţită între Drumble şi Cranford, credeam că era posibil ca toate poveştile domnului Peter să fie adevărate, deşi mi se păreau fantastice. Cînd am descoperit insă că dacă înghiţeam o poveste de dimensiuni rezonabile într-o săptămînă, el mărea considerabil doza săptămînă următoare, am început să am îndoieli, cu atit mai mult cu cit observasem că atunci cînd sora lui era de faţă, povestirile despre viaţa din India erau relativ moderate. Nu pentru că ea ar fi ştiut mai multe decit noi, ba poate că ştia chiar mai puţin.

Am observat de asemenea că atunci cînd venea preotul în vizită, domnul Peter vorbea cu totul altfel despre ţările pe unde umblase. Dar nu cred că doamnele din Cranford l-ar fi considerat un călător atit de formidabil, dacă l-ar fi auzit povestind numai in felul acela liniştit. Ceea ce le plăcea la el în mod deosebit era, cum spuneau ele, „caracterul lui oriental“. într-o zi, la o selectă recepţie pe care o dădu domnişoara Poie in onoarea sa, şi de la care — avînd în vedere că doamna Jamieson ne onora cu prezenţa ei şi se oferise chiar să trimită pe domnul Mullincr să ajute la servit — fuseseră neapărat excluşi domnul şi doamna Hoggins precum şi doamna Fitz-Aclam, într-o zi deci la domnişoara Pole, domnul Peter zise că e obositor pentru el să stea aşezat drept, pe un scaun cu spătar tare, şi ceru îngăduinţa să stea pe

jos, turceşte. încuviinţarea i-a fost repede dată de slă- pi na casei şi deodată l-am văzut că s-a aşezat cu cea mai mare gravitate pe podea.

Dar cînd domnişoara Pole m-a întrebat într-o şoaptă destul de sonoră dacă nu îmi amintea de un calif, nu m-am putut înpiedica să nu mă gin dese la bietul Simon ■lones, croitorul şchiop ; iar in timp ce doamna Jamieson comenta încet eleganţa şi comoditatea unei asemenea poziţii, mi-am amintit cum, după exemplul domniei-sale, acuzasem pe domnul Hoggins de vulgaritate doar pentru că îşi încrucişa picioarele stînd pe scaun.

La masă, multe din manierele domnului Pcter păreau puţin stranii pentru domn ele din Cranford din categoria domnişoarelor Pole şi Matty sau a doamnei Jamieson, mai ales cînd mi-aduceam aminte de mazărea verde lăsată in farfurie şi de furculiţele cu doi dinţi de la dejunul bietului Holbrook.

Numele acestui domn mă face să-mi reamintesc o conversaţie dintre domnul Peter şi domnişoara Matty, într-o seară, in vara care a urmat întoarcerii lui la Cranford. Ziua fusese destul de caldă, şi domnişoara Matty se simţea toropită de arşiţa în care fratele ei se complăcea. Mi aduc aminte că nu putuse nici să îngrijească de copilul Marthei, ceea ce devenise în ultimul timp ocupaţia ei favorită ; pruncul se simţea tot atît de bine în braţele ei ca şi în ale mamei sale, atît a vreme cit greutatea lui rămînea de categorie „uşoară“ şi putea fi purtat de o fiinţă aşa de firavă ca domnişoara Matty. în ziua la care mă refer, ea părea şi mai neputincioasă şi mai lipsită de vlagă ca de obicei. S-a mai înviorat doar puţin după apusul soarelui, şi i-am împins canapeaua lingă fereastra deschisă prin care, deşi dădea pe strada mare din Cranford, mai pătrundeau miresmele îmbălsămate ale fîneţeîor clin jur, purtate de uşoare adieri de vînt, ce mişcau în răstimpuri aerul greu al serii de vară şi apoi se mistuiau în văzduh. Tăcerea născută din atmosfera apăsătoare se spărsese acum, acoperită de murmurul vocilor care veneau de la alte ferestre şi uşi deschise ; chiar şi copiii erau toţi jos în stradă, cu toată ora tîrzic (intre zece şi unsprezece), bucurîndu-se de joaca pentru care nu avuseseră chef in dogoarea zilei. Era un motiv de. mulţumire pentru domnişoara Matty să vadă ce puţine luminări erau aprinse, chiar in casele de la care porneau cele mai multe semne de viaţă. Domnul Peter, domnişoara Matty şi cu mine tăcurăm cu toţii un timp, fiecare cu visurile lui, cînd domnul Peter începu deodată :

— Ştii, micuţă Matty, aş fi putut jura că erai pe calea ce duce la căsătorie, atunci cînd am plecat din Anglia ultima oară. Dacă mi-ar fi spus cineva că o să trăieşti şi o să mori fată bătrînă, i-aş fi ris în nas.

Domnişoara Matty nu răspunse, şi mi-am chinuit în zadar mintea să găsesc vreun subiect care să îndrepte ' conversaţia în altă parte, dai n-am fost în stare şi, înainte de a putea vorbi, el continuă :

— Credeam că Holbrook, bărbatul acela zdravăn şi chipeş care locuia la Woodley, ne-o va răpi pe mica noastră Matty. Nu ai zice acum, Marv, dar surioara asta a mea a fost cândva o fată tare drăguţă. Cel puţin asta era părerea mea şi cred că şi a bietului Holbrook. Cine l-a pus

să moară înainte de a mă întoarce acasă, ca să-i mulţumesc pentru toată bunătatea arătată unui puştan zăpăcit cum eram eu pe atunci ? Asta m-a făcut să cred că j ţinea la tine, căci in toate expediţiile noastre de pescuit nu vorbeam decît de Matty şi iar de Matty. Biata Deborah !
Ce morală mi-a făcut -că l-am invitat o dată la noi la masă, înt.r-o zi cînd văzuse trăsura familiei Arley prin tîrg şi se gîndea că ladv Arley ar putea veni la noi în vizită. Eh, cîţi ani au trecut de atunci ! Aproape o viaţă de om, şi mie mi se pare că a fost ieri ! Ei, pe omul ăsta aş fi vrut să-l am de cumnat. Cred că ai încurcat pe undeva iţele, ce zici, micuţă Matty ? Ai fi avut nevoie de frăţiorul tău să fie peţitor, ei fetiţo ? zise el, întinzînd mina să o apuce pe a ei, cum stătea lungită pe canapea. Dar ce-i asta ? Tremuri toată din cauza blestematei ăs- j teia de ferestre deschise ? închide-o degrabă, Mary !

Am făcut ce mi se cerea şi apoi m-am aplecat să o sărut pe domnişoara Matty şi să văd dacă îi era intr-adevăr rece. Mă prinse de mină şi mă strînse -tare — dar cred că fără să-şi dea seama — căci după cîteva clipe ne vorbi cu vocea ei obişnuită, risipindu-ne îngrijorarea, deşi se supuse ascultătoare sfatului nostru de a se băga în pat şi de a bea puţin vin fiert.

A doua zi urma să plec din Cranford şi, înainte de a ne despărţi, am văzut cu bucurie că toate efectele ferestrei deschise dispăruseră. Supravegheasem cele mai multe din schimbările necesare în casă şi în gospodărie, în timpul ultimelor săptămîni ale şederii mele acolo. Prăvălia devenise din nou salon, iar camerele goale cu ecou neplăcut erau din nou mobilate pînă la mansardă.

Fusese vorba să-i mute pe Martha şi Jem într-o altă casă, dar domnişoara Matty nici n-a vrut să audă de aşa ceva. Intr-adevăr, nu am văzut-o niciodată aşa de pornită, ca atunci cînd domnişoara Pole a afirmat că ăsta ar fi aranjamentul cel mai convenabil. Atita vreme cit Martha era de acord să rămînă la domnişoara Matty, nu putea decit să fie fericită să o aibă în preajma ei, da, şi pe Jem de asemenea, care era un bărbat foarte comod de ţinut în casă, fiindcă nu-1 vedea decit duminica. Cît despre copiii care aveau să mai vină, dacă aveau să fie toţi aşa de drăguţi ca fina ei, Matilda, nu o deranja numărul lor dacă Martha nu avea nimic împotrivă.

Şi unde mai pui că următorul trebuia să fie botezat Deborah — şi aşa domnişoara Matty cedase cu greu în faţa hotăririi încăpăţînate a Marthei ca primul copil să se numească Matilda. Domnişoara Pole a trebuit să-şi coboare steagul şi chiar vocea cînd îmi spuse că, deoarece familia Hearn avea să locuiască în continuare în aceeaşi casă, făcusem desigur un lucru foarte înţelept angajînd-o pe nepoata Marthei ca ajutoare.

Cînd i-am părăsit, domnişoara Matty şi cu domnul Peter erau confortabil instalaţi şi mulţumiţi, singurul motiv de regret pentru inima bună a celei dintîi şi natura prietenoasă a celuilalt fiind nefericita ceartă dintre doamna Jamieson şi „plebeii[11] Hoggins împreună cu partizanii lor. Am prorocit într-o zi, in glumă, că cearta va ţine pînă cînd doamna Jamieson sau domnul Mulliner se vor îmbolnăvi, în care caz ar fi bucuroşi să reia relaţiile cu domnul Hoggins. Dar domnişoarei Matty nu-i plăcea să mă audă vorbind cu atîta uşurinţă de perspectiva unei boli şi, de altfel, înainte de sfîrşitul anului totul s-a rezolvat într-un chip mult mai mulţumitor.

într-o fericită dimineaţă de octombrie am primit două scrisori din Cranford. Atit domnişoara Pole cît şi domnişoara Mattv îmi scriau să mă invite la ele, să reîntîlnese

familia Cordon care se întorceau în Anglia, vii şi nevătămaţi cu cci doi copii, aproape mari acum. Drăguţa de Jessie Brown îşi păstrase natura ei bună şi veselă, deşi îşi schimbase situaţia şi numele. Le scrisese să-i anunţe că ut mau, ea şi maiorul Cordon, să sosească la Cranford în ziua de paisprezece şi că sperau şi rugau ca prezenţa lor să fie amintită doamnei Jamieson (numită prima cum sc şi cuvenea rangului ei onorabil), domnişoarelor Pole şi Matty (ar putea uita vreodată bunătatea lor faţă de tatăl şi sora ei ?), doamnei Forrester, domnului Hoggins (şi aici urma iarăşi o aluzie la bunătatea cu care acesta îngrijise pe răposaţi), soţiei domnului Hoggins care, în această calitate, îi va permite doamnei Cordon să-i facă cunoştinţa şi care era de altfel o veche prietenă a soţului ei, din Scoţia. Pe scurt, toţi au fost pomeniţi, începind cu preotul care fusese numit in parohia Canford în intervalul dintre moartea căpitanului Brown şi căsătoria domnişoarei Jessie şi care era astfel asociat cu ultimul din aceste evenimente, şi mergînd pînă la domnişoara Betsy Barker. Toţi au fost invitaţi la un prinz, toţi, cu excepţia doamnei Fitz-Adam, care venise să locuiască în Cranford după plecarea domnişoarei Jessie Brown şi pe care am găsit-o cam melancolică din cauza acestei omisiuni.

Lumea se mira că şi domnişoara Betsy Barker fusese ' inclusă pe această listă de nume onorabile dar, după cum zicea domnişoara Polc, trebuie să ne amintim de dis- t preţul faţă de distincţii în care îşi crescuse bietul căpitan fetele, aşa că de dragul lui, nc-am înghiţit mîndria. Ba chiar doamna Jamieson a socotit drept compliment faptul de a pune pc domnişoara Betsy (fosta ei cameristă) la acelaşi nivel cu „acei Hoggins“.

Dar cînd am sosit la Cranford, nu se confirmase încă nimic cu privire la intenţiile doamnei Jemieson : va veni oare onorabila doamnă, sau nu va veni? Domnul Pctcr , declara că ea ar trebui să vină şi că va veni. Domnişoara Pole însă clătina clin cap melancolic. Dar domnul Peter - ora un om cu idei. în primul rinei a convins-o pe domnişoara Mattv să-i scrie doamnei Gordon despre existenţa doamnei Fitz-Adam şi să o roage ea o persoană at.it de t amabilă, atît de prietenoasă şi de bună la suflet să fie

inclusă in plăcuta ei invitaţie. Răspunsul a sosit eu întoarcerea curierului poştal, cuprinzîntl şi un bileţel amabil pentru doamna Fitz-Adam, cu rugămintea ca domnişoara Matty să i-1 predea personal şi să-i explice regretabila omisiune. Doamna Fitz-Adam a fost cum nu se poate mai bucuroasă şi i-a mulţumit domnişoarei Matty de mai multe ori. Domnul Peter spusese : „Lăsaţi-o pe doamna Iamieson în scama mea". Şi aşa am şi făcut, mai ales că nu ştiam cum am fi putut să-i schimbăm hotărîrea, o dată ce pornise intr-o direcţie.

Nu ştiam şi nu ştia nici domnişoara Matty cum mergeau lucrurile, pînă cînd m-a întrebat domnişoara Pole, chiar în ajunul sosirii doamnei Cordon, dacă nu aveam impresia că e ceva de „natură matrimonială" între doamna ,iamieson şi domnul Peter şi că ăsta e adevăratul motiv pentru care credea că numita doamnă va veni la masa de la hanul „George". Căci doamna Jamieson trimisese chiar pe domnul Mulliner acolo să le exprime dorinţa ei de a avea un taburet pentru picioare plasat în locul cel mai călduros din toată camera, fiindcă avea intenţia să vină şi ştia că scaunele lor sînt foarte înalte. Domnişoara Pole prinsese din zbor această informaţie şi din ca construia tot felul de ipoteze şi se lamenta din nou :

— Dacă Peter se însoară, ce o să se întimple cu biata domnişoară Matty ? Şi tocmai cu doamna Jamieson ?

Domnişoara Polc părea să sugereze că mai erau şi alte doamne în Cranford care ar fi făcut mai multă cinste alegerii sale, şi cred că trebuie să fi avut în minte pe cineva care nu fusese căsătorit, fiindcă tot spunea că e o lipsă de bună-cuviinţă ca o văduvă să se gîndească la aşa ceva.

Cînd m-am întors la domnişoara Matty, am început şi eu să cred că domnul Peter s-ar putea gîndi să se însoare cu doamna Jamieson şi m-am simţit tot atît de j nemulţumită ca şi domnişoare Polc de o asemenea perspectivă. Cînd l-am intilnit, ţinea în mină un mare afiş : „Signor Brunoni, Magician al Regelui din Delhi, al Rujaţi ului din Ouda şi al Marelui Lama din Tibet etc-., etc., urma să dea o singură reprezentaţie la Cranford“, chiar în seara următoare. Domnişoara Matty, fericită, mi-a arătat o scrisoare de la familia Cordon, conţinînd promisiunea că vor asista şi ei la acest spectacol care, spunea d.'nsa, era în întregime opera lui Peter. El îi scrisese luiS ignor Brunoni să-l invite şi tot el suportase toate cheltuielii«'. S-au trimis bilete gratis atîtor persoane cit. putea cuprinde sala. Pe scurt, domnişoara Matty era în- cîntată de acest plan şi zicea că inîine Cranfordul îi va aminti de o serbare a societăţii din Preston, la care fusese în tinereţea ei.

Un dejun la hanul ,,George[u] cu simpatica familie Gordon şi apoi seara, Signor Brunoni, în Saloanele de Recepţie ! Dar eu nu priveam decît cuvintele fatale de pe afiş : „Sub patronajul onorabilei doamne Jamieson“. Va să zică, ea era aleasă să prezideze această distracţie oferită de domnul Peter ! Poate că avea s-o înlocuiască în inima lui şi pe scumpa mea domnişoară Matty şi să-i lase iarăşi viaţa pustie. Nu mai aşteptam cu plăcere ziua următoare şi orice inocentă aluzie a domnişoarei Matty făcea numai să-mi sporească necazul. Aşa că am continuat să fiu supărată şi nervoasă, exagerînd fiecare mic detaliu care adăuga noi motive la iritarea mea, pînă cînd ne-am adunat cu toţii în marele salon al hanului „George“ : maiorul cu doamna Gordon şi cu drăgălaşa Flora şi tinărul Ludovic, toţi veseli, chipeşi şi cum nu se poate mai prietenoşi. Dar nu puteam să le acord multă atenţie, fiind ocupată să-l pîndesc pe domnul Peter, şi am observat că şi domnişoara Pole era de asemenea foarte activă în această direcţie. Nu o văzusem niciodată pe doamna .Tamieson atit de trează şi de vioaie, şi faţa ei arăta un mare interes pentru tot ce-i spunea domnul Peter. M-am apropiat să ascult. Mare mi-a fost uşurarea cînd am observat că vorbele lui nu erau cuvinte de iubire

şi că, în ciuda expresiei grave, se ţinea tot de vechile lui farse, îi povestea de călătoriile lui în India şi îi descria fantastica înălţime a munţilor Himalaya : dimensiunea lor creştea cu fiece frază şi fiecare o depăşea pe cea dinainte în absurditate, dar doamna Jamieson se minuna de toate,"cu cea mai perfectă bună-credinţă. Bănuiesc că avea nevoie de asemenea stimulente puternice pentru a se trezi din apatia ei. Domnul Peter puse capăt povestirii, spunînd că, bineînţeles, la altitudinea aceea nu trăia nici unul din animalele care se găseau în regiunile mai joase : vinatul — totul era diferit. Trăgînd într-o zi cu puşca într-o vietate zburătoare, a fost tare mîhnit cînd pasărea a căzut şi şi-a dat scama că împuşcase un heruvim !

In acest moment domnul Peter îmi prinse privirea şi îmi făcu cu ochiul, aşa de amuzat, că din acea clipă am fost sigură că nu avea nici un gînd matrimonial în legătură cu doamna Jamieson. Ea arăta uluită şi cam încurcată.

— Dar, domnule Peter, nu credeţi că... a împuşca un heruvim... mă tem că e un sacrilegiu.

Domnul Peter îşi schimbă expresia intr-o clipă şi păru impresionat de această idee care, cum spunea el, nu-i venise în minte la început, dar doamna Jamieson trebuia să nu uite că el trăise multă vreme printre sălbatici — toţi păgîni — iar unii dintre ei, s-ar putea spune, de-a dreptul schismatici. Apoi, văzind-o pe domnişoara Matty că se apropie de el, schimbă iute subiectul conversaţiei şi după puţin timp, întoreîndu-se spre mine, zise :

Nu fi şocată, drăguţă Mary, de toate poveştile melc? minunate. O consider pe doamna Jamieson un vînat îngăduit şi, pe lîngă asta, sînt hotărît să o îmbunez, iar primul pas spre aşa ceva e să o ţin trează. Am ademenit-o aici, cerîndu-i să-mi permită să folosesc numele ei pentru patronarea spectacolului de astă-seară al bietului meu scamator, şi nu vreau să-i dau timp să-şi amintească de duşmănia împotriva Hogginsilor, care tocmai intră pe uşă. Vreau ca toată lumea să fie în termeni buni, căci pe Matty o tulbură grozav să audă de asemenea certuri. Am s-o mai iau din nou în primire în curînd, aşa că nu trebuie să te arăţi supărată. Am de gînd să intru astă-seară în Salonul de Reuniuni cu doamna Jamieson intr-o parte şi doamna Hoggins în cealaltă. Să vezi dacă n-o fac !

Nu ştiu cum a făcut, dar a reuşit şi le-a determinat

chiar să stea de vorbă împreună. Maiorul şi cu doamna (¡ordon au contribuit la împăcare, prin totala lor ignorare a vreunei răceli existente intre nişte locuitori ai Cranfordului.

Din ziua aceea, în societatea din Cranford a domnit vechea atmosferă de prietenie, lucru de care sînt tare bucuroasă fiindcă iubitei mele domnişoare Matty îi place atît de mult pacea şi buna înţelegere.

Toţi o iubim pe domnişoara Matty şi îmi vine a crede că, atunci cînd e lîngă noi, sîntem cu toţii mai buni.CUPRINS

Prefnfă..... 5
Capitolul I -.....Societatea noastră '3
Capitolul II — Căpitanul .....-R
Capitolul 111 —O poveste de dragoste dedemult . . 30
Capitolul IV — O vizită la un bătrin boitei . . 48
Capitolul V — Scrisori vechi.....
Capitolul VI — Bietul Peter.....
Capitolul VII — Vizite .....
Capitolul VIII — Lady Glenmire.....4
Capitolul IX — Signor Brunoni.....)t)
Capitolul X — Spaima.....'"0
Capitolul XI — Samucl Brown . . . . . ’35
Capitolul XII — Logodnă.....
Capitolul XIII — încetare de plăţi.....7
Capitolul XIV — Prieteni la nevoie.....0
Capitolul XV — O reîntoarcere fericită.....'37
Capitolul XVI — Pace la Cranford ..... ^00

Combinatul poligrafic ,,CASA SCÎNTBir¹ Bucureşti — K.S.R. Com. 93